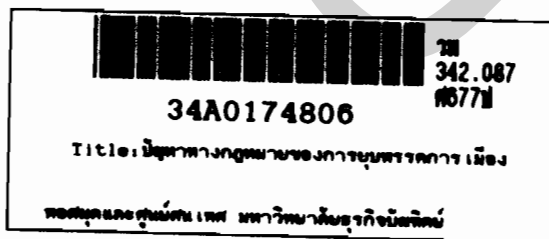

ปัญหาทางกฎหมายของการยุบพรรคการเมือง

ศุภกิจ เตชะตานนท์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบรจรัม

พ.ศ. 2547

ISBN 974-281-945-9

LEGAL PROBLEMS ON THE DISSOLUTION
OF POLITICAL PARTIES

Supakit Taechatanont

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws
Department of Law
Graduate School , Dhurakijpundit University

2004

ISBN 974-281-945-9

เลขทะเบียน.....	0174806
วันลงทะเบียน.....	22 ส.ค. 2548
เลขเรียกหนังสือ.....	342,067
	ศบว.ล [2546]
	ศบว.

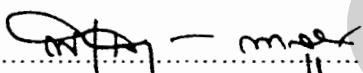

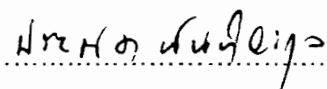
ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต

ชื่อวิทยานิพนธ์ ปัญหาทางกฎหมายของการยุบพรรคการเมือง
เสนอโดย นาย ศุภกิจ เตชะตานนท์
สาขาวิชา นิติศาสตร์ หมวดวิชา กฎหมายมหาชน
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รศ.ดร.กมลชัย รัตนสกาวงศ์
ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(ศ.ดร.อิสสระ นิตินันท์ประกาศ)

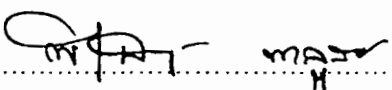
 ..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รศ.ดร.กมลชัย รัตนสกาวงศ์)

 ..... กรรมการ
(ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข)

 ..... กรรมการ
(รศ.ประณต นันทิยะกุล)

 ..... กรรมการ
(นาย สมศักดิ์ สุริยมงคล)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

 ..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข)

วันที่ 15 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2547

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ เนื่องจากท่านรองศาสตราจารย์ ดร.กมลชัย รัตนสกาวงศ์ ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและให้คำปรึกษา แนะนำ ให้ ข้อคิด ตลอดจนตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องในการทำวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนจนทำให้วิทยานิพนธ์ ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณท่าน ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข ที่ได้เมตตาให้คำปรึกษาแนะนำและ กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้

ขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร.อิสสระ นิติทัณฑ์ประภาศ ประธาน กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ท่านสมศักดิ์ สุริยมงคล กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้ง และท่านรองศาสตราจารย์ประณต นันทิยะกุล กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ให้กับผู้เขียน

นอกจากผู้ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้เขียนขอขอบพระคุณคุณกาญจน์ วรกุล ที่ได้ กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนช่วยเหลือในด้านเอกสารต่างๆ ที่นำมาใช้ในวิทยานิพนธ์นี้

สุดท้ายนี้ผู้เขียนขอโน้มรำลึกถึงพระคุณบิดา มารดาและครอบครัวที่ได้สนับสนุนและ ให้กำลังใจด้วยดีตลอดมา

อนึ่งหากวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้มีคุณค่าและประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้าประการใด ผู้เขียนขออุทิศให้แก่บุพการี และผู้มีพระคุณทุกๆ ท่าน หากมีข้อบกพร่องหรือความผิดพลาด ประการใดอันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ศุภกิจ เตชะตานนท์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ม
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
บทที่	
1. บทนำ	1
1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา.....	1
2. สมมุติฐานของการศึกษา.....	2
3. วัตถุประสงค์แห่งการศึกษา.....	3
4. ขอบเขตของการศึกษา.....	3
5. วิธีการศึกษา.....	3
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
2. แนวความคิดเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง	5
1. ความหมายของพรรคการเมือง.....	5
2. แนวความคิดเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมืองของต่างประเทศ.....	6
2.1 การยุบเลิกพรรคการเมืองของประเทศเยอรมัน.....	7
2.1.1 เหตุของการยุบเลิกพรรคการเมืองในประเทศเยอรมัน.....	7
2.1.2 อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญเยอรมันในการยุบเลิกพรรคการเมือง.....	8
2.2 การยุบพรรคการเมืองของประเทศเกาหลีใต้.....	10
2.2.1 เหตุของการยุบพรรคการเมืองในเกาหลีใต้.....	10
2.2.2 กระบวนการยุบพรรคการเมืองของเกาหลีใต้.....	11
2.3 การยุบเลิกพรรคการเมืองของประเทศออสเตรเลีย.....	12
2.3.1 เหตุของการเพิกถอนการจดทะเบียนของพรรคการเมืองและกระบวนการเพิกถอนการจดทะเบียนพรรคการเมือง.....	12
2.3.2 การอุทธรณ์การเพิกถอนการจดทะเบียนของพรรคการเมือง.....	15

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
3. เจื่อนไซทางกฎหมายของการยุบเลิกพรรคการเมืองในประเทศไทย.....	17
1. เหตุของการยุบเลิกพรรคการเมือง.....	17
1.1 การยุบเลิกพรรคการเมืองเพราะถูกลงโทษ.....	17
1.1.1 การยุบเลิกพรรคการเมืองเพราะกระทำการขัดต่อกฎหมายในระดับ ที่ร้ายแรงมาก.....	17
1.1.2 การยุบเลิกพรรคการเมืองเพราะกระทำการขัดต่อกฎหมายในระดับ ที่ร้ายแรงปานกลาง.....	21
กลุ่มที่ 1 พรรคการเมืองมีสมาชิกไม่ครบตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด.....	21
กลุ่มที่ 2 พรรคการเมืองไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด.....	22
1. ไม่มีสมาชิกของพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไปหรือไม่ส่งหรือส่ง สมาชิกสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการเลือกตั้งทั่วไปไม่ครบจำนวนที่กฎหมายกำหนด.....	22
2. ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดเกี่ยวกับ การดำเนินกิจการโดยที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง.....	23
กลุ่มที่ 3 พรรคการเมืองไม่จัดทำรายงานให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด....	25
1.1.3 การยุบเลิกพรรคการเมืองเพราะกระทำการขัดต่อกฎหมายในระดับที่ ไม่ร้ายแรง.....	26
1.2 การยุบเลิกพรรคการเมืองเพราะความจำเป็น.....	26
2. กระบวนการของการยุบเลิกพรรคการเมือง.....	27
2.1 กระบวนการยุบเลิกพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2498 - พ.ศ.2524.....	27

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
2.2 กระบวนการยุบเลิกพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541.....	30
2.2.1 กระบวนการเลิกหรือยุบพรรคการเมืองที่นายทะเบียนมีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรง.....	31
2.2.2 กระบวนการยุบพรรคการเมืองที่อัยการสูงสุดมีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ.....	33
3. อำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนพรรคการเมืองและคณะกรรมการการเลือกตั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง.....	34
3.1 อำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541.....	34
3.2 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง...	35
3.2.1 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540.....	35
3.2.2 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2541.....	36
3.2.3 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541.....	36
4. อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง.....	37
4.1 อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540.....	37
4.2 อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541.....	38

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
4. วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการยุบเลิกพรรคการเมืองของประเทศไทย.....	40
1. ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจในการสั่งยุบพรรคการเมืองของศาลรัฐธรรมนูญ.....	41
2. ปัญหาเกี่ยวกับการยุบเลิกพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541.....	47
2.1 เหตุของการยุบเลิกพรรคการเมืองตามมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541.....	47
2.2 ผลของการที่พรรคการเมืองต้องถูกยุบพรรคตามมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541	53
2.2.1 ผลของการที่พรรคการเมืองถูกยุบพรรคตามมาตรา 65 (1) (2) ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541...	53
2.2.2 ผลของการที่พรรคการเมืองไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 65 (5) ซึ่งเป็นเหตุของการยุบพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541.....	54
1. ผลของการที่ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 35.....	54
2. ผลของการที่ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 25 และมาตรา 26.....	55
3. ผลของการที่ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29.....	55
4. ผลของการที่ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 62.....	56
2.2.3 ผลของการที่พรรคการเมืองกระทำการตามมาตรา 66 ซึ่งเป็นเหตุของการยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65 (4) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541	56
3. กรณีศึกษาการยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541	62

สารบัญ(ต่อ)

หน้า

3.1 กรณีศึกษาการยุบพรรคการเมืองเนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตาม มาตรา 29 ซึ่งเป็นเหตุของการยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65(5) แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541	62
3.1.1 สรุปคำวินิจฉัยที่ 2/2544 ลงวันที่ 11 มกราคม พ.ศ.2544	
เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยพัฒนา	63
(1) ข้อเท็จจริงโดยสรุป	63
(2) ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย	64
(3) วิเคราะห์คำวินิจฉัย	64
3.2 กรณีศึกษาการยุบพรรคการเมืองเนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 35 ซึ่งเป็นเหตุของการยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65(5) แห่งพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541	65
3.2.1 สรุปคำวินิจฉัยที่ 32/2544 ลงวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2544	
เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคนิติมหาชน	65
(1) ข้อเท็จจริงโดยสรุป	65
(2) ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย	66
(3) วิเคราะห์คำวินิจฉัย	67
3.2.2 สรุปคำวินิจฉัยที่ 1/2545 ลงวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2545	
เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคถิ่นไทย	68
(1) ข้อเท็จจริงโดยสรุป	68
(2) ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย	69
(3) ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า	69
(4) วิเคราะห์คำวินิจฉัย	71
ประเด็นที่หนึ่ง	71
ประเด็นที่สอง	74
ประเด็นที่สาม	77

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
3.2.3 สรุปคำวินิจฉัยที่ 8/2545 ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2545	
เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคสังคมใหม่.....	78
(1) ข้อเท็จจริงโดยสรุป.....	78
(2) ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย.....	80
(3) วิเคราะห์คำวินิจฉัย.....	80
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	85
1. บทสรุป.....	85
1.1 ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจในการสั่งยุบพรรคการเมืองของศาลรัฐธรรมนูญ.....	86
1.2 ปัญหาเกี่ยวกับการยุบเลิกพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบ	
รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541.....	88
2. ข้อเสนอแนะ.....	90
บรรณานุกรม.....	92
ภาคผนวก.....	96
ประวัติผู้เขียน.....	157

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหาทางกฎหมายของการยุบพรรคการเมือง
ชื่อนักศึกษา	ศุภกิจ เตชะตานนท์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รศ.ดร.กมลชัย รัตนสกาวงศ์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2546

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการยุบเลิกพรรคการเมืองของประเทศไทย โดยศึกษาเปรียบเทียบกับกรยุบเลิกพรรคการเมืองของต่างประเทศ

วิธีการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยศึกษาค้นคว้าจากตำราภาษาไทย คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ และจากบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศ

ผลจากการศึกษาพบว่า การยุบเลิกพรรคการเมืองตามมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มีความไม่เหมาะสม กล่าวคือ การกำหนดเหตุของการยุบพรรคการเมืองไม่ได้คำนึงถึงความร้ายแรงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะการไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 35 ในเรื่องการจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง ซึ่งทำให้พรรคการเมืองที่ถูกยุบพรรคด้วยเหตุดังกล่าว ต้องได้รับผลกระทบที่ค่อนข้างรุนแรง ดังนั้น การกำหนดเหตุของการยุบพรรคการเมือง โดยไม่พิจารณาให้ถี่ถ้วนถึงระดับความร้ายแรงของเหตุการณ์ ย่อมส่งผลเสียแก่พรรคการเมืองและสมาชิกของพรรคการเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

จากปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว จึงมีข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 69 โดยการกำหนดโทษตามมาตราดังกล่าว ให้ได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของเหตุแห่งการยุบพรรคการเมือง และในทางปฏิบัตินายทะเบียนพรรคการเมือง ควรดำเนินการตามขั้นตอนที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (3) กำหนดไว้ใน การสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งของพรรคการเมืองและตามมาตรา 19 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2541 ที่กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องให้ออกาสผู้ร้อง ผู้ถูกคัดค้าน หรือผู้ถูกกล่าวหา มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงหลักฐาน รวมทั้งต้องให้ออกาสมาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ดังนั้นนายทะเบียนพรรคการเมืองจึงควรดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าวก่อนที่จะนำมาร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

Thesis Title	Legal Problems on the Dissolution of Political Parties
Name	Supakit Taechatanont
Thesis Advisor	Assoc.Prof.Dr.Kamolchai Ruttnasakalwong
Department	Law
Academic Year	2003

Abstract

This thesis aims to study the problems regarding dissolutions of political parties in Thailand by comparative study with those in other countries.

This thesis is in the form of documentary research based on the Thai textbooks, decisions of the Constitution Court and the statutory provisions of other countries.

This study found that there has been inappropriate dissolution of political parties pursuant to Section 65 of the Organic Law on Political Parties, B.E. 2541. That is to say, the determination of the causes of political parties' dissolution is done without consideration of its severe consequences, in particular, the failure to follow Section 35, concerning the requirement to provide an operational report of political parties. This causes severe impact to the political parties dissolved by such means. Consequently, the cause determination of political parties' dissolutions without thorough consideration to the degree of severity of the situation can unavoidably give an impact to political parties and their members.

Due to the above mentioned problems, this thesis suggests that Section 69 under the Organic Law on Political Parties, B.E. 2541, should be amended by providing sanction under such section to equate with the severity of the cause of political parties' dissolutions. Moreover, the registrar of political parties should practically follow the procedures imposed by Section 145 paragraph 1(1) of the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2540, in terms of investigation, inquiry and final decision on problems or disputes of political parties. The registrar should also follow Section 19 paragraph 2 of

the Organic Law on the Election Commission, B.E. 2541, by which the Election Commission is required to grant opportunity to the complainants, objected or alleged parties to submit letters explaining the fact and to display the evidence. This includes granting the opportunity for them to depose to the Election Commission. Therefore, the registrar of political parties should follow the said procedures before bringing cases into the Constitutional Court for its decisions respectively.

D
P
U

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

พรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากสภาพสังคมประกอบไปด้วยคนจำนวนมากและประชาชนทุกคนก็ไม่อาจเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงในกิจกรรมทางการเมืองได้ พรรคการเมืองจึงมีบทบาทและหน้าที่ในการเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐกับประชาชน โดยนำความต้องการ ความจำเป็นของประชาชนมาแปลงเป็นนโยบายและดำเนินการทางการเมืองตามแนวนโยบายนั้น พรรคการเมืองจึงมีส่วนช่วยให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองและพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดให้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญขึ้นหลายฉบับ รวมถึงพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 เนื่องจากเล็งเห็นว่าพรรคการเมืองเป็นส่วนประกอบสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนสำคัญในการเลือกตั้ง ซึ่งราษฎรจะได้ใช้อำนาจอธิปไตยผ่านทางผู้แทนราษฎร โดยทั่วไปการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญจะกระทำเฉพาะเพื่อใช้บังคับในเรื่องที่รัฐธรรมนูญบังคับไว้เท่านั้น แต่จากมาตรา 63 แห่งรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2540 ที่ให้อำนาจแก่ศาลรัฐธรรมนูญในการยุบพรรคการเมืองที่ใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตยที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือไม่มีบทบัญญัติใดในรัฐธรรมนูญนอกจากมาตราดังกล่าวที่ให้อำนาจแก่ศาลรัฐธรรมนูญออกคำสั่งยุบพรรคการเมืองได้ การที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญในการยุบพรรคการเมืองที่ไม่ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในมาตรา 65 นั้น จะเป็นการเพิ่มอำนาจให้แก่ศาลรัฐธรรมนูญ และจะทำให้ศาลรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจพิจารณาคำร้องขอของนายทะเบียนพรรคการเมืองหรือไม่ และการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองซึ่งเป็นประธานกรรมการการเลือกตั้งโดยตำแหน่ง มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 145 (3) ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 ในการสืบสวน

สอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง แต่จากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในหลาย ๆ ฉบับ นายทะเบียนพรรคการเมืองไม่ใช่ขั้นตอนนี้ในการพิจารณาข้อโต้แย้งของพรรคการเมืองเสียก่อนที่จะนำมาร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 โดยเฉพาะมาตรา 65(5) ในกรณีของการไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 35 เรื่องการไม่จัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองให้ถูกต้องตามความเป็นจริงตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนด และแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายในเดือนมีนาคมของทุกปี เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ ซึ่งเป็นเหตุให้พรรคการเมืองต้องถูกศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรค ดังจะเห็นได้ว่า แม้พรรคการเมืองไม่ส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือไม่มีสมาชิกได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเลย ก็ไม่เป็นเหตุให้เลิกพรรคการเมืองอีกต่อไป

ดังนั้นผู้เขียนจะได้ทำการศึกษา วิเคราะห์ เกี่ยวกับมาตรการของการยุบเลิกพรรคการเมืองในกฎหมายพรรคการเมืองฉบับต่าง ๆ รวมถึงอำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนพรรคการเมืองและคณะกรรมการการเลือกตั้ง อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการยุบเลิกพรรคการเมือง ซึ่งอาจนำไปสู่มาตรการในการแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพและบริสุทธิ์ยุติธรรมต่อไป

2. สมมุติฐานของการศึกษา

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ได้กำหนดเหตุแห่งการเลิกหรือยุบพรรคการเมืองไว้ในมาตรา 65¹ ซึ่งยังไม่น่าจะเหมาะสม เช่น ในมาตรา 65(5)

¹มาตรา 65 พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

- (1) มีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรคการเมือง
- (2) มีจำนวนสมาชิกเหลือไม่ถึงสิบห้าคน
- (3) มีการยุบพรรคการเมืองไปรวมกับพรรคการเมืองอื่นตามหมวด 5
- (4) มีคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญยุบพรรคการเมือง
- (5) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 35 หรือมาตรา 62

เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (1) (2) (3) หรือ (5) ให้นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่ามีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น

โดยเฉพาะการไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 35² ในเรื่องการจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง หากไม่ปฏิบัติ อาจถูกมาตรการในการยุบพรรคการเมือง ซึ่งน่าจะไม่เหมาะสม กล่าวคือ การกำหนดเหตุของการยุบพรรคการเมืองไม่ได้คำนึงถึงความร้ายแรงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

3. วัตถุประสงค์แห่งการศึกษา

3.1 ศึกษาเปรียบเทียบถึงเหตุของการยุบเลิกพรรคการเมืองในประเทศไทยและของต่างประเทศ ว่าในต่างประเทศมีการยุบเลิกพรรคการเมืองเช่นเดียวกับของประเทศไทยหรือไม่

3.2 ศึกษาถึงเหตุของการยุบเลิกพรรคการเมือง โดยพิจารณาจากระดับความร้ายแรงของการยุบเลิกพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติพรรคการเมืองฉบับต่างๆ รวมถึงพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541

3.3 ศึกษาถึงอำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนพรรคการเมืองและคณะกรรมการการเลือกตั้งตามบทบัญญัติของกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง รวมถึงอำนาจในการยุบเลิกพรรคการเมืองของศาลรัฐธรรมนูญ

4. ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาถึงการยุบเลิกพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 โดยเฉพาะการยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65 (4) (5) ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองดังกล่าว

5. วิธีการศึกษา

เป็นการศึกษาโดยวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมจากหนังสือ บทความ วารสาร ผลงานด้านวิชาการ วิทยานิพนธ์ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต บทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศ รวมถึงบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 และพระราชบัญญัติ

²มาตรา 35 ให้หัวหน้าพรรคการเมืองจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปี ปฏิทินที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนดและแจ้งให้นายทะเบียนทราบ ภายในเดือนมีนาคมของทุกปี เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ เว้นแต่พรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นยังไม่ถึงเก้าสิบ วันนับจนถึงสิ้นปีปฏิทิน

ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2541

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 เป็นแนวทางในการปรับปรุงบทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541

6.2 เป็นแนวทางให้นายทะเบียนพรรคการเมืองและคณะกรรมการการเลือกตั้ง จัดการดำเนินการเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมืองเพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ ยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย

บทที่ 2

แนวความคิดเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง

1. ความหมายของพรรคการเมือง

มีผู้ให้นิยามหรือความหมายของพรรคการเมืองไว้เป็นจำนวนมากซึ่งค่อนข้างคล้ายคลึงกัน อาทิเช่น Jean Gicquel และ Andre' Hauriou อธิบายว่า “ พรรคการเมืองก็คือกลุ่มของบุคคลที่มีการจัดตั้งเป็นองค์กร มีปรัชญาหรืออุดมการณ์ร่วมกันและมีวัตถุประสงค์เพื่อยึดกุมอำนาจและการบริหารงานของรัฐ”¹ ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ให้ความหมาย “พรรคการเมือง” ไว้ในคำอธิบายทั่วไปของพรรคการเมืองว่า “ พรรคการเมือง หมายความว่า คณะบุคคลซึ่งร่วมกันก่อตั้งเป็นพรรคขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะรวบรวมความคิดเห็นในทางการเมืองกำหนดเป็นนโยบายของพรรคเพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้งผู้แทนโดยวิถีทางประชาธิปไตย”²

ในต่างประเทศบางประเทศที่มีกฎหมายพรรคการเมืองเช่นประเทศเยอรมัน มีการให้ความหมายคำว่าพรรคการเมืองไว้ในกฎหมายในมาตรา 2 อนุมาตรา 1 ว่า

“ พรรคการเมือง คือ การรวมกลุ่มของพลเมืองอย่างถาวรหรือเป็นระยะเวลาสั้น ๆ เพื่อเข้าไปมีอิทธิพลต่อการสร้างเจตจำนงทางการเมืองไม่ว่าจะดำเนินการในระดับสหพันธ์หรือในระดับมลรัฐ และประสงค์ที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในสภาผู้แทนราษฎรแห่งสหพันธ์หรือสภาแห่งมลรัฐ หากว่าเมื่อพิจารณาถึงภาพรวมตามสภาพความเป็นจริง ทั้งหมดโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในแง่ของจำนวนสมาชิกและในแง่ของปรากฏตัวต่อสาธารณชนแล้ว ชี้ชัดว่าการรวมกลุ่มนี้มีความตั้งใจจริงที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่ได้วางไว้”³

---

¹ Jean Gicquel et Andre' Hauriou , Droit Constitutionnel et institutions Politiques , Paris : Montchrestien ,1985 , p 224. อ้างในสมคิด เลิศไพฑูรย์ . กฎหมายเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน . กรุงเทพฯ : วิญญูชน , 2542 , หน้า 17.

² หยุด แสงอุทัย. คำอธิบาย พระราชบัญญัติพรรคการเมือง . พระนคร : โอเดียนสโตร์ ,2512 , หน้า 1.

³ บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ . “กฎหมายพรรคการเมืองเยอรมัน ” วารสารนิติศาสตร์. ปีที่ 19 , ฉบับที่ 2. มิถุนายน 2532, หน้า 148.

นอกจากนี้ ศาสตราจารย์ ดร.เกษม อุทยานิน ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “ พรรคการเมือง คือ กลุ่มของพลเมืองซึ่งมีความคิดเห็นในปัญหาสาธารณะร่วมกันและปฏิบัติการร่วมกัน (Organized) เป็นหน่วยการเมืองเพื่อแสวงหาการควบคุมรัฐบาล โดยตั้งใจส่งเสริมการกำหนดการ (program) และนโยบาย (policy) ซึ่งเขาเชื่อถือ ”⁴

จากคำนิยามดังกล่าว อาจสรุปประเด็นความหมายของพรรคการเมืองได้ดังนี้⁵

1. ต้องมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม ชมรม หรือสมาคม (Association)
2. กลุ่มบุคคล ชมรม หรือสมาคม ต้องมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาสาธารณะทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมในหลักการใหญ่ ๆ ที่เหมือนกัน
3. กลุ่มบุคคลที่ร่วมกันนี้ต้องมีกำหนดการ (program) และนโยบาย (policy) ที่ชัดเจน และแน่นอนแสดงต่อผู้เลือกตั้งให้รับทราบเพื่อจะได้มีชัยชนะในการเลือกตั้ง
4. กลุ่มบุคคลจะต้องมีวัตถุประสงค์ที่จะไปควบคุม และกำหนดนโยบายรัฐบาล จัดการบริหารประเทศและออกกฎหมายตามแนวนโยบายของพรรคทั้งหมดหรือบางส่วนเท่าที่จะสามารถทำได้มากที่สุด

สรุปได้ว่าพรรคการเมืองก็คือ การรวมกลุ่มบุคคลผู้มีความคิดเห็นคล้าย ๆ กัน ในเรื่องลัทธิการเมือง การปกครอง สังคมและเศรษฐกิจเข้าด้วยกัน เพื่อแสวงหาอำนาจทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย โดยใช้วิธีการคัดเลือกสมาชิกของพรรคเข้าแข่งขันรับเลือกตั้งเพื่อจะได้มีโอกาสเข้าไปใช้อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารหรืออย่างน้อยที่สุด เพื่อไปทำหน้าที่สอดส่องการดำเนินงานของรัฐบาลให้เป็นไปโดยถูกต้อง

2. แนวความคิดเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมืองของต่างประเทศ

บางประเทศในยุโรปถือว่าพรรคการเมืองเป็นเรื่องเสรีภาพของประชาชนในการรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมือง จึงไม่จำเป็นต้องมีการออกกฎหมายควบคุมเป็นพิเศษเช่นประเทศฝรั่งเศส การรวมตัวกันเป็นพรรคการเมืองอยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยสมาคม ในขณะที่ประเทศเยอรมัน ซึ่งได้รับความชื่นชมขึ้นจากการที่เผด็จการนาซีใช้พรรคการเมืองเข้าสู่อำนาจในการควบคุมประเทศ ดังนั้นในภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เยอรมันจึงมีการตรากฎหมายพรรคการเมืองเพื่อให้ในพรรคการเมืองเป็นประชาธิปไตย จนอาจกล่าวได้ว่ากฎหมายพรรคการเมือง

⁴ เกษม อุทยานิน . รัฐศาสตร์ . กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช , 2516 . หน้า 75.

⁵ ดำริห์ บุรณะนนท์ . กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยกฎหมายเลือกตั้งและกฎหมายพรรคการเมือง . กรุงเทพฯ : นิติธรรม , 2539 , หน้า 146 -147.

เยอรมัน เป็นกฎหมายพรรคการเมืองที่วางโครงสร้างและกลไกของพรรคการเมืองไว้เป็นระบบ

ในการตรากฎหมายเกี่ยวกับพรรคการเมืองนั้นอาจตราไว้ในรัฐธรรมนูญเลย หรืออาจจะตราขึ้นเป็นกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญอีกส่วนก็ได้ แต่ส่วนใหญ่มักจะตราเฉพาะหลักการไว้ในรัฐธรรมนูญ ส่วนรายละเอียดมักจะตราไว้ในกฎหมายพรรคการเมือง ซึ่งถือเป็นกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญแยกออกมาเป็นกฎหมายอีกฉบับหนึ่ง ดังนั้นอาจสรุปได้ว่าการที่ประเทศใดจะมีการตรากฎหมายว่าด้วยพรรคการเมืองหรือไม่ก็ย่อมแล้วแต่ประวัติความเป็นมาของประเทศนั้น ๆ โดยเฉพาะ⁶

2.1 การยุบเลิกพรรคการเมืองของประเทศเยอรมัน

จากบทเรียนภายใต้การปกครองแบบเผด็จการนาซี ทำให้ในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของเยอรมัน ต้องให้ความสำคัญกับบทบัญญัติเกี่ยวกับคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ โดยกำหนดให้มีผลใช้บังคับได้โดยตรงและในแง่ขององค์กรที่จะคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานก็กำหนดให้ประชาชนสามารถร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญต่อศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ได้⁷

2.1.1 เหตุของการยุบเลิกพรรคการเมืองในประเทศเยอรมัน

เนื่องจากพรรคการเมืองเป็นเป้าหมายแรกที่ระบอบเผด็จการจะต้องทำการกำจัด แต่ขณะเดียวกันระบอบเผด็จการก็อาจแฝงกายเข้ามาในคราบของพรรคการเมืองได้ ในสมัยรัฐธรรมนูญไวมาร์นั้นจะมีการยุบเลิกพรรคการเมืองได้ต่อเมื่อพรรคการเมืองนั้นกระทำผิดต่อกฎหมายอาญา กล่าวคือใช้กำลังเข้ายึดอำนาจรัฐเท่านั้น ทำให้ไม่สามารถจัดการกับพรรคที่แฝงกายเข้ามาตามวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างระบอบประชาธิปไตยได้

รัฐธรรมนูญของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หรือที่เรียกว่า กฎหมายพื้นฐาน (Grundgesetz) กำหนดไว้ในมาตรา 21 วรรค 2 ประโยคแรกว่า “ไม่ว่าจะโดยเป้าหมายของพรรค หรือเมื่อพิจารณาจากพฤติกรรมของบรรดาผู้ที่ฝึกฝนในพรรคแล้ว พรรคการเมืองใดมีความมุ่งหมายเพื่อขัดขวางการปกครองในระบอบเสรีประชาธิปไตย หรือเป็นภัยต่อการดำรงอยู่ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน พรรคการเมืองนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ” และในประโยคที่สอง กฎหมายพื้นฐาน

⁶ คาร์ล บูร์ณะนท . เรื่องเดียวกัน , หน้า 159.

⁷ บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ . คำอธิบายวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ: รัฐธรรมนูญเยอรมัน. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์ , 2535 , หน้า 50-51.

กำหนดตัวองค์กรที่ตัดสินเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า “ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์เป็นผู้พิจารณาพิพากษา ปัญหาการขัดต่อรัฐธรรมนูญนี้”

เท่ากับว่า กฎหมายพื้นฐานกำหนดองค์ประกอบของความผิดที่พรรคการเมืองเป็นพรรค ที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ และให้อำนาจในการตัดสินเกี่ยวกับเรื่องนี้แก่ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ เท่านั้น⁸

นอกจากนี้กฎหมายพื้นฐานยังได้กำหนดให้พรรคการเมืองต้องจัดองค์กร และระเบียบ ขอบบังคับของพรรคการเมืองให้สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย รวมทั้งพรรคการเมืองต้องเปิดเผย ที่มาของรายได้ต่อสาธารณชน โดยกำหนดไว้ใน มาตรา 24 अनुมาตรา 2 ของกฎหมายพรรค การเมืองว่า พรรคการเมืองจะต้องยื่นรายการแสดงบัญชีรายได้เป็นรายปีซึ่งได้รับการตรวจสอบ จากผู้ตรวจสอบบัญชีที่ได้รับอนุญาตแล้ว โดยยื่นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรแห่งสหพันธ์ ภายใน วันที่ 30 กันยายนของปีถัดไป และประธานสภาผู้แทนราษฎรจะส่งพิมพ์เผยแพร่อย่างเป็นทางการ ต่อไป⁹

2.1.2 อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญเยอรมันในการยุบเลิกพรรคการเมือง

ศาลรัฐธรรมนูญของเยอรมันมีสองระดับ คือศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ (The Federal Constitutional Court) และศาลรัฐธรรมนูญมลรัฐ (Land constitutional courts) ในที่นี้จะได้ พิจารณาถึงอำนาจหน้าที่ในส่วนของศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์โดยเฉพาะ ซึ่งเป็นศาลรัฐธรรมนูญ ระดับสูงสุดที่จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมายพื้นฐาน¹⁰

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญเยอรมันได้บัญญัติไว้ในกฎหมายพื้นฐาน (Grundgesetz-GG) และยังสามารถนำมาบัญญัติซ้ำได้อีกในกฎหมายว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ (Gesetz ueber Bundesverfassungsgericht-BverfGG) ทั้งนี้เพื่อเป็นการบัญญัติรวมอำนาจ หน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่กระจัดกระจายตามมาตราต่าง ๆ นำมาบัญญัติรวมไว้ในมาตราเดียว เพื่อสะดวกในการใช้¹¹

⁸ บุญศรี มีวงษ์อุโฆษ . เรื่องเดียวกัน , หน้า 128.

⁹ บุญศรี มีวงษ์อุโฆษ . เรื่องเดียวกัน , หน้า 126-127.

¹⁰ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ . ศาลรัฐธรรมนูญไทย:วิเคราะห์เปรียบเทียบโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ และการบริหารงานบุคคลกับศาลรัฐธรรมนูญ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมนีและญี่ปุ่น . กรุงเทพฯ : นิติธรรม , 2544 , หน้า 319.

¹¹ บรรเจิด สิงคะเนติ . ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ . กรุงเทพฯ : วิญญูชน , 2544 , หน้า 47.

ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ของเยอรมันมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้คือ¹²

- (1) ตัดสินกรณีขัดแย้งระหว่างองค์กรของรัฐ
- (2) ตัดสินว่ากฎหมายขัดรัฐธรรมนูญหรือไม่
- (3) ตัดสินความขัดแย้งระหว่างมลรัฐต่าง ๆ กับสหพันธ์
- (4) ตัดสินคำร้องทุกข์ว่ามีการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน
- (5) ตัดสินว่าพรรคการเมืองหนึ่ง ๆ มีแนวทางสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญหรือไม่

โดยในส่วนของ 1 รัฐธรรมนูญและอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ (Part 1 Constitutional and Competence of the Federal Constitutional Court) ในมาตรา 13(2) ได้บัญญัติไว้ชัดเจนถึงอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพรรคการเมืองตามมาตรา 21(2) ของกฎหมายพื้นฐาน ซึ่งกรณีดังกล่าวเป็นปัญหาเกี่ยวกับพรรคการเมืองในเรื่องวัตถุประสงค์และการดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองว่าขัดต่อหลักการประชาธิปไตยหรือไม่

สำหรับองค์ประกอบที่จะกำหนดว่า พรรคการเมืองใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่นั้น ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์เคยตัดสินว่า “แม้ว่าพรรคการเมืองใดจะมีความเชื่อในทฤษฎีของมาร์กและเลนิน ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ปฏิเสธการปกครองในระบบรัฐธรรมนูญนี้ ก็ยังมีได้หมายความว่าพรรคนั้นจะขัดต่อรัฐธรรมนูญ ต่อเมื่อพรรคนั้น ลงมือใช้กำลังเข้าสู่ หรือมีท่าที่เป็นปฏิปักษ์ต่อระบบการปกครองที่เป็นอยู่ จึงจะถือว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ”¹³ การต่อต้านบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันหรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญจึงไม่ใช่เป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ และศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์มีความเห็นในรายละเอียดว่า พรรคการเมืองจะขัดต่อรัฐธรรมนูญได้นั้น พรรคจะต้องมีเจตนาทำลายคุณค่าและหลักการสูงสุดของรัฐธรรมนูญ¹⁴ มิใช่เฉพาะบทบัญญัติปลีกย่อย บทบัญญัติใดบทบัญญัติหนึ่งของรัฐธรรมนูญ และพรรคการเมืองจะถูกยุบเลิกได้ก็แต่โดยคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์เท่านั้น

ดังนั้นอำนาจในการวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับพรรคการเมือง รวมถึงการยุบเลิกพรรคการเมืองจึงเป็นของศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ โดยได้บัญญัติไว้ในกฎหมายพื้นฐานของเยอรมัน (GG) มาตรา 21 วรรค 2 และได้นำมาบัญญัติซ้ำไว้ในกฎหมายว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ (BVerfGG) ในมาตรา 13 ข้อ 2 ซึ่งการจะยุบเลิกพรรคการเมืองได้นั้นจะต้องเป็นกรณีที่พรรค

¹² บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ . เรื่องเดียวกัน , หน้า 128.

¹³ BVerfGE 5,85 (141) . อ้างในบุญศรี มีวงศ์อุโฆษ , เรื่องเดียวกัน , หน้า 128.

¹⁴ BVerfGE 2.,1 (12f.) . เรื่องเดียวกัน , หน้า 128.

การเมืองกระทำการขัดต่อรัฐธรรมนูญ โดยที่พรรคการเมืองนั้นต้องมีเจตนาที่จะทำลายคุณค่าและหลักการสูงสุดของรัฐธรรมนูญ มิใช่เฉพาะบทบัญญัติปลีกย่อยใดๆ ของรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลผูกพันองค์กรตามรัฐธรรมนูญทุกองค์กร ทั้งฝ่ายบริหาร ฝ่ายตุลาการ ฝ่ายนิติบัญญัติ และมีผลบังคับไปถึงกฎหมายของสหพันธรัฐ และกฎหมายของมลรัฐอีกด้วย

2.2 การยุบพรรคการเมืองของประเทศเกาหลีใต้

กฎหมายรัฐธรรมนูญของเกาหลีใต้ วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพรรคการเมืองไว้ในมาตรา 8 (CHAPTER 1.General Provisions) โดยกำหนดไว้ว่า

1. การก่อตั้งพรรคการเมืองกระทำได้โดยอิสระและระบบพรรคการเมืองหลายพรรคได้รับการรับรอง
2. พรรคการเมืองจำเป็นต้องมีวัตถุประสงค์ การจัดองค์กร และกิจกรรม ที่เป็นประชาธิปไตยและมีความจำเป็นที่การจัดองค์กรนั้น เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการก่อเกิดการเมืองที่ควรจะเป็น
3. พรรคการเมืองมีสิทธิได้รับการคุ้มครองจากรัฐ และรัฐอาจจัดหากองทุนเพื่อการดำเนินการภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้
4. ถ้าพรรคการเมืองมีวัตถุประสงค์ หรือกิจกรรมที่ขัดต่อแบบแผนพื้นฐานของประชาธิปไตย รัฐบาลอาจดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้ยุบพรรคการเมืองนั้น และพรรคการเมืองต้องสลายตัวไปโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ในกฎหมายรัฐธรรมนูญของเกาหลีใต้ มาตรา 111(1) ได้กำหนดเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญไว้ โดยมีสาระสำคัญเหมือนกับมาตรา 2 ของกฎหมายว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งกล่าวถึงเขตอำนาจที่ศาลรัฐธรรมนูญ มีอำนาจตัดสินชี้ขาดใน 5 ประเด็น ดังต่อไปนี้คือ

- (1) คำขอของศาลยุติธรรมให้พิจารณาคความสอดคล้องหรือถูกต้องตามรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติของกฎหมาย
- (2) การฟ้องเจ้าหน้าที่ชั้นสูงในทางอาญา
- (3) การยุบพรรคการเมือง
- (4) ความขัดแย้งในเรื่อง อำนาจหน้าที่ระหว่างตัวแทนของรัฐ หรือระหว่างตัวแทนของรัฐและราชการบริหารส่วนท้องถิ่น หรือระหว่างราชการบริหารส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง
- (5) การร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญ

ดังนั้นองค์กรที่มีอำนาจในการยุบพรรคการเมืองของเกาหลีใต้ คือศาลรัฐธรรมนูญ โดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 111(1) และจากกฎหมายว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญของเกาหลีใต้ ในมาตรา 2 (3)

2.2.1 เหตุของการยุบพรรคการเมืองในเกาหลีใต้

เหตุของการยุบพรรคการเมืองของเกาหลีใต้กำหนดไว้ใน กฎหมายว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญ(SECTION 3: Adjudication on dissolution of the Political Party) ในมาตรา 55 ซึ่งเป็นเรื่องคำขอให้ชี้ขาดในการยุบพรรคการเมือง (Request for Adjudication on Dissolution of a Political Party) ดังต่อไปนี้ คือ

“ถ้าพรรคการเมืองมีเป้าหมาย หรือกิจกรรม ที่ขัดต่อหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย ฝ่ายบริหารอาจมีคำขอถึงศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการแห่งรัฐแล้ว ให้มีการชี้ขาดในการยุบพรรคการเมือง“

จะเห็นว่า เหตุของการยุบพรรคการเมืองในเกาหลีใต้ กำหนดไว้เพียงกรณีเดียวคือ กรณีที่พรรคการเมืองกระทำการขัดต่อบทบัญญัติมาตรา 55 ของกฎหมายว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกรณีที่พรรคการเมืองกระทำการขัดต่อกฎหมายอย่างร้ายแรง อันเป็นเหตุให้ศาลรัฐธรรมนูญ อาจมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองนั้นได้

2.2.2 กระบวนการยุบพรรคการเมืองของเกาหลีใต้

1. คำขอให้ชี้ขาดในการยุบพรรคการเมืองต้องประกอบด้วยเนื้อหาดังต่อไปนี้¹⁵

ก. เหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองตามคำขอ

ข. สารสำคัญแห่งคำขอ

2. ศาลรัฐธรรมนูญอาจรับคำร้องขอ เรื่องการชี้ขาดในการยุบพรรคการเมือง เมื่อโจทก์ร้องขอ หรือมีคำวินิจฉัยชี้ขาดกิจกรรมต่าง ๆ ของจำเลยไว้เป็นการชั่วคราว จนกว่าจะมีการประกาศ คำวินิจฉัยถึงที่สุดแล้ว¹⁶

¹⁵ www.ccourt.go.kr/english/welcome02.htm , Matters to be stated on Written Request , Article 56.

¹⁶ www.ccourt.go.kr/english/welcome02.htm , Provisional Remedies , Article 57.

3. ในกรณีที่ได้มีการปฏิบัติตามคำวินิจฉัยในการเยียวยาชั่วคราว (Provision Remedies) หรือมีการชี้ขาดอันเป็นเหตุให้คดีสิ้นสุด ประธานศาลรัฐธรรมนูญจะแจ้งข้อเท็จจริงไปยังสภาแห่งชาติ (The National Assembly) และคณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งชาติ (National Election Commission)¹⁷

4. เมื่อมีประกาศคำวินิจฉัยที่ออกคำสั่งยุบพรรคการเมืองแล้ว พรรคการเมืองนั้นต้องสลายตัวไป¹⁸

5. คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ยุบพรรคการเมือง จะใช้บังคับตามกฎหมายโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งชาติ ด้วยความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติว่าด้วยพรรคการเมือง (The Political Parties Act)¹⁹

2.3 การยุบเลิกพรรคการเมืองของประเทศออสเตรเลีย

การยุบเลิกพรรคการเมืองของประเทศออสเตรเลีย อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของกฎหมาย Commonwealth Electoral Act 1918 โดยใน Part 11:Registration of political parties กล่าวถึงการจดทะเบียนพรรคการเมืองรวมถึงการเพิกถอนการจดทะเบียนของพรรคการเมือง ซึ่งสามารถจำแนกการเพิกถอนการจดทะเบียนพรรคการเมือง ออกเป็นกรณีต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

2.3.1 เหตุของการเพิกถอนการจดทะเบียนของพรรคการเมืองและกระบวนการเพิกถอนการจดทะเบียนพรรคการเมือง

1. การเพิกถอนการจดทะเบียนโดยสมัครใจ (Voluntary deregistration)²⁰

พรรคการเมืองอาจถูกเพิกถอนการจดทะเบียนโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งของออสเตรเลีย (Australian Electoral Commission) ถ้ามีการร้องขอโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เพื่อทำการเปลี่ยนแปลงชื่อของพรรคการเมืองในทะเบียน โดยคำขอนั้น

(1) ในกรณีของพรรคการเมืองที่มีสมาชิกได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

¹⁷ www.court.go.kr/english/welcome02.htm , Notification of Request , Article 58.

¹⁸ www.court.go.kr/english/welcome02.htm , Effect of Decision , Article 59.

¹⁹ www.court.go.kr/english/welcome02.htm , Execution of Decision , Article 60.

²⁰ COMMONWEALTH ELECTORAL ACT 1918 , Voluntary deregistration , Section 135

คำขอนั้นอาจทำขึ้นโดย เลขานุการของพรรคการเมือง หรือ สมาชิกของสภา
ทั้งหมดที่เป็นสมาชิกพรรคการเมือง อย่างใดอย่างหนึ่ง

(2) ในกรณีอื่นนอกเหนือจากกรณีของพรรคการเมืองที่มีสมาชิกได้รับเลือกตั้ง
เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

คำขอเกี่ยวกับการเพิกถอนการจดทะเบียน ทำขึ้นโดยสมาชิกของพรรค
การเมืองจำนวนสามคน

คำขอดังกล่าวจะต้องเป็นเอกสารที่ลงนามโดยผู้ขอหรือกลุ่มผู้ขอ และต้องแสดง
ชื่อและที่อยู่ของผู้ขอหรือกลุ่มผู้ขอ รวมทั้งรายละเอียดของคุณสมบัติทางกฎหมายของผู้ขอแต่ละ
คนที่ทำคำขอนั้น (หัวหน้าพรรคการเมือง เลขานุการพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมือง)

เมื่อพรรคการเมืองถูกเพิกถอนทะเบียนแล้ว พรรคการเมืองนั้นหรือพรรค
การเมืองที่มีชื่อพรรคเกือบทั้งหมดมีความคล้ายคลึงกับชื่อของพรรคการเมืองที่ถูกเพิกถอนทะเบียน
ซึ่งอาจทำให้เกิดความสับสนหรือเข้าใจผิดในชื่อนั้น จะขาดคุณสมบัติในการจดทะเบียน จนกระทั่ง
การเลือกตั้งทั่วไปในครั้งต่อไป ได้ผ่านพ้นไปแล้ว

2. การเพิกถอนการจดทะเบียนของพรรคการเมืองเนื่องจากความบกพร่องของ
การรับรองผู้สมัครรับเลือกตั้ง (Deregistration of party failing to endorse candidates)²¹

การจดทะเบียนของพรรคการเมืองอาจถูกเพิกถอนได้ ในกรณีที่พรรคการเมืองที่
จดทะเบียนเกินกว่าสี่ปี และในระหว่างนั้นไม่รับรองผู้สมัครเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้ง โดยระยะเวลาสี่
ปีนั้น นับตั้งแต่วันที่มีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งสุดท้ายที่พรรคการเมืองได้ส่ง
ผู้สมัครลงรับเลือกตั้ง

ถ้าพรรคการเมืองสมควรจะถูกเพิกถอนการจดทะเบียน คณะกรรมการการ
เลือกตั้งของออสเตรเลีย จะมอบหนังสือบอกกล่าวการเพิกถอนการจดทะเบียนแก่เจ้าหน้าที่
ทะเบียนของพรรคการเมืองโดยทันที และจะประกาศหนังสือบอกกล่าวที่แสดงถึงสาเหตุของการ
เพิกถอนการจดทะเบียนของพรรคการเมืองในหนังสือราชกิจจานุเบกษาของรัฐบาล (The Gazette)

เมื่อพรรคการเมืองถูกเพิกถอนทะเบียนแล้ว พรรคการเมืองนั้นหรือพรรคการเมือง
ที่มีชื่อเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันกับชื่อของพรรคที่ถูกเพิกถอนทะเบียน ซึ่งอาจทำให้เกิดความ
สับสนหรือเข้าใจผิด จะไม่สามารถจดทะเบียนได้จนกระทั่งการเลือกตั้งทั่วไปในครั้งถัดไป จะได้ผ่าน
พ้นไปแล้ว

²¹COMMONWEALTH ELECTORAL ACT 1918 , Deregistration of party failing to endorse
candidates or ceasing to be a Parliamentary party , Section 136 , :<http://austlii.edu.au/>

3. การเพิกถอนการจดทะเบียนพรรคการเมืองเนื่องจากการคัดค้านการใช้ชื่อหรือคำย่อของพรรคการเมือง

เป็นกรณีที่พรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นก่อน (The parent party) คัดค้านการใช้ชื่อและ/หรือคำย่อของพรรคการเมืองที่จดทะเบียนภายหลัง (The second party) ซึ่งไปเหมือนกันกับชื่อและ/หรือคำย่อของพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นก่อน ที่ได้จดทะเบียนกับคณะกรรมการการเลือกตั้งของออสเตรเลียไว้ก่อนหน้านั้นแล้ว

คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องให้โอกาสคัดค้าน โดยจะแจ้งไปยังเจ้าหน้าที่ทะเบียนของพรรคการเมืองที่จดทะเบียนภายหลังนั้น (The second party) ตามที่อยู่ในทะเบียนของพรรค ให้เสนอคำขอเพื่อเปลี่ยนชื่อและ/หรือคำย่อ ภายในกำหนดเวลาหนึ่งเดือนนับตั้งแต่วันที่ได้รับหนังสือบอกกล่าว

ถ้าพรรคการเมืองที่จดทะเบียนภายหลัง ไม่ประสบผลสำเร็จในการขอเปลี่ยนชื่อและ/หรือคำย่อภายในระยะเวลาหนึ่งเดือน คณะกรรมการการเลือกตั้งของออสเตรเลีย จะเพิกถอนทะเบียนของพรรคการเมืองนั้น²²

4. การเพิกถอนการจดทะเบียนพรรคการเมืองด้วยเหตุประการอื่น (Deregistration of political party on other grounds)²³

ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งของออสเตรเลีย ทำให้แน่ใจว่ามีเหตุผลอันสมควรดังต่อไปนี้ คือ

4.1 พรรคการเมืองที่จดทะเบียนต้องสิ้นสุดลง (ไม่ว่าจะเป็นการรวมพรรคการเมืองเข้ากับอีกพรรคการเมืองหนึ่ง หรือด้วยประการอื่น)

4.2 พรรคการเมืองมีจำนวนสมาชิกต่ำกว่าห้าร้อยคนและไม่มีสมาชิกได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

4.3 การจดทะเบียนของพรรคการเมืองได้มาโดยการฉ้อฉลหรือสำคัญผิดในข้อเท็จจริง

คณะกรรมการการเลือกตั้งของออสเตรเลียจะส่งหนังสือบอกกล่าวการเพิกถอนการจดทะเบียนอย่างเป็นทางการถึงเจ้าหน้าที่ทะเบียน โดยให้เหตุผลของการเพิกถอนนั้นและภายในหนึ่งเดือนหลังจากวันที่ได้รับหนังสือบอกกล่าว เจ้าหน้าที่ทะเบียนของพรรคการเมืองหรือ

²² Federal Registration of Political Parties , :<http://www.austlii.edu.au/> , p.32.

²³ COMMONWEALTH ELECTORAL ACT 1918 , Deregistration of political party on other grounds , Section 137, :<http://www.austlii.edu.au/>

สมาชิกของพรรคการเมืองจำนวนสิบคน ต้องทำคำแถลงเป็นหนังสือลงนามโดยเจ้าหน้าที่ทะเบียนหรือบรรดาสมาชิกพรรคการเมืองนั้น แสดงเหตุผลที่ไม่สมควรจะถูกเพิกถอนทะเบียนของพรรคการเมือง โดยคำแถลงนั้นจะต้องลงนามโดยสมาชิกทั้งสิบคนของพรรคการเมือง และแสดงชื่อและที่อยู่ของกลุ่มสมาชิกรวมในคำแถลง

ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้ส่งหนังสือบอกกล่าวแก่เจ้าหน้าที่ทะเบียนของพรรคการเมืองแล้ว แต่ไม่ได้รับการตอบรับหนังสือบอกกล่าวนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งจะเพิกถอนทะเบียนของพรรคการเมือง และประกาศหนังสือบอกกล่าวการเพิกถอนการจดทะเบียนในราชกิจจานุเบกษา

ถ้าได้รับการตอบรับหนังสือบอกกล่าวที่ส่งไป คณะกรรมการการเลือกตั้งจะพิจารณาคำแถลงของพรรคการเมืองโดยอาจจะตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

1. ในกรณีที่คณะกรรมการตัดสินใจที่จะเพิกถอนทะเบียนพรรคการเมือง คณะกรรมการการเลือกตั้งจะดำเนินการดังต่อไปนี้

1.1 เพิกถอนทะเบียนพรรคการเมือง

1.2 มอบหนังสือบอกกล่าวการเพิกถอนการจดทะเบียนแก่บุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่ทะเบียนของพรรคการเมืองคนล่าสุด แสดงเหตุผลที่ปฏิเสธคำแถลงของพรรคการเมือง

1.3 ประกาศหนังสือบอกกล่าวการเพิกถอนการจดทะเบียนในราชกิจจานุเบกษา (The Gazette)

2. ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง ตัดสินใจว่าไม่ควรเพิกถอนทะเบียนพรรคการเมือง ก็จะมอบหนังสือบอกกล่าวการตัดสินใจนั้นแก่เจ้าหน้าที่ทะเบียนของพรรคการเมือง

2.3.2 การอุทธรณ์การเพิกถอนการจดทะเบียนของพรรคการเมือง

เมื่อพรรคการเมืองถูกเพิกถอนทะเบียนพรรคการเมืองแล้ว คณะกรรมการการเลือกตั้งของออสเตรเลีย จะบรรยายมูลเหตุของการเพิกถอนทะเบียนพรรคการเมือง โดยทำเป็นรายการข้อสำคัญลงในทะเบียน

The Commonwealth Electoral Act 1918 กำหนดให้มีการอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งของออสเตรเลีย ได้ในทุกกรณี ยกเว้นกรณีที่เกิดจากความบกพร่องของการรับรองผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยผู้ใดที่ได้รับผลกระทบจากคำวินิจฉัยของผู้แทนจากคณะกรรมการการเลือกตั้งของออสเตรเลีย หรือผู้ใดที่ไม่พอใจในคำวินิจฉัยดังกล่าว สามารถทำคำขอเป็นหนังสือถึงคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้มีการทบทวนคำวินิจฉัยใหม่ภายในกำหนดเวลายี่สิบแปดวัน นับแต่วันแรกที่คำวินิจฉัยส่งไปถึง

โดยคำขอนั้นจะต้องแสดงชื่อและที่อยู่ของผู้ขอ รวมทั้งเหตุผลที่ต้องการให้มีการ
ทบทวนคำวินิจฉัยใหม่

ภายใต้บังคับของ The Administrative Appeals Tribunal Act 1975 คำขอดังกล่าว
อาจเสนอถึงศาลอุทธรณ์ทางปกครอง เพื่อให้พิจารณาคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้ง
ของออสเตรเลียได้²⁴

---

²⁴ Federal Registration of Political Parties , :<http://www.austlii.edu.au/> , p.33.

บทที่ 3

เงื่อนไขทางกฎหมายของการยุบเลิกพรรคการเมือง ในประเทศไทย

1. เหตุของการยุบเลิกพรรคการเมือง

โดยปกติแล้ว กฎหมายพรรคการเมืองมักจะกำหนดเหตุดังต่อไปนี้ เป็นเหตุของการเลิกหรือยุบพรรคการเมืองคือ

- (1) มีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับของพรรคการเมือง
  - (2) มีจำนวนสมาชิกลดน้อยลงต่ำกว่าเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด
  - (3) มีคำสั่งศาลเพิกถอนการจดทะเบียนพรรคการเมืองหรือยุบเลิกพรรคการเมือง หรือ
  - (4) ไม่มีสมาชิกของพรรคการเมืองได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไป
  - (5) ไม่ส่งหรือส่งสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการเลือกตั้งทั่วไปไม่ครบจำนวนที่กฎหมายกำหนด
  - (6) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้
  - (7) พรรคการเมืองสิ้นสภาพเพราะมีการรวมพรรคการเมือง
- เมื่อพิจารณาถึงเหตุของการยุบเลิกพรรคการเมืองดังกล่าวแล้ว เราสามารถแบ่งแยกการยุบเลิกพรรคการเมืองได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

1.1 การยุบเลิกพรรคการเมืองเพราะถูกลงโทษ จำแนกตามระดับความร้ายแรงของเหตุแห่งการยุบเลิกพรรคการเมืองได้เป็น 3 ระดับดังต่อไปนี้คือ

1.1.1 การยุบเลิกพรรคการเมืองเพราะกระทำการขัดต่อกฎหมายในระดับที่ร้ายแรงมาก

การยุบเลิกพรรคการเมืองเพราะกระทำการขัดต่อกฎหมายในระดับที่ร้ายแรงมาก เป็นกรณีที่พรรคการเมืองได้กระทำการขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมายและถูกคำสั่งศาลลงโทษเพิกถอนการจดทะเบียนพรรคการเมืองหรือยุบเลิกพรรคการเมือง สืบเนื่องจากในพระราชบัญญัติพรรคการเมืองฉบับแรก พ.ศ.2498 ได้บัญญัติให้มีการเลิกพรรคการเมืองโดยคำสั่งศาลขึ้นเป็นครั้งแรก เนื่องจากพรรคการเมืองดำเนินการขัดต่อบทบัญญัติมาตรา 13 ของพระราชบัญญัติพรรคการเมืองดังกล่าว ซึ่งกล่าวถึงการเพิกถอนการจดทะเบียนพรรคการเมือง เมื่อพรรคการเมืองกระทำการขัดต่อ

กฎหมายเช่นกระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งทำให้พรรคการเมืองสิ้นสภาพของความเป็นพรรค โดยให้เป็นอำนาจของศาลในการเพิกถอนการจดทะเบียนพรรคการเมือง การเลิกพรรคการเมืองโดยคำสั่งศาลจึงเป็นการควบคุมการดำเนินการของพรรคการเมืองให้ดำเนินการทางเมืองให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยการใช้มาตรการทางกฎหมายแทนที่มาตรการทางการเมือง

พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2511 ในมาตรา 29 (3)¹ ให้อำนาจศาลในการสั่งเพิกถอนการจดทะเบียนพรรคการเมือง เมื่อพรรคการเมืองกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอันอาจถูกศาลสั่งเพิกถอนการจดทะเบียนพรรคการเมือง² ดังต่อไปนี้ ได้แก่

1. กระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

2. กระทำการอันอาจเป็นภัยต่อเศรษฐกิจแห่งชาติ หรือความมั่นคงของประเทศ

3. กระทำการฝ่าฝืน มาตรา 22 มาตรา 23 มาตรา 24 ดังต่อไปนี้คือ

3.1 ห้ามมิให้พรรคการเมืองได้รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดจากผู้ใดผู้หนึ่งเพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอันมิชอบด้วยกิจการของพรรคการเมือง ซึ่งอาจเป็นคุณหรือโทษแก่บุคคลใดหรือคณะบุคคลใดหรืออาจเสียหายแก่ทางราชการ (มาตรา22)

3.2 ห้ามมิให้พรรคการเมืองได้รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดจาก

(1) บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทย

(2) นิติบุคคลตามกฎหมายต่างประเทศที่มาประกอบธุรกิจหรือจดทะเบียนสาขาอยู่ในประเทศไทย

(3) นิติบุคคลที่จดทะเบียนในประเทศไทยซึ่งมีบุคคลต่างด้าวมีทุนหรือจำนวนผู้ถือหุ้นเกินกว่าร้อยละยี่สิบห้า แต่ถ้าบุคคลนั้นมีทุนหรือจำนวนผู้ถือหุ้นเกินกว่าร้อยละยี่สิบห้าแต่ไม่เกินร้อยละสี่สิบห้า ก็ต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนก่อนเป็นคราวๆ ไป

¹ มาตรา 29 พรรคการเมืองย่อมเลิกเมื่อ

(1) มีเหตุต้องเลิกตามบังคับของพรรคการเมือง

(2) มีจำนวนสมาชิกลดน้อยลงต่ำกว่าห้าร้อยคน

(3) มีคำสั่งศาลสั่งเพิกถอนการจดทะเบียนพรรคการเมือง

(4) ไม่มีสมาชิกของพรรคการเมืองได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนในการเลือกตั้งทั่วไปสองครั้งติดต่อกัน

² มาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2511

(4) นิติบุคคลที่มีวัตถุประสงค์ดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ของบุคคลต่างด้าวหรือมีผู้จัดการหรือกรรมการเป็นบุคคลต่างด้าว (มาตรา 23)

3.3 ห้ามมิให้พรรคการเมืองรับบุคคลต่างด้าวเข้าเป็นสมาชิกหรือดำรงตำแหน่งใดๆในพรรคการเมืองหรือยอมให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อประโยชน์ของพรรคการเมือง (มาตรา 24)

มีข้อสังเกตว่า ถ้าพรรคการเมืองไม่ได้กระทำการดังที่ระบุไว้ในมาตราดังกล่าวแล้ว ศาลก็จะเพิกถอนการจดทะเบียนมิได้เลย แต่ถ้าปรากฏว่า พรรคการเมืองได้กระทำการตามที่ระบุในมาตราดังกล่าวแล้ว ศาลจะเพิกถอนการจดทะเบียนหรือไม่เพิกถอนก็ได้ อยู่ในดุลพินิจของศาล กล่าวคือ ถ้าศาลเห็นว่าพรรคการเมืองกระทำการฝ่าฝืนมาตรา 30 ดังกล่าวจริง แต่เพิ่งจะกระทำเป็นครั้งแรก และการกระทำไม่ได้ก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรง ศาลซึ่งตามกฎหมายพรรคการเมืองฉบับนี้ก็คือศาลฎีกา อาจไม่เพิกถอนการจดทะเบียนพรรคการเมืองก็ได้³

พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2517 ได้กำหนดเหตุของการเลิกพรรคการเมืองเนื่องจากศาลมีคำสั่งยุบเลิกพรรคการเมืองในมาตรา 34(3)⁴ ซึ่งเป็นกรณีที่พรรคการเมืองกระทำการอันอาจถูกศาลสั่งยุบเลิกพรรคการเมืองดังต่อไปนี้คือ

1. กระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
2. กระทำการอันอาจเป็นภัยต่อเศรษฐกิจแห่งชาติ หรือความมั่นคงของประเทศ
3. กระทำการฝ่าฝืนมาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการรับเงินทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดเพื่อกระทำการอันเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือรับเงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากบุคคลหรือนิติบุคคลต่างด้าว หรือรับบุคคลต่างด้าวเข้าเป็นสมาชิกหรือดำรงตำแหน่งในพรรคการเมืองหรือยอมให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อประโยชน์ของพรรคการเมือง

³ หยุต แสงอุทัย . คำอธิบายพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2511 . พระนคร : โอเดียนสโตร์, 2512 , หน้า 243.

⁴ มาตรา 34 พรรคการเมืองย่อมเลิกเมื่อ

- (1) มีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับของพรรคการเมือง
- (2) มีจำนวนสมาชิกลดน้อยลงต่ำกว่าหนึ่งพันคน
- (3) มีคำสั่งศาลยุบเลิกพรรคการเมือง

ในส่วนพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2524 ก็มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำของพรรคการเมืองที่อาจถูกศาลสั่งยุบเลิกพรรคการเมือง⁵ ซึ่งพิจารณาแล้วเห็นว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ได้ดำเนินการตามแนวทางของพระราชบัญญัติพรรคการเมืองดังกล่าว จึงขอให้นำเอาเหตุของการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายอย่างร้ายแรงอันอาจถูกศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมืองในมาตรา 66 มาพิจารณา ซึ่งกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 กำหนดไว้ว่า ถ้าพรรคการเมืองกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ อาจถูกศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมือง ได้แก่

1. พรรคการเมืองกระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญหรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

2. พรรคการเมืองกระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ

3. พรรคการเมืองกระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

4. กระทำการฝ่าฝืนมาตรา 23 วรรคหนึ่ง มาตรา 52 มาตรา 53 ดังต่อไปนี้

4.1 พรรคการเมืองรับบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย โดยการเกิดเข้าเป็นสมาชิกหรือดำรงตำแหน่งใดๆ ในพรรคการเมืองหรือยอมให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อประโยชน์ของพรรคการเมือง (มาตรา 23 วรรคหนึ่ง)

4.2 พรรคการเมืองหรือสมาชิกผู้ได้รับเงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด เพื่อกระทำการหรือสนับสนุนการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือราชการแผ่นดิน หรือกระทำการอันเป็นการก่อกวนหรือคุกคามความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือกระทำการอันเป็นการทำลายทรัพยากรของประเทศ หรือเป็นการบั่นทอนสุขภาพอนามัยของประชาชน (มาตรา 52)

4.3 พรรคการเมืองหรือสมาชิกผู้ได้รับเงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด เพื่อดำเนินกิจการของพรรคการเมืองหรือดำเนินกิจการในทางการเมืองจาก (มาตรา 53)

ก. บุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย

ข. นิติบุคคลตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจหรือกิจการหรือจดทะเบียนสาขาอยู่ในหรือนอกราชอาณาจักร

⁵ โปรดดูในมาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2524.

ค. นิติบุคคลที่จดทะเบียนในราชอาณาจักร ซึ่งมีบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทยมีทุน หรือเป็นผู้ถือหุ้นเกินร้อยละยี่สิบห้า

ง. องค์การหรือนิติบุคคลที่ได้รับทุน หรือได้รับเงินอุดหนุนจากต่างประเทศ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ของบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย หรือมีผู้จัดการหรือกรรมการ เป็นบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย

จ. บุคคล องค์การหรือนิติบุคคลที่ได้รับเงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด เพื่อดำเนินกิจการของพรรคการเมืองหรือเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองจากบุคคล องค์การ หรือนิติบุคคลตาม (1) (2) (3) หรือ (4)

ฉ. บุคคล องค์การหรือนิติบุคคลตามที่กำหนดในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ถ้าพรรคการเมืองกระทำการตามมาตรา 66 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ศาลรัฐธรรมนูญก็มีอำนาจสั่งยุบพรรคการเมืองนั้นได้ แต่อย่างไรก็ตาม แม้มีเหตุที่ศาลรัฐธรรมนูญจะสั่งยุบพรรคการเมืองได้ แต่ศาลก็มีดุลพินิจที่จะสั่งยุบหรือไม่ยุบพรรคการเมืองก็ได้โดยในกรณีที่ศาลเห็นว่าพรรคการเมืองใดกระทำการฝ่าฝืนข้อห้ามจริง แต่เป็นการกระทำครั้งแรกและไม่ก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรง ศาลอาจสั่งไม่ยุบพรรคการเมืองนั้นก็ได้

1.1.2 การยุบเลิกพรรคการเมืองเพราะกระทำการขัดต่อกฎหมายในระดับที่ร้ายแรงปานกลาง

ตั้งแต่พระราชบัญญัติพรรคการเมืองฉบับแรก พ.ศ. 2498 จนถึงพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มีการบัญญัติถึงเหตุของการยุบเลิกพรรคการเมืองตามกฎหมายในระดับที่ร้ายแรงปานกลาง ซึ่งสามารถจัดแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้คือ

กลุ่มที่ 1 พรรคการเมืองมีสมาชิกไม่ครบตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด

พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2511 กำหนดไว้ว่าเมื่อมีจำนวนสมาชิกลดน้อยลงต่ำกว่า 500 คน เป็นเหตุให้เลิกพรรคการเมือง ส่วนในพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2517 ได้เพิ่มจำนวนขึ้นโดยกำหนดว่า ถ้าพรรคการเมืองมีจำนวนสมาชิกลดน้อยลงต่ำกว่า 1,000 คน เป็นเหตุให้พรรคการเมืองต้องเลิกไป

พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2524 กำหนดเหตุของการเลิกพรรคการเมืองในมาตรา 46 (2) ไว้ว่า ถ้ามีจำนวนสมาชิกเหลือไม่ถึง 5,000 คน หรือมีสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในจังหวัดต่างๆ จังหวัดละ 50 คน ไม่ถึงห้าจังหวัดของแต่ละภาค เป็นเวลาติดต่อกัน 6 เดือน เป็นเหตุให้พรรค

การเมืองเล็ก ซึ่งจุดมุ่งหมายของบทบัญญัตินี้ก็เพื่อต้องการส่งเสริมให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งในระยะเวลาอันสั้นและต้องการให้มีสมาชิกของพรรคการเมืองกระจายไปตามภาคต่างๆ อย่างทั่วถึง

ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 65 (2) ว่าเมื่อมีจำนวนสมาชิกเหลือไม่ถึง 15 คน เป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้และยังกำหนดไว้ในมาตรา 29 ซึ่งเป็นกรณีที่พรรคการเมืองไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดตามมาตรา 65 (5) ในเรื่องของพรรคการเมืองที่ได้รับจัดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองแล้ว ไม่ดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ 5,000 คนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศและมีสาขาพรรคอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ภายใน 180 วัน

จะเห็นได้ว่าการมีสมาชิกไม่ครบตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดเป็นเหตุให้ยุบเลิกพรรคการเมือง มาตั้งแต่กฎหมายพรรคการเมืองฉบับ พ.ศ. 2511 แล้ว โดยเฉพาะในกฎหมายพรรคการเมือง ฉบับปัจจุบัน พ.ศ. 2541 ที่กำหนดว่าการมีจำนวนสมาชิกเหลือไม่ถึง 15 คนและการมีสมาชิกและสาขาพรรคไม่ครบตามเกณฑ์ที่กำหนดเป็นเหตุให้ยุบเลิกพรรคการเมืองได้ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่เพิ่มเติมขึ้น จากกฎหมายพรรคการเมืองฉบับก่อนๆ เนื่องจากกฎหมายกำหนดผู้ริเริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองไว้ที่ 15 คน ดังนั้นเมื่อพรรคการเมืองใดเหลือสมาชิกไม่ถึง 15 คน ย่อมเป็นเหตุที่ต้องเลิกพรรคไปเพราะแสดงว่าไม่เป็นที่นิยมของคนส่วนใหญ่อีกต่อไป เช่นเดียวกับการที่ต้องมีสมาชิกและสาขาพรรคให้ครบตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อประกันความมั่นคง ยั่งยืนของพรรคการเมืองในอนาคตต่อไป

กลุ่มที่ 2 พรรคการเมืองไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

1. ไม่มีสมาชิกของพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไป หรือไม่ส่งหรือส่งสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไปไม่ครบจำนวนที่กฎหมายกำหนด

ในกรณีที่ไม่มีสมาชิกของพรรคการเมืองได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไปสองครั้งติดต่อกัน เป็นเหตุให้เลิกพรรคการเมืองตามมาตรา 29(4) ของกฎหมายพรรคการเมือง พ.ศ. 2511 ส่วนในกฎหมายพรรคการเมืองฉบับต่อมา พ.ศ. 2517 ไม่มีบทบัญญัติในส่วนนี้แต่อย่างใด แต่ปรากฏว่ากฎหมายพรรคการเมือง พ.ศ.2524 ในมาตรา 46 (3) (4) กลับนำมาบัญญัติไว้อีกครั้ง โดยกำหนดไว้ว่า “การไม่มีสมาชิกของพรรคการเมืองได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไป” เป็นเหตุให้เลิกพรรคการเมือง และยังกำหนด

เหตุของการเลิกพรรคการเมืองเพิ่มเติมขึ้นมาอีกว่า “ไม่ส่งหรือส่งสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไป ไม่ถึง 120 คน” (ภายหลังถูกแก้ไขโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2524 - พ.ศ.2538) ว่า “ไม่ส่งหรือส่งสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไป ทั้งหมดรวมกันน้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดที่จะพึงมีในการเลือกตั้งครั้งนั้น” เป็นเหตุให้พรรคการเมืองต้องเลิกไป

จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2524 ในส่วนของการยุบเลิกพรรคการเมืองตามมาตรา 46⁶ มีลักษณะถอยหลังเข้าคลองจากพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2517 และการกำหนดเหตุดังกล่าวไม่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย เพราะพรรคการเมืองที่ตั้งขึ้นใหม่ก็ยังมีผู้นิยมน้อยอยู่ ไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายหรือนโยบายยังไม่เป็นที่นิยมของประชาชนก็ยอมเป็นการลำบากที่จะได้รับเลือกตั้ง อีกทั้งการกำหนดกรณียดังกล่าวว่าเป็นเหตุในการเลิกพรรคการเมืองอาจจะขัดกับเสรีภาพในการตั้งพรรคการเมืองอีกด้วย กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 จึงไม่ได้กำหนดให้ทั้งสองกรณียดังกล่าวเป็นเหตุให้พรรคการเมืองต้องเลิกอีกต่อไป

2. ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินกิจการโดยประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง

ในกฎหมายพรรคการเมือง พ.ศ.2524 มาตรา 46 กำหนดเหตุที่พรรคการเมืองต้องเลิกเนื่องจากไม่ดำเนินการดังต่อไปนี้คือ

⁶มาตรา 46 พรรคการเมืองยอมเลิกด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

- (1) มีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับของพรรคการเมือง
- (2) มีจำนวนสมาชิกเหลือไม่ถึงห้าพันคนหรือมีสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในจังหวัดต่างๆ จังหวัดละห้าสิบคนไม่ถึงห้าจังหวัดของแต่ละภาค ทั้งนี้เป็นเวลาติดต่อกันหกเดือน
- (3) ไม่ส่งหรือส่งสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไปทั้งหมดรวมกันน้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีในการเลือกตั้งครั้งนั้น
- (4) ไม่มีสมาชิกได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไป
- (5) พรรคการเมืองล้มสภาพเพราะการรวมพรรคการเมือง
- (6) มีคำสั่งศาลยุบเลิกพรรคการเมืองตามมาตรา 48
- (7) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 31 หรือมาตรา 32

(1) การดำเนินกิจการต่อไปนี้หลังจากจดทะเบียนพรรคการเมืองแล้วให้ทำโดยที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง คือ การเปลี่ยนแปลงนโยบาย หรือข้อบังคับของพรรคการเมือง การเลือกตั้งหัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค เลขานุการพรรค รองเลขานุการพรรคและกรรมการบริหารอื่น รวมทั้งกิจการอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 31)

(2) ที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองต้องประกอบด้วยสมาชิกหรือผู้แทนสมาชิก ทั้งนี้ให้เป็นไปตามข้อบังคับของพรรคการเมือง แต่ถ้าประกอบด้วยผู้แทนสมาชิกต้องกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการเลือกตั้ง และจำนวนผู้แทนสมาชิกไว้ด้วย (มาตรา 32)

มาตรา 31 เป็นเรื่องการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง ในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของพรรค หรือการเลือกตั้งของพรรคการเมือง ซึ่งต้องกระทำโดยที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง ส่วนในมาตรา 32 เป็นเรื่องขององค์ประกอบของที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง ซึ่งการไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 31 และมาตรา 32 ดังกล่าว ย่อมเป็นเหตุให้พรรคการเมืองเล็กตามที่กฎหมายพรรคการเมือง พ.ศ.2524 กำหนดไว้ในมาตรา 46 (7)

ในส่วนของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองพ.ศ. 2541 ได้กำหนดเหตุของการยุบเลิกพรรคการเมือง เนื่องจากพรรคการเมืองไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา 65 (5)⁷ ซึ่งเป็นกรณีของการไม่ดำเนินการตามมาตรา 25 และมาตรา 26 ในเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินกิจการซึ่งต้องกระทำโดยที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองและองค์ประกอบของที่ประชุมใหญ่พรรคการเมืองไม่ครบ อันเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมือง ดังต่อไปนี้คือ

(1) เมื่อพรรคการเมืองได้รับจัดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองแล้ว ไม่ดำเนินการกิจการดังต่อไปนี้ โดยที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง คือ

การเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือข้อบังคับของพรรคการเมือง , การเลือกตั้งหัวหน้าพรรคการเมือง รองหัวหน้าพรรคการเมือง เลขานุการพรรคการเมือง รองเลขานุการพรรคการเมือง เหนรัญญิกพรรคการเมือง โฆษกพรรคการเมือง และกรรมการบริหารอื่น , การอื่นตามที่กำหนด

⁷มาตรา 65 พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

- (1) มีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรคการเมือง
- (2) มีจำนวนสมาชิกเหลือไม่ถึงสิบห้าคน
- (3) มีการยุบพรรคการเมืองไปรวมกับพรรคการเมืองอื่นตามหมวด 5
- (4) มีคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญยุบพรรคการเมือง
- (5) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 35 หรือมาตรา 62

ในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (มาตรา 25)

(2) ที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองต้องประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง ผู้แทนของสาขาพรรคการเมืองและสมาชิก ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับพรรคการเมือง

ในระหว่างที่พรรคการเมืองดำเนินการจัดตั้งสาขาพรรคตามมาตรา 29 ให้ที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง ประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองและสมาชิก ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับพรรคการเมือง (มาตรา 26)

การที่กฎหมายกำหนดให้ทั้งสองกรณีดังกล่าว เป็นเหตุของการยุบพรรคการเมือง แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง ที่พรรคการเมืองต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดโดยที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง และแสดงให้เห็นถึงพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่ต้องมีวิธีการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยด้วย

กลุ่มที่ 3 พรรคการเมืองไม่จัดทำรายงานให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

ในกรณีของการไม่จัดทำรายงานให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดอันเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ไม่เคยมีการบัญญัติไว้ในกฎหมายพรรคการเมืองมาก่อนว่าเป็นเหตุให้ยุบเลิกพรรคการเมือง นอกจากในกฎหมายพรรคการเมือง พ.ศ.2524 ซึ่งกำหนดให้พรรคการเมืองต้องจัดทำบัญชีของพรรคการเมืองและสาขาพรรคการเมืองให้ถูกต้องตามความเป็นจริงคือบัญชีแสดงจำนวนเงินที่พรรคได้รับและได้จ่าย และบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของพรรคการเมือง โดยให้หัวหน้าพรรคจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายและงบบุคลากรของพรรคการเมืองอย่างน้อยครั้งหนึ่งในรอบ 12 เดือน ซึ่งงบดุลต้องมีรายการย่อแสดงจำนวนทรัพย์สินและหนี้สินของพรรค แต่กฎหมายก็ไม่ได้กำหนดให้เป็นเหตุของการยุบเลิกพรรคการเมืองแต่อย่างใด

กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 จึงถือเป็นกฎหมายพรรคการเมืองฉบับแรกที่มีบทบัญญัติในส่วนนี้ ซึ่งกำหนดให้พรรคการเมืองต้องจัดทำรายงาน 2 ประเภทด้วยกันและต้องจัดทำรายงานฯ ดังกล่าวให้ถูกต้องตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด มิฉะนั้นอาจถูกยุบพรรค โดยกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง กำหนดให้ต้องจัดทำรายงานดังต่อไปนี้คือ

(1) รายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง (มาตรา 35) กำหนดไว้ว่า ให้หัวหน้าพรรคการเมืองจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนดและแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายใน

เดือนมีนาคมของทุกปี เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ เว้นแต่พรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นยังไม่ถึง 90 วัน นับจนถึงวันสิ้นปีปฏิทิน

(2) รายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมือง (มาตรา 62) กำหนดไว้ว่า พรรคการเมืองที่ได้รับเงินสนับสนุนต้องใช้จ่ายเงินสนับสนุนให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในส่วนนี้ และจะต้องจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเดือนมีนาคมของปีถัดไป

จะเห็นได้ว่าการจัดทำรายงานทั้ง 2 ประเภทนั้นต้องจัดทำรายงานให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและส่งรายงานภายในกำหนด ซึ่งในกรณีของรายงานการดำเนินการของพรรคการเมืองนั้นต้องจัดทำให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนดและแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายในเดือนมีนาคมของทุกปี เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ แต่มีข้อยกเว้นคือพรรคการเมืองที่จัดตั้งยังไม่ถึง 90 วัน นับจนถึงสิ้นปีปฏิทิน ส่วนรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองต้องจัดทำให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเดือนมีนาคมของปีถัดไป มีข้อสังเกตว่ากฎหมายกำหนดให้รายงานการดำเนินการของพรรคการเมืองนั้นส่งต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง ส่วนรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองส่งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง

1.1.3 การยุบเลิกพรรคการเมืองเพราะกระทำการขัดต่อกฎหมายในระดับที่ไม่ร้ายแรง

เป็นกรณีของการเลิกพรรคการเมืองตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับพรรคการเมือง ซึ่งกฎหมายพรรคการเมืองทุกฉบับ ได้บัญญัติไว้ว่าเป็นเหตุให้พรรคการเมืองเลิก รวมถึงกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองฉบับปัจจุบัน พ.ศ.2541 ด้วย อันเนื่องจากพรรคการเมืองกำหนดไว้ในข้อบังคับของพรรค เช่น พรรคการเมืองย่อมเลิกไปเมื่อมีสมาชิกในพรรคเหลือไม่ถึง 100 คน เป็นต้น ดังนั้นจะเห็นว่าเมื่อมีเหตุตามที่ระบุไว้ในข้อบังคับพรรคเกิดขึ้นย่อมเป็นเหตุให้พรรคการเมืองเลิกไป แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายมิได้บังคับว่าทุกพรรคการเมืองต้องมีข้อบังคับว่าด้วยการเลิกพรรค ถ้าไม่มีการกำหนดไว้ พรรคการเมืองย่อมเลิกเมื่อมีเหตุให้พรรคต้องเลิกตามที่กฎหมายกำหนดไว้

1.2 การยุบเลิกพรรคการเมืองเพราะความจำเป็น

การยุบเลิกพรรคการเมืองเพราะความจำเป็น คือ การยุบเลิกพรรคการเมืองเนื่องจากมีการรวมพรรคการเมืองเข้าด้วยกัน การรวมพรรคการเมืองดังกล่าว มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติพรรคการเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เป็นครั้งแรก ซึ่งอาจกระทำได้ 2 วิธี ดังต่อไปนี้คือ

1. เป็นการรวมกันเพื่อตั้งเป็นพรรคการเมืองใหม่
2. เป็นการรวมเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกันกับอีกพรรคการเมือง

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ได้ดำเนินการตามแนวทางของพระราชบัญญัติพรรคการเมืองฉบับดังกล่าว ในเรื่องของการรวมพรรคการเมืองซึ่งกำหนดการรวมพรรคการเมืองไว้ 2 รูปแบบ คือ การรวมพรรคการเมืองเพื่อจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองใหม่และการรวมกันเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกันกับอีกพรรคการเมืองที่เป็นหลัก โดยมีหลักเกณฑ์การรวมพรรคการเมือง กำหนดไว้ในหมวด 5 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541

ส่วนสำคัญของการรวมพรรคการเมืองทั้ง 2 กรณีก็คือ จะต้องขอความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมือง เมื่อที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมืองเห็นชอบให้รวมกันแล้ว จึงดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในส่วนของการรวมพรรคการเมืองต่อไป

2. กระบวนการของการยุบเลิกพรรคการเมือง

2.1 กระบวนการยุบเลิกพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2498 - พ.ศ.2524

พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2498 กำหนดให้ปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นนายทะเบียนพรรคการเมืองและกำหนดเหตุของการเลิกพรรคการเมืองไว้ในมาตรา 13 ซึ่งมีสองกรณีคือการเลิกตามข้อบังคับของพรรคการเมืองและการที่ศาลมีคำสั่งเพิกถอนการจดทะเบียนพรรคการเมือง

ส่วนในพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2511 กำหนดให้ปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นนายทะเบียนพรรคการเมืองเช่นเดิม แต่ได้เพิ่มเหตุของการเลิกพรรคการเมืองขึ้นอีกสองกรณีจากกฎหมายพรรคการเมืองฉบับก่อนในมาตรา 29 กล่าวคือ เมื่อมีจำนวนสมาชิกลดน้อยลงต่ำกว่าห้าร้อยคนหรือไม่มีสมาชิกของพรรคการเมืองได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไปสองครั้งติดต่อกันเป็นเหตุให้เลิกพรรคการเมือง ซึ่งในกรณีที่มีเหตุแห่งเลิกพรรคการเมืองดังกล่าวข้างต้นเกิดขึ้นรวมทั้งการเลิกพรรคการเมืองเมื่อมีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรคการเมือง ให้ผู้ซึ่งเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองอยู่ในวันที่เลิก แจ้งต่อนายทะเบียนภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองเลิก และการเลิกพรรคการเมืองจะมีผลบังคับในทันทีที่มีเหตุการณดังกล่าวเกิดขึ้น กล่าวคือเมื่อพรรคการเมืองมีจำนวนสมาชิกลดน้อยลงต่ำกว่า 500 คน พรรคการเมืองก็ต้องเลิกไปในทันทีที่สมาชิกของพรรคลดลงต่ำกว่า 500 คน หรือเมื่อพรรคการเมืองไม่มีสมาชิกได้รับ

เลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนในการเลือกตั้งทั่วไปสองครั้งติดต่อกัน โดยปกติก็คือ 8 ปี เว้นแต่จะมีการยุบสภาก่อนหน้านั้น ซึ่งจะส่งผลให้พรรคการเมืองต้องเลิกไปในทันที เช่นเดียวกันกับการเลิกพรรคการเมืองเนื่องจากพรรคการเมืองมีเหตุต้องเลิกตามที่กำหนดไว้ข้อบังคับของพรรคการเมือง ซึ่งจะส่งผลให้พรรคการเมืองนั้นต้องเลิกไปในทันทีเช่นเดียวกัน โดยให้นายทะเบียนประกาศการเพิกถอนการจดทะเบียนพรรคการเมืองในราชกิจจานุเบกษา

ในกฎหมายพรรคการเมืองดังกล่าว กำหนดให้นายทะเบียนมีอำนาจมาก โดยนายทะเบียนสามารถสั่งให้คณะกรรมการอำนาจการตั้งคณะหรือเป็นรายบุคคลออกจากตำแหน่งได้ เมื่อคณะกรรมการอำนาจการตั้งหรือกรรมการอำนาจการไม่ระงับหรือจัดการแก้ไขการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนนโยบายหรือข้อบังคับของพรรคการเมืองอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือเป็นภัยต่อเศรษฐกิจแห่งชาติ ความมั่นคงของประเทศ หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ส่วนในกรณีที่พรรคการเมืองใดกระทำการตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2511 อันเป็นเหตุให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนการจดทะเบียนพรรคการเมืองได้ตามมาตรา 29(3) กฎหมายกำหนดให้นายทะเบียนพรรคการเมือง(ปลัดกระทรวงมหาดไทย) ที่เห็นว่าพรรคการเมืองใดกระทำการตามมาตรา 30 แจ้งต่อกรมอัยการพร้อมด้วยหลักฐาน ถ้าอธิบดีกรมอัยการเห็นสมควรจะเพิกถอนการจดทะเบียนพรรคการเมืองก็ให้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัย ถ้าศาลฎีกาเห็นว่าพรรคการเมืองกระทำการดังกล่าวและสมควรเพิกถอนการจดทะเบียนพรรคการเมือง ให้ศาลฎีกาสั่งเพิกถอนการจดทะเบียนพรรคการเมืองนั้น และให้นายทะเบียนประกาศการเพิกถอนการจดทะเบียนพรรคการเมืองในราชกิจจานุเบกษา อนึ่งอธิบดีกรมอัยการจะต้องยื่นคำร้องขอต่อศาลแพ่ง เมื่อศาลแพ่งได้รับคำร้องขอแล้วต้องดำเนินการพิจารณาโดยไม่ชักช้า และให้นำเอาประมวลกฎหมายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ถ้านายทะเบียนเห็นสมควรจะระงับการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองซึ่งกระทำการตามมาตรา 30 ให้นายทะเบียนเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเพื่อพิจารณาสั่งระงับการกระทำดังกล่าวของพรรคการเมืองไว้เป็นการชั่วคราวก็ได้ และส่งเรื่องให้กรมอัยการดำเนินการโดยไม่ชักช้า^๘

พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2517 กำหนดให้ปลัดกระทรวงมหาดไทยยังคงเป็นนายทะเบียนพรรคการเมือง แต่ไม่ได้ระบุให้การ "ไม่มีสมาชิกของพรรคการเมืองได้รับเลือกตั้ง

^๘ มาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2511

เป็นสมาชิกสภาผู้แทนในการเลือกตั้งทั่วไปสองครั้งติดต่อกัน” เป็นเหตุให้พรรคการเมืองต้องเลิกอีกต่อไป

การเลิกพรรคการเมืองตามข้อบังคับพรรคการเมืองและการที่สมาชิกของพรรคการเมืองลดน้อยลงต่ำกว่า 1,000 คน เป็นเหตุให้เลิกพรรคการเมืองตามมาตรา 34 ของกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมืองดังกล่าว ซึ่งผู้ที่เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองอยู่ในวันที่เลิก ต้องแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองเลิกและนายทะเบียนจะประกาศการเพิกถอนการจดทะเบียนพรรคการเมืองในราชกิจจานุเบกษา

การควบคุมพรรคการเมืองของนายทะเบียนยังคงมีอยู่แต่นายทะเบียนใช้อำนาจเองไม่ได้ต้องให้ศาลเป็นผู้สั่ง และในส่วนของกรยุบเลิกพรรคการเมืองโดยคำสั่งศาลซึ่งส่งผลให้พรรคการเมืองถูกเพิกถอนการจดทะเบียนพรรคการเมืองนั้น ยังคงยึดถือตามแนวทางของกฎหมายพรรคการเมืองฉบับก่อน

พระราชบัญญัติพรรคการเมืองพ.ศ. 2524 ได้บัญญัติถึงเหตุแห่งการเลิกพรรคการเมืองเพิ่มเติมขึ้นมาจากเดิมค่อนข้างมาก โดยกำหนดไว้ในมาตรา 46 แห่งพระราชบัญญัติพรรคการเมืองพ.ศ.2524 และในพระราชบัญญัติพรรคการเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 ก็ได้เพิ่มเติมบทบัญญัติเรื่องการรวมพรรคการเมืองในหมวด 3 ทวิ ซึ่งเป็นครั้งแรกที่ได้มีการบัญญัติเรื่องนี้ไว้ในกฎหมายพรรคการเมือง

เมื่อพรรคการเมืองมีเหตุต้องเลิกตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 46 เกิดขึ้นนอกจากกรณีศาลมีคำสั่งยุบเลิกพรรคการเมืองแล้ว ให้หัวหน้าพรรคการเมืองหรือผู้มีอำนาจทำการแทนหัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งเหตุที่พรรคการเมืองต้องเลิกต่อนายทะเบียนภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองเลิก

เมื่อนายทะเบียนได้รับแจ้งหรือกรณีปรากฏต่อนายทะเบียน ให้นายทะเบียนดำเนินการสอบสวนและยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลฎีกามีคำสั่งยุบเลิกพรรคการเมืองดังกล่าว โดยคำร้องนั้นให้ยื่นต่อศาลแพ่งและให้นำมาตรา 13 วรรคสองและวรรคสี่มาใช้บังคับโดยอนุโลม กล่าวคือเมื่อศาลแพ่งได้รับคำร้องขอดังกล่าวแล้ว ให้ดำเนินการพิจารณาโดยไม่ชักช้าและให้รีบส่งสำนวนและความเห็นไปยังศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัยชี้ขาด เมื่อศาลฎีกาได้วินิจฉัยเป็นประการใดแล้ว ให้นายทะเบียนปฏิบัติตามนั้นโดยไม่ชักช้า และให้นำเอาประมวลกฎหมายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม รวมทั้งให้ได้รับการยกเว้นการเสียค่าฤชาธรรมเนียม

ในกรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งให้ยุบเลิกพรรคการเมืองใดแล้ว นายทะเบียนจะประกาศคำสั่งการยุบเลิกพรรคการเมืองนั้นในราชกิจจานุเบกษา

ในกรณีที่ปรากฏต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองใดกระทำการตามมาตรา 47 หรือได้รับแจ้งจากคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองว่าพรรคการเมืองใดกระทำการตามมาตรา 47 ซึ่งเป็นเหตุให้ศาลมีคำสั่งยุบเลิกพรรคการเมืองตามมาตรา 48 ให้นายทะเบียนแจ้งต่ออธิบดีกรมอัยการพร้อมด้วยหลักฐาน ถ้าอธิบดีกรมอัยการเห็นสมควรก็ให้ยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลฎีกามีคำสั่งยุบเลิกพรรคการเมืองดังกล่าว โดยคำร้องนั้นให้ยื่นต่อศาลแพ่งและเมื่อศาลแพ่งได้รับคำร้องขอดังกล่าวแล้ว ให้ดำเนินการพิจารณาโดยไม่ชักช้าแล้วให้รีบส่งสำนวนและความเห็นไปยังศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัยชี้ขาด เมื่อศาลฎีกาได้วินิจฉัยเป็นประการใดแล้ว ให้นายทะเบียนปฏิบัติไปตามนั้นโดยไม่ชักช้า และให้นำเอาประมวลกฎหมายอาญาวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยได้รับการยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียม ในกรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งให้ยุบเลิกพรรคการเมืองใดแล้ว นายทะเบียนจะประกาศคำสั่งการยุบเลิกพรรคการเมืองนั้นในราชกิจจานุเบกษา

หากนายทะเบียนเห็นสมควรจะให้ระงับการดำเนินการของพรรคการเมืองซึ่งกระทำการตามมาตรา 47 ให้นายทะเบียนแจ้งต่ออธิบดีกรมอัยการขอให้ศาลฎีกาสั่งระงับการกระทำดังกล่าวของพรรคการเมืองไว้เป็นการชั่วคราวด้วยก็ได้⁹

ในกรณีที่พรรคการเมืองต้องเลิกตามมาตรา 46 นอกจากกรณีตามมาตรา 46(5) ในเรื่องที่พรรคการเมืองล้มสภาพเพราะการรวมพรรคการเมือง ให้นำหน้าพรรคการเมืองส่งบัญชีและงบดุลรวมทั้งเอกสารเกี่ยวกับการเงินของพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองเลิก และให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้ชำระบัญชีให้เสร็จสิ้นภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ถ้าไม่เสร็จให้ขอขยายเวลาได้อีกไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

ในการชำระบัญชี เมื่อได้หักหนี้สินและค่าใช้จ่ายในการชำระบัญชีแล้วยังมีทรัพย์สินเหลืออยู่เท่าใด ให้โอนให้แก่องค์การสาธารณกุศลตามที่ระบุไว้ในข้อบังคับพรรคการเมือง ถ้าในข้อบังคับพรรคการเมืองไม่ได้ระบุก็ให้ทรัพย์สินที่เหลือนั้นตกเป็นของรัฐ และให้นำบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 3 ลักษณะ 22 หมวด 5 ว่าด้วยการชำระบัญชีห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด และบริษัทจำกัดมาใช้บังคับแก่การชำระบัญชีพรรคการเมืองโดยอนุโลม

2.2 กระบวนการยุบเลิกพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541

⁹ มาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2524

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 กำหนดเหตุของการเลิกหรือยุบพรรคการเมืองไว้ในมาตรา 65 และในมาตรา 66 ซึ่งเป็นกรณีที่พรรคการเมืองกระทำการขัดต่อกฎหมายในระดับที่ร้ายแรงมาก อันเป็นเหตุให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมือง

โดยหลักแล้วแม้จะมีเหตุการณ์อันเป็นเหตุให้เลิกหรือยุบพรรคการเมือง พรรคการเมืองนั้นก็หาได้ถูกเลิกหรือยุบไปในทันทีไม่ หากแต่ยังมีขั้นตอนที่นายทะเบียนพรรคการเมืองต้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้พิจารณาหรือยุบพรรคการเมืองนั้น ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากอำนาจของการยื่นคำร้องขอต่อศาลรัฐธรรมนูญแล้ว เราสามารถแบ่งกระบวนการในการยุบพรรคการเมืองออกเป็น 2 ประเภทดังต่อไปนี้ คือ

2.2.1 กระบวนการเลิกหรือยุบพรรคการเมืองที่นายทะเบียนพรรคการเมืองมีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรง

เป็นกรณีของการเลิกหรือยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65 (1) (2) (3) และ (5) (ยกเว้นกรณีตามมาตรา 65(4)) ซึ่งกำหนดไว้ว่า เมื่อมีเหตุตามที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้เกิดขึ้น คือ

- (1) มีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรคการเมือง
- (2) มีจำนวนสมาชิกเหลือไม่ถึงสิบห้าคน
- (3) มีการรวมพรรคการเมืองตามหมวด 5
- (5) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดดังต่อไปนี้

ก. เมื่อพรรคการเมืองได้รับจัดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองแล้วไม่ดำเนินการต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนด โดยที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง (มาตรา 25)

ข. องค์ประกอบของที่ประชุมใหญ่พรรคการเมืองไม่ครบ (มาตรา 26)

ค. ไม่หาสมาชิกให้ได้ 5,000 คน หรือมีสาขาพรรคอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ภายใน 180 วัน นับแต่วันที่นายทะเบียนรับจัดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง (มาตรา 29)

ง. ไม่จัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง ให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและส่งต่อนายทะเบียนภายในกำหนด (มาตรา 35)

จ. ไม่จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมือง ให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและส่งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในกำหนด (มาตรา 62)

เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (1) (2) (3) หรือ (5) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียนเมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่ามีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองใดแล้ว ให้นายทะเบียนประกาศคำสั่งยุบพรรคการเมืองนั้นในราชกิจจานุเบกษา

ในกรณีที่การรวมพรรคการเมืองเป็นการรวมกันเพื่อจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองใหม่ กฎหมายกำหนดให้พรรคการเมืองที่จะรวมกันขอความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมือง เมื่อที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมืองเห็นชอบให้รวมกันแล้ว ให้นำหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองจำนวนพรรคการเมืองละสิบคนประชุมร่วมกันเพื่อกำหนดนโยบายและข้อบังคับพรรคการเมืองที่จะจัดตั้งขึ้นใหม่

หลังจากนั้นให้จัดให้มีการประชุมร่วมกันระหว่างสมาชิกของทุกพรรคการเมือง การเรียกประชุมต้องแจ้งให้สมาชิกของพรรคการเมืองที่จะรวมกันทราบก่อนวันประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน และให้ดำเนินการต่อไปตามบทบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งพรรคการเมือง (มาตรา 71)

ส่วนในกรณีของการรวมพรรคการเมืองที่เป็น*การรวมพรรคการเมืองหนึ่งหรือหลายพรรคการเมืองเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกันกับอีกพรรคการเมืองหนึ่งที่เป็นหลัก* กฎหมายก็กำหนดให้พรรคการเมืองที่จะรวมกันขอความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมืองเช่นกัน และเมื่อที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมืองเห็นชอบให้รวมกันแล้ว จึงให้นำหน้าพรรคการเมืองที่จะรวมกันทุกพรรคการเมืองร่วมกันแจ้งการรวมพรรคการเมืองต่อนายทะเบียน (มาตรา 72)

เมื่อนายทะเบียนได้รับแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองตามมาตรา 71 หรือหัวหน้าพรรคการเมืองที่จะรวมกันทุกพรรคได้ร่วมกันแจ้งการรวมพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนตามมาตรา 72 แล้ว

ให้นายทะเบียนดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่ามีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้พรรคการเมืองที่รวมเข้ากันเป็นอันยุบไป โดยให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองเดิมเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองใหม่ที่จัดตั้งขึ้น หรือเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคการเมืองอื่นภายในหกสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง และสมาชิกพรรคการเมืองเดิมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใหม่ที่ตั้งขึ้น และให้บรรดาทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิ และความรับผิดชอบของพรรคการเมืองเดิมโอนไปเป็นของพรรคการเมืองใหม่ตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งดังกล่าวแล้ว ให้นายทะเบียนประกาศคำสั่งการยุบและการรวมพรรคการเมืองในราชกิจจานุเบกษา

ในกรณีที่พรรคการเมืองต้องเลิกหรือถูกยุบ นอกจากกรณีตามมาตรา 65 (3) เรื่องการรวมพรรคการเมืองดังกล่าว ให้หัวหน้าพรรคการเมืองส่งบัญชีและงบดุลรวมทั้งเอกสารเกี่ยวกับการเงินของพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองเลิกหรือยุบ และให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้ชำระบัญชีให้เสร็จสิ้นภายในหกเดือนนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากนายทะเบียน ถ้าสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินชำระบัญชีไม่เสร็จ ให้ขอขยายเวลาได้อีกไม่เกินหกเดือน

การชำระบัญชี เมื่อหักหนี้สินและค่าใช้จ่ายแล้วยังมีทรัพย์สินเหลืออยู่เท่าใด ให้โอนให้แก่องค์การสาธารณกุศลตามที่ระบุไว้ในข้อบังคับพรรคการเมือง ถ้าในข้อบังคับพรรคการเมืองไม่ได้ระบุไว้ให้ทรัพย์สินที่เหลือนั้นตกเป็นของกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง และให้นำบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการชำระบัญชีห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัดและบริษัทจำกัด มาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา 68) และในกรณีที่พรรคการเมืองต้องยุบไปเพราะไม่ดำเนินการดังต่อไปนี้คือ

1. ไม่จัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองตามมาตรา 35
2. ไม่จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองตามมาตรา 62
3. กระทำการตามมาตรา 66

ห้ามมิให้ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบไปขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ หรือเข้าเป็นกรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พรรคการเมืองนั้นต้องยุบไป

2.2.2 กระบวนการยุบพรรคการเมืองที่อัยการสูงสุดมีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนหรือเมื่อนายทะเบียนได้รับแจ้งจากคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองว่าพรรคการเมืองใดกระทำการตามมาตรา 66 อันเป็นเหตุให้ศาลรัฐธรรมนูญอาจมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65(4) ซึ่งเป็นเรื่องดังต่อไปนี้ คือ

(1) พรรคการเมืองกระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

(2) กระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ

(3) กระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือ

(4) กระทบการฝ่าฝืนมาตรา 23 วรรคหนึ่ง มาตรา 52 มาตรา 53 ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการรับบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทยเข้าเป็นสมาชิก หรือรับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดเพื่อกระทำการอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคง หรือคุกคามความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือรับเงินทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด เพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองจากบุคคลบางประเภทที่กฎหมายห้ามไว้

ให้นายทะเบียนแจ้งต่ออัยการสูงสุดพร้อมด้วยหลักฐาน (มาตรา 67)

1. ถ้าอัยการสูงสุดเห็นสมควรให้ยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าว

2. ถ้าอัยการสูงสุดไม่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ให้นายทะเบียนตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง โดยมีผู้แทนจากนายทะเบียนและผู้แทนจากอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐาน แล้วส่งให้อัยการสูงสุดเพื่อยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญต่อไป

3. ในกรณีที่คณะกรรมการดังกล่าวไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการดำเนินการยื่นคำร้องได้ ให้นายทะเบียนมีอำนาจยื่นคำร้องได้เอง

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองใดแล้ว ให้นายทะเบียนประกาศคำสั่งยุบพรรคการเมืองนั้นในราชกิจจานุเบกษา

หากนายทะเบียนเห็นสมควรจะให้ระงับการดำเนินการของพรรคการเมือง ซึ่งกระทบการตามมาตรา 66 ให้นายทะเบียนแจ้งต่ออัยการสูงสุด ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งระงับการกระทำดังกล่าวของพรรคการเมืองไว้เป็นการชั่วคราวได้

3. อำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนพรรคการเมืองและคณะกรรมการการเลือกตั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง

3.1 อำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ในมาตรา 144 กำหนดให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และเป็นนายทะเบียนพรรคการเมือง มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ คือ

1. ออกประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

2. นายทะเบียนมีอำนาจเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้คำชี้แจงหรือให้ส่งเอกสารมาเพื่อประกอบการพิจารณาหรือตรวจสอบได้

3. ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเมื่อมีเหตุตามที่ระบุไว้ในมาตรา 65 (1) (2) (3) หรือ (5) เกิดขึ้นกับพรรคการเมือง เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยยุบพรรคการเมืองนั้น

4. ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมือง เมื่อปรากฏว่าพรรคการเมืองใดกระทำการตามมาตรา 66 และในกรณีที่คณะทำงานที่มีผู้แทนจากนายทะเบียนและผู้แทนจากอัยการสูงสุด ไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 67 ได้ นายทะเบียนมีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้เอง

5. เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองใดแล้ว ให้นายทะเบียนประกาศคำสั่งยุบพรรคการเมืองนั้นในราชกิจจานุเบกษา ในกรณีที่มีการรวมพรรคการเมืองให้นายทะเบียนประกาศคำสั่งการยุบพรรคการเมืองและการรวมพรรคการเมืองในราชกิจจานุเบกษา

3.2 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง

3.2.1 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 145 กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง ดังต่อไปนี้คือ

1. ออกประกาศกำหนดทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติตามกฎหมายตามมาตรา 144 วรรคสอง (กฎหมายที่กล่าวถึงในมาตรา 144 วรรคสองของรัฐธรรมนูญดังกล่าว ในส่วนนี้หมายถึงพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541)

2. มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตามกฎหมายตามมาตรา 144 วรรคสอง

3. สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมายตามมาตรา 144 วรรคสอง

4. ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเรียกเอกสาร หรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใดหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้ศาล พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งการปฏิบัติหน้าที่ การสืบสวน สอบสวนหรือวินิจฉัยชี้ขาด

3.2.2 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541

คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญดังต่อไปนี้ (มาตรา 10)

1. ออกประกาศกำหนดทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

2. มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

3. สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

4. ดำเนินการอื่นตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญอื่นหรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ในกรณีที่มีเหตุให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องดำเนินการโดยพลัน

ในการสืบสวนสอบสวน คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องให้โอกาสผู้ร้อง ผู้ถูกคัดค้านหรือผู้ถูกกล่าวหา มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงหลักฐาน รวมทั้งให้โอกาสมาโต้แย้งคำต่อ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ทั้งนี้การวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่พิจารณาวินิจฉัยทุกคน ส่วนวิธีการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา¹⁰

3.2.3 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541

คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ออกประกาศเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541

2. จัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง

¹⁰ มาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541

3. จัดสรรเงินสนับสนุนแก่พรรคการเมืองและควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินทุนหมุนเวียน
4. พิจารณากำหนดให้พรรคการเมืองได้รับการสนับสนุนในเรื่องค่าไปรษณียากร ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสาธารณูปโภคและด้านอื่นๆ เพื่อดำเนินการในทางการเมือง

4. อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง

4.1 อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญมีอยู่หลายประการแต่ในส่วนนี้จะกล่าวถึงอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับพรรคการเมือง ซึ่งอาจแบ่งอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในเรื่องดังกล่าวได้ดังนี้¹¹

1. พิจารณาวินิจฉัยว่ามติหรือข้อบังคับของพรรคการเมืองขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 47 หรือไม่¹²

¹¹ บรรเจิด สิงคะเนติ . ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ . กรุงเทพฯ : วิญญูชน , 2544 , หน้า 158 -159.

¹² มาตรา 47 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชน และเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้น ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

การจัดองค์กรภายใน การดำเนินกิจการ และข้อบังคับของพรรคการเมือง ต้องสอดคล้องหลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง กรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองตามจำนวนที่กำหนดในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ซึ่งเห็นว่ามีมติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะและปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า มติหรือข้อบังคับดังกล่าว ขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้มติหรือข้อบังคับนั้นเป็นอันยกเลิกไป

2. พิจารณาวินิจฉัยว่าบุคคลหรือพรรคการเมืองกระทำการอันขัดต่อรัฐธรรมนูญตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 63 หรือไม่¹³

3. พิจารณาอุทธรณ์ของสมาชิกพรรคการเมืองที่ร้องขอให้วินิจฉัย เพราะเหตุว่าพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกล้วนมีมติให้ตนพ้นจากการเป็นสมาชิกตามมาตรา 118 (8)¹⁴

4.2 อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มีอยู่หลายประการด้วยกัน ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการยุบเลิกพรรคการเมืองดังต่อไปนี้ คือ

1. พิจารณาวินิจฉัยคำร้องของนายทะเบียนว่ามีเหตุตามที่ระบุไว้ในมาตรา 65(1) (2) (3) หรือ (5) เกิดขึ้นกับพรรคการเมืองอันเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองหรือไม่

¹³ มาตรา 63 บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้มิได้

ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้รู้เห็นการกระทำดังกล่าว ย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริง และยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้

¹⁴ มาตรา 118 สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงเมื่อ

ฯลฯ

(8) ลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกหรือพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น ให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก ในกรณีนี้ให้ถือว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันที่ลาออกหรือพรรคการเมืองมีมติ เว้นแต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นได้อุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติคัดค้านว่ามติดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา 47 วรรคสาม ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมิได้มีลักษณะตามมาตรา 47 วรรคสาม ให้ถือว่าสมาชิกภาพสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย แต่ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา 47 วรรคสาม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นอาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ฯลฯ

2. พิจารณาวินิจฉัยว่าพรรคการเมืองใดกระทำการตามมาตรา 66 อันเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองตามที่ระบุไว้ในมาตรา 65(4) หรือไม่
3. สั่งระงับการกระทำของพรรคการเมืองซึ่งกระทำการตามมาตรา 66 ให้เป็นการชั่วคราว

D
P
U

บทที่ 4 วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการยุบเลิกพรรคการเมือง ของประเทศไทย

ในกฎหมายพรรคการเมืองฉบับแรกปี พ.ศ. 2498 ได้กำหนดเหตุของการเลิกพรรคการเมืองไว้เพียงสองกรณี คือ การเลิกตามข้อบังคับของพรรคการเมืองและการเลิกตามคำสั่งศาล โดยในกฎหมายพรรคการเมืองฉบับต่อมา ปี พ.ศ. 2511 ได้กำหนดเหตุของการเลิกพรรคการเมืองเพิ่มเติมขึ้นมาคือ มีจำนวนสมาชิกลดลงต่ำกว่าห้าร้อยคนและไม่มีสมาชิกของพรรคการเมืองได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไปสองครั้งติดต่อกัน

หลังจากนั้นได้มีการเรียกร้องประชาธิปไตยจนเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และเป็นที่มาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2517 ซึ่งได้วางหลักเกณฑ์ใหม่เกี่ยวกับพรรคการเมืองคือ กำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องสังกัดพรรคการเมือง และเพื่อเป็นการอนุวัติตามรัฐธรรมนูญ จึงมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2517 โดยหลักแล้วมีความคล้ายคลึงกฎหมายพรรคการเมืองฉบับก่อนอยู่มาก แต่มีส่วนที่แตกต่างออกไปคือ การไม่มีสมาชิกของพรรคการเมืองได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรสองครั้งติดต่อกันในการเลือกตั้งทั่วไปนั้นไม่เป็นเหตุให้เลิกพรรคการเมืองอีกต่อไปและเมื่อมีจำนวนสมาชิกลดลงต่ำกว่าหนึ่งพันคน กฎหมายกำหนดให้เป็นเหตุที่พรรคการเมืองต้องเลิกไป แต่ในกฎหมายพรรคการเมืองฉบับต่อมา พ.ศ.2524 กลับเพิ่มเหตุของการเลิกพรรคการเมืองขึ้นมาจากกฎหมายพรรคการเมืองฉบับก่อนค่อนข้างมาก¹ และในพระราชบัญญัติพรรคการเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 ก็ได้มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติในเรื่องการรวมพรรคการเมืองขึ้นเป็นครั้งแรก ซึ่งเป็นบทบัญญัติใหม่ที่ไม่เคยปรากฏในกฎหมายพรรคการเมืองฉบับใดมาก่อน

กฎหมายพรรคการเมืองได้กำหนดให้มีการเลิกพรรคการเมืองโดยคำสั่งศาลขึ้น เมื่อมีการกระทำที่อาจถูกศาลสั่งยุบเลิกพรรคการเมือง ซึ่งเป็นกรณีที่พรรคการเมืองกระทำการขัดต่อกฎหมายอย่างร้ายแรงยิ่งกว่าเหตุของการยุบเลิกพรรคการเมืองทั่วไป โดยในกฎหมายพรรคการเมืองฉบับแรก พ.ศ. 2498 และฉบับปี พ.ศ. 2511 กำหนดให้ศาลชั้นต้นและศาลฎีกาเป็นองค์กรที่มีอำนาจในการสั่งเพิกถอนการจดทะเบียนพรรคการเมืองตามลำดับ

---

¹ โปรดดูในพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2524 มาตรา 46

หลังจากนั้นกฎหมายพรรคการเมืองก็ได้กำหนดให้ศาลฎีกาเป็นองค์กรที่มีอำนาจในการยุบเลิกพรรคการเมืองมาโดยตลอด หลังจากมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน พ.ศ. 2540 ขึ้นมา โดยในบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ได้กำหนดให้มีการออกพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหลายฉบับ รวมทั้งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 เนื่องจากรัฐธรรมนูญไม่อาจจะระบุนายละเอียดของทุกๆ เรื่อง ไว้ในรัฐธรรมนูญได้จึงต้องไประบุนายละเอียดต่าง ๆ ไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญในแต่ละเรื่องไป โดยกำหนดสาระสำคัญของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองไว้ในมาตรา 328 ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ซึ่งกำหนดไว้ว่า การที่พรรคการเมืองไม่ส่งสมาชิกสมัครรับเลือกตั้ง หรือไม่มีสมาชิกของพรรคการเมืองได้รับเลือกตั้งไม่เป็นเหตุให้ต้องเลิกหรือยุบพรรคการเมืองอีกต่อไป

หลังจากมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 กฎหมายได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นใหม่ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 เป็นผู้ที่มีอำนาจในการสั่งยุบเลิกพรรคการเมืองแทนศาลฎีกา ดังนั้นผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ถึงอำนาจในการยุบเลิกพรรคการเมืองของศาลรัฐธรรมนูญว่าสามารถกระทำได้อหรือไม่ เพียงใดดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจในการสั่งยุบพรรคการเมืองของศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการสั่งยุบพรรคการเมืองได้ตามมาตรา 63² เท่านั้น

²มาตรา 63 บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ มิได้

ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้รู้เห็นการกระทำดังกล่าว ย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริง และยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสองศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองดัง

หากข้อเท็จจริงศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาวินิจฉัยแล้ว ปรากฏว่าพรรคการเมืองใด กระทำการเข้าลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 63 แห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 ศาลรัฐธรรมนูญมี อำนาจวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว หรือศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองได้

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองใดแล้ว ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของ พรรคการเมืองที่ถูกยุบไป ไม่อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ ภายในหกสิบวันนับแต่ วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง ก็จะต้องว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา 118 (9)³ แห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 นายทะเบียนพรรคการเมือง (ประธานกรรมการการเลือกตั้ง) สามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญในฐานะผู้ร้อง โดยเสนอคำร้องว่าพรรคการเมืองใดมีการ กระทำต้องด้วยมาตรา 63 วรรคหนึ่งของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 หรือจะเป็น ผู้ที่รู้เห็นการกระทำดังกล่าวเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอให้ศาล รัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าวหรืออาจสั่งให้ยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้ แต่ เนื่องจากในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ได้ให้อำนาจแก่ศาล รัฐธรรมนูญในการออกคำสั่งยุบพรรคการเมือง เมื่อพรรคการเมืองไม่ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ บัญญัติไว้ในมาตรา 65⁴ และในมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรค การเมืองดังกล่าวที่ให้อำนาจแก่ศาลรัฐธรรมนูญในการสั่งยุบเลิกพรรคการเมืองนั้น จะเป็นการเพิ่ม อำนาจให้แก่ศาลรัฐธรรมนูญ และจะทำให้ศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถพิจารณาคำร้องของนาย ทะเบียนพรรคการเมืองหรือไม่ จึงมีความเห็นแยกพิจารณา ดังนี้

ความเห็นที่หนึ่ง เห็นว่ากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ไม่อาจกำหนดหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญเพิ่มเติมไปจากที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญได้ เนื่องจากในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ไม่มีมาตราใดเปิดช่องให้ศาลรัฐธรรมนูญปฏิบัติหรือมี อำนาจดำเนินการใดๆ ตามกฎหมายอื่นได้ ไม่ว่าจะ เป็นกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ

³มาตรา 118 สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงเมื่อ

ฯลฯ

(9) ขาดจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมือง ที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นเป็นสมาชิก และไม่อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในหกสิบวัน นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง ในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันถัดจากวันที่ครบกำหนดหก สิบวันนั้น

ฯลฯ

⁴โปรดดูในบทที่ 3

หรือกฎหมายธรรมดา ซึ่งต่างจากองค์กรอื่น ๆ ตามรัฐธรรมนูญที่มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเปิดช่องให้สมาชิกดำเนินการอื่น หรือมีอำนาจหน้าที่อื่นเพิ่มเติมขึ้นจากในรัฐธรรมนูญได้เช่น

คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมาตรา 197 (1) ให้มีอำนาจหน้าที่พิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนในกรณีตาม (ก) และ (ข) และ “(ค) กรณีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ”

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมาตรา 301 (6) ให้มีอำนาจหน้าที่ “(6) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ”

คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมาตรา 312 วรรคเจ็ด บัญญัติว่า “...อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินและสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน ให้เป็นไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน”

แม้ว่าตามมาตรา 328 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 จะบัญญัติให้กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง จะต้องมีส่วนสำคัญตาม (2) คือ “(2) การเลิกพรรคการเมือง ทั้งนี้โดยมิให้นำเอาเหตุที่พรรคการเมืองไม่ส่งสมาชิกสมัครรับเลือกตั้ง หรือเหตุที่ไม่มีสมาชิกของพรรคการเมืองได้รับเลือกตั้งมาเป็นเหตุให้ต้องเลิกหรือยุบพรรคการเมือง” ก็มีได้หมายความว่าไปถึงให้กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง กำหนดเพิ่มอำนาจศาลรัฐธรรมนูญให้มีอำนาจสั่งยุบพรรคการเมืองได้และศาลรัฐธรรมนูญก็ตั้งขึ้น โดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเองมิได้มีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญ อำนาจพิพากษาคดีและวิธีพิจารณาคดีก็บัญญัติไว้ในตัวบทของรัฐธรรมนูญเอง และไม่มีบทบัญญัติใดในรัฐธรรมนูญให้อำนาจกฎหมายอื่นใด บัญญัติเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงอำนาจหน้าที่ได้⁵

ดังนั้นหากมีความจำเป็นต้องเพิ่ม ลด หรือแก้ไขเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญหรือบทบัญญัติอื่นใดของรัฐธรรมนูญ ก็จะต้องกระทำโดยปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญมาตรา 313 จึงจะเป็นการถูกต้อง ดังนั้นการที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งยุบพรรคการเมืองในกรณีตามมาตรา 65 (1) (2) (3) ฯลฯ ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งนอกเหนือไปจากที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้แล้ว จึงน่าจะไม่ต้องเพราะนอกจากจะไม่เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแล้ว ยังอาจเป็นการหลีกเลี่ยงหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการของการขอแก้ไข

⁵ โทเม็น ภัทรภรมย์. “คำวินิจฉัยที่ 6/2541 วันที่ 11 สิงหาคม 2541” รวมคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปี 2541, หน้า 245-247.

เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในรัฐธรรมนูญมาตรา 313 ซึ่งอาจขัดแย้งหรือไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญได้⁶

ความเห็นที่สอง กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ในมาตรา 65 ไม่เป็นการเพิ่มอำนาจให้แก่ศาลรัฐธรรมนูญ โดยเห็นว่า

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์พิเศษของรัฐธรรมนูญ ซึ่งทำให้พระราชบัญญัติประเภทนี้มีลักษณะเฉพาะสองประการคือ⁷

1. การตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญจะกระทำได้เฉพาะเพื่อใช้บังคับในเรื่องที่รัฐธรรมนูญบังคับไว้เท่านั้น

2. การควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทำได้ง่ายกว่าการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชบัญญัติ

การที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์พิเศษของรัฐธรรมนูญดังกล่าวข้างต้นแสดงว่าพระราชบัญญัติประเภทนี้มีความสำคัญเป็นพิเศษ

อย่างไรก็ดี แม้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญจะมีความสำคัญเป็นพิเศษ แต่ก็ไม่มียกเว้นข้อใด ๆ ของรัฐธรรมนูญแสดงให้เห็นอย่างชัดแจ้งหรือโดยปริยายว่าพระราชบัญญัติประเภทนี้จะกำหนดอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญเพิ่มเติมจากที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญได้หรือไม่

ตามทฤษฎีกฎหมายมหาชน กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ คือ กฎหมายที่รัฐสภาตราขึ้นเพื่อให้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญชัดเจนขึ้นหรือสมบูรณ์ ฉะนั้น เพื่อให้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญชัดเจนขึ้นหรือสมบูรณ์ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญย่อมขยายบทบัญญัติดังกล่าวได้ และจะกำหนดอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญเพิ่มเติมจากที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญก็ได้ ด้วยเหตุนี้ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญจึงจัดอยู่ในลำดับชั้นของกฎหมายที่สูงกว่าพระราชบัญญัติ พระราชกำหนด และประมวลกฎหมาย แต่ต่ำกว่ารัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตามในทางทฤษฎีนั้นเป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่าการกำหนดภารกิจใหม่ทั้งหมดของศาลรัฐธรรมนูญจะกระทำได้ก็แต่โดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญจะกำหนดอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญได้เท่าที่ไม่เป็นการกำหนดภารกิจใหม่ทั้งหมดของศาล

⁶ ประเสริฐ นาสกุล. "คำวินิจฉัยที่ 6/2541 วันที่ 11 สิงหาคม 2541" รวมคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปี 2541, หน้า 256.

⁷ อิศสระ นิติทัณฑ์ประภาศ. "คำวินิจฉัยที่ 6/2541 วันที่ 11 สิงหาคม 2541" รวมคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปี 2541, หน้า 273-274.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 63 วรรคสาม ได้ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมืองที่ใช้สิทธิและเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และเป็นกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยสั่งการให้เลิกกระทำการดังกล่าว ดังนั้นการที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมืองจึงมิใช่เป็นการกำหนดภารกิจใหม่ทั้งหมดของศาลรัฐธรรมนูญ เพราะเป็นภารกิจที่บัญญัติไว้แล้วส่วนหนึ่งตามรัฐธรรมนูญมาตรา 63 วรรคสาม ฉะนั้นการกำหนดอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวจึงทำได้โดยชอบ

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ได้บัญญัติให้อำนาจนายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้มีคำสั่งยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65 วรรคสองเป็นการชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 หรือไม่

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 เป็นกฎหมายที่รัฐสภาได้ตราขึ้นใช้บังคับเพื่อกำหนดรายละเอียดของสาระสำคัญตามที่มาตรา 328 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติไว้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวจึงเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนพรรคการเมืองซึ่งเป็นนิติบุคคลโดยบัญญัติให้นายทะเบียนพรรคการเมืองเป็นผู้ควบคุมดูแลพรรคการเมืองให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย การที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ได้บัญญัติให้นายทะเบียนพรรคการเมืองมีอำนาจร้องขอต่อศาลรัฐธรรมนูญให้มีอำนาจสั่งยุบพรรคการเมืองในกรณีการรวมพรรคการเมืองหรือไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ จึงเป็นเรื่องที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดอำนาจหน้าที่ให้นายทะเบียนพรรคการเมืองปฏิบัติโดยบัญญัติอำนาจหน้าที่ดังกล่าว ซึ่งเป็นรายละเอียดไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญอีกชั้นหนึ่ง ไม่ใช่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

ดังนั้นบทบัญญัติตามมาตรา 65 วรรคสอง ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 จึงชอบด้วยรัฐธรรมนูญ นายทะเบียนพรรคการเมืองย่อมมีอำนาจหน้าที่ที่จะร้องขอต่อศาลรัฐธรรมนูญตามที่มาตราดังกล่าวบัญญัติไว้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองไว้ดำเนินการต่อไปได้⁸ ประกอบกับคำวินิจฉัยที่ 6/2541

⁸ ปรีชา เถลิมนวิชัย. "คำวินิจฉัยที่ 6/2541 วันที่ 11 สิงหาคม 2541" รวมคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปี 2541, หน้า 258.

เรื่องนายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคมวลชน ซึ่งเป็นกรณีที่พรรคมวลชนรวมพรรคเข้ากับพรรคความหวังใหม่ ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยไว้ว่า “กฎหมายที่ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ บัญญัติขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 328 (2) และได้กล่าวถึงเรื่องการเลิกและการยุบพรรคการเมืองไว้แล้ว แม้จะไม่ได้ระบุไว้อย่างชัดแจ้งว่าการสั่งยุบพรรคการเมืองให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญก็ตามแต่การสั่งยุบพรรคการเมืองนั้น ศาลรัฐธรรมนูญก็มีอำนาจตามรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว ฉะนั้นการที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งยุบพรรคการเมืองในกรณีอื่นด้วยนั้น ซึ่งมีใช่เป็นการให้อำนาจนอกเหนือจากที่รัฐธรรมนูญกำหนดแต่อย่างใด เพราะเป็นเรื่องของการสั่งยุบพรรคการเมืองโดยเฉพาะ จึงวินิจฉัยว่าศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 กรณีขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองได้” และในรัฐธรรมนูญ มาตรา 268 บัญญัติไว้ว่า “คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์การอื่นของรัฐ” คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวจึงมีผลผูกพันเป็นบรรทัดฐานแล้ว

พิจารณาแล้วเห็นว่า ระหว่างความเห็นที่ตรงข้ามกันเป็นสองขั้วนั้น ศาลรัฐธรรมนูญอาจจะเลือกเดินทางสายกลางได้ คือยอมรับในหลักการการเพิ่มเติมอำนาจให้ศาลรัฐธรรมนูญโดยมิได้แก้ไขเพิ่มเติมในตัวของรัฐธรรมนูญเอง ซึ่งอาจกระทำได้โดยมีเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ คือ

1. พระราชบัญญัติที่จะเพิ่มอำนาจให้ศาลรัฐธรรมนูญได้ต้องเป็นพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเท่านั้น จะเป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติไม่ได้ เพราะพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเป็นพระราชบัญญัติที่รัฐธรรมนูญเองได้กำหนดให้ตราขึ้น เพื่อระบุนายละเอียดต่างๆ ที่จะทำให้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังนั้น จึงอาจถือได้ว่าเป็นเรื่องที่รัฐธรรมนูญอนุญาตไว้โดยปริยายให้ทำได้ หากเป็นการสมควรและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ
2. เรื่องที่บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจเพิ่มเติม นั้น จะต้องไม่เป็นเรื่องใหม่ทั้งหมดแต่ต้องเป็นเรื่องที่มีบัญญัติไว้ก่อนแล้วในรัฐธรรมนูญ
3. การให้อำนาจเพิ่มเติมแก่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องไม่เป็นการขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติใดๆ ของรัฐธรรมนูญ⁹

⁹สุจินดา ยงสุนทร. “ คำวินิจฉัยที่ 2/2542 วันที่ 4 มีนาคม 2542” รวมคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปี 2542 , หน้า 165 –166.

หลังจากคำวินิจฉัยที่ 6/2541 เป็นต้นมา โดยมติเสียงข้างมากของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องที่นายทะเบียนพรรคการเมืองส่งมาให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจึงได้มีคำวินิจฉัยด้วยเสียงข้างมากในการสั่งยุบพรรคการเมืองโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 65 วรรคสองประกอบกับคำวินิจฉัยที่ 6/2541 มีคำสั่งยุบพรรคการเมืองไปแล้ว 55 พรรค (นับจนถึงสิ้นปี พ.ศ.2546) โดยมีเหตุผลในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายแตกต่างกันไปในแต่ละกรณี ดังที่ปรากฏในคำวินิจฉัยกลางของศาลรัฐธรรมนูญและคำวินิจฉัยส่วนตัวของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในแต่ละคำวินิจฉัยนั้น

2. ปัญหาเกี่ยวกับการยุบเลิกพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541

2.1 เหตุของการยุบเลิกพรรคการเมืองตามมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541

เพื่อความชัดเจน จึงได้นำเอาเหตุของการยุบเลิกพรรคการเมืองตามมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มากล่าวถึงอีกครั้ง ซึ่งกำหนดไว้ว่า พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุดังต่อไปนี้ คือ

1. มีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรคการเมือง
2. มีจำนวนสมาชิกเหลือไม่ถึงสิบห้าคน
3. มีการยุบพรรคการเมืองไปรวมกับพรรคการเมืองอื่นตามหมวด 5 ซึ่งการรวมพรรค

การเมืองสามารถกระทำได้ดังต่อไปนี้คือ

กรณีที่หนึ่ง เป็นการรวมพรรคการเมืองเข้าด้วยกันเพื่อจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ซึ่งทำให้พรรคการเมืองที่เข้ามารวมกันต้องเลิกไป

กรณีที่สอง เป็นการรวมเข้าเป็นพรรคเดียวกันกับอีกพรรคการเมืองที่เป็นหลัก ซึ่งทำให้พรรคการเมืองที่เข้ามารวมกับพรรคการเมืองที่เป็นหลักต้องเลิกไป โดยที่พรรคการเมืองหลักยังคงสภาพความเป็นพรรคการเมืองต่อไป

4. มีคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญยุบพรรคการเมือง ซึ่งเป็นกรณีที่พรรคการเมืองกระทำการฝ่าฝืนมาตรา 66 อันเป็นเหตุให้พรรคการเมืองอาจถูกศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคในกรณีที่พรรคการเมืองกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้คือ

4.1 กระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

4.2 กระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ

4.3 กระทำการอันเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

4.4 กระทำการฝ่าฝืน ดังต่อไปนี้

4.4.1 พรรคการเมืองรับบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทยโดยการเกิดเข้าเป็นสมาชิกหรือดำรงตำแหน่งใดๆ ในพรรคการเมือง หรือยอมให้กระทำการอย่างใดๆ เพื่อประโยชน์ของพรรคการเมือง (มาตรา 23 วรรคแรก)

4.4.2 พรรคการเมืองรับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดจากผู้ใดเพื่อกระทำการหรือสนับสนุนการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือราชการแผ่นดิน หรือกระทำการอันเป็นการก่อกวนหรือคุกคามความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือกระทำการอันเป็นการทำลายทรัพยากรของประเทศหรือเป็นการบั่นทอนสุขภาพอนามัยของประชาชน (มาตรา 52)

4.4.3 พรรคการเมืองรับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดเพื่อดำเนินกิจการของพรรคการเมือง หรือดำเนินกิจการในทางการเมืองจาก

(1) บุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย

(2) นิติบุคคลตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจหรือกิจการหรือจดทะเบียนสาขาอยู่ในหรือนอกราชอาณาจักร

(3) นิติบุคคลที่จดทะเบียนในราชอาณาจักร ซึ่งมีบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย มีทุนหรือเป็นผู้ถือหุ้นเกินร้อยละยี่สิบห้า

(4) องค์การหรือนิติบุคคลที่ได้รับทุนหรือได้รับเงินอุดหนุนจากต่างประเทศ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ของบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย หรือมีผู้จัดการหรือกรรมการเป็นบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย

(5) บุคคล องค์การ หรือนิติบุคคลที่ได้รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดเพื่อดำเนินกิจการของพรรคการเมืองหรือเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองจากบุคคล องค์การ หรือนิติบุคคลตาม (1) (2) (3) หรือ (4)

(6) บุคคล องค์การ หรือนิติบุคคลตามที่กำหนดในประกาศของ คณะกรรมการการเลือกตั้ง (มาตรา 53)

5. ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดดังต่อไปนี้

5.1 เมื่อนายทะเบียนได้รับแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองแล้ว การดำเนินกิจการ ดังต่อไปนี้ให้พรรคการเมืองกระทำโดยที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง

(1) การเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรคการเมือง

(2) การเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคการเมือง

(3) การเลือกตั้งหัวหน้าพรรคการเมือง รองหัวหน้าพรรคการเมือง เลขานุการ พรรคการเมือง รองเลขานุการพรรคการเมือง เภรัณยฎีกพรรคการเมือง โฆษกพรรคการเมือง และ กรรมการบริหารอื่น

(4) การอื่นตามที่กำหนดในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง(มาตรา 25)

5.2 ที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองต้องประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารของ พรรคการเมือง ผู้แทนของสาขาพรรคการเมืองและสมาชิก ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดใน ข้อบังคับพรรคการเมือง

ในระหว่างที่พรรคการเมืองใดดำเนินการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองตามมาตรา 29 ให้ ที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองนั้นประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมือง และ สมาชิกตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับพรรคการเมือง (มาตรา 26)

5.3 ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับแจ้งการจัดตั้งพรรค การเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้อง ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศ กำหนดและมีสาขาพรรคอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา (มาตรา 29) ซึ่งประกอบด้วยภาคกลาง ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

5.4 ให้หัวหน้าพรรคการเมืองจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองใน รอบปีปฏิทินที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริงตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนดและแจ้งให้นาย ทะเบียนทราบภายในเดือนมีนาคมของทุกปีเพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ เว้นแต่พรรคการเมือง ที่จัดตั้งขึ้นยังไม่ถึงเก้าสิบวันนับจนถึงสิ้นปีปฏิทิน (มาตรา 35)

5.5 พรรคการเมืองที่ได้รับเงินสนับสนุนต้องใช้จ่ายเงินสนับสนุนให้เป็นไปตามที่ บัญญัติไว้ในส่วนนี้ และต้องจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปี

ปฏิทินให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเดือนมีนาคมของปีถัดไป (มาตรา 62)

เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ในมาตรา 65 (1) (2) (3) หรือ (5) เกิดขึ้น ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียนเมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่ามีความผิดดังกล่าวก่อตั้งขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น

ถ้าปรากฏต่อนายทะเบียนหรือเมื่อนายทะเบียนได้รับแจ้งจากคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองว่าพรรคการเมืองใดกระทำการตามมาตรา 66 อันเป็นเหตุให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองได้ตามมาตรา 65(4) ให้นายทะเบียนแจ้งต่ออัยการสูงสุดพร้อมด้วยหลักฐาน

1. ถ้าอัยการสูงสุดเห็นสมควร ให้ยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าว
2. ถ้าอัยการสูงสุดไม่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ให้นายทะเบียนตั้งคณะทำงานขึ้น โดยมีผู้แทนจากนายทะเบียนและผู้แทนจากอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานแล้วส่งให้อัยการสูงสุดเพื่อยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ
3. ถ้าคณะทำงานดังกล่าวไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการดำเนินการยื่นคำร้องได้ ให้นายทะเบียนมีอำนาจยื่นคำร้องได้เอง

หากนายทะเบียนเห็นสมควรจะให้ระงับการดำเนินการของพรรคการเมืองซึ่งกระทำการตามมาตรา 66 ให้นายทะเบียนแจ้งต่ออัยการสูงสุดขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งระงับการกระทำดังกล่าวของพรรคการเมืองไว้เป็นการชั่วคราว

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองใดแล้วให้นายทะเบียนประกาศคำสั่งยุบพรรคการเมืองนั้นในราชกิจจานุเบกษา

โดยหลักแล้วแม้จะมีเหตุการณ์อันเป็นเหตุให้เลิกหรือยุบพรรคการเมือง พรรคการเมืองนั้นก็หาได้เลิกหรือยุบไปในทันทีไม่ หากแต่มีขั้นตอนที่นายทะเบียนพรรคการเมืองต้องเป็นผู้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้พิจารณาหรือยุบพรรคการเมืองนั้น ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 65 วรรคสอง

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากมาตรการของการยุบเลิกพรรคการเมืองตามมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองดังกล่าวก็คือ การกำหนดเหตุของการ

ยุบเลิกพรรคการเมืองไม่ได้คำนึงถึงความร้ายแรงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยผู้เขียนจะทำการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น กล่าวคือ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติถึงเหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองไว้ในมาตรา 63 ซึ่งเป็นกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญหรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตยที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญก็ต้องสั่งให้เลิกการกระทำดังกล่าวก่อน ถึงจะสั่งยุบพรรคการเมืองได้

ในกรณีที่พรรคการเมืองมีการจัดองค์กรภายใน การดำเนินกิจการ และข้อบังคับของพรรคการเมือง ที่ขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (มาตรา 47 แห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540) ศาลรัฐธรรมนูญก็มีอำนาจเพียงสั่งให้ยกเลิกมติหรือข้อบังคับที่ขัดหรือแย้งนั้น

ส่วนการบริหารภายในของพรรคการเมืองหากมีข้อบกพร่องเป็นอย่างอื่น รัฐธรรมนูญไม่ถือเป็นสาเหตุสำคัญจึงไม่ได้บัญญัติไว้ แต่ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงหรือชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้น ตามมาตรา 145(3) หรือให้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 และการบัญญัติข้อจำกัดในประเด็นต่าง ๆ นอกจากที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 มาตรา 328 ต้องถือว่าเป็นอนุบัญญัติชั้นรองลงไปที่ควรถือว่ามีความสำคัญน้อย

ไม่มีที่ใดในรัฐธรรมนูญที่ต้องการยุบเลิกพรรคการเมืองโดยปราศจากเหตุผลสำคัญ ดังจะเห็นได้ว่า แม้พรรคการเมืองไม่ส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งทั่วไป หรือไม่มีสมาชิกของพรรคการเมืองได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเลย ก็ไม่เป็นเหตุให้ยุบเลิกพรรคอีกต่อไป (มาตรา 328(2) ของรัฐธรรมนูญ)¹⁰

ในต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการยุบเลิกพรรคการเมือง ได้แก่ ประเทศเยอรมันและประเทศเกาหลีใต้ พบว่าในประเทศเยอรมัน มีการกำหนดเหตุของการยุบเลิกพรรคการเมืองไว้ดังต่อไปนี้

รัฐธรรมนูญของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (GG) กำหนดไว้ในมาตรา 21 วรรค 2 ประโยคแรก และในกฎหมายว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ (BVerf GG) มาตรา 13 ข้อ 2

¹⁰ อมร รักชาติยศ. " คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2545 วันที่ 10 มกราคม 2545 " หน้า

ซึ่งกำหนดไว้ว่า “ไม่ว่าจะโดยเป้าหมายของพรรคหรือเมื่อพิจารณาจากพฤติกรรมของบรรดาผู้ฝึกฝนในพรรคแล้ว พรรคการเมืองใดมีความมุ่งหมายเพื่อขัดขวางการปกครองในระบบเสรีประชาธิปไตย หรือเป็นภัยต่อการดำรงอยู่ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน พรรคการเมืองนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ” และในประโยคที่สอง กำหนดองค์กรที่ตัดสินเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า “ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์เป็นผู้พิจารณาพิพากษาการขัดต่อรัฐธรรมนูญนี้” ดังนั้น อำนาจในการยุบเลิกพรรคการเมืองจึงเป็นของศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์และการที่จะยุบเลิกพรรคการเมืองได้นั้น จะต้องเป็นกรณีที่พรรคการเมืองกระทำการขัดต่อรัฐธรรมนูญ โดยต้องมีเจตนาที่จะทำลายคุณค่าและหลักการสูงสุดของรัฐธรรมนูญ มิใช่แต่เฉพาะบทบาทปฏิบัติปลีกย่อยใด ๆ ของรัฐธรรมนูญ

ส่วนในประเทศเกาหลีใต้ กำหนดเหตุของการยุบพรรคการเมืองไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 8 (4) และในกฎหมายว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญของเกาหลีใต้ มาตรา 55 ดังนี้ “ถ้าพรรคการเมืองมีเป้าหมายหรือกิจกรรมที่ขัดต่อหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย ฝ่ายบริหารอาจมีคำขอถึงศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการแห่งรัฐแล้ว ให้มีการชี้ขาดในการยุบพรรคการเมือง” จากบทบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่มีอำนาจในการยุบพรรคการเมือง โดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญมาตรา 111(1) และจากกฎหมายว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญของเกาหลีใต้ มาตรา 2(3)

จะเห็นได้ว่า เหตุของการยุบเลิกพรรคการเมืองของทั้งสองประเทศดังกล่าว จะต้องเป็นกรณีที่พรรคการเมืองกระทำการขัดต่อกฎหมายอย่างร้ายแรงเท่านั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงจะมีอำนาจในการยุบเลิกพรรคการเมือง

ถ้าพิจารณาถึงการยุบเลิกพรรคการเมืองของประเทศออสเตรเลีย ซึ่งให้อำนาจกับคณะกรรมการการเลือกตั้งของออสเตรเลีย (Australian Electoral Commission) ในการวินิจฉัยเพิกถอนทะเบียนพรรคการเมืองได้ จะเห็นว่า แม้จะมีการกำหนดเหตุของการเพิกถอนการจดทะเบียนพรรคการเมืองไว้หลายสาเหตุก็ตาม¹¹ แต่พรรคการเมืองก็สามารถอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่วินิจฉัยให้เพิกถอนทะเบียนของพรรคการเมืองต่อศาลอุทธรณ์ทางปกครองได้ ภายใน 28 วัน นับแต่วันที่คำวินิจฉัยส่งไปถึง (ยกเว้นในกรณีที่พรรคการเมืองถูกเพิกถอนการจดทะเบียนเนื่องจากไม่ส่งผู้สมัครลงสมัครรับเลือกตั้ง กล่าวคือ พรรคการเมืองที่จดทะเบียนเกินกว่า 4 ปี และในระหว่างนั้นไม่ส่งผู้สมัครลงสมัครรับเลือกตั้ง)

¹¹ โปรดดูในบทที่ 2

หลังจากที่ได้ศึกษาถึงการยุบเลิกพรรคการเมืองของต่างประเทศดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า การยุบเลิกพรรคการเมืองของประเทศเยอรมันและประเทศเกาหลีใต้ จะต้องเป็นกรณีที่พรรคการเมืองกระทำการขัดต่อกฎหมายอย่างร้ายแรงเท่านั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงจะมีอำนาจยุบพรรคการเมืองได้ แต่ไม่ปรากฏว่าการที่พรรคการเมืองไม่ส่งรายงานที่แสดงถึงที่มาของรายได้ เพื่อเปิดเผยต่อสาธารณชน เป็นเหตุของการยุบเลิกพรรคการเมืองแต่อย่างใด เช่นเดียวกับประเทศออสเตรเลียที่แม้จะมีการกำหนดเหตุของการเพิกถอนการจดทะเบียน ซึ่งเป็นเหตุให้พรรคการเมืองต้องยุบเลิกไปในหลาย ๆ กรณี แต่ก็ไม่ได้กำหนดเหตุของการยุบเลิกพรรคการเมืองมากเท่ากับของประเทศไทย และไม่ได้กำหนดให้การไม่ส่งรายงานซึ่งแสดงถึงที่มาของรายได้ของพรรคการเมือง เป็นเหตุของการยุบเลิกพรรคการเมือง เช่นเดียวกับของประเทศไทยและประเทศเกาหลีใต้

เมื่อพิจารณาถึงการยุบเลิกพรรคการเมืองในประเทศไทย การที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 กำหนดเหตุของการยุบเลิกพรรคการเมืองไว้หลายสาเหตุ ส่งผลให้พรรคการเมืองมีโอกาสมากที่จะถูกยุบพรรคเนื่องจากไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวกำหนดไว้ และการกำหนดเหตุของการยุบเลิกพรรคการเมืองก็ไม่ได้พิจารณาให้ต้องแท้ถึงความร้ายแรงของเหตุการณ์ โดยเฉพาะในกรณีที่พรรคการเมืองไม่จัดทำรายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคการเมืองให้เป็นไปตามมาตรา 35 กล่าวคือ ต้องจัดทำรายงานให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีที่นายทะเบียนกำหนดและส่งภายในเดือนมีนาคมของทุกปี เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ ดังนั้นผู้เขียนจะได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบเหตุของการยุบเลิกพรรคการเมืองในกรณีต่าง ๆ ตามมาตรา 65 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 กับผลของการที่พรรคการเมืองต้องถูกยุบพรรค ดังต่อไปนี้

2.2 ผลของการที่พรรคการเมืองต้องถูกยุบพรรคตามมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541

2.2.1 ผลของการที่พรรคการเมืองถูกยุบพรรคตามมาตรา 65(1)(2) ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541

มาตรา 65 กำหนดไว้ว่า พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุดังต่อไปนี้

- (1) มีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรคการเมือง
- (2) มีจำนวนสมาชิกเหลือไม่ถึงสิบห้าคน

ถ้าปรากฏว่า พรรคการเมืองมีเหตุต้องเลิกตามมาตรา 65(1) หรือมีสมาชิกเหลือไม่ครบตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดในมาตรา 65(2) พรรคการเมืองจะถูกยุบและสมาชิกของพรรคการเมืองที่ถูกยุบซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่น ภายใน

หกสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง มิฉะนั้นจะถือว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 118(9) (โทษอย่างอื่นไม่มี)

ส่วนในกรณีที่พรรคการเมืองมีการรวมพรรคการเมืองเข้าด้วยกันตามมาตรา 73 ซึ่งเป็นเหตุของการยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65(3) ถือเป็นกรยุบพรรคการเมืองโดยสมัครใจ จึงไม่ขอกล่าวถึง ณ ที่นี้

2.2.2 ผลของการที่พรรคการเมืองไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 65(5) ซึ่งเป็นเหตุของการยุบพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541,

มาตรา 65(5) กำหนดไว้ว่า “พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้ ... (5) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 35 หรือมาตรา 62 ” ซึ่งผลจากการที่พรรคการเมืองไม่ดำเนินการดังกล่าวมีดังนี้ คือ

1. ผลของการที่ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 35

มาตรา 35 กำหนดไว้ว่า “ให้หัวหน้าพรรคการเมืองจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนดและแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายในเดือนมีนาคมของทุกปีเพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ เว้นแต่พรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นยังไม่ถึงเก้าสิบวันนับจนถึงสิ้นปีปฏิทิน “

ผลจากการไม่ดำเนินการดังกล่าวข้างต้น ได้แก่

(1) ถูกยุบพรรคการเมือง

(2) ผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ต้องยุบไปจะขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ หรือเป็นกรรมการบริหารของพรรคการเมือง (ใดๆ) หรือมีส่วนร่วมในการขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ไม่ได้ ภายในกำหนด 5 ปีนับแต่วันที่พรรคการเมืองนั้นต้องถูกยุบไป ตามมาตรา 69

(3) หัวหน้าพรรคการเมืองต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทตามมาตรา 80

(4) สมาชิกของพรรคการเมืองที่ถูกยุบไปซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่น ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง มิฉะนั้นจะถือว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 118(9)

ทรัพย์สินที่เหลืออยู่หลังการชำระบัญชี เมื่อได้หักหนี้สินและค่าใช้จ่ายแล้ว ให้โอนให้แก่องค์การสาธารณกุศลตามที่ระบุไว้ในข้อบังคับพรรคการเมือง ถ้าในข้อบังคับพรรคการเมืองไม่ได้ระบุไว้ให้ทรัพย์สินที่เหลือนั้นตกเป็นของกองทุนเพื่อการพัฒนาการเมืองตามมาตรา 68 วรรค

สอง (แต่จากบทบัญญัติมาตรา 68 วรรคสอง ไม่ได้ระบุว่า ให้ยกเว้นพรรคการเมืองที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองเลย ซึ่งอาจเกิดปัญหาเรื่องความชอบธรรมขึ้น)

2. ผลของการที่ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 25 และ 26

มาตรา 25 กำหนดไว้ว่า “ เมื่อนายทะเบียนได้รับแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองแล้ว การดำเนินกิจการดังต่อไปนี้ให้พรรคการเมืองกระทำ โดยที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง

- 1) การเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรคการเมือง
- 2) การเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคการเมือง
- 3) การเลือกตั้งหัวหน้าพรรคการเมือง รองหัวหน้าพรรคการเมือง เลขานุการพรรคการเมือง รองเลขานุการพรรคการเมือง เภรัญญิกพรรคการเมือง โฆษกพรรคการเมือง และกรรมการบริหารอื่น
- 4) การอื่นตามที่กำหนดในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง”

มาตรา 26 กำหนดว่า “ที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองต้องประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารของพรรคการเมือง ผู้แทนของสาขาพรรคการเมืองและสมาชิก ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับพรรคการเมือง

ในระหว่างที่พรรคการเมืองใดดำเนินการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองตามมาตรา 29 ให้ที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองนั้นประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมือง และสมาชิกตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับพรรคการเมือง”

ผลจากการที่ไม่ดำเนินการตามมาตรา 25 และ 26 คือ

- (1) ถูกยุบพรรคการเมือง
- (2) สมาชิกของพรรคการเมืองที่ถูกยุบไปซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่น ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง มิฉะนั้นจะถือว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 118(9)

(นอกเหนือจากนี้ไม่มีโทษอย่างอื่น)

3. ผลของการที่ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29

มาตรา 29 กำหนดไว้ว่า “ ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา “

สาขาพรรคการเมืองที่กฎหมายกำหนดอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ประกอบด้วย ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลจากการไม่ดำเนินการดังกล่าวข้างต้น คือ

- (1) ถูกยุบพรรคการเมือง
- (2) สมาชิกของพรรคการเมืองที่ถูกยุบไปซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่น ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง มิฉะนั้นจะถือว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 118(9)

(นอกจากนี้ไม่มีโทษอย่างอื่น)

4. ผลของการที่ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 62

มาตรา 62 กำหนดว่า " พรรคการเมืองที่ได้รับเงินสนับสนุนต้องใช้จ่ายเงินสนับสนุนให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในส่วนนี้ และต้องจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเดือนมีนาคมของปีถัดไป

ผลจากการที่ไม่ดำเนินการตามมาตรา 62 พรรคการเมืองจะถูกยุบด้วยเหตุตามมาตรา 65 (5) นอกจากนั้น

(1) ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ต้องยุบไปจะขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ หรือเป็นกรรมการบริหารของพรรคการเมือง (ใดๆ) หรือมีส่วนร่วมในการขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ไม่ได้ ภายในกำหนด 5 ปีนับแต่วันที่พรรคการเมืองนั้นต้องถูกยุบไป ตามมาตรา 69

(2) หัวหน้าพรรคการเมืองต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทตามมาตรา 80

(3) สมาชิกของพรรคการเมืองที่ถูกยุบไปที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง มิฉะนั้นจะขาดจากการเป็นสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญมาตรา 118(9)

2.2.3 ผลของการที่พรรคการเมืองกระทำการตามมาตรา 66 ซึ่งเป็นเหตุของการยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65(4) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541

มาตรา 66 กำหนดว่า ถ้าพรรคการเมืองกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ อาจถูกศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมือง ซึ่งได้แก่การกระทำได้ต่อไปนี้

1. กระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

2. กระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ

3. กระทำการอันเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

4. กระทำการฝ่าฝืน ดังต่อไปนี้

4.1 พรรคการเมืองรับบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทยโดยการเกิดเข้าเป็นสมาชิกหรือดำรงตำแหน่งใดๆ ในพรรคการเมือง หรือยอมให้กระทำการอย่างใดๆ เพื่อประโยชน์ของพรรคการเมือง (มาตรา 23 วรรคแรก)

4.2 พรรคการเมืองรับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดจากผู้ใดเพื่อกระทำการหรือสนับสนุนการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือราชการแผ่นดิน หรือกระทำการอันเป็นการก่อกวนหรือคุกคามความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือกระทำการอันเป็นการทำลายทรัพยากรของประเทศหรือเป็นการบั่นทอนสุขภาพอนามัยของประชาชน (มาตรา 52)

4.3 พรรคการเมืองรับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดเพื่อดำเนินกิจการของพรรคการเมือง หรือดำเนินกิจการในทางการเมืองจาก (มาตรา 53)

(1) บุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย

(2) นิติบุคคลตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจหรือกิจการหรือจดทะเบียนสาขาอยู่ในหรือนอกราชอาณาจักร

(3) นิติบุคคลที่จดทะเบียนในราชอาณาจักร ซึ่งมีบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทยมีทุนหรือเป็นผู้ถือหุ้นเกินร้อยละยี่สิบห้า

(4) องค์กรหรือนิติบุคคลที่ได้รับทุนหรือได้รับเงินอุดหนุนจากต่างประเทศซึ่งมีวัตถุประสงค์ดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ของบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย หรือมีผู้จัดการหรือกรรมการเป็นบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย

(5) บุคคล องค์กร หรือนิติบุคคลที่ได้รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดเพื่อดำเนินกิจการของพรรคการเมืองหรือเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองจากบุคคล องค์กรหรือนิติบุคคลตาม (1) (2) (3) หรือ(4)

(6) บุคคล องค์กร หรือนิติบุคคลตามที่กำหนดในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ผลจากการที่พรรคการเมืองกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 66 ก็คือ

1. ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ต้องยุบไปจะขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ หรือเป็นกรรมการบริหารของพรรคการเมือง (ใดๆ) หรือมีส่วนร่วมในการขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ไม่ได้ ภายในกำหนด 5 ปีนับแต่วันที่พรรคการเมืองนั้นต้องถูกยุบไป ตามมาตรา 69

2. กรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือกรรมการสาขาพรรคการเมืองผู้ใดรู้อยู่แล้ว แต่จัดให้พรรคการเมืองกระทำการฝ่าฝืนมาตรา 23 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี (มาตรา 77)

3. พรรคการเมืองหรือสมาชิกผู้ใดกระทำการฝ่าฝืนมาตรา 52 หรือมาตรา 53 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี (มาตรา 89)

เมื่อทำการเปรียบเทียบเหตุของการยุบเลิกพรรคการเมือง ในกรณีที่พรรคการเมืองไม่จัดทำรายงานการดำเนินกิจการพรรคการเมืองตามมาตรา 35 จะพบว่าพรรคการเมืองที่ถูกยุบด้วยเหตุตามมาตรา 35 ดังกล่าวได้รับโทษสูงกว่ากรณีของมาตรา 65 (1) (2) (3) รวมทั้งกรณีที่พรรคการเมืองไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 25 มาตรา 26 และมาตรา 29 โดยเฉพาะในกรณีของมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ซึ่งกำหนดให้พรรคการเมืองจัดหาสมาชิกและสาขาพรรคให้ครบตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด (พรรคการเมืองต้องถูกยุบด้วยเหตุที่ไม่ดำเนินการตามมาตรานี้เป็นจำนวนมากที่สุด) จะเห็นว่าคุณสมบัติทั้งสองข้อในเรื่องสมาชิกและสาขาพรรคนั้น มีความสำคัญที่จะประกันความมั่นคงยั่งยืนในอนาคตของพรรค แต่จะเห็นได้ว่า โทษที่พรรคการเมืองได้รับเมื่อไม่ดำเนินการตามมาตรา 29 ดังกล่าว ไม่เท่าเทียมกับกรณีของการไม่จัดทำรายงานการดำเนินกิจการตามมาตรา 35 แต่อย่างใด(พรรคการเมืองถูกยุบด้วยเหตุที่ไม่จัดทำรายงานตามมาตรานี้มากเป็นอันดับสอง) และถ้าเปรียบเทียบกับมาตรา 62 เรื่องการไม่จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองให้ถูกต้องและส่งภายในกำหนดแล้ว แม้กฎหมายจะกำหนดโทษของการไม่ส่งรายงานทั้งสองกรณี (ตามมาตรา 35 และมาตรา 62) เท่าเทียมกัน แต่โดยเจตนารมณ์ของมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ก็เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ ดังนั้น การที่พรรคการเมืองต้องได้รับโทษตามมาตรา 35 กล่าวคือ หัวหน้าพรรคต้องระวางโทษปรับเป็นเงินไม่เกินหนึ่งแสนบาท และกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบไปจะไม่สามารถจัดตั้งพรรคการเมือง

ขึ้นใหม่ หรือเข้าเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ไม่ได้เป็นเวลาถึง 5 ปี เห็นว่าเป็นบทบัญญัติที่รุนแรงเกินไป และถ้าเป็นกรณีที่พรรคการเมืองไม่ได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาการเมืองเลย แต่ต้องถูกยุบพรรคและได้รับโทษดังกล่าวข้างต้น ย่อมแสดงให้เห็นถึงความบกพร่องของการกำหนดเหตุของการยุบพรรคการเมืองที่ไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมา

โดยเมื่อทำการเปรียบเทียบการไม่ดำเนินการตามมาตรา 35 ซึ่งเป็นเหตุของการยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65(5) กับกรณีที่พรรคการเมืองกระทำการตามมาตรา 66 ซึ่งเป็นเหตุของการยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65(4) จะเห็นได้ว่าทั้งสองกรณี พรรคการเมืองต้องโดนเพิกถอนสิทธิทางการเมืองตามมาตรา 69 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 เหมือนกัน กล่าวคือ กรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบไปจะไม่สามารถจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ หรือเข้าเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ไม่ได้เป็นเวลา 5 ปี ทั้งนี้โดยเจตนารมณ์ของมาตรา 35 ก็เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ เพื่อประชาชนจะได้ตรวจสอบการทำงานของพรรคการเมืองว่ามีความโปร่งใสหรือไม่ การที่พรรคการเมืองต้องถูกยุบเพราะไม่จัดทำรายงานตามมาตรา 35 และได้รับโทษที่ค่อนข้างรุนแรงดังกล่าว จึงเห็นว่ามีคามไม่เหมาะสม

ดังนั้น การที่มาตรา 65 วรรคสองของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 กำหนดว่า “ เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า...” ถ้อยคำดังกล่าวจึงควรตีความว่าเป็นการให้ดุลพินิจแก่ศาลรัฐธรรมนูญ ในการที่จะพิจารณาว่าตามพฤติการณ์แวดล้อมของกรณีใดกรณีหนึ่งนั้น มีเหตุตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) เกิดขึ้นจริงตามที่นายทะเบียนพรรคการเมืองกล่าวอ้างหรือไม่ โดยเฉพาะในกรณีของมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญควรจะได้พิจารณาข้อเท็จจริงอย่างรอบคอบ โดยคำนึงถึงเจตนาอันน่าจะเป็นองค์ประกอบสำคัญของความผิด¹² และถ้าศาลเห็นว่ามีความผิดที่จะสั่งยุบพรรคการเมืองได้ แต่ศาลก็มีดุลพินิจที่จะสั่งยุบหรือไม่ยุบพรรคการเมืองได้ เช่น กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าพรรคการเมืองกระทำการฝ่าฝืนข้อห้ามจริง แต่เป็นการกระทำครั้งแรก ศาลอาจสั่งไม่ยุบพรรคการเมืองก็ได้¹³

¹² สุจินดา ยงสุนทร .“ คำวินิจฉัยคดีที่ 8/2545 วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2545 ” รวมคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญประจำปี 2545, หน้า 661.

¹³ มานิตย์ จุมปา . สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2540) . กรุงเทพฯ : องค์การค้ำของคุรุสภา , 2544 , หน้า 65.

การที่มาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 กำหนดให้หัวหน้าพรรคการเมืองจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง ตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนด โดยหัวหน้าพรรคการเมืองต้องจัดทำรายงานตามแบบที่นายทะเบียนกำหนด คือ แบบ ท.พ.8 ซึ่งมีสาระสำคัญที่แสดงถึงสถานะทางการเงินของพรรคการเมืองในรอบปีที่รายงาน ทรัพย์สินและหนี้สินของพรรคการเมือง ดังนั้นการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองกำหนดให้รายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง ตามแบบที่นายทะเบียนกำหนดโดยเคร่งครัดนั้น ถ้าคำนึงถึงเจตนารมณ์ของมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองดังกล่าว ที่ต้องการเพียงบังคับให้พรรคการเมืองรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีให้สาธารณชนทราบแล้ว การรายงานการดำเนินกิจการดังกล่าว น่าจะอนุโลมไม่ต้องรายงานโดยเคร่งครัดตามแบบที่นายทะเบียนกำหนด โดยถ้าปรากฏว่ามีเนื้อหาสาระตรงกับที่นายทะเบียนกำหนด ก็น่าจะใช้เป็นรายงานเพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบได้¹⁴

การที่มาตรา 35 ดังกล่าว ไม่มีข้อความเปิดช่องให้มีการผ่อนปรนการลงโทษหรือผ่อนโทษหนักให้เป็นเบา และในกรณีที่พรรคการเมืองมีเหตุสุดวิสัยที่ไม่สามารถจัดส่งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองได้ทันตามเวลาที่กฎหมายกำหนด อาจเป็นเพราะหัวหน้าพรรคการเมืองจัดทำรายงานการดำเนินกิจการและจัดส่งไปตามกำหนดเวลา แต่มีเหตุสุดวิสัยที่ทำให้รายงานไปไม่ถึงนายทะเบียนพรรคการเมือง พรรคการเมืองก็ต้องถูกยุบ ดังนั้น เห็นว่าถ้าศาลได้พิจารณาอย่างรอบคอบแล้ว ปรากฏว่ามีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุอันควรได้รับการบรรเทาโทษเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองจริง ก็ไม่น่าจะถือว่าพรรคการเมืองไม่ดำเนินการตาม มาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองดังกล่าว¹⁵

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น การที่กฎหมายกำหนดเหตุของการยุบเลิกพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มากมายหลายสาเหตุ ทำให้พรรคการเมืองที่ตั้งขึ้นมีโอกาสที่จะถูกยุบพรรคเพราะไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะพรรคการเมืองที่ถูกยุบเพราะไม่จัดทำรายงานตามมาตรา 35 และมาตรา 62 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ซึ่งได้รับผลกระทบที่รุนแรงกว่ากรณีการยุบพรรคการเมืองด้วยเหตุอื่น

¹⁴ สัจจิต บุญบงการ. " คำวินิจฉัยชัยที่ 1/2545 วันที่ 10 มกราคม 2545 " รวมคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปี 2545 , หน้า 9.

¹⁵ สัจจิต บุญบงการ. " คำวินิจฉัยชัยที่ 8/2545 วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2545 " รวมคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญประจำปี 2545 , หน้า 658.

ดังนั้น เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา145(3) กำหนดให้ คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมายตามมาตรา 144 วรรคสอง ซึ่งในมาตรา 144 วรรคสอง กำหนดให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองและเป็นนายทะเบียนพรรคการเมือง และตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2541¹⁶ ก็กำหนดวิธีการดำเนินการสืบสวนสอบสวนไว้

จากการศึกษาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในเรื่องการยุบพรรคการเมือง พบว่านายทะเบียนพรรคการเมือง ไม่ใช่แนวทางขั้นตอนนี้ในการพิจารณาข้อโต้แย้งของพรรคการเมืองก่อนที่จะนำมาร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ดังจะเห็นได้จากในหลาย ๆ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่นายทะเบียนพรรคการเมือง มิได้แจ้งข้อกล่าวหาให้พรรคการเมืองทราบและให้โอกาสพรรคการเมืองชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา

เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงไม่มีการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งดังกล่าวโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (3) อันเป็นเหตุให้การพิจารณาความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ในชั้นการพิจารณาของนายทะเบียนพรรคการเมืองไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (3) ซึ่งเป็นบทบัญญัติว่าด้วย

---

¹⁶มาตรา 19 ในกรณีที่มิเหตุให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการโดยพลัน

ในการสืบสวนสอบสวน คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องให้โอกาสผู้ร้อง ผู้ถูกคัดค้าน หรือผู้ถูกกล่าวหา มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงหลักฐาน รวมทั้งต้องให้โอกาสมาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง

การวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งให้ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่พิจารณาวินิจฉัยทุกคน

วิธีการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

วิธีพิจารณา ซึ่งตราขึ้นเพื่อคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง¹⁷ ซึ่งเป็นเสรีภาพทางการเมืองขั้นพื้นฐาน¹⁸ และจากการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองไม่ดำเนินการตามวิธีการที่กฎหมายกำหนดดังกล่าว ส่งผลให้ศาลรัฐธรรมนูญต้องสั่งยุบพรรคการเมืองนั้น โดยไม่สามารถใช้ดุลพินิจพิจารณาเป็นอย่างอื่นได้ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อพรรคการเมือง ทั้งกับสมาชิกพรรคการเมือง หัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองทุกคน

ดังนั้นนายทะเบียนพรรคการเมือง จึงควรให้โอกาสพรรคการเมืองชี้แจงข้อเท็จจริงและให้ถ้อยคำแก่คณะกรรมการการเลือกตั้งทั้งคณะเสียก่อนว่า พรรคการเมืองนั้นทำผิดกฎประการใด จากนั้นจึงนำมาร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป เพราะการที่พรรคการเมืองต้องถูกยุบโดยเฉพาะจากการไม่จัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ย่อมส่งผลเสียแก่พรรคการเมืองและพรรคการเมืองที่มีเจตนาดี มีสมาชิกที่มีคุณภาพ ต้องเสียโอกาสในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองรวมทั้งหมดโอกาสสร้างสรรค์คุณประโยชน์ให้เกิดแก่ประเทศชาติและประชาชนต่อไป

3. กรณีศึกษาการยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541

3.1 กรณีศึกษาการยุบพรรคการเมืองเนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 ซึ่งเป็นเหตุของการยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65(5) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541

เมื่อพรรคการเมืองไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ซึ่งกำหนดให้พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อย ภาคละหนึ่งสาขา(ตามประกาศนายทะเบียนพรรคการเมืองเรื่องบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัด

¹⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 47 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้น ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ”

¹⁸ อิศสระ นิตินันท์ประกาศ . “คำวินิจฉัยที่ 8 / 2545 วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2545” รวมคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปี 2545 , หน้า 634.

เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ.2541 กำหนดไว้ 4 ภาค คือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง เป็นเหตุของการยุบพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) ซึ่งจากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ผ่านมา ปรากฏว่าพรรคการเมืองต้องถูกยุบด้วยเหตุที่ไม่ดำเนินการตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองดังกล่าวเป็นจำนวนมากที่สุด¹⁹ เมื่อเปรียบเทียบกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่สั่งยุบพรรคการเมืองด้วยเหตุอื่นตามมาตรา 65 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองดังกล่าว

3.1.1 สรุปคำวินิจฉัยที่ 2/2544 ลงวันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2544

เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยพัฒนา

(1) ข้อเท็จจริงโดยสรุป

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ 12 ธันวาคม 2543 ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีคำสั่งยุบพรรคไทยพัฒนา เนื่องจากพรรคไทยพัฒนาไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 29 ซึ่งกำหนดให้พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรค การเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง อันเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยพัฒนาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

รองหัวหน้าพรรคไทยพัฒนารักษาการแทนหัวหน้าพรรค มีหนังสือลงวันที่ 5 มกราคม 2544 ชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปว่า ภายในระยะเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคไทยพัฒนาดำเนินการให้มีสมาชิกพรรคได้เพียงสองพันสองร้อยสี่สิบสามคน ขณะนี้ได้ดำเนินการหาสมาชิกพร้อมสาขาอยู่ จึงขอโอกาสให้ขยายเวลาอีกสามสิบวันนับแต่วันที่พรรคไทยพัฒนายื่นคำชี้แจง

¹⁹โปรดดูคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 47/2542 , 4/2543 , 2/2544 , 10/2545 (ซึ่งเป็นกรณีที่พรรคการเมืองไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 และพรรคการเมืองมีข้อโต้แย้ง) ในภาคผนวก

(2) ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาข้อเท็จจริงตามคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง และหนังสือชี้แจงของพรรคไทยพัฒนาแล้ว เห็นว่าพรรคไทยพัฒนาไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 29 กล่าวคือ ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองไทยพัฒนา พรรคไทยพัฒนาไม่ดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคไทยพัฒนาได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคไทยพัฒนา

(3) วิเคราะห์คำวินิจฉัย

เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญ โดยมติเสียงข้างมากในคำวินิจฉัยที่ 6/2541 ลงวันที่ 11 สิงหาคม 2541 วินิจฉัยว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจยุบพรรคการเมืองได้ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ดังนั้นเมื่อพรรคไทยพัฒนาไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมากจำนวน 14 คน จึงมีคำสั่งให้ยุบพรรคไทยพัฒนา ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อย 1 คน เห็นควรให้ยกคำร้อง เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณา

ประเด็นปัญหาว่า พรรคไทยพัฒนาขอขยายเวลาไปอีกสามสิบวันนับแต่วันที่พรรคยื่นคำชี้แจง จะกระทำได้อหรือไม่

ในประเด็นปัญหาเรื่องการขอขยายระยะเวลาของพรรคไทยพัฒนาดังกล่าวนั้น ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จำนวน 9 ท่าน ได้วินิจฉัยในประเด็นเรื่องการขอขยายระยะเวลาเอาไว้ ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมากอีก 5 ท่าน ไม่ได้วินิจฉัยในประเด็นเรื่องการขอขยายระยะเวลาของพรรคไทยพัฒนา คงวินิจฉัยเพียงกรณีที่พรรคไทยพัฒนาไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองดังกล่าว โดยสรุปแล้วในประเด็นเรื่องการขอขยายระยะเวลา ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีความเห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจที่จะขยายระยะเวลาเกินกว่าที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 กำหนดไว้ เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติใดให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญกระทำการดังกล่าวได้

สำหรับผู้เขียนมีความเห็นว่า กำหนดเวลาที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 29 บัญญัติไว้ เป็นบทบัญญัติที่บังคับให้พรรคการเมืองต้องปฏิบัติ โดยพรรคการเมืองต้องดำเนินการหาสมาชิกให้ได้จำนวนห้าพันคนขึ้นไป รวมทั้งต้องจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยสี่สาขา (ภาคละหนึ่งสาขา) และต้องดำเนินการทั้งสองอย่างภายในกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมือง ดังนั้น เมื่อกฎหมายกำหนดเงื่อนไขให้พรรคการเมืองต้องปฏิบัติ พรรคไทยพัฒนาก็ต้องปฏิบัติตามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การที่พรรคไทยพัฒนาไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 จึงเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65(5) ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว และการที่พรรคไทยพัฒนาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญขยายระยะเวลาไปอีก 30 วันนับจากวันที่พรรคยื่นคำชี้แจงนั้น มีความเห็นว่าเมื่อไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายมาตราใดที่ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญขยายระยะเวลาดังกล่าวได้ พรรคไทยพัฒนาจึงไม่สามารถขอขยายเวลาเพิ่มเติมจากที่กฎหมายกำหนดไว้และต้องถูกยุบพรรคไปเนื่องจากไม่ดำเนินการตามมาตรา 29 ดังกล่าวข้างต้น

3.2 กรณีศึกษาการยุบพรรคการเมืองเนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 35 ซึ่งเป็นเหตุของการยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65(5) ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541

พรรคการเมืองที่ถูกศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบด้วยเหตุที่ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541²⁰ มีจำนวนมากเป็นอันดับสองรองจากกรณีของการไม่ดำเนินการตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองดังกล่าว โดยมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นกรณีศึกษาดังต่อไปนี้

3.2.1 สรุปคำวินิจฉัยที่ 32/2544 ลงวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2544

เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคนิติมหาชน

(1) ข้อเท็จจริงโดยสรุป

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ 31 พฤษภาคม 2544 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีคำสั่งยุบพรรคนิติมหาชน เนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 กล่าวคือ

²⁰โปรดดูคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 26/2544 , 32/2544 , 1/2545 , 5/2545 , 8/2545 (ซึ่งเป็นกรณีที่พรรคการเมืองไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 และพรรคการเมืองมีข้อโต้แย้ง) ในภาคผนวก

หัวหน้าพรรคการเมืองต้องจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมา (พ.ศ. 2543) ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนด และแจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบภายในเดือนมีนาคม พ.ศ.2544 เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ ปรากฏว่าพรรคนิติมหาชนไม่แจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบภายในเวลาที่กำหนด ซึ่งเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคนิติมหาชนตามมาตรา 65 วรรคสอง

หัวหน้าพรรคนิติมหาชนส่งคำชี้แจงลงวันที่ 22 มิถุนายน 2544 ว่าพรรคนิติมหาชนเป็นพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นเพียง 93 วัน ดำเนินกิจการทางการเมืองต่าง ๆ หลายประการ เช่น การจัดหาสมาชิกพรรค การจัดตั้งสาขาพรรคให้ครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด การเผยแพร่นโยบายของพรรค ตลอดจนการมีส่วนร่วมทางการเมืองอื่น ๆ โดยใช้เงินทุนทรัพย์ที่พรรคจัดหาเอง มิใช่เงินสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองแต่อย่างใด อีกทั้งพรรคนิติมหาชนมิได้รับหนังสือเตือนจากนายทะเบียนพรรคการเมืองให้จัดส่งรายงานการดำเนินกิจการดังกล่าว ดังนั้น การที่พรรคนิติมหาชนจัดส่งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง (แบบ ท.พ.8) เกินกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ เป็นความผิดพลาดที่มีได้ เจตนาและจงใจแต่ประการใด ควรได้รับการบรรเทาโทษ เพื่อให้พรรคมีโอกาสรับใช้ประเทศชาติ และสังคมต่อไป จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยกคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง

(2) ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง คำชี้แจง และเอกสารประกอบคำชี้แจงของหัวหน้าพรรคนิติมหาชนแล้วเห็นว่า คำโต้แย้งของพรรคนิติมหาชนรับฟังไม่ได้ เนื่องจากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มิได้กำหนดให้นายทะเบียนพรรคการเมืองมีหน้าที่เตือนหัวหน้าพรรคการเมืองให้จัดส่งรายงานการดำเนินกิจการดังกล่าว อีกทั้งบทบัญญัติมาตรา 35 เป็นบทบังคับที่ให้พรรคการเมืองต่าง ๆ ต้องดำเนินการจัดส่งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคภายในระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ แม้ว่าการดำเนินกิจการทางการเมืองของพรรคนิติมหาชนใช้จ่ายจากทุนทรัพย์ที่พรรคจัดหาเอง มิได้ใช้จ่ายจากเงินสนับสนุนจากกองทุนเพื่อพัฒนาการเมือง เมื่อพ้นกำหนดเวลาเดือนมีนาคมแล้ว พรรคนิติมหาชนไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 35 กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคนิติมหาชนได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคนิติมหาชน

(3) วิเคราะห์คำวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จำนวน 13 ต่อ 1 เสียงเห็นควรให้มีคำสั่งยุบพรรคนิติมหาชน

ประเด็นปัญหาว่าพรรคนิติมหาชนใช้จ่ายทุนทรัพย์ที่พรรคจัดหาเอง โดยไม่ได้รับเงินจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง และพรรคมิได้รับหนังสือเตือนจากนายทะเบียนพรรคการเมืองให้จัดส่งรายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคการเมือง เป็นเหตุอันควรได้รับการบรรเทาโทษหรือไม่

ฝ่ายแรก เห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 35 เป็นบทบัญญัติที่บังคับให้พรรคการเมืองต่าง ๆ ต้องดำเนินการจัดส่งรายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคการเมือง ภายในระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ ไม่ว่าการดำเนินงานกิจการทางการเมืองของพรรคจะใช้จ่ายจากทุนทรัพย์ที่พรรคจัดหาเอง หรือจากเงินสนับสนุนของกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองก็ตาม ก็จะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัตินี้ดังกล่าวเช่นกัน และตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ก็ได้บัญญัติให้นายทะเบียนพรรคการเมืองมีหน้าที่ต้องเตือนหัวหน้าพรรคการเมืองให้จัดส่งรายงานการดำเนินงานกิจการดังกล่าว²¹ รวมทั้งตามกฎหมายมิได้บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญใช้ดุลพินิจถึงเหตุอันควรได้รับการปราณีได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงมีคำสั่งให้ยุบพรรคนิติมหาชน²²

ฝ่ายที่สอง เห็นว่า เมื่อพรรคนิติมหาชนมีข้อต่อสู้ในชั้นการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ จึงถือได้ว่ากรณีของพรรคนิติมหาชนเป็นกรณีที่มีปัญหาหรือข้อโต้แย้งเกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ซึ่งในกรณีเช่นว่านี้ การวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งดังกล่าวเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (3) ดังนั้นก่อนที่นายทะเบียนพรรคการเมืองจะตัดสินใจว่าพรรคนิติมหาชนไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 35 นายทะเบียนพรรคการเมืองจะต้องปฏิบัติตามวิธีพิจารณาที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (3) กำหนดไว้ กล่าวคือ ต้องเสนอเรื่องให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งของพรรคการเมือง การที่

²¹ คำวินิจฉัยของนายจุมพล ณ สงขลา ที่ 32 / 2544 วันที่ 9 ตุลาคม 2544 , รวมคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปี 2544 , หน้า 2156.

²² คำวินิจฉัยของพลโท จุล อดิเรก ที่ 32 / 2544 วันที่ 9 ตุลาคม 2544 , รวมคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปี 2544 , หน้า 2158.

นายทะเบียนพรรคการเมืองมิได้เสนอเรื่องให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้ง ก็เนื่องจากนายทะเบียนพรรคการเมืองมิได้แจ้งข้อกล่าวหาให้พรรคการเมืองทราบและให้โอกาสพรรคการเมืองชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาตามหลักกฎหมายทั่วไปว่าด้วยวิธีพิจารณา จึงทำให้พรรคการเมืองไม่ทราบข้อกล่าวหาและไม่อาจโต้แย้งนายทะเบียนได้ ซึ่งเป็นเหตุให้การตัดสินความผิดของพรรคนิติมหาชนไม่ชอบด้วยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตรา 145 วรรคหนึ่ง (3) ด้วยเหตุนี้จึงวินิจฉัยให้ยกคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง²³

สำหรับผู้เขียนเอง มีความเห็นเช่นเดียวกับฝ่ายที่สอง โดยเห็นว่า การที่พรรคนิติมหาชนมีข้อต่อสู้ในชั้นการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว แต่ไม่ปรากฏข้อโต้แย้งของพรรคการเมืองในชั้นการพิจารณาของนายทะเบียนพรรคการเมือง เนื่องจากพรรคนิติมหาชนไม่มีโอกาสชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ดังนั้น การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองไม่ดำเนินการตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (3) กำหนดไว้ กล่าวคือ เมื่อมีปัญหาหรือข้อโต้แย้งเกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งดังกล่าว และในมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2541 ก็ได้กำหนดวิธีการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและชี้ขาดปัญหาและข้อโต้แย้งตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองไว้ นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงควรเสนอเรื่องให้คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งของพรรคการเมืองดังกล่าวเสียก่อน แล้วจึงนำมาร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

3.2.2 สรุปคำวินิจฉัยที่ 1/2545 ลงวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2545

เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคถิ่นไทย

(1) ข้อเท็จจริงโดยสรุป

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ 10 พฤษภาคม 2545 ต่อศาลรัฐธรรมนูญว่านายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคถิ่นไทยเป็นพรรคการเมืองตั้งแต่วันที่ 24 สิงหาคม 2543 แต่พรรคถิ่นไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 35 กล่าวคือ ไม่จัดทำรายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมา (พ.ศ.2543) ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง

²³ คำวินิจฉัยของนายอัสสระ นิติกันต์ประกาศที่ 32 / 2544 วันที่ 9 ตุลาคม 2544 , รวมคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปี 2544 , หน้า 2186 – 2187.

ตามวิธีการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองกำหนด และแจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบ ภายในเดือนมีนาคม พ.ศ.2544 เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ อันเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมือง ได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมี คำสั่งยุบพรรคการเมืองไทยตามมาตรา 65 วรรคสอง

(2) ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้อง คำร้องเพิ่มเติม พร้อมเอกสารประกอบและคำแถลง ของผู้ร้อง คำชี้แจง พร้อมเอกสารประกอบคำชี้แจงและแถลงของผู้ถูกร้อง รวมทั้งข้อเท็จจริงที่ได้ จากการออกนั่งพิจารณา แล้วมีประเด็นที่ต้องวินิจฉัย 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคการเมืองไทยตามคำร้องของนายทะเบียนพรรค การเมืองหรือไม่

ประเด็นที่สอง คำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองมีปัญหาเรื่องอายุความ หรือไม่

ประเด็นที่สาม คำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองเป็นคำร้องที่ร้องผิดตัว หรือไม่

(3) ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า

มีประเด็นปัญหาเบื้องต้นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยในประเด็นที่สองและประเด็นที่สาม ก่อนว่าคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองมีปัญหาเรื่องอายุความและเป็นคำร้องที่ผิดตัวหรือไม่

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) บัญญัติว่า “พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้... (5) ไม่ ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 35 หรือมาตรา 62” และวรรค สอง บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (1) (2) (3) หรือ (5) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตาม คำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น”

กรณีตามประเด็นที่สอง ผู้ถูกร้องอ้างว่าผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญลงวันที่ 31 พฤษภาคม 2544 คำร้องจึงไม่ชอบด้วยกฎหมายเพราะขาดอายุความในการดำเนินคดีนั้น พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องยื่นรายงานการดำเนินกิจการของพรรคตามวิธีการที่นายทะเบียน พรรคการเมืองกำหนดเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2544 และข้อเท็จจริงปรากฏว่า นายทะเบียนพรรค การเมืองทราบและลงลายมือชื่อในคำร้อง เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2544 โดยยื่นคำร้องดังกล่าว ต่อศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2544 จึงเป็นการยื่นคำร้องภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ ความปรากฏต่อนายทะเบียนตามที่มาตรา 65 วรรคสองบัญญัติไว้ คำร้องของผู้ร้องจึงชอบด้วย กฎหมายแล้ว และไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยว่ากรณีดังกล่าวเป็นเรื่องอายุความหรือไม่

กรณีตามประเด็นที่สาม ผู้ถูกร้องอ้างว่า คำร้องของผู้ร้องไม่ชอบด้วยกฎหมายเพราะยื่นคำร้องผิดตัวบุคคลนั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 19 บัญญัติว่า “ให้พรรคการเมืองที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองแล้วเป็นนิติบุคคล” และมาตรา 20 วรรคสอง บัญญัติว่า “ให้หัวหน้าพรรคการเมืองเป็นผู้แทนของพรรคการเมืองในกิจการอันเกี่ยวกับบุคคลภายนอก เพื่อการนี้หัวหน้าพรรคการเมืองจะมอบหมายเป็นหนังสือให้กรรมการบริหารคนหนึ่งหรือหลายคนทำการแทนก็ได้” พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง มาตรา 35 กำหนดให้หัวหน้าพรรคการเมืองจัดทำรายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนด และแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายในเดือนมีนาคมของทุกปี ดังนั้น การที่ผู้ร้องระบุชื่อหัวหน้าพรรคถิ่นไทยซึ่งเป็นผู้แทนของพรรคการเมืองว่า เป็นผู้ถูกร้องจึงเป็นการถูกต้องตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง มาตรา 20 และมาตรา 35 บัญญัติไว้แล้ว

ส่วนในประเด็นที่หนึ่ง กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคถิ่นไทยตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองหรือไม่ พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ขอให้ยุบพรรคถิ่นไทย เนื่องจากพรรคถิ่นไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 35 กล่าวคือ เมื่อพ้นกำหนดเวลาเดือนมีนาคม พ.ศ.2544 แล้ว พรรคถิ่นไทยไม่ได้จัดทำรายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมา ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองกำหนด ที่พรรคถิ่นไทยอ้างว่า ได้ส่งรายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคการเมือง ตามเอกสารหมายเลข 1 ถึง 8 และอ้างว่า เมื่อได้รับแจ้งจากนายทะเบียนพรรคการเมืองว่าไม่เรียบร้อย ก็ได้จัดการแก้ไขหมวดหมู่เสียใหม่แล้วยื่นอีก เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2544 นั้นเห็นว่า รายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคการเมืองที่ผู้ถูกร้องต้องทำ จะต้องเป็นไปตามวิธีการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองกำหนด โดยนายทะเบียนพรรคการเมือง ได้กำหนดแบบ ท.พ.8 เพื่อให้พรรคการเมืองใช้รายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคโดยแบบ ท.พ.8 ดังกล่าวมีหัวข้อดังนี้ 1) การดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายพรรค 2) การประชุมต่าง ๆ ตามข้อบังคับพรรค 3) การดำเนินงานของพรรคการเมืองตามบทบัญญัติของกฎหมาย 4) การให้ความรู้ในทางการเมืองและเรื่องอื่น ๆ แก่สมาชิกพรรคและประชาชนทั่วไป 5) สถานะทางการเงินของพรรคในรอบปีที่รายงาน 6) ทรัพย์สินและหนี้สินของพรรค 7) การดำเนินงานอื่น ๆ ของพรรค

การที่พรรคถิ่นไทยอ้างว่า ได้ส่งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองระหว่างวันที่ 27 กรกฎาคม 2543 ถึงวันที่ 28 มีนาคม 2544 เห็นว่าเอกสารดังกล่าวเป็นเรื่องที่ผู้ถูกร้องต้องยื่นตามกฎหมายในเรื่องนั้น ๆ อยู่แล้ว และมีได้มีสาระสำคัญเป็นรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง ตามวิธีการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองประกาศกำหนดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 35 ประกอบกับพระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบังคับที่ให้พรรคการเมืองต่าง ๆ ต้องดำเนินการจัดส่งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนดภายในสิ้นเดือนมีนาคมของทุกปี การที่ผู้ถูกร้องส่งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนด (แบบ ท.พ.8) เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2544 ซึ่งเลยกำหนดเวลาตามกฎหมายแล้ว ผู้ถูกร้องจะอ้างว่าเข้าใจโดยสุจริตว่าได้มีการยื่นแบบรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองโดยถูกต้องแล้วหาได้ไม่ เมื่อผู้ถูกร้องไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 35 กรณีจึงมีเหตุที่สั่งยุบพรรคถิ่นไทยได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมา ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคถิ่นไทย

(4) วิเคราะห์คำวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมากจำนวน 11 คน เห็นควรให้มีคำสั่งยุบพรรคถิ่นไทย ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อย จำนวน 2 คน เห็นควรให้ยกคำร้อง โดยมีประเด็นปัญหาที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยในสามประเด็น ผู้เขียนจึงขอแยกการวิเคราะห์หรือออกเป็นสามประเด็นดังต่อไปนี้ คือ

ประเด็นที่หนึ่ง กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคถิ่นไทยตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองหรือไม่

ความเห็นที่หนึ่ง เห็นว่าบทลงโทษของการไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2541 โดยให้ยุบพรรคการเมืองและหัวหน้าพรรคการเมืองต้องระวางโทษปรับเป็นเงินไม่เกินหนึ่งแสนบาท รวมทั้งกรรมการบริหารของพรรคที่ถูกยุบไปไม่สามารถตั้งพรรคการเมืองได้อีกเป็นเวลา 5 ปี นั้นค่อนข้างรุนแรงเกินไป และไม่มีข้อความเปิดช่องให้มีการผ่อนปรนการลงโทษหรือผ่อนโทษหนักเป็นเบา และเมื่อคำนึงถึงเจตนารมณ์ของมาตรา 35 ที่ต้องการเพียงบังคับให้พรรคการเมืองรายงานการดำเนินกิจการของตนในรอบปีให้สาธารณชนทราบแล้ว การรายงานการดำเนินกิจการในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมามีดังกล่าวของพรรคการเมือง น่าจะ

อนุโลมไม่ต้องรายงานเครื่องครัดตามแบบที่นายทะเบียนกำหนด ถ้ามีเนื้อหาสาระตรงกับที่นายทะเบียนกำหนดแล้ว น่าจะใช้เป็นรายงานเพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบได้ แต่ในกรณีของพรรคถิ่นไทยเอกสารหมายเลข 1 ถึง 8 ที่ทางพรรคอ้างว่าเป็นรายงานการดำเนินกิจการของพรรคในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมา ยังขาดเนื้อหาสาระสำคัญที่นายทะเบียนกำหนด เช่น รายงานการเงิน และรายงานการดำเนินการของพรรคตามนโยบายที่ได้ประกาศไว้ทั้งทางด้านเศรษฐกิจการเมืองและสังคม จึงถือไม่ได้ว่าเป็นรายงานการดำเนินกิจการของพรรคตามความในมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ส่วนรายงานที่พรรคถิ่นไทยส่งตามแบบที่นายทะเบียนกำหนดคือเอกสารหมายเลข 9 นั้น ได้ส่งล่วงเลยเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว²⁴

ความเห็นที่สอง เห็นว่ามาตรา 35 มีเจตนารมณ์เพื่อให้พรรคการเมืองที่ได้รับการจัดตั้งถึงเก้าสิบวันในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมา ได้รายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีดังกล่าว เพื่อนายทะเบียนจะได้ประกาศให้สาธารณชนทราบว่าพรรคการเมืองต่าง ๆ ได้ดำเนินการตามนโยบายที่จัดแจ้งไว้หรือไม่ สมาชิกพรรคหรือประชาชนทั่วไปจะได้มีโอกาสทราบถึงกิจกรรมของพรรคการเมืองว่าเป็นเช่นไร พรรคการเมืองนั้นมีความน่าเชื่อถือเพียงใด²⁵ การไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 35 จึงถือเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้พรรคการเมืองถูกยุบได้ตามมาตรา 65 (5) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ความในมาตรา 35 จึงเป็นบทบัญญัติที่บังคับให้พรรคการเมืองทุกพรรคจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดและภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ และในกรณีเช่นนี้เมื่อปรากฏว่าพรรคการเมืองใดไม่รายงานการดำเนินกิจการของพรรคตามแบบและวิธีการที่นายทะเบียนกำหนด ภายในเดือนมีนาคมของทุกปี กรณีจึงมีเหตุให้นายทะเบียนยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคนั้นได้ และแม้ว่าพรรคถิ่นไทยจะได้จัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองตามเอกสารหมายเลข 1 ถึง 8 ยื่นต่อนายทะเบียนภายในเดือนมีนาคม 2544 แล้วก็ตาม แต่ก็ยังเป็นเพียงกิจการตามปกติที่พรรคการเมืองทุกพรรคมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองบัญญัติไว้ หากใช้รายงานการดำเนินกิจการในรอบปีของพรรคตามความหมายของมาตรา 35 เนื่องจากมิได้แสดงข้อมูลและรายละเอียดตามหัวข้อที่ปรากฏในแบบ ท.พ.8 ดังกล่าวข้างต้น จึงไม่อาจถือว่าเอกสาร

²⁴ คำวินิจฉัยของนายสุจิต บุญบงการ ที่ 1 / 2545 วันที่ 10 มกราคม 2545 , คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2545 ลงวันที่ 10 มกราคม 2545 , หน้า 9.

²⁵ คำวินิจฉัยของนายกระมล ทองธรรมชาติ ที่ 1 / 2545 วันที่ 10 มกราคม 2545 , คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2545 ลงวันที่ 10 มกราคม 2545 , หน้า 10.

หมาย ล 1 ถึง ล 8 เป็นรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองที่ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามมาตรา 35 ส่วนเอกสารหมายเลข ล 9 นั้น แม้พรรคถิ่นไทยจะรายงานถูกต้องตามแบบ ท.พ.8 ก็ตาม แต่เป็นการยื่นเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2544 ซึ่งพ้นกำหนดเวลาตามมาตรา 35 แล้ว การยื่น รายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองของพรรคถิ่นไทยจึงไม่ชอบด้วยบทบัญญัติดังกล่าว การที่พรรคถิ่นไทย อ้างว่า มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่แฉงเตอนให้ทราบก่อน เห็นว่าในเรื่องนี้ นาย ทะเบียนพรรคการเมืองมีพยานหลักฐานยืนยันว่าสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้เคยแฉง เตอนพรรคถิ่นไทย ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ก็มีได้บัญญัติให้นายทะเบียนมีหน้าที่ต้องเตอนการรายงานการดำเนินกิจการตามมาตรา 35 ก่อนแต่อย่างใด ข้ออ้างของพรรคถิ่นไทยว่าเป็นการเลือกปฏิบัติในการเตอนจึงฟังไม่ขึ้น²⁶

ความเห็นที่สาม เห็นว่า ในชั้นการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พรรคถิ่นไทยต่อสู้ว่าได้ ส่งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองตามความเป็นจริง พร้อมรายละเอียดให้นาย ทะเบียนพรรคการเมืองทราบมาโดยตลอด และเห็นว่ามีสาระสำคัญตามมาตรา 35 แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 แล้ว และเป็นการยื่นรายงาน การดำเนินกิจการของพรรคถิ่นไทยในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด โดยนายทะเบียนได้รับเอกสาร ไว้และไม่มีการทักท้วงแต่ประการใด รวมทั้งไม่ได้ใช้อำนาจเรียกให้พรรคถิ่นไทยแก้ไขเอกสารให้ ถูกต้องตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 โดยที่พรรคการเมืองมีข้อต่อสู้ดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นกรณีที่มีปัญหาหรือข้อโต้แย้งเกิดขึ้นตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ซึ่งในกรณีเช่นว่านี้การ วินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งดังกล่าวเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตาม รัฐธรรมนูญมาตรา 145 วรรคหนึ่ง (3) ดังนั้นก่อนที่นายทะเบียนพรรคการเมืองจะตัดสินใจว่าพรรค ถิ่นไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 นายทะเบียนพรรคการเมืองจะต้องเสนอเรื่องให้คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัย ชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งดังกล่าวเสียก่อน แต่นายทะเบียนพรรคการเมืองก็มีได้เสนอเรื่องให้ คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยชี้ขาด จึงเป็นเหตุให้การตัดสินใจความผิดของพรรคถิ่นไทยไม่ชอบ ด้วยรัฐธรรมนูญมาตรา 145 วรรคหนึ่ง (3)²⁷

²⁶ คำวินิจฉัยของนายจุมล ณ สงขลา ที่ 1 / 2545 วันที่ 10 มกราคม 2545 , คำวินิจฉัยของศาล รัฐธรรมนูญที่ 1/2545 ลงวันที่ 10 มกราคม 2545 , หน้า 5 - 6.

²⁷ คำวินิจฉัยของนายอิสระ นิติทัณฑ์ประภาศ ที่ 1 / 2545 วันที่ 10 มกราคม 2545 , คำวินิจฉัย ของศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2545 ลงวันที่ 10 มกราคม 2545 , หน้า 8 - 9.

สำหรับผู้เขียนเองมีความเห็นว่า การรายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคการเมืองตามแบบที่นายทะเบียนกำหนด คือแบบ ท.พ.8 มีสาระสำคัญก็คือการแสดงถึงสถานะทางการเงินของพรรคในรอบปีที่รายงาน รวมทั้งทรัพย์สินและหนี้สินของพรรค และโดยเจตนารมณ์ของมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ก็เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ ดังนั้นการที่พรรคถิ่นไทยอ้างว่าได้ส่งเอกสารต่าง ๆ ตามแบบ ท.พ.8 ที่นายทะเบียนพรรคการเมืองกำหนดและเข้าใจว่าครบถ้วนตามความหมายของรายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคการเมืองตามมาตรา 35 แล้ว พิจารณาแล้ว เห็นว่ายังขาดซึ่งเอกสารที่เป็นสาระสำคัญอันแสดงถึงสถานะทางการเงินของพรรค รวมทั้งทรัพย์สินและหนี้สินของพรรค ทำให้รายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคถิ่นไทย ยังไม่สมบูรณ์ตามความหมายของมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 เมื่อพิจารณาจากเจตนารมณ์ของมาตรา 35 ที่ต้องการประกาศให้สาธารณชนทราบ ดังนั้น ถ้าพรรคถิ่นไทยได้ส่งรายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคที่มีสาระสำคัญครบถ้วน ก็น่าจะถือได้ว่าเป็นการรายงานการดำเนินงานกิจการพรรคการเมืองที่สมบูรณ์ตามความหมายของมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามเมื่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (3) กำหนดไว้ว่า เมื่อมีปัญหาหรือข้อโต้แย้งตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 เกิดขึ้น ให้นายทะเบียนพรรคการเมืองดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งนั้น ดังนั้น นายทะเบียนพรรคการเมืองควรจะต้องปฏิบัติตามที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (3) กำหนดไว้และตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2541 ในการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งของพรรคถิ่นไทย แล้วจึงนำมาร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ประเด็นที่สอง คำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองมีปัญหาเรื่องอายุความหรือไม่

ฝ่ายแรก เห็นว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541

มาตรา 65 วรรคสอง บัญญัติว่า “ ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลต่อศาลรัฐธรรมนูญ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน ” ซึ่งหมายถึงเหตุยุบพรรคการเมืองตามที่มาตรา 65 นี้ระบุไว้ จะต้องปรากฏต่อนายทะเบียน หรือเมื่อนายทะเบียนได้ทราบเหตุผลเหล่านี้เท่านั้น มิใช่ความปรากฏแก่เจ้าหน้าที่ของนายทะเบียนพรรคการเมือง²⁸ ส่วนวันที่ความปรากฏต่อนาย

²⁸ ดูคำวินิจฉัยของนายจุมพล ณ สงขลา ที่ 1 / 2545 วันที่ 10 มกราคม 2545 , คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2545 ลงวันที่ 10 มกราคม 2545 , หน้า 3.

ทะเบียนหมายถึงวันใดนั้นจะต้องเป็นวันที่มีหลักฐานว่านายทะเบียนพรรคการเมืองได้ทราบเมื่อใด ส่วนระยะเวลาสิบห้าวันที่กำหนดให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญนั้น ถือเป็นเรื่องอายุความหรือไม่ อาจแบ่งความเห็นได้เป็น 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

ความเห็นที่หนึ่ง เห็นว่า ระยะเวลาสิบห้าวันที่กฎหมายกำหนดให้นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ มิใช่อายุความใช้สิทธิเรียกร้องในทางแพ่ง แต่เป็นกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดให้นายทะเบียนซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปฏิบัติ หากนายทะเบียนมิได้ปฏิบัติภายในกำหนดเวลาดังกล่าวก็อาจถือได้ว่า นายทะเบียนมิได้ปฏิบัติตามกฎหมาย การใช้อำนาจของนายทะเบียนดังกล่าวอาจไม่ได้ผลตามที่กฎหมายบัญญัติไว้²⁹

ความเห็นที่สอง เห็นว่า ไม่อาจถือว่าการกำหนดเวลาสิบห้าวันตามมาตรา 65 วรรคสอง เป็นอายุความในการดำเนินคดี เป็นเพียงกำหนดเวลาที่เร่งรัดให้นายทะเบียนรีบดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายเท่านั้น เพราะตามกฎหมายมิได้กำหนดไว้ว่า หากมีการฝ่าฝืนเกิดขึ้นจะมีผลอย่างไร³⁰

ความเห็นที่สาม เห็นว่านายทะเบียนต้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายใน 15 วัน เพราะถ้าต้องการเพียงเร่งรัดให้ยื่นคำร้องโดยเร็วแล้วกฎหมายไม่จำเป็นต้องกำหนดระยะเวลาไว้ นอกจากนี้ถ้ากำหนดระยะเวลาไว้แล้วแต่ไม่ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด อาจเปิดโอกาสให้นายทะเบียนเลือกปฏิบัติต่อพรรคต่าง ๆ ที่ไม่ได้ยื่นรายงานการดำเนินกิจการต่อนายทะเบียน ตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 นอกจากนั้น การยื่นคำร้องเพื่อให้ยุบพรรคการเมืองเป็นการใช้อำนาจรัฐเพื่อจำกัดเสรีภาพของประชาชนในการร่วมกันจัดตั้งพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญมาตรา 47 จึงต้องเคร่งครัดในระยะเวลาการยื่นคำร้อง และถือว่าระยะเวลาดังกล่าวเป็นอายุความ³¹

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียนตามมาตรา 65 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ในกรณีของพรรคถิ่นไทย ได้แก่วันที่ 31 พฤษภาคม 2544 ซึ่งเป็นวันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองได้ลงลายมือชื่อรับทราบ และเห็นด้วยกับข้อความในบันทึกที่เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งเสนอให้ทราบ

²⁹ คำวินิจฉัยของนายปรีชา เฉลิมวณิชย์ ที่ 1 / 2545 วันที่ 10 มกราคม 2545 , คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2545 ลงวันที่ 10 มกราคม 2545 , หน้า 36.

³⁰ คำวินิจฉัยของนายจุมพล ณ สงขลา ที่ 1 / 2545 วันที่ 10 มกราคม 2545 ,เรื่องเดียวกัน, หน้า 3.

³¹ คำวินิจฉัยของนายสุจิต บุญบงการ ที่ 1 / 2545 วันที่ 10 มกราคม 2545 , คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2545 ลงวันที่ 10 มกราคม 2545 , หน้า 10.

และพิจารณา ดั่งนั้นการนับระยะเวลา 15 วันที่จะรู้ไว้ในมาตราดังกล่าว จึงต้องเริ่มนับจากวันที่ 31 พฤษภาคม 2544 และคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองที่ศาลรัฐธรรมนูญรับไว้ในวันที่ 5 มิถุนายน 2544 ย่อมไม่เลยกำหนดเวลาตามที่กฎหมายกำหนด³²

ฝ่ายที่สอง เห็นว่า มาตรา 65 วรรคสอง บัญญัติว่า เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองใดมีเหตุตามมาตรา 65 เกิดขึ้น (รวมถึงเหตุตามมาตรา 35) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง

อย่างไรก็ดี กรณีตามมาตรา 35 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 นายทะเบียนย่อมอยู่ในฐานะที่จะรับทราบ ณ วันที่ 1 เมษายน ว่า (1) พรรคใดยังมีได้ส่งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองเลย (2) พรรคใดส่งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองแล้วและตรวจสอบว่าถูกต้องตามความเป็นจริงและ (3) พรรคใดส่งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองแล้วแต่ยังตรวจสอบความถูกต้องไม่เสร็จ ในทางตรงกันข้ามการที่นายทะเบียนปฏิเสธว่าการไม่ปฏิบัติตามมาตรา 35 ของพรรคกึ่งไทย มิได้ปรากฏต่อนายทะเบียนจนถึงวันที่ 31 พฤษภาคม 2544 นั้น เป็นสิ่งที่รับฟังมิได้เพราะจะทำให้ไม่สามารถประกาศต่อสาธารณชนได้เร็วตามสมควร ทั้งจะเกิดเป็นแนวปฏิบัติว่าเจ้าหน้าที่จะใช้เวลาตรวจสอบนานเท่าใด ถึงจะแจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบ จึงเห็นว่า ในกรณีที่พรรคการเมืองไม่ส่งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองภายในสิ้นเดือนมีนาคม นายทะเบียนพรรคการเมืองจะต้องดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายใน 15 วัน (ในกรณีนี้คือ 15 เมษายน 2544) ดังที่ได้ดำเนินการกับพรรคการเมืองจำนวนสามพรรค ฐานฝ่าฝืนมาตรา 35 เช่นเดียวกัน

เมื่อปรากฏว่านายทะเบียนพรรคการเมืองมิได้ยื่นคำร้องภายในกำหนดดังกล่าว แต่กลับมายื่นเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2544 จึงถือว่านายทะเบียนพรรคการเมืองมิได้ปฏิบัติตามความในมาตรา 65 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541³³

ผู้เขียนมีความเห็นในประเด็นนี้ว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองต้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายใน 15 วันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เพราะถ้านายทะเบียนไม่ปฏิบัติ

³² คำวินิจฉัยของนายสุจินดา ยงสุนทร ที่ 1 / 2545 วันที่ 10 มกราคม 2545 , คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2545 ลงวันที่ 10 มกราคม 2545 , หน้า 4.

³³ คำวินิจฉัยของนายอมร รักษาสัตย์ ที่ 1 / 2545 วันที่ 10 มกราคม 2545 , คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2545 ลงวันที่ 10 มกราคม 2545 , หน้า 21-22.

ตามอย่างเคร่งครัด อาจเปิดโอกาสให้นายทะเบียนเลือกปฏิบัติต่อพรรคการเมืองและนายทะเบียน อาจยื่นคำร้องเมื่อพ้นเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ได้ และโทษของการไม่จัดทำรายงานการดำเนิน กิจการของพรรคการเมืองให้เป็นไปตามมาตรา 35 ค่อนข้างรุนแรง ดังนั้น การยื่นคำร้องเพื่อให้ศาล รัฐธรรมนูญยุบพรรคการเมืองเป็นการใช้อำนาจอรัฐเพื่อจำกัดเสรีภาพของประชาชนในการรวมกัน จัดตั้งพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 มาตรา 47 จึงเห็นว่าควรจะต้องเคร่งครัดใน ระยะเวลาการยื่นคำร้องและถือว่าระยะเวลาดังกล่าวเป็นอายุความ

ประเด็นที่สาม คำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองเป็นคำร้องที่ร้องผิดตัว หรือไม่

ความเห็นแรก เห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 19 บัญญัติว่า “ให้พรรคการเมืองที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมือง แล้วเป็นนิติบุคคล” และมาตรา 20 วรรคสองบัญญัติว่า “ให้หัวหน้าพรรคการเมืองเป็นผู้แทนของ พรรคการเมืองในกิจการอันเกี่ยวกับบุคคลภายนอก เพื่อการนี้หัวหน้าพรรคการเมืองจะมอบหมาย เป็นหนังสือให้กรรมการบริหารคนหนึ่งหรือหลายคนทำการแทนก็ได้” เมื่อพิจารณาบทบัญญัติ ดังกล่าวทั้งสองมาตราแล้ว พรรคการเมืองที่ได้รับจดทะเบียนจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองแล้วนั้นเป็น นิติบุคคล จำเป็นต้องมีผู้ทำงานหรือผู้แทนนิติบุคคล เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของ นิติบุคคล รวมทั้งการมีสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกด้วย ดังนั้นพรรคการเมืองไทยได้รับจดทะเบียนเป็นพรรค การเมืองตั้งแต่วันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ.2543 จึงมีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยมีนายพิจิตต รัตตกุล เป็น หัวหน้าพรรค จริงอยู่ตามคำร้องของนายทะเบียนจะระบุว่า นายพิจิตต รัตตกุล เป็นผู้ถูกร้อง แต่ใน รายละเอียดตามคำร้อง ของนายทะเบียนได้บรรยายถึงพรรคการเมืองไทยและหัวหน้าพรรคจนเป็นที่ เข้าใจว่า เมื่อกล่าวถึงตัวหัวหน้าพรรคการเมืองไทยก็หมายถึงพรรคการเมืองไทย และการที่มาตรา 35 แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 กำหนดไว้ชัดเจนว่าให้ หัวหน้าพรรคการเมืองเป็นผู้จัดทำรายงานและแจ้งให้นายทะเบียนทราบ ดังนั้นเมื่อหัวหน้าพรรค การเมืองไม่ดำเนินการดังกล่าวบุคคลที่ตกเป็นผู้ถูกร้องจะต้องเป็นหัวหน้าพรรคการเมือง คำร้องจึง ชอบด้วยกฎหมาย นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงมิได้ยื่นคำร้องผิดตัวบุคคล

ความเห็นที่สอง เห็นว่า ตามปกตินิติบุคคลย่อมไม่สามารถที่จะดำเนินการใด ๆ โดย ตนเองได้เพราะไม่มีชีวิตจิตใจเหมือนบุคคลธรรมดา การกระทำกิจการต่าง ๆ จึงต้องมีผู้แทน ใน กรณีของพรรคการเมือง ผู้แทนก็คือหัวหน้าพรรคการเมืองตามมาตรา 20 วรรคสองของ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ดังนั้นตามคำร้องให้ยุบพรรค ซึ่งส่งผลทำให้สภาพนิติบุคคลของพรรคการเมืองหมดสิ้นไป ผู้ถูกร้องที่ถูกต้องจึงต้องเป็นพรรค การเมืองคือพรรคการเมืองไทย โดยนายพิจิตต รัตตกุล หัวหน้าพรรคเป็นผู้แทน แต่ตามคำร้องที่ระบุว่า

นายพิจิตต รัตตกุล หัวหน้าพรรคถิ่นไทย ก็แสดงอยู่ในตัวว่านายทะเบียนมิได้ร้องนายพิจิตต รัตตกุล ในฐานะส่วนตัว แต่เป็นคำร้องที่ขอให้ยุบพรรคถิ่นไทย โดยมีนายพิจิตต รัตตกุล เป็นหัวหน้าพรรค เพียงแต่ใช้ถ้อยคำกลับกันเท่านั้น เมื่อได้อ่านคำร้องโดยตลอดแล้วก็เข้าใจได้ว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองได้ร้องขอให้ยุบพรรคถิ่นไทย โดยมีนายพิจิตต รัตตกุล เป็นหัวหน้าพรรค³⁴

ในประเด็นปัญหานี้ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่เห็นว่า คำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองไม่เป็นคำร้องที่ร้องผิดตัว เพียงแต่มีความเห็นแตกต่างกันในรายละเอียดปลีกย่อยซึ่งแบ่งออกเป็นสองความเห็นดังกล่าวข้างต้น

สำหรับผู้เขียนเองมีความเห็นเช่นเดียวกับความเห็นที่สอง เพราะพรรคการเมืองมีฐานะเป็นนิติบุคคลและการดำเนินการใด ๆ ของพรรคการเมือง จะต้องกระทำผ่านผู้แทนของพรรคการเมือง ซึ่งหมายถึงหัวหน้าพรรคการเมืองตามความหมายของมาตรา 20 วรรคสอง ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 และมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว ก็กำหนดให้หัวหน้าพรรคถิ่นไทย คือนายพิจิตต รัตตกุล จัดทำรายงานการดำเนินการของพรรคการเมือง เมื่อพรรคถิ่นไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 35 ซึ่งเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65(5) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 นายทะเบียนพรรคการเมืองควรระบุให้ชัดเจนว่าร้องพรรคถิ่นไทยจึงจะถูกตัด เนื่องจากคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองก็เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีคำสั่งยุบพรรคการเมือง ซึ่งมีผลทำให้สภาพความเป็นนิติบุคคลของพรรคการเมืองต้องสิ้นสุดลง แต่อย่างไรก็ตามเมื่อได้พิจารณาคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญแล้ว เห็นว่าเป็นการร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญยุบพรรคถิ่นไทย แม้จะไม่ได้ระบุชื่อพรรคถิ่นไทยไทยเป็นผู้ถูกร้องโดยตรง แต่โดยเนื้อหาของคำร้องแล้วเป็นที่เข้าใจได้ว่า หมายความว่าถึงการร้องขอให้ยุบพรรคถิ่นไทยซึ่งมีนายพิจิตต รัตตกุล เป็นผู้แทนของพรรคการเมือง ในฐานะหัวหน้าพรรคถิ่นไทย กรณีเช่นนี้จึงเห็นว่ามิใช่เป็นการร้องผิดตัวและคำร้องชอบด้วยกฎหมายแล้ว

3.2.3 สรุปคำวินิจฉัยที่ 8/2545 ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545

เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคสังคมใหม่

(1) ข้อเท็จจริงโดยสรุป

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ 5 เมษายน 2544 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ

³⁴ คำวินิจฉัยของนายปรีชา เฉลิมวณิชย์ ที่ 1 / 2545 วันที่ 10 มกราคม 2545 , คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2545 ลงวันที่ 10 มกราคม 2545 , หน้า 38.

พิจารณาวินิจฉัยมีคำสั่งยุบพรรคสังคมนิยม เนื่องจากพรรคสังคมนิยมไม่ดำเนินการให้เป็นไปตาม มาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 โดย ข้อเท็จจริงสรุปว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองได้มีหนังสือลงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2544 แจ้งเตือน พรรคการเมืองต่าง ๆ จำนวน 35 พรรค ให้ดำเนินการตามบทบัญญัติของกฎหมายรวมทั้งพรรค สังคมนิยมด้วย เมื่อพ้นเวลาตามที่กฎหมายกำหนด (คือภายในเดือนมีนาคม พ.ศ.2544) พรรค สังคมนิยมไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามนัยมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 เป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นาย ทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคสังคมนิยมตามมาตรา 65 วรรคสอง

หัวหน้าพรรคสังคมนิยมมีหนังสือ ลงวันที่ 5 พฤษภาคม 2544 ชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ พร้อมเอกสารประกอบ สรุปว่า พรรคสังคมนิยมได้รับจดแจ้งการตั้งเป็นพรรคการเมืองเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2542 การดำเนินงานที่ผ่านมาพรรคได้ใช้จ่ายเงินเพื่อการสร้างพรรคเป็นจำนวนมาก หลังจากการเลือกตั้งเมื่อ พ.ศ.2544 การดำเนินงานในสำนักงานใหญ่ของพรรคมีปัญหาเพราะหมด เงินไปกับการเลือกตั้งประกอบกับกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองจ่ายเงินช้า ไม่มีเงินสำหรับ จ่ายเป็นเงินเดือนให้กับเจ้าหน้าที่ งานในสำนักงานใหญ่ไม่เป็นระบบเท่าที่ควร หนังสือของ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งแจ้งเตือนเรื่องการจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของ พรรคที่ส่งไปถึงสำนักงานใหญ่ของพรรค เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2544 ผู้รับชื่อนายวีระพงษ์ ซึ่ง ไม่ได้เกี่ยวข้องกับพรรค รับแล้วไม่แจ้งให้ทราบ หัวหน้าพรรคเพิ่งได้รับหนังสือแจ้งเตือน เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2544 จากการศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งส่งไปถึงบ้านของหัวหน้าพรรคที่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อได้รับหนังสือแจ้งเตือนแล้วหัวหน้าพรรคได้จัดทำรายงานการดำเนิน กิจการของพรรคฝากนางส้อย แสงไกร นำไปให้นายกฤษ ไกรคุ้ม ที่สำนักงานใหญ่ของพรรคที่ กรุงเทพฯ ฯ เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2544 เพื่อจะได้ส่งสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งในวันศุกร์ที่ 30 มีนาคม 2544 โดยไม่ได้ถ่ายเอกสารจัดทำสำเนาไว้ ปรากฏว่าเอกสารได้สูญหายระหว่างทาง โดยไม่ได้แจ้งความไว้เป็นหลักฐาน หัวหน้าพรรคจึงจัดทำเอกสารขึ้นใหม่แล้วเดินทางเข้ากรุงเทพฯ ในวันที่ 3 เมษายน 2544 และได้ส่งเอกสารต่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งในวันที่ 5 เมษายน 2544 สาเหตุที่ส่งช้ากว่ากำหนดเพราะวันที่ 31 มีนาคม 2544 ตรงกับวันเสาร์และวันที่ 1 เมษายน 2544 ตรงกับวันอาทิตย์ จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาให้พรรคสังคมนิยมสามารถ ดำเนินการทางการเมืองต่อไปได้ ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นดังกล่าว พรรคไม่มีเจตนาบ่ายเบี่ยงแต่ ประการใด

(2) ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้อง พร้อมเอกสารประกอบ และคำชี้แจงพร้อมเอกสารประกอบของหัวหน้าพรรคสังคมนิยมแล้ว เห็นว่า การที่พรรคสังคมนิยมจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคในรอบปี พ.ศ.2543 แล้วยื่นต่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในวันที่ 5 เมษายน 2544 ถือว่าพรรคสังคมนิยมไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 35 เพราะเป็นการยื่นเกินเวลาที่กฎหมายกำหนด คำชี้แจงของหัวหน้าพรรคสังคมนิยมที่ว่า ได้จัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรค เพื่อยื่นต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดแล้ว แต่เอกสารได้สูญหายระหว่างการนำส่ง ต้องจัดทำใหม่ เป็นเหตุให้การยื่นต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองล่าช้าออกไปนั้น เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 35 ซึ่งกำหนดเวลาให้จัดส่งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคภายในเดือนมีนาคม หมายความว่า พรรคการเมืองมีเวลาจัดทำส่งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคภายในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมา ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคมถึงวันที่ 31 มีนาคม ดังนั้น หัวหน้าพรรคสังคมนิยมจึงสามารถจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคในรอบปี พ.ศ.2543 ให้แล้วเสร็จและแจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบในวันใดก็ได้ ภายในเวลาไม่เกินวันที่ 31 มีนาคม 2544 ไม่จำเป็นต้องรอให้นายทะเบียนพรรคการเมืองมีหนังสือแจ้งเตือน และจัดทำเมื่อใกล้จะครบเวลาที่กฎหมายกำหนด ข้ออ้างดังกล่าวจึงฟังไม่ขึ้น

โดยเหตุดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จำนวน 9 คน จึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคสังคมนิยม ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญฝ่ายเสียงข้างน้อยจำนวน 5 คน ให้ยกคำร้อง

(3) วิเคราะห์คำวินิจฉัย

ประเด็นปัญหาว่า คำชี้แจงของพรรคสังคมนิยม มีเหตุผลสมควรรับฟังหรือไม่

ฝ่ายแรก เห็นว่า ข้ออ้างของหัวหน้าพรรคสังคมนิยมหาใช่เหตุผลวิสัยที่ทำให้ไม่สามารถยื่นรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง ภายในกำหนดเวลาตามกฎหมาย แต่เป็นเรื่องเกี่ยวกับความผิดพลาดของผู้ปฏิบัติงานให้พรรคเอง ทั้งนี้เพราะตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 35 ได้ระบุให้เป็นที่ของหัวหน้าพรรคการเมืองเป็นผู้จัดทำรายงานการดำเนินการของพรรคการเมือง และแจ้งให้นายทะเบียนทราบโดยตรง เมื่อหัวหน้าพรรคสังคมนิยมมอบหมายให้ผู้อื่นปฏิบัติหน้าที่แทนก็จะต้องรับผิดชอบในการกระทำของผู้ที่ได้รับมอบหมายนั้น ดังนั้นความผิดพลาดที่เกิดขึ้นย่อมไม่อาจยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้

เพื่อให้พ้นผิดได้³⁵ ข้ออ้างที่ว่าเอกสารสูญหายมาถึงผู้รับไม่ทันภายในกำหนด ย่อมไม่อาจรับฟังเพื่อเป็นข้อแก้ตัวของพรรคสังคมนิยมได้³⁶ จึงต้องถือว่าหัวหน้าพรรคสังคมนิยมมิได้แจ้งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบภายในเดือนมีนาคม 2544 อันเป็นความผิดตามบทบัญญัติดังกล่าว

การที่พรรคสังคมนิยมจะขอความกรุณาต่อศาลรัฐธรรมนูญไม่ให้ยุบพรรคสังคมนิยม โดยอ้างว่าเป็นความผิดพลาดที่ไม่ได้เกิดจากเจตนา และพร้อมจะยอมรับโทษตามกฎหมายแล้วก็ตาม แต่กฎหมายไม่ได้บัญญัติยกเว้นความผิดเพื่อเปิดช่องให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถใช้ดุลยพินิจสั่งไม่ยุบพรรคการเมืองได้³⁷

ฝ่ายที่สอง เห็นว่า จากคำชี้แจงของนายสมพงษ์ ไชยมุข และถ้อยคำของนางส้อย แสงไกร มีเหตุผลไม่มีพิรุณ นอกจากนี้ยังได้ความว่าพรรคสังคมนิยมไม่ได้รับเงินอุดหนุนจากทางราชการหรือเงินอื่นใดจากทางคณะกรรมการการเลือกตั้ง จึงไม่มีเหตุที่จะหลีกเลี่ยงไม่ส่งรายงานการดำเนินกิจการ โดยเฉพาะปรากฏหลักฐานว่านายสมพงษ์ ซึ่งเป็นหัวหน้าพรรคฝ่ายนางส้อย (รองหัวหน้าพรรค) ดำเนินการส่งเอกสาร ก็มีความชอบธรรมตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 20 พรรคสอง ที่จะดำเนินการได้ โอกาสที่เอกสารจะสูญหายก็มีความเป็นไปได้ มีข้อเรื่องไร้เหตุผล ดังนั้น การที่นายสมพงษ์ นำรายงานฉบับที่สร้างขึ้นใหม่มาส่งถึงสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งในวันที่ 5 เมษายน 2544 เกินกำหนดเพียง 3 วันทำการ ก็ไม่น่าจะถือว่าการฝ่าฝืนกฎหมาย เพราะเหตุมีเจตนาปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35³⁸

หน้าที่ของหัวหน้าพรรคการเมืองตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ไม่ควรจะได้รับการตีความว่า รายงานการดำเนินกิจการพรรคการเมืองจะต้องส่งถึงมือนายทะเบียนพรรคการเมืองภายในเดือนมีนาคม โดยเด็ดขาด

³⁵ คำวินิจฉัยของนายจุมพล ณ สงขลา ที่ 8 / 2545 วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2545 , รวมคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญประจำปี 2545 , หน้า 639.

³⁶ คำวินิจฉัยของนายปรีชา เฉลิมวณิช ที่ 8 / 2545 วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2545 , รวมคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญประจำปี 2545 , หน้า 646.

³⁷ คำวินิจฉัยของนายผ่น จันทรปาน ที่ 8 / 2545 วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2545 , รวมคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญประจำปี 2545 , หน้า 650.

³⁸ คำวินิจฉัยของนายพลโท จุล อติเรก ที่ 8 / 2545 วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2545 , รวมคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญประจำปี 2545 , หน้า 643.

และปราศจากข้อยกเว้นใด ๆ ทั้งสิ้น แม้ว่าจะมีเหตุสุดวิสัยเกิดขึ้น และจากมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองดังกล่าว ก็ได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทเป็นเพียงตรายางสำหรับประทับคำร้องทุกข์ของนายทะเบียนที่ขอให้ยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) ดังจะเห็นได้จากถ้อยคำในวรรคสองว่า “เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า...” ดังนั้น ถ้อยคำนี้ควรจะตีความว่าเป็นการให้ดุลพินิจแก่ศาลรัฐธรรมนูญในการที่จะพิจารณาว่าตามพฤติกรรมแวดล้อมของกรณีใดกรณีหนึ่งมีเหตุตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) เกิดขึ้นจริงตามที่นายทะเบียนกล่าวอ้างหรือไม่ ถ้าศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างรอบคอบแล้วเห็นว่ายังไม่มีเหตุตามนั้นเกิดขึ้นจริง โดยเฉพาะในเรื่องเจตนาอันน่าจะเป็นองค์ประกอบสำคัญของความผิดตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ก็ยังไม่น่าจะมีเหตุให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมือง³⁹

เมื่อพิจารณาถึงโทษของการไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 35 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองดังกล่าว ซึ่งให้ยุบพรรคและปรับเป็นจำนวนเงินหนึ่งแสนบาทนั้นเป็นโทษที่รุนแรงพอสมควร ดังนั้นในการพิจารณาการดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรานี้จึงต้องคำนึงถึงเจตนาด้วย และควรพิจารณาด้วยว่าเหตุที่รายงานไปไม่ถึงนายทะเบียนพรรคการเมือง เป็นเพราะหัวหน้าพรรคการเมืองไม่ได้จัดทำรายงาน หรือได้จัดทำรายงานแล้วและจัดส่งไปตามกำหนดเวลา แต่รายงานไปไม่ถึงนายทะเบียนพรรคการเมืองภายในกำหนดเวลา เนื่องจากมีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุอันสมควร ถ้ามีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุอันสมควรก็ไม่น่าจะถือได้ว่าไม่ได้ดำเนินการตามมาตรา 35 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541⁴⁰

นอกจากนี้ การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองมิได้แสดงหลักฐานใด ๆ เกี่ยวกับความผิดของพรรคสังคมใหม่ นอกเสียจากว่าพรรคสังคมใหม่ส่งรายงานไปยังสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งล่าช้ากว่ากำหนดไปเพียงสามวัน ซึ่งการแสดงหลักฐานแต่เพียงเท่านี้ไม่น่าจะถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติตามภาระนำสืบของนายทะเบียนพรรคการเมืองโดยครบถ้วนแล้ว ในสถานการณ์เช่นนี้

³⁹ คำวินิจฉัยของสุจินดา ยงสุนทร ที่ 8 / 2545 วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2545 , รวมคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญประจำปี 2545 , หน้า 660 - 661.

⁴⁰ คำวินิจฉัยของสุจิต บุญบงการ ที่ 8 / 2545 วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2545 , รวมคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญประจำปี 2545 , หน้า 658.

ศาลรัฐธรรมนูญยังไม่ชอบที่จะสั่งยุบพรรคสังคมใหม่และเห็นควรยกคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองเสีย⁴¹

ฝ่ายที่สาม เห็นว่า การที่พรรคสังคมใหม่ มีข้อต่อสู้ในชั้นการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ กรณีดังกล่าวจึงเป็นกรณีที่มีปัญหาหรือข้อโต้แย้งเกิดขึ้นตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 และเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งนั้นตามรัฐธรรมนูญมาตรา 145 (3) แต่เนื่องจากนายทะเบียนพรรคการเมือง มิได้แจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกร้องทราบและให้โอกาสพรรคการเมืองชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา พรรคสังคมใหม่จึงไม่ทราบข้อกล่าวหาในชั้นการพิจารณาของนายทะเบียน เมื่อเป็นเช่นนี้จึงไม่มีการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งดังกล่าวโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญมาตรา 145 วรรคหนึ่ง (3) อันเป็นเหตุให้การพิจารณาความผิดของพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ในชั้นการพิจารณาของนายทะเบียนไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญมาตรา 145 วรรคหนึ่ง (3) ซึ่งเป็นบทบัญญัติว่าด้วยวิธีพิจารณาซึ่งตราขึ้นเพื่อคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง ซึ่งเป็นเสรีภาพทางการเมืองขั้นพื้นฐาน ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง⁴²

สำหรับผู้เขียนมีความเห็นว่า การที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง กำหนดว่า"...เมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า..." น่าจะเป็นการให้ดุลพินิจแก่ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาจากพฤติการณ์แวดล้อมว่ามีเหตุตามที่ระบุไว้ในมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) เกิดขึ้นจริงตามที่นายทะเบียนกล่าวอ้างหรือไม่ ถ้าศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างรอบคอบแล้วเห็นว่ายังไม่มีเหตุตามนั้นเกิดขึ้นจริง โดยเฉพาะในเรื่องเจตนาอันน่าจะเป็นองค์ประกอบสำคัญของความผิดตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 และเมื่อพิจารณาถึงโทษของการไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 35 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองดังกล่าว ซึ่งพรรคการเมืองต้องถูกยุบและหัวหน้าพรรคการเมืองต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท รวมทั้งกรรมการบริหารพรรคถูกเพิกถอนสิทธิทางการเมืองเป็นเวลาห้าปี ซึ่งนับว่าเป็นบทลงโทษที่รุนแรง

⁴¹ คำวินิจฉัยของสุจินดา ยงสุนทร ที่ 8 / 2545 วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2545 , รวมคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญประจำปี 2545 , หน้า 662.

⁴² คำวินิจฉัยของนายอิสสระ นิตินันท์ประกาศ ที่ 8 / 2545 วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2545 , รวมคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญประจำปี 2545 , หน้า 633 - 634.

ดังนั้นการที่นายสมพงศ์ ไชยมุขหัวหน้าพรรคสังคมนิยม นำส่งรายงานฉบับที่สร้างขึ้นใหม่ แทนฉบับที่สูญหายเกินกำหนดเพียงสามวันทำการ ก็ไม่น่าจะถือว่ากระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย เพราะมีเจตนาที่จะปฏิบัติตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 แต่การที่รายงานการดำเนินกิจการของพรรคไปไม่ถึงนายทะเบียนพรรคการเมือง ก็เนื่องจากมีเหตุสุดวิสัยเกิดขึ้น เมื่อคำนึงถึงเจตนารมณ์ของมาตรา 35 ที่ต้องการเพียงเพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบแล้ว ถ้าปรากฏว่ามีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุอันควรได้รับการบรรเทาโทษเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองจริง พรรคการเมืองนั้นก็ควรได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษโดยคำนึงถึงความชอบธรรมเป็นหลักสำคัญ เพราะผลกระทบจากการที่พรรคการเมืองต้องถูกยุบเนื่องจากไม่จัดทำรายงานตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองดังกล่าว มีความรุนแรงและกระทบกระเทือนพรรคการเมืองโดยตรง

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อปรากฏว่าพรรคสังคมนิยมมีข้อต่อสู้ในชั้นการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นกรณีที่มีปัญหาหรือข้อโต้แย้งเกิดขึ้นตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 และเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (3) แต่เนื่องจากนายทะเบียนพรรคการเมืองมิได้แจ้งข้อกล่าวหาให้พรรคสังคมนิยมทราบและให้โอกาสพรรคชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา จึงเห็นควรให้นายทะเบียนพรรคการเมืองปฏิบัติตามที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 กำหนดไว้ในมาตรา 145 วรรคหนึ่ง (3) และตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2541 ในการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งของพรรคการเมืองก่อนที่จะนำมาร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้ศาลทำการพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

กฎหมายพรรคการเมืองฉบับแรกของประเทศไทย พ.ศ.2498 กำหนดเหตุของการเลิกพรรคการเมืองไว้เพียงสองกรณี กล่าวคือ การเลิกตามข้อบังคับพรรคการเมืองและการเลิกตามคำสั่งศาล หลังจากนั้นกฎหมายก็กำหนดให้มีการเลิกพรรคการเมืองโดยคำสั่งศาลมาโดยตลอด โดยในช่วงแรกพระราชบัญญัติพรรคการเมืองฉบับปี พ.ศ.2498 กำหนดให้ศาลชั้นต้นเป็นผู้มีอำนาจในการเพิกถอนการจดทะเบียนพรรคการเมือง และหลังจากพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2511 เป็นต้นมา กฎหมายพรรคการเมืองได้กำหนดให้ศาลฎีกาเป็นองค์กรที่มีอำนาจในการยุบเลิกพรรคการเมือง จวบจนมีการประกาศใช้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ซึ่งกำหนดให้มีการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทยและกำหนดให้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญขึ้นหลายฉบับ รวมถึงพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ที่กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นองค์กรใหม่ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 มีอำนาจในการยุบเลิกพรรคการเมืองตามมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองดังกล่าว ดังนั้นในประเด็นเรื่องอำนาจในการสั่งยุบพรรคการเมืองของศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญจะมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยในประเด็นดังกล่าวหรือไม่

ในต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับการยุบเลิกพรรคการเมือง ได้แก่ ประเทศเยอรมันและประเทศเกาหลีใต้ พบว่าทั้งสองประเทศดังกล่าวกำหนดเหตุของการยุบเลิกพรรคการเมืองไว้เพียงกรณีเดียว คือ ในกรณีที่พรรคการเมืองกระทำการขัดต่อหลักการพื้นฐานแห่งประชาธิปไตย ซึ่งเป็นกรณีที่ร้ายแรง ศาลรัฐธรรมนูญจึงจะมีอำนาจในการยุบเลิกพรรคการเมือง

ในประเทศออสเตรเลีย แม้จะมีการกำหนดเหตุของการยุบเลิกพรรคการเมืองไว้หลายสาเหตุก็ตาม แต่กฎหมายก็กำหนดให้มีการอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการเลือกตั้งของออสเตรเลีย (Australian Electoral Commission) ที่วินิจฉัยให้เพิกถอนทะเบียนพรรคการเมืองต่อศาลอุทธรณ์ทางปกครองได้ (ยกเว้นในกรณีที่พรรคการเมืองไม่ส่งผู้สมัครลงสมัครรับเลือกตั้งเลยเป็นเวลาสี่ปี)

เมื่อพิจารณาถึงการยุบเลิกพรรคการเมืองของต่างประเทศดังกล่าว ไม่ปรากฏว่าการที่พรรคการเมืองไม่ส่งรายงานซึ่งแสดงถึงที่มาของรายได้ของพรรคการเมือง เพื่อประกาศต่อสาธารณชน เป็นเหตุของการยุบเลิกพรรคการเมืองแต่อย่างใด

ส่วนในประเทศไทย นับตั้งแต่กฎหมายพรรคการเมืองฉบับแรก พ.ศ.2498 บังคับใช้เป็นต้นมา ไม่มีกฎหมายพรรคการเมืองฉบับใด ที่กำหนดเหตุของการยุบเลิกพรรคการเมืองเท่ากับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ซึ่งกำหนดไว้มากมายหลายสาเหตุ ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือไม่มีบทบัญญัติใดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ที่ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญออกคำสั่งยุบพรรคการเมืองได้ นอกจากที่บัญญัติไว้ในมาตรา 63 ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 แต่จากบทบัญญัติมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ที่ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบเลิกพรรคการเมืองได้ในกรณีที่พรรคการเมืองไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้

ประเด็นที่จะต้องพิจารณา ก็คือ บทบัญญัติมาตรา 65 ดังกล่าวที่ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมืองได้นั้น จะเป็นการเพิ่มอำนาจให้แก่ศาลรัฐธรรมนูญนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและจะทำให้ศาลรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจพิจารณาคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองหรือไม่

1.1 ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจในการสั่งยุบพรรคการเมืองของศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้แบ่งพระราชบัญญัติออกเป็นสองประเภท คือ พระราชบัญญัติและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติทั้งสองประเภทแตกต่างกันในสาระสำคัญ คือ

(1) การตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญจะกระทำได้เฉพาะเพื่อใช้บังคับในเรื่องที่รัฐธรรมนูญบังคับไว้เท่านั้น

(2) การควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทำได้ง่ายกว่าการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชบัญญัติ

อย่างไรก็ดี ไม่มีบทบัญญัติใด ๆ ของรัฐธรรมนูญที่แสดงให้เห็นอย่างชัดแจ้งหรือโดยปริยายว่าพระราชบัญญัติประเภทนี้ จะกำหนดอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญเพิ่มเติมจากที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญได้ ตามทฤษฎีกฎหมายมหาชน กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ คือ กฎหมายที่รัฐสภาตราขึ้นเพื่อทำให้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญชัดเจนหรือสมบูรณ์ขึ้น กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญย่อมขยายบทบัญญัติดังกล่าวได้ และจะกำหนดอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญเพิ่มเติมจากที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญก็ได้ ด้วยเหตุนี้กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ จึงจัดอยู่ในลำดับชั้น

ของกฎหมายที่สูงกว่ากฎหมายระดับพระราชบัญญัติ พระราชกำหนด และประมวลกฎหมาย แต่ต่ำกว่ารัฐธรรมนูญ

ดังนั้นการที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 65 วรรคสอง ให้อำนาจแก่ศาลรัฐธรรมนูญในการสั่งยุบพรรคการเมือง จึงมิใช่เป็นการกำหนดภารกิจใหม่ทั้งหมดของศาลรัฐธรรมนูญ เพราะเป็นภารกิจที่บัญญัติไว้แล้วส่วนหนึ่งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 มาตรา 63 และในคำวินิจฉัยที่ 6/2541 ลงวันที่ 11 สิงหาคม 2541 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคมวลชน ซึ่งเป็นกรณีที่พรรคมวลชน รวมเข้ากับพรรคความหวังใหม่ซึ่งเป็นพรรคการเมืองหลัก ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยเอาไว้เป็นบรรทัดฐานว่า กฎหมายที่ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ บัญญัติขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญมาตรา 328(2) ซึ่งกล่าวถึงการเลิกและการยุบพรรคการเมืองไว้แล้ว แม้จะไม่ได้ระบุโดยชัดแจ้งว่าการสั่งยุบพรรคการเมืองให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญก็ตาม แต่การสั่งยุบพรรคการเมืองนั้นศาลรัฐธรรมนูญก็มีอำนาจตามรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว ฉะนั้นการที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งยุบพรรคการเมืองในกรณีอื่นด้วยนั้น จึงมิใช่เป็นการให้อำนาจนอกเหนือจากที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้แต่อย่างใด

โดยที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนพรรคการเมือง และบัญญัติให้นายทะเบียนพรรคการเมืองเป็นผู้ควบคุมดูแลพรรคการเมืองให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองดังกล่าว กำหนดให้นายทะเบียนมีอำนาจร้องขอต่อศาลรัฐธรรมนูญให้สั่งยุบพรรคการเมืองในกรณีที่พรรคการเมืองไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ จึงเป็นการกำหนดอำนาจหน้าที่ให้นายทะเบียนพรรคการเมืองปฏิบัติ โดยกำหนดรายละเอียดไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญอีกชั้นหนึ่ง ไม่ใช่การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญดังนั้นนายทะเบียนพรรคการเมืองย่อมมีอำนาจหน้าที่ที่จะร้องขอต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตามที่มาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 บัญญัติไว้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองไว้ดำเนินการต่อไปได้

หลังจากคำวินิจฉัยที่ 6/2541 เป็นต้นมา ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญก็ได้มีคำวินิจฉัยด้วยเสียงข้างมากในการสั่งยุบพรรคการเมือง โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 65 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ประกอบกับคำวินิจฉัยที่ 6/2541 มีคำสั่งยุบพรรคการเมืองไปแล้วถึง 55 พรรค (นับถึงสิ้นปี พ.ศ.2546) โดยมีเหตุผลในการ

วินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายแตกต่างกันไปในแต่ละคดี ดังที่ปรากฏในคำวินิจฉัยกลางของศาลรัฐธรรมนูญและคำวินิจฉัยส่วนตัวของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในแต่ละคำวินิจฉัยนั้น

1.2 ปัญหาเกี่ยวกับการยุบเลิกพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากมาตรการของการยุบเลิกพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ก็คือ การกำหนดเหตุของการยุบเลิกพรรคการเมืองไม่ได้คำนึงถึงความร้ายแรงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะในกรณีของการไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 65(5) ในเรื่องการจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีที่นายทะเบียนกำหนดและส่งภายในเดือนมีนาคมของทุกปี เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ ตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองดังกล่าว พบว่า เมื่อพรรคการเมืองไม่จัดทำรายงานตามมาตรา 35 จะได้รับผลกระทบดังนี้ คือ

(1) ถูกยุบพรรคการเมือง

(2) ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบไปจะขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ หรือเข้าเป็นกรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ไม่ได้ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พรรคการเมืองนั้นต้องถูกยุบไป ตามมาตรา 69

(3) หัวหน้าพรรคการเมืองต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทตามมาตรา 80

(4) สมาชิกของพรรคการเมืองที่ถูกยุบไปซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่น ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง มิฉะนั้นจะถือว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 มาตรา 118(9)

ทรัพย์สินที่เหลืออยู่หลังการชำระบัญชี เมื่อได้หักหนี้สินและค่าใช้จ่ายแล้วให้โอนให้แก่องค์การสาธารณกุศลตามที่ระบุไว้ในข้อบังคับพรรคการเมือง แต่ถ้าข้อบังคับของพรรคการเมืองไม่ได้ระบุไว้ ให้ทรัพย์สินที่เหลือนั้นตกเป็นของกองทุนเพื่อการพัฒนาการเมืองตามมาตรา 68 วรรคสองแต่ในบทบัญญัติมาตรา 68 วรรคสองดังกล่าว ไม่ได้ระบุว่าให้ยกเว้นพรรคการเมืองที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง ซึ่งอาจเกิดปัญหาเรื่องความชอบธรรมขึ้น

ดังนั้นเมื่อทำการพิจารณาเปรียบเทียบเหตุของการยุบเลิกพรรคการเมืองตามมาตรา 65 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 โดยเฉพาะในกรณีที่พรรคการเมืองไม่จัดทำรายงานการดำเนินกิจการพรรคการเมืองตามมาตรา 35 แห่ง

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองดังกล่าว กับเหตุของการยุบเลิกพรรคการเมืองในกรณีอื่นๆ พบว่ากรณีของการไม่จัดทำรายงานตามมาตรา 35 มีการกำหนดโทษสูงกว่ากรณีของการไม่ดำเนินการตามมาตรา 29 ในเรื่องการมีสมาชิกและสาขาพรรคการเมืองน้อยกว่าเกณฑ์เสียอีก ทั้งที่คุณสมบัติทั้งสองข้อนี้ มีความสำคัญที่จะประกันความมั่นคงยั่งยืนของพรรค และเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรา 62 เรื่องการไม่จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมือง ปรากฏว่ากฎหมายกำหนดโทษไว้เท่าเทียมกัน แสดงให้เห็นว่าการไม่ส่งรายงานตามมาตรา 35 และมาตรา 62 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ได้รับโทษหนักกว่ากรณีอื่น ๆ ตามมาตรา 65 ยกเว้นกรณีที่พรรคการเมืองกระทำการตามมาตรา 66 อันเป็นเหตุของการยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65(4) ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ซึ่งเป็นกรณีที่พรรคการเมืองกระทำการขัดต่อกฎหมายอย่างร้ายแรง แต่ปรากฏว่าในกรณีดังกล่าวกฎหมายยังเปิดโอกาสให้นายทะเบียนพรรคการเมืองเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญระงับการกระทำของพรรคการเมืองตามมาตรา 66 ว่าเป็นการชั่วคราวได้ ซึ่งถ้าเป็นกรณีอื่นนอกเหนือจากกรณีของมาตรา 66 ดังกล่าวแล้ว กฎหมายไม่เปิดโอกาสให้ดำเนินการเป็นอย่างอื่นได้แม้จะมีเหตุสุดวิสัยเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองก็ตาม

เมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่พรรคการเมืองต้องถูกยุบไปเป็นจำนวนถึง 55 พรรค โดยพรรคการเมืองถูกยุบด้วยเหตุที่ไม่ดำเนินการตามมาตรา 29 มากที่สุด รองลงมาเป็นกรณีของการไม่จัดทำรายงานตามมาตรา 35 โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 ไม่มีข้อความเปิดช่องให้มีการผ่อนปรนการลงโทษหรือผ่อนโทษหนักให้เป็นเบา ซึ่งถ้าดูจากเจตนารมณ์ของมาตรา 35 ที่ต้องการเพียงเพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ การที่พรรคการเมืองต้องถูกยุบพรรคและหัวหน้าพรรคต้องระวางโทษปรับเป็นเงินไม่เกินหนึ่งแสนบาท รวมทั้งกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบไปจะไม่สามารถจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเข้าเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ไม่ได้เป็นเวลาถึงห้าปีตามมาตรา 69 นั้น เห็นว่าเป็นบทบัญญัติที่รุนแรงเกินไป

ดังนั้น การรายงานการดำเนินกิจการในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาของพรรคการเมือง ถ้าพิจารณาแล้ว เห็นว่ามีเนื้อหาสาระตรงกับที่นายทะเบียนพรรคการเมืองกำหนด น่าจะอนุโลมไม่ต้องรายงานตามแบบที่นายทะเบียนอย่างเคร่งครัด และน่าจะใช้เป็นรายงานเพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบได้ เพราะผลที่เกิดจากกรณีที่ไม่ดำเนินการตามมาตรา 35 ดังกล่าวนั้นรุนแรงกว่ากรณีอื่น และในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัยเกิดขึ้นกับพรรคการเมือง ซึ่งอาจทำให้รายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองไปไม่ถึงนายทะเบียนพรรคการเมือง หากศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณา

อย่างรอบคอบแล้ว ปรากฏว่ามีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุอันควรได้รับการบรรเทาโทษเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองจริง ก็ไม่น่าจะถือว่าพรรคการเมืองนั้นไม่ได้ดำเนินการตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว เพราะผลจากการที่พรรคการเมืองไม่ดำเนินการตามมาตรา 35 ก่อให้เกิดผลกระทบต่อพรรคการเมือง หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมืองและสมาชิกของพรรคการเมืองทุกคน โดยเฉพาะพรรคการเมืองที่มีความตั้งใจดี มีสมาชิกที่มีคุณภาพ ต้องเสียโอกาสในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ให้เกิดแก่ประเทศชาติและประชาชน

2. ข้อเสนอแนะ

หลังจากที่ทำการศึกษาวិเคราะห์แล้ว ผู้เขียนเห็นสมควรจะเสนอแนะดังต่อไปนี้

2.1 สมควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 69 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ที่กำหนดให้ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบไปเพราะไม่ดำเนินการตามมาตรา 35 หรือมาตรา 62 หรือกระทำการตามมาตรา 66 จะขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ หรือเป็นกรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ไม่ได้ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พรรคการเมืองนั้นต้องยุบไป เนื่องจากมาตราดังกล่าว มีการกำหนดโทษไม่สัมพันธ์กับความรุนแรงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น กล่าวคือตามมาตรา 66 เป็นกรณีที่พรรคการเมืองกระทำการขัดต่อกฎหมายอย่างร้ายแรง แต่ในกรณีของการไม่จัดทำรายงานตามมาตรา 35 และมาตรา 62 นั้นมีความร้ายแรงน้อยกว่า โดยเฉพาะมาตรา 35 เรื่องการไม่จัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดและโดยเจตนารมณ์ของมาตรา 35 ดังกล่าว ก็เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ ประชาชนจะได้ตรวจสอบการทำงานของพรรคการเมืองว่ามีความโปร่งใสหรือไม่ ดังนั้นเมื่อทำการเปรียบเทียบการกำหนดโทษตามมาตรา 69 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองดังกล่าว เห็นว่าสมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข จากกรณีที่กรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบไปจะขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ หรือเข้าเป็นกรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ไม่ได้เป็นเวลาห้าปี แก้ไขเป็นสองปี เนื่องจากเมื่อพรรคการเมืองถูกศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบด้วยเหตุที่ไม่ดำเนินการตามมาตรา 35 แล้ว หัวหน้าพรรคการเมืองจะต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท และถ้าเป็นกรณีที่พรรคการเมืองไม่ได้เงินสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง แต่ต้องถูกยุบพรรคด้วยเหตุที่ไม่จัดทำรายงานตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 เห็นสมควรอย่างยิ่งให้มีการแก้ไขบทบัญญัติมาตรา

69 ดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้สอดคล้องกับความร้ายแรงของเหตุการณ์อันเป็นเหตุแห่งการยุบพรรคการเมือง

2.2 เมื่อพิจารณาถึงอำนาจหน้าที่ของประธานกรรมการการเลือกตั้งในฐานะที่เป็นคณะกรรมการการเลือกตั้งและในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมืองแล้ว เห็นควรที่จะให้นายทะเบียนพรรคการเมือง ดำเนินการตามขั้นตอนที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 145 (3) กำหนดไว้ ในการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 และในมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2541 ที่กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องให้โอกาสผู้ร้อง ผู้ถูกคัดค้าน หรือผู้ถูกกล่าวหา มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงหลักฐาน รวมทั้งต้องให้โอกาสมาให้อัยคำต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ดังนั้นนายทะเบียนพรรคการเมืองควรจะใช้แนวทางขั้นตอนดังกล่าว ในการพิจารณาข้อโต้แย้งของพรรคการเมืองก่อนที่จะนำมาร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 และควรเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองได้ชี้แจงข้อเท็จจริงและให้อัยคำแก่คณะกรรมการการเลือกตั้งทั้งคณะเสียก่อน หากนายทะเบียนพรรคการเมืองเห็นว่าคำชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งปรากฏชัดเจนว่าต้องด้วยเหตุตามมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองดังกล่าว จึงนำมาร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองต่อไป

DRP
C

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- ดำริห์ บุรณะนนท์. กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยกฎหมายเลือกตั้งและกฎหมาย
พรรคการเมือง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม , 2539
- บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. การเลือกตั้งและพรรคการเมือง : บทเรียนจากเยอรมัน. กรุงเทพฯ :
บริษัทสุชมและบุตร จำกัด , 2542
- _____ . คำอธิบายวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ : รัฐธรรมนูญเยอรมัน.
กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์ , 2535
- บรรเจิด สิงคะเนติ. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน,
2544
- มานิตย์ จุมปา. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ.2541.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม , 2542
- _____ . สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2540). กรุงเทพฯ : องค์
การค้าของคุรุสภา , 2544
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. ศาลรัฐธรรมนูญไทย : วิเคราะห์เปรียบเทียบโครงสร้าง อำนาจหน้าที่
และการบริหารงานบุคคลกับศาลรัฐธรรมนูญ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส
เยอรมนีและญี่ปุ่น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม , 2544
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. กฎหมายเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
วิญญูชน , 2542
- หยุด แสงอุทัย. คำอธิบายพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2511. พระนคร : โอเดียนสโตร์,
2512

วารสาร

- บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. “กฎหมายพรรคการเมืองเยอรมัน” วารสารนิติศาสตร์. ปีที่ 19 , ฉบับที่ 2.
มิถุนายน 2532

เอกสารอื่นๆ

- กระมล ทองธรรมชาติ. “คำวินิจฉัยส่วนตนที่ 1/2545 วันที่ 10 มกราคม 2545” คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2545 ลงวันที่ 10 มกราคม 2545
- โกเมน ภัทรภิรมย์. “คำวินิจฉัยส่วนตนที่ 6/2541 วันที่ 11 สิงหาคม 2541” รวมคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญประจำปี 2541
- จุมพล ณ สงขลา. “คำวินิจฉัยส่วนตนที่ 32/2544 วันที่ 9 ตุลาคม 2544” รวมคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญประจำปี 2544
- _____ . “คำวินิจฉัยส่วนตนที่ 1/2545 วันที่ 10 มกราคม 2545” คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2545 ลงวันที่ 10 มกราคม 2545
- _____ . “คำวินิจฉัยส่วนตนที่ 8/2545 วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2545” รวมคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญประจำปี 2545
- พลโทจุล อติเรก. “คำวินิจฉัยส่วนตนที่ 32/2544 วันที่ 9 ตุลาคม 2544” รวมคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญประจำปี 2544
- _____ . “คำวินิจฉัยส่วนตนที่ 8/2545 วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2545” รวมคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญประจำปี 2545
- ปรีชา เฉลิมวณิชย์. “คำวินิจฉัยส่วนตนที่ 6/2541 วันที่ 11 สิงหาคม 2541” รวมคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญประจำปี 2541
- _____ . “คำวินิจฉัยส่วนตนที่ 1/2545 วันที่ 10 มกราคม 2545” คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2545 ลงวันที่ 10 มกราคม 2545
- _____ . “คำวินิจฉัยส่วนตนที่ 8/2545 วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2545” รวมคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญประจำปี 2545
- ประเสริฐ นาสกุล. “คำวินิจฉัยส่วนตนที่ 6/2541 วันที่ 11 สิงหาคม 2541” รวมคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญประจำปี 2541
- ผั่น จันทรปาน. “คำวินิจฉัยส่วนตนที่ 8/2545 วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2545” รวมคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญประจำปี 2545
- สุจิต บุญบงการ. “คำวินิจฉัยส่วนตนที่ 1/2545 วันที่ 10 มกราคม 2545” คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2545 ลงวันที่ 10 มกราคม 2545
- _____ . “คำวินิจฉัยส่วนตนที่ 8/2545 วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2545” รวมคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญประจำปี 2545

- สุจินดา ยงสุนทร. “คำวินิจฉัยส่วนตนที่ 2/2542 วันที่ 4 มีนาคม 2542” รวมคำวินิจฉัยของศาล
รัฐธรรมนูญประจำปี 2542
- _____ . “คำวินิจฉัยส่วนตนที่ 1/2545 วันที่ 10 มกราคม 2545” คำวินิจฉัยของศาล
รัฐธรรมนูญที่ 1/2545 ลงวันที่ 10 มกราคม 2545
- _____ . “คำวินิจฉัยส่วนตนที่ 8/2545 วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2545” รวมคำวินิจฉัยของศาล
รัฐธรรมนูญประจำปี 2545
- อมร รักษาสัตย์. “คำวินิจฉัยส่วนตนที่ 1/2545 วันที่ 10 มกราคม 2545” คำวินิจฉัยของศาล
รัฐธรรมนูญที่ 1/2545 ลงวันที่ 10 มกราคม 2545
- อิสสระ นิตินันท์ประภาศ. “คำวินิจฉัยส่วนตนที่ 6/2541 วันที่ 11 สิงหาคม 2541” รวมคำ
วินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญประจำปี 2541
- _____ . “คำวินิจฉัยส่วนตนที่ 32/2544 วันที่ 9 ตุลาคม 2544” รวมคำวินิจฉัยศาลของรัฐ
ธรรมนูญประจำปี 2544
- _____ . “คำวินิจฉัยส่วนตนที่ 1/2545 วันที่ 10 มกราคม 2545” คำวินิจฉัยของศาล
รัฐธรรมนูญที่ 1/2545 ลงวันที่ 10 มกราคม 2545
- _____ . “คำวินิจฉัยส่วนตนที่ 8/2545 วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2545” รวมคำวินิจฉัยของศาล
รัฐธรรมนูญประจำปี 2545

กฎหมาย

- พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2511
- พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2524
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2541

อินเทอร์เน็ต

- www.court.go.kr
- www.court.go.kr/english/welcome02.htm
- www.austlii.edu.au/commonwealth_electoral_act_1918
- www.austlii.edu.au/federal_registration_of_political_parties

กรม
การ
การ
การ

ภาคผนวก

**ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์
ศาลรัฐธรรมนูญ**

คำวินิจฉัยที่ ๒๔/๒๕๔๔

วันที่ ๑๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๔

เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ตั้งยุบพรรคการเมือง

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๔๔ ขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องสรุปได้ว่า นายทะเบียนพรรคการเมือง ได้รับแจ้งจากพรรคการเมืองว่า ในคราวประชุมใหญ่สามัญประจำปี ๒๕๔๔ ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๔๔ มีมติดังนี้ (๑) เปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ (ฉบับแก้ไข) โดยให้ยกเลิกความในข้อ ๖๗ และให้ใช้ความดังต่อไปนี้แทน "ข้อ ๖๗ พรรคการเมืองมีความมุ่งมั่น ที่จะสนับสนุนการสถาปนาระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขให้มั่นคงสถาพรสืบไป ฉะนั้น สมาชิกพรรคจะร่วมกันดำรงรักษาพรรคให้คงอยู่คู่ปวงชนชาวไทยจนสุดความสามารถ เว้นได้แต่ที่ประชุมใหญ่จะมีมติให้ยุบเลิกพรรคหรือรวมกับพรรคอื่น โดยมีมติในที่ประชุมไม่น้อยกว่า สองในสาม" และ (๒) เห็นด้วยเป็นเอกฉันท์ให้ยุบเลิกพรรคการเมือง เพื่อเปลี่ยนแปลงรูปแบบการ ทำกิจกรรมทางการเมืองในลักษณะอื่นต่อไป และนายทะเบียนพรรคการเมืองตอบรับการเปลี่ยนแปลง ข้อบังคับพรรคการเมืองดังกล่าว ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๓ กรณีมีเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ ตามมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๑) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมือง ตามมาตรา ๖๕ วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการและให้รับไว้พิจารณาวินิจฉัยต่อไป พร้อมทั้งส่งสำเนาคำร้องให้พรรคการเมืองทราบ หากพรรคการเมืองประสงค์จะชี้แจงก็ให้กระทำได้

หัวหน้าพรรคการเมือง มีหนังสือลงวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๔๔ ชี้แจงเพิ่มเติมต่อ ศาลรัฐธรรมนูญว่า พรรคการเมืองมีเจตนายุบพรรคโดยสุจริต เนื่องจากพิจารณาเห็นว่า ปัจจุบันมีพรรค การเมืองพรรคเล็กพรรคน้อยจำนวนมาก แม้รัฐธรรมนูญจะให้สิทธิเสรีภาพในการตั้งพรรคการเมืองอย่าง เดิมที่ แต่พรรคการเมืองจำนวนมากขาดคุณภาพในการสร้างผลงานทางการเมือง ไม่เกิดประโยชน์ กับการพัฒนาการเมืองไทย พรรคการเมืองในคราวประชุมใหญ่สามัญประจำปี ๒๕๔๔ เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๔๔ สมาชิกพรรคเห็นว่า การทำกิจกรรมทางการเมืองให้มีคุณภาพนั้น ไม่จำเป็นต้องทำในรูปของพรรคการเมืองก็ได้ และอาจทำได้คล่องตัวกว่าด้วย รวมทั้ง ควรเสริมสร้างแนวคิด ที่ดีในทางการเมืองได้ โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยรูปแบบพรรคการเมือง จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ มีคำสั่งยุบพรรคการเมืองได้

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง และคำชี้แจงของพรรค การเมืองแล้ว มีประเด็นต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคการเมือง ตามคำร้อง ของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ขอให้ มีคำสั่งยุบพรรคการเมือง เนื่องจากพรรคการเมืองโดยที่ประชุมใหญ่มีมติเป็นเอกฉันท์ ให้ยุบ พรรคการเมือง ตามข้อบังคับพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ (ฉบับแก้ไข) (แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๔๔) ข้อ ๖๗ ซึ่งกำหนดว่า พรรคการเมืองมีความ

มุ่งมั่นที่จะสนับสนุนการสถาปนาระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขให้มั่นคงสถาพรสืบไป ฉะนั้น สมาชิกพรรคจะช่วยกัน ดำรงรักษาพรรคให้คงอยู่คู่ปวงชนชาวไทยจนสุดความสามารถ เว้นไว้แต่ที่ประชุมใหญ่จะมีมติให้ ยุบเลิก พรรคหรือร่วมกับพรรคอื่น โดยมีมติในที่ประชุมไม่น้อยกว่าสองในสาม" และโดยที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใด เหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้ (๑) มีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรคการเมือง" และวรรคสอง บัญญัติว่า "เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียน ว่า พรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (๑) (๒) (๓) หรือ (๕) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้า วันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น" เมื่อพรรคการเมืองมีเหตุต้องเลิกพรรค ตามข้อบังคับพรรคการเมืองนั้น กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคการเมืองได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๑)

โดยเหตุซึ่งได้วินิจฉัยข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคการเมือง

(นายประเสริฐ นาลกุล)	ประธานศาลรัฐธรรมนูญ
(นายกระมล ทองธรรมชาติ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายจุมพล ณ สงขลา)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(พลโท จุล อติโรภ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายปรีชา เฉลิมวณิช)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายผิน จันทระปาน)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายมงคล สรรค์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายศักดิ์ เศรษฐาญ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุจิต บุญบงการ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุจินดา ชงสุนทร)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุวิทย์ ชีระพงษ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอนันต์ เกตุวงศ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอมร รักษาสิทธิ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอิสสระ นิตินันท์ประภาศ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอุระ หวังอ้อมกลาง)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์
ศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๖/๒๕๔๑

วันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑

เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคมวลชน

ด้วยประธานกรรมการการเลือกตั้งในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมืองได้เสนอคำร้อง ลงวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๔๑ ว่าเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๔๑ หัวหน้าพรรคมวลชนและหัวหน้าพรรคความหวังใหม่ได้ ร่วมกันแจ้งการรวมพรรคมวลชน เข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกันกับพรรคความหวังใหม่ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่ เป็นหลัก ในการรวมพรรคการเมืองดังกล่าวนี้ ทั้ง สองพรรคการเมืองได้ดำเนินการถูกต้องตามพระราชบัญญัติ พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๒๔ ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีผลบังคับใช้อยู่ใน ขณะนั้น และต่อมาได้ถูกยกเลิกไปโดยพระราช บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ที่มีผลบังคับ ใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ ซึ่งการรวมพรรคการเมืองจะต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมืองที่จะรวม กัน โดยที่ประชุมใหญ่สามัญของพรรคมวลชนได้มีมติเป็นเอกฉันท์เห็นชอบเมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๔๑ และที่ ประชุมใหญ่สามัญของพรรคความหวังใหม่มีมติเป็นเอกฉันท์เห็นชอบเมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๔๑ และ เพื่อให้เป็นไปตามพระ ราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๘๓ วรรคสอง ที่กำหนดว่าเมื่อที่ประชุมใหญ่ของแต่ละ พรรคการเมืองเห็นชอบให้รวมกันแล้ว ให้หัวหน้าพรรคการเมืองที่จะรวม กันทุกพรรคการเมืองร่วมกันแจ้งการรวมพรรคการเมือง ต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง และให้นายทะเบียน พรรคการเมืองดำเนินการตามมาตรา ๖๕ วรรคสอง กล่าวคือ ให้ยื่นคำร้องต่อ ศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง เพื่อศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้พรรคการเมือง ที่รวมเข้ากับ อีกพรรคการเมืองที่เป็นหลักยุบไป ประธานกรรมการการเลือกตั้งในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมืองจึงขอให้ ศาลรัฐ ธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคมวลชนเนื่องจากไปรวมกับพรรคความหวังใหม่ต่อไป

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาคำร้องและพยานหลักฐานประกอบคำร้องแล้ว เห็นว่ามีข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะ วินิจฉัยเรื่องนี้ได้ จึงไม่จำเป็นต้องรับฟังความคิดเห็นหรือสืบพยานหลักฐานเพิ่มเติมอีก มี ปัญหาที่จะต้องวินิจฉัยในเบื้องต้นว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยเรื่องนี้หรือไม่ โดยที่ประธาน กรรมการการเลือกตั้งในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมือง เสนอคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรค มวลชนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ จะเป็นการเพิ่มอำนาจ ศาลรัฐธรรมนูญนอกเหนือไปจากที่กำหนดไว้ตามรัฐธรรมนูญหรือไม่

พิจารณาตามประเด็นของคำร้องเป็นเรื่องขอให้สั่งยุบพรรคการเมือง ซึ่งเกี่ยวกับประเด็นนี้ ตามรัฐธรรมนูญได้ กำหนดการสั่งยุบพรรคการเมืองทำนองเดียวกันไว้บ้าง เช่น ตามมาตรา ๖๓ กรณีพรรค การเมืองใช้สิทธิหรือกระทำการเพื่อล้มล้าง การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธี การซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งการให้พรรคการเมืองเลิกกระทำการและ อาจสั่งยุบพรรคการเมืองนั้น ได้ด้วย และตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๑๔(๙) ก็ได้บัญญัติถึงการขาดจากความเป็นสมาชิกของพรรค การเมือง ในกรณีนี้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองแล้วจะดำเนินการอย่างไร โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๒๘ ซึ่งเป็น บทเฉพาะกาลได้บัญญัติว่า

“มาตรา ๑๒๘ นอกจากที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง อย่าง น้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(๑) การจัดตั้งพรรคการเมือง ซึ่งอย่างน้อยให้กระทำได้โดยบุคคลตั้งแต่สิบห้าคนขึ้นไป และ การจัดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองในทะเบียนพรรคการเมือง

(๒) การเลิกพรรคการเมือง ทั้งนี้ โดยมีให้นำเอาเหตุที่พรรคการเมืองไม่ส่งสมาชิกสมัครรับ เลือกตั้งหรือเหตุที่ไม่มีสมาชิกพรรคการเมืองได้รับเลือกตั้ง มาเป็นเหตุให้ต้องเลิกหรือยุบพรรคการเมือง ฯลฯ"

พิจารณาตามมาตรา ๓๒๘(๒) เห็นว่ารัฐธรรมนูญกำหนดให้กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง บัญญัติให้มีรายละเอียดและหลักเกณฑ์เรื่องการเลิกพรรคการเมืองรวมถึงการยุบ พรรคการเมืองด้วย และตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ก็ได้มีบทบัญญัติดังกล่าวตามที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจไว้ในมาตรา ๖๕ ซึ่งบัญญัติว่า

"มาตรา ๖๕ พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (๑) มีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรคการเมือง
- (๒) มีจำนวนสมาชิกเหลือไม่ถึงสิบห้าคน
- (๓) มีการยุบพรรคการเมืองไปร่วมกับพรรคการเมืองอื่นตามหมวด ๕
- (๔) มีคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญยุบพรรคการเมือง
- (๕) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๒๖ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๕ หรือมาตรา ๖๒

เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (๑) (๒) (๓) หรือ (๕) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่ามีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียนให้ ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ฯลฯ"

พิจารณาแล้วนอกจากศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งยุบพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๓ ได้แล้วยังกำหนดให้มีอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองมาตรา ๖๕ (๔) อีก และให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๕(๑) (๒) (๓) และ (๕) ได้ด้วย เพราะเป็นเรื่องการยุบพรรคการเมืองทำนองเดียวกันกับการสั่งยุบพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๖๓ และได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๗๒ ว่าถ้าพรรคการเมืองที่ถูกสั่งยุบแล้วให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรค การเมืองที่ถูกสั่งยุบนั้นต้องดำเนินการอย่างไร จะเห็นได้ว่าบัญญัติไว้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๑๔ (๔) เช่นกัน โดยเหตุที่พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๒๔ กำหนดเรื่องการยุบพรรคการเมืองว่าจะ ต้องให้นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลฎีกามีคำสั่งยุบพรรคการเมือง แต่เมื่อพระราชบัญญัติ พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๒๔ ถูกยกเลิกไป จึงได้มีการบัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งยุบพรรคการเมือง พิจารณาแล้วเห็นว่ากฎหมายที่ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญบัญญัติขึ้นโดย อาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๒๘(๒) และได้กล่าวถึงเรื่องการเลิกและการยุบพรรคการเมืองไว้แล้ว แม้จะไม่ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าการสั่งยุบพรรคการเมืองให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญก็ตาม แต่การสั่ง ยุบพรรคการเมืองนั้นศาลรัฐธรรมนูญก็มีอำนาจตามรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว ฉะนั้นการที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งยุบพรรคการเมืองในกรณีอื่นด้วยนั้น ซึ่งมีไว้เป็นการให้อำนาจนอก เหนือตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดแต่อย่างใด เพราะเป็นเรื่องของการสั่งยุบพรรคการเมืองโดยเฉพาะ จึงวินิจฉัยว่าศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัย คำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ กรณีขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองได้

ปัญหาที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องวินิจฉัยว่ามีเหตุที่จะต้องสั่งให้ยุบพรรคมวลชนตามคำร้องของ นายทะเบียนพรรคการเมืองหรือไม่ พิจารณาตามคำร้องได้ความว่ามติที่ประชุมใหญ่วิสามัญของพรรคมวลชน เป็นเอกฉันท์ให้ไปรวมพรรคการเมืองกับพรรคความหวังใหม่ และมติที่ประชุมใหญ่วิสามัญของพรรคความหวัง ใหม่ก็เป็นเอกฉันท์เห็นชอบให้พรรคมวลชนมารวมกับพรรคความหวังใหม่ จากนั้นหัวหน้าพรรคมวลชนและหัวหน้าพรรคความหวังใหม่ได้ร่วมกันแจ้งการรวมพรรคมวลชนเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกันกับพรรคความหวัง ใหม่ ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่เป็นหลักต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง เมื่อวันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๔๑ ซึ่งเป็นการ ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๒๔ โดยนายทะเบียนต้องทำการสอบสวนและยื่นคำร้อง เพื่อให้ศาลฎีกามีคำสั่งยุบพรรคมวลชน แต่ก่อนที่นายทะเบียนจะดำเนินการดังกล่าว ได้มีพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ออกมาใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ และ บัญญัติให้ยกเลิกพระราช

บัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๒๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติมด้วย นายทะเบียนจึงต้อง ดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๘๓ ซึ่งบัญญัติว่า

"มาตรา ๘๓ ในกรณีที่การรวมพรรคการเมืองเป็นการรวมพรรคการเมืองหนึ่งหรือหลาย พรรคการเมืองเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกันกับอีกพรรคการเมืองหนึ่งที่เป็นหลัก ให้พรรคการเมืองที่จะรวม กันขอความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของ แต่ละพรรคการเมือง

เมื่อที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมืองเห็นชอบให้รวมกันแล้ว ให้หัวหน้าพรรคการเมืองที่ จะรวมกันทุกพรรคการเมืองร่วมกันแจ้งการรวมพรรคการเมืองต่อนายทะเบียน และให้นายทะเบียนดำเนินการตาม มาตรา ๖๕ วรรคสอง เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้พรรคการเมืองที่รวมเข้า กับอีกพรรคการเมืองที่ เป็นหลักนั้นยุบไปนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งและให้นำ มาตรา ๘๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม"

ได้พิจารณาตามข้อเท็จจริงของคำร้องและพยานหลักฐานประกอบคำร้อง ได้เห็นว่า พรรค มวลชนและพรรค ความหวังใหม่ได้ดำเนินการตามเงื่อนไขตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๘๓ แล้ว ทั้งหัวหน้าพรรคการเมืองทั้งสองก็ได้ร่วมกันแจ้งการรวมพรรค การเมืองต่อนายทะเบียนด้วยแล้ว จึงเห็นว่าเหตุที่ศาลรัฐธรรมนูญจะสั่งยุบพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๕ (๓) และมาตรา ๖๕ วรรคสอง ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้แล้ว

อาศัยเหตุผลดัง ได้วินิจฉัยมา ศาลรัฐธรรมนูญจึงสั่งให้ยุบพรรคมวลชน

(นายเชาวน์ สายเชื้อ)	ประธานศาลรัฐธรรมนูญ
(นายโกเมน ภัทรภิรมย์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายจุมพล ณ สงขลา)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(พลโท จุล อดิเรก)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายชัยอนันต์ สมุทวณิช)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายประเสริฐ นาสกุล)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายมงคล สระแก้ว)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุจินดา ชงสุนทร)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุวิทย์ ธีรพงษ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอนันต์ เกตุวงศ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอิสสระ นิติทัณฑ์ประภาศ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอุระ หวังอ้อมกลาง)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๑๒/๒๕๔๕

วันที่ ๒๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๕

เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคความหวังใหม่เพื่อรวมเข้ากับพรรคไทยรักไทย ที่เป็นพรรคการเมืองหลัก

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ ขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคความหวังใหม่ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรค การเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องสรุปได้ว่า ในการประชุมใหญ่สามัญ ของพรรคความหวังใหม่ ครั้งที่ ๑/๒๕๔๕ เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๔๕ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบ ด้วยคะแนนเสียงข้างมาก ให้พรรคความหวังใหม่ รวมกับพรรคไทยรักไทย โดยให้พรรคไทยรักไทยเป็น หลักในการดำเนินกิจการทางการเมือง และในการประชุมใหญ่สามัญ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ของพรรค ไทยรักไทย เมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๔๕ ที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์ ให้รวมพรรคความหวังใหม่ เข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกับพรรคไทยรักไทยที่เป็นหลัก ต่อมาหัวหน้าพรรคความหวังใหม่กับหัวหน้า พรรคไทยรักไทยได้ร่วมกันแจ้งการรวมพรรคการเมืองทั้งสองต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง โดยให้พรรค ไทยรักไทยเป็นหลักการ ดำเนินกิจการทางการเมืองตามมติของที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองทั้งสอง - ๒ - ซึ่งเป็นไปตามมาตรา ๘๓ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑เป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ตามมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๓) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงขอให้ศาล รัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคความหวังใหม่เนื่องจากไปรวมกับพรรคไทยรักไทย

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการและพิจารณาคำวินิจฉัย และส่งสำเนา คำร้องดังกล่าวให้พรรคความหวังใหม่และพรรคไทยรักไทย เพื่อยื่นคำชี้แจงตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๑

หัวหน้าพรรคไทยรักไทย มีหนังสือลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๕ ยื่นคำชี้แจงและ เอกสารประกอบต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปได้ว่า หัวหน้าพรรคไทยรักไทยและหัวหน้าพรรคความหวังใหม่ ได้ร่วมกันแจ้งการรวมพรรคความหวังใหม่เข้ากับพรรคไทยรักไทย โดยให้พรรคไทยรักไทยเป็นหลัก ในการดำเนินกิจการทางการเมือง ตามมติที่ประชุมใหญ่สามัญพรรคความหวังใหม่ ครั้งที่ ๑/๒๕๔๕ เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๔๕ และมติที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปี ๒๕๔๕ ของพรรคไทยรักไทย เมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๔๕ ต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง ตามนัยมาตรา ๘๓ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ เมื่อนายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคความหวังใหม่ตามมาตรา ๖๕ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญดังกล่าว พรรคไทยรักไทยไม่ได้แย้งหรือคัดค้านคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง ที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญยุบพรรคความหวังใหม่ เพื่อรวมเข้ากับพรรคไทยรักไทย โดยมีพรรคไทยรักไทย เป็นหลักในการดำเนินกิจการทางการเมือง

หัวหน้าพรรคความหวังใหม่ มีหนังสือลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๔๕ ยื่นคำชี้แจงพร้อม เอกสารประกอบต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปได้ว่า พรรคความหวังใหม่ ได้จัดประชุมใหญ่สามัญ ครั้งที่ ๓ - ๑/๒๕๔๕ เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๔๕ เพื่อพิจารณาการรวมพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ หมวด ๕ ว่าด้วยการรวมพรรคการเมือง มาตรา ๘๐ และมาตรา ๘๓ และที่ประชุมมีมติด้วยคะแนนเสียงข้างมาก ให้พรรคความหวังใหม่รวมเข้ากับพรรคไทยรักไทย โดยให้พรรคไทยรักไทยเป็นหลักในการดำเนินกิจการทางการเมือง ส่วนพรรคไทยรักไทย ได้จัดประชุมใหญ่สามัญประจำปี ๒๕๔๕ เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๔๕ และที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์ ให้รวมพรรคความหวังใหม่เข้ากับพรรคไทยรักไทย โดยให้พรรคไทยรักไทยเป็นหลักในการ ดำเนินกิจการทางการเมือง ต่อมาเมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ หัวหน้าพรรคไทยรักไทยกับหัวหน้า พรรคความหวังใหม่ ได้ร่วมกันมีหนังสือแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองถึงการรวมพรรคการเมือง ทั้งสองเข้าด้วยกัน โดยให้พรรคไทยรักไทยเป็นหลักในการดำเนินกิจการทางการเมืองตามมติของที่ประชุม ใหญ่ของพรรคการเมืองทั้งสอง ซึ่งเป็นไปตามมาตรา ๘๓ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ เมื่อนายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ มีคำสั่งยุบพรรคความหวังใหม่ตามมาตรา ๖๕ วรรคสอง พรรคความหวังใหม่ไม่มีข้อโต้แย้งแต่ประการใด และขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดให้มีคำสั่งยุบพรรคความหวังใหม่ ตามคำร้องของ นายทะเบียนพรรคการเมือง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้อง คำชี้แจง และเอกสารประกอบของหัวหน้าพรรค ไทยรักไทยและหัวหน้าพรรคความหวังใหม่แล้ว มีประเด็นต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่ง ให้ยุบพรรคความหวังใหม่เพื่อรวมเข้ากับพรรคไทยรักไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลักตามคำร้องของ นายทะเบียนพรรคการเมือง หรือ ไม่ - ๔ -

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้ .... (๓) มีการ ยุบพรรคการเมืองไปรวมกับพรรคการเมืองอื่นตาม หมวด ๕" และวรรคสอง บัญญัติว่า "เมื่อปรากฏ ต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (๑) (๒) (๓) หรือ (๔) ให้นายทะเบียนยื่น คำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียนเมื่อศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาแล้วเห็นว่า มีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาล รัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น" และมาตรา ๘๓ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "ในกรณีที่การรวมพรรคการเมืองเป็นการรวมพรรคการเมืองหนึ่งหรือหลายพรรคการเมืองเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกันกับอีกพรรคการเมืองหนึ่งที่เป็นหลัก ให้พรรคการเมืองที่จะรวมกันขอความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมือง" และวรรคสอง บัญญัติว่า "เมื่อที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมืองเห็นชอบให้รวมกันแล้ว ให้หัวหน้าพรรคการเมืองที่จะรวมกันทุกพรรคการเมืองร่วมกันแจ้งการรวมพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนและให้นายทะเบียนดำเนินการตามมาตรา ๖๕ วรรคสอง เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้พรรคการเมืองที่รวมเข้ากับอีกพรรคการเมืองที่เป็นหลักนั้นยุบไปนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งและให้นำมาตรา ๘๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม"

พิจารณาแล้ว กรณีพรรคความหวังใหม่รวมเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกันกับพรรค ไทยรักไทยที่เป็นหลัก พรรคความหวังใหม่ได้ขอความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่สามัญ ครั้งที่ ๑/๒๕๔๕ เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๔๕ และพรรคไทยรักไทยได้ขอความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่สามัญ - ๕ - ประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๕ เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๔๕ แล้วที่ประชุมใหญ่ของพรรคความหวังใหม่มีมติเห็นชอบด้วยคะแนนเสียงข้างมาก ให้พรรคความหวังใหม่รวมกับพรรคไทยรักไทย โดยให้พรรคไทยรักไทยเป็นหลักในการดำเนินกิจการทางการเมือง และที่ประชุมใหญ่ของพรรคไทยรักไทยมีมติเป็นเอกฉันท์ให้รวมพรรคความหวังใหม่เข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกับพรรคไทยรักไทยที่เป็นหลัก ต่อมา หัวหน้าพรรคความหวังใหม่และหัวหน้าพรรคไทยรักไทยได้ร่วมกันแจ้งการรวมพรรคการเมืองทั้งสอง ต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง เห็นว่าการดำเนินการเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๘๓ กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคความหวังใหม่ได้ตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๓)

โดยเหตุดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญด้วยคะแนนเสียงเอกฉันท์ จึงอาศัยอำนาจตาม พระราช

บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง สั่งให้ ขุบพรรคความหวังใหม่

(นายฉัตรระ นิตินันท์ประกาศ)	ประธานศาลรัฐธรรมนูญ
(นายกระมล ทองธรรมชาติ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายจิระ บุญพจนสุนทร)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายจุมพล ณ สงขลา)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(พลโท จุล อติแรก)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายปรีชา เฉลิมวณิชย์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายผั่น จันทรปาน)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายมงคล สรรพิน)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายศักดิ์ เตชะชาญ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุจิต บุญบงการ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุจินดา ยงสุนทร)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุวิทย์ อีรพงษ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอนันต์ เกตุวงศ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอมร รัชชานันต์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอุระ หวังอ้อมกลาง)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๕/๒๕๔๖

วันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๖

เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๔๕ ขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง

ข้อเท็จจริงตามคำร้อง และเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า นายทะเบียนพรรคการเมือง ได้มีประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง รับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย ลงวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๔๓ และเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๔๔ พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่า พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยได้จัดประชุมใหญ่วิสามัญประจำปี ครั้งที่ ๑/๒๕๔๔ เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๔๔ มีมติเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรคการเมืองโดยยกเลิกทั้งฉบับ เปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคการเมือง จำนวน ๒๕ ข้อ เลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคการเมืองเพิ่มเติมตามที่นายทะเบียนพรรคการเมืองแจ้งให้ดำเนินการ เพื่อให้นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาตอบรับหรือไม่ตอบรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๓ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ดำเนินการเพื่อตรวจสอบว่า พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยได้ดำเนินการจัดประชุมใหญ่วิสามัญ ครั้งที่ ๑/๒๕๔๔ เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๔๔ เป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับพรรคหรือไม่ อย่างไร และตรวจสอบเอกสารการจัดประชุมใหญ่วิสามัญครั้งดังกล่าว ปรากฏว่า การประชุมใหญ่วิสามัญพรรคดังกล่าวไม่เป็นไปตามข้อบังคับพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย พ.ศ. ๒๕๔๓ ข้อ ๖๙ และ ข้อ ๗๐ ที่กำหนดให้การประชุมใหญ่วิสามัญประกอบด้วยสมาชิกของพรรค และในการประชุมใหญ่ต้องมีสมาชิมาประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยคน จึงจะเป็นองค์ประชุม ซึ่ง ข้อเท็จจริง ผู้เข้าร่วมประชุมเป็นสมาชิกโดยสมบูรณ์ของพรรคเข้าร่วมประชุมไม่ครบหนึ่งร้อยคน เนื่องจาก (๑) มีผู้เข้าร่วมประชุมบางคนลงชื่อซ้ำ (๒) ผู้เข้าร่วมประชุมบางคนให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดว่าไม่ได้เข้าร่วมประชุม (๓) รายชื่อของผู้เข้าร่วมประชุมไม่เป็นไปตามทะเบียนสมาชิกพรรคการเมือง (แบบ ท.พ. ๔) ที่พรรคแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๙ และแบบแจ้งจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้นในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมา (แบบ ท.พ. ๖) ที่พรรคแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๔

นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาแล้วเห็นว่า พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๖ ที่บัญญัติให้ที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองต้องประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง ผู้แทนของสาขาพรรคการเมือง และสมาชิก ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับพรรคการเมือง เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้เข้าร่วมประชุมที่เป็นสมาชิกของพรรคในคราวประชุม

ใหญ่วิสามัญพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย ครั้งที่ ๑/๒๕๔๔ ดังกล่าว มีจำนวนไม่ถึงหนึ่งร้อยคนไม่เป็นไปตามข้อบังคับพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย พ.ศ. ๒๕๔๓ ข้อ ๖๙ และข้อ ๗๐ ซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๐ บัญญัติให้คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองให้เป็นไปตามข้อบังคับพรรค เมื่อพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย ไม่ดำเนินการ จึงมีเหตุให้ยุบพรรค ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ คำสั่งยุบพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๑ ข้อ ๑๐ และให้รับไว้พิจารณาวินิจฉัย พร้อมทั้ง ให้ส่งสำเนาคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองให้พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญ

พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยโดยนางสาวอรอุมา ช่างยันต์ ผู้รักษาการในตำแหน่งหัวหน้าพรรคยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ ๓ มกราคม ๒๕๔๖ ว่า พรรคมีอายุยืน คำร้องขอให้เพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่ของพรรคซึ่งทราบภายหลังตรวจสอบแล้วว่ามีข้อขัดแย้งข้อบังคับพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย พ.ศ. ๒๕๔๓ โดยเร่งด่วนได้ เนื่องจากนายทะเบียนพรรคการเมืองชะลอเวลาตอบรับหรือปฏิเสธมติที่ประชุมใหญ่วิสามัญ ครั้งที่ ๑/๒๕๔๔ เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๔๔ ของพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย ที่ให้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรคการเมือง ข้อบังคับพรรคการเมือง และคณะกรรมการบริหารพรรค เป็นการย่นหรือขยายเวลาตามที่กฎหมายกำหนดโดยปราศจากอำนาจ ที่กฎหมายรับรองไว้ ทั้งกลับเอาผลซึ่งมาจากเหตุดังกล่าวมาร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย แจ้งมติที่ประชุมใหญ่วิสามัญครั้งดังกล่าวต่อนายทะเบียน พรรคการเมือง โดยนายทะเบียนพรรคการเมืองชะลอการตอบรับ ทั้งสั่งให้มีการตรวจสอบองค์ประชุมด้วย ผลการตรวจสอบกับเจ้าหน้าที่พรรคพบว่า องค์ประชุมใหญ่วิสามัญ ครั้งที่ ๑/๒๕๔๔ มาประชุมไม่ครบองค์ประชุม ไม่ต้องด้วยข้อบังคับพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย พ.ศ. ๒๕๔๓ ที่ประกาศใน ราชกิจจานุเบกษาแล้ว จึงมายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อขอให้วินิจฉัยเพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่ ซึ่งมาประชุมไม่ครบองค์ประชุม

พฤติการณ์ที่นายทะเบียนพรรคการเมืองไม่ตอบรับหรือไม่ปฏิเสธการตอบรับการเปลี่ยนแปลงตามคำขอของพรรค โดยสั่งชะลอการตอบรับการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารพรรค นโยบายและข้อบังคับพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยดังกล่าว ถือว่า นายทะเบียนพรรคการเมือง ประวิงเวลาเป็นการปฏิบัตินอกเหนือจากข้อกำหนดที่กำหนดไว้ เป็นเหตุให้พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยได้รับความเสียหาย เดือดร้อน ต้องรอการตอบรับการเปลี่ยนแปลงตามคำขอและไม่อาจมายื่นคำร้องต่อศาล รัฐธรรมนูญในเวลาก่อนนี้ได้ รายละเอียดต่าง ๆ จะได้นำสืบแสดง แดงต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในชั้นพิจารณา ทั้งขอให้พิจารณาวินิจฉัย

๑. เพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่วิสามัญประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ว่าด้วยการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย และมติที่ประชุมใหญ่วิสามัญ ครั้งที่ ๑/๒๕๔๔ ของพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยทั้งหมด

๒. ให้รับจดทะเบียนการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารพรรค นโยบายและข้อบังคับ พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย ตามมติที่ประชุมใหญ่วิสามัญประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๔, ๒๕๔๕ และมติที่ประชุมใหญ่วิสามัญ ครั้งที่ ๒/๒๕๔๔ ของพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย

๓. ยกคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง

นอกจากนี้ พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย ยื่นคำร้องเพิ่มเติม เมื่อวันที่ ๑๓ และ ๑๖ มกราคม ๒๕๔๖ และวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ ขอขยายระยะเวลาและขอให้ศาลรัฐธรรมนูญเรียก คู่กรณีเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณา และพิจารณากำหนดวันนัดพิจารณาคดีครั้งแรก

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา คำร้อง และคำร้องเพิ่มเติม ของพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย ไว้ในสำนวนและให้ส่งสำเนาหนังสือชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาไปยัง นายทะเบียนพรรคการเมือง

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องเพิ่มเติม เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ โดยขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ

พิจารณาบังคับครั้งนี้ให้พิจารณาในคราวเดียวกับคำร้องให้พิจารณาวินิจฉัยเรื่องขอให้คำสั่งยุบพรรคสังคมประชาธิปไตย ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๔๕ สรุปได้ว่า การประชุมใหญ่วิสามัญ ของพรรคสังคมประชาธิปไตย ครั้งที่ ๑/๒๕๔๔ เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๔๔ มีมติเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรคโดยยกเลิกทั้งฉบับ เปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรค จำนวน ๒๕ ข้อ และเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคเพิ่มเติมตามที่นายทะเบียนพรรคการเมืองแจ้งให้ดำเนินการ แต่การประชุมใหญ่ วิสามัญดังกล่าวนี้พรรคสังคมประชาธิปไตยได้ดำเนินการขัดต่อมาตรา ๒๖ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ อันเป็นเหตุให้นายทะเบียนพรรคการเมืองต้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้มีคำสั่งยุบพรรคตามมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕) ประกอบกับการประชุมใหญ่วิสามัญครั้งดังกล่าว นายทะเบียนพรรคการเมือง ส่งเรื่องให้ศาล รัฐธรรมนูญพิจารณา จึงได้ชะลอการพิจารณาเพื่อตอบรับหรือไม่ตอบรับการพิจารณาคดีที่ประชุมใหญ่ วิสามัญ ครั้งที่ ๒/๒๕๔๔ ตามมาตรา ๓๓ ไว้ก่อน จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำสั่ง การชะลอการตอบรับการเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรค ข้อบังคับพรรค และคณะกรรมการบริหารพรรค ดังกล่าวข้างต้น ไม่เกิดความเสียหายต่อการดำเนิน กิจการของพรรคสังคมประชาธิปไตยแต่อย่างใด นอกจากนี้ การพิจารณาเพื่อตอบรับหรือไม่ตอบรับการเปลี่ยนแปลง นโยบายพรรค ข้อบังคับพรรคหรือคณะกรรมการบริหารพรรค เป็นการดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๓ ซึ่งเป็นคนละกรณีกับการไม่ดำเนินการตามมาตรา ๒๖ ที่อยู่ระหว่างการ พิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาคำร้อง คำร้องเพิ่มเติม เอกสารประกอบของนายทะเบียนพรรคการเมือง และคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา รวมทั้งคำร้อง คำร้องเพิ่มเติมของพรรคสังคมประชาธิปไตย แล้ว เห็นว่า ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ที่ได้มา และมีอยู่นั้นเพียงพอที่จะวินิจฉัยได้แล้ว จึงยังไม่มีเหตุที่จะออกนั่งพิจารณา ทั้งไม่จำเป็นต้องรับฟังพยานหลักฐานเพิ่มเติมอีก มีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคสังคมประชาธิปไตย เนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๖ ตามคำร้อง ของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

พิจารณาแล้ว การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมี คำสั่งยุบพรรคสังคมประชาธิปไตย เนื่องจากพรรคไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๖ ที่บัญญัติว่า "ที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองต้องประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง ผู้แทนของสาขาพรรคการเมือง และสมาชิก ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับพรรคการเมือง" และวรรคสอง บัญญัติว่า "ในระหว่างที่พรรคการเมืองใดดำเนินการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองตามมาตรา ๒๙ ให้ที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองนั้นประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง และสมาชิกตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อ บังคับพรรคการเมือง" และ มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้... (๕) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๕ หรือมาตรา ๖๒" และวรรคสอง บัญญัติว่า "เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (๑) (๒) (๓) หรือ (๕) ให้ นายทะเบียนยื่น คำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็น ว่า มีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น" ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า การประชุมใหญ่วิสามัญพรรคสังคมประชาธิปไตย ครั้งที่ ๑/๒๕๔๔ เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๔๔ มี ผู้เข้าร่วมประชุมที่เป็นสมาชิกของพรรคไม่ถึงหนึ่งร้อยคน ซึ่งไม่เป็นไปตามข้อบังคับพรรคสังคมประชาธิปไตย พ.ศ. ๒๕๔๑ ข้อ ๖๙ และข้อ ๗๐ ที่กำหนดให้การประชุมใหญ่วิสามัญประกอบด้วยสมาชิกของพรรค และในการ ประชุมใหญ่ ต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยคน จึงจะเป็นองค์ประชุม เห็นว่า พรรคสังคมประชาธิปไตยไม่ดำเนินการให้ เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๖ บัญญัติไว้ กรณีจึงมีเหตุ ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคสังคมประชาธิปไตยได้ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕) ส่วนคำขออื่นของพรรคสังคม ประชาธิปไตย ไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัยให้ได้ และไม่จำเป็นต้องวินิจฉัย จึงให้ยกคำขอ ดัง กล่าว

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ๑๐ คน คือ นายกระมล ทองธรรมชาติ นายจุมพล ณ สงขลา พลโท จุล อดิเรก นายปรีชา เฉลิมวณิชย์ นายฉันทน์ จันทร์ปาน นายมงคล สระแก้ว นายศักดิ์ เตชะชาญ นายสุจิต บุญบงการ นายสุวิทย์ วีรพงษ์ และ นายสุระ หวังอ้อมกลาง วินิจฉัยว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕) และวรรคสอง

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ อีก ๑ คน คือ นายอมร รักษาสัตย์ วินิจฉัยให้ยกคำร้อง เนื่องจากตามข้อเท็จจริงเมื่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการตรวจสอบองค์ประชุมใหญ่ วิสามัญ ครั้งที่ ๑/๒๕๔๔ ของพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยแล้ว ไม่ครบหนึ่งร้อยคนซึ่งไม่เป็นไปตาม ข้อบังคับพรรคดังกล่าว นายทะเบียนพรรคการเมืองต้องดำเนินการให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง วินิจฉัยชี้ขาดในข้อเท็จจริงเรื่องนี้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๕ (๓) ก่อนที่จะส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัย และการที่พรรคส่งรายงานการประชุมใหญ่วิสามัญนี้ให้นายทะเบียนพรรคการเมืองรับรอง ย่อมแสดงถึงความบริสุทธิ์ใจ หากเห็นว่าองค์ประชุมไม่ถูกต้องก็ควรแจ้งให้พรรคจัดประชุมให้ถูกต้อง ไม่ใช่ชะลอการรับรองแล้วกลับมาเรื่องมาร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญยุบพรรค

โดยเหตุดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย

(พลโท จุล อดิเรก)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ปฏิบัติหน้าที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญ
(นายกระมล ทองธรรมชาติ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายจุมพล ณ สงขลา)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายปรีชา เฉลิมวณิชย์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายฉันทน์ จันทร์ปาน)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายมงคล สระแก้ว)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายศักดิ์ เตชะชาญ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุจิต บุญบงการ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุวิทย์ วีรพงษ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอมร รักษาสัตย์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุระ หวังอ้อมกลาง)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๔๗/๒๕๔๒

วันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๒

เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาตินิยม

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๔๒ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาตินิยม โดยมีข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับแจ้งการจดทะเบียนพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ตั้งแต่วันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๔๑ ซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๔ บัญญัติว่า ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนพรรคการเมือง พรรคการเมือง ต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมือง อย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ซึ่งหากพรรคการเมืองใดไม่ดำเนินการให้ครบถ้วนตามมาตรา ๒๔ ดังกล่าว ให้พรรคการเมืองนั้นเป็นอันยุบไปตามมาตรา ๒๕ และให้นายทะเบียนพรรคการเมือง ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้มีคำสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวตามมาตรา ๒๕ วรรคสอง ปรากฏว่าเมื่อครบกำหนดเวลาตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว พรรคชาตินิยมไม่สามารถดำเนินการให้มี สมาชิกให้ครบถ้วน รวมทั้งไม่สามารถจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองตามที่กฎหมายกำหนดได้ นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาตินิยม

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องดังกล่าวไว้ดำเนินการและส่งสำเนาคำร้อง นั้นให้พรรคชาตินิยมทราบและยื่นคำชี้แจง ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของ ศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งพรรคชาตินิยม โดยหัวหน้าพรรคชาตินิยม (นายชชา ธรรมวงษ์) ได้ยื่นหนังสือชี้แจงฉบับลงวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๔๒ ต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปได้ว่า พรรค ชาตินิยมไม่เห็นพ้องด้วยกับการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาตินิยม ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ เพราะเหตุที่พรรคชาตินิยมไม่สามารถดำเนินงานของพรรคให้บรรลุเจตนารมณ์และเป็นไปตามมาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ฯ ก็เนื่องจากคณะกรรมการการเลือกตั้งใช้อำนาจวินิจฉัยและปฏิบัติหน้าที่มีขอบด้วยเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญโดยรวบอำนาจจัดประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการกองทุนเพื่อพัฒนาพรรคการเมืองขึ้นอย่างปกปิด ผิดหลักประชาธิปไตยไม่มีความเป็นกลาง และขัดแย้งกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ผลจากการที่คณะกรรมการ การเลือกตั้งได้ปฏิบัติและผลอันเกิดต่อมา ทำให้พรรคชาตินิยมไม่ได้รับเงินกองทุนสนับสนุนจากรัฐ ในปัจจุบันขณะนี้ อันเป็นเหตุให้พรรคชาตินิยมไม่สามารถดำเนินกิจกรรมของพรรคให้เป็นไปตามเงื่อนไขตามมาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ฯ ได้ จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิพากษาคัดค้านคณะกรรมการการเลือกตั้งกระทำผิดรัฐธรรมนูญ มีคำสั่งให้ยกเลิกประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง กองทุนเพื่อพัฒนาพรรคการเมือง ให้ยกเลิกคณะกรรมการกองทุนเพื่อพัฒนาพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นแล้วให้ปลดคณะกรรมการการเลือกตั้งออกจากตำแหน่ง ฯลฯ

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาคำร้อง เอกสารประกอบคำร้องและหนังสือชี้แจงของ พรรคชาตินิยมแล้ว เห็นว่ามีข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะวินิจฉัยเรื่องนี้ได้ จึงไม่จำเป็นต้องรับฟังพยาน หลักฐานเพิ่มเติมอีก มีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่ากรณีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคชาตินิยม ตาม คำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองหรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองได้ยื่นคำร้องขอให้ศาล รัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาตินิยม เนื่องจากพรรคชาตินิยมไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๒๙ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งบัญญัติว่า "ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้อง ดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไปเรียงอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา" และมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้..... (๕) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๕ หรือมาตรา ๖๒" และวรรคสอง บัญญัติว่า "เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (๑) (๒) (๓) หรือ (๕) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มี เหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น" ข้อเท็จจริงตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง เอกสารประกอบคำร้องและหนังสือชี้แจงของพรรคชาตินิยมทั้งได้อ้างว่ามีเหตุตามมาตรา ๖๕ (๕) เกิดขึ้นกับพรรคชาตินิยมตาม คำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองที่ศาลรัฐธรรมนูญจะสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้ เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาตินิยมแล้ว ข้อโต้แย้งและคำขออื่นของพรรคชาตินิยมไม่จำเป็นต้องวินิจฉัย

โดยเหตุผลดังได้อ้างข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงสั่งให้ยุบพรรคชาตินิยม

(นายเชาวน์ สายเชื้อ)	ประธานศาลรัฐธรรมนูญ
(นายโกเมน ภัทรภิรมย์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายจุมพล ณ สงขลา)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(พลโท จุล อติเรก)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายชัยอนันต์ สมุทวณิช)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายประเสริฐ นาสกุล)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายมงคล สระแก้ว)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุจินดา ยงสุนทร)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุวิทย์ วีรพงษ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอนันต์ เกตุวงศ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอิสสระ นิตินนท์ประภาค)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอุระ หวังอ้อมกลาง)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๔/๒๕๔๓

วันที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๓

เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยก้าวหน้า

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้ยื่นคำร้อง ลงวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๔๒ ขอให้ศาล รัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยก้าวหน้า โดยมีข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคไทยก้าวหน้าเป็นพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ตั้งแต่วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๔๒ ซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๙ บัญญัติว่าภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ใน แต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา หากพรรคการเมืองไม่ได้ดำเนินการให้ครบถ้วนตามมาตรา ๒๙ ดังกล่าว ให้พรรคการเมืองนั้นเป็นอันยุบไปตามมาตรา ๖๕ และให้นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อ ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้มีคำสั่งยุบพรรคการเมืองนั้นตามมาตรา ๖๕ วรรคสอง ปรากฏว่าเมื่อครบกำหนดเวลาตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว พรรคไทยก้าวหน้าไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๒๙ ได้ นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยก้าวหน้า

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องดังกล่าวไว้ดำเนินการและส่งสำเนาคำร้องให้พรรคไทยก้าวหน้าทราบและยื่นคำชี้แจง ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาล รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งพรรคไทยก้าวหน้า (โดยเลขาธิการพรรค) มีหนังสือลงวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ ซึ่งแจ้งต่อศาลรัฐธรรมนูญสรุปว่า สาเหตุที่พรรคไทยก้าวหน้าไม่สามารถปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๙ เพราะเข้าใจความหมายคำว่า "หนึ่งร้อยแปดสิบวัน" คือ ความหมายเดียวกับหกเดือน เมื่อนำเอกสารการจัดตั้งสาขาพร้อมด้วยรายชื่อสมาชิกไปยื่นต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง ได้รับแจ้งว่าเกินกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันแล้ว พรรคไทยก้าวหน้าไม่มีเจตนาที่จะไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญดังกล่าวแต่อย่างใด และได้ดำเนินการต่าง ๆ ทั้งยังมีเจตนาดำเนินการกิจกรรมทางการเมืองสืบต่อไปเพื่อจรรโลงซึ่งระบอบประชาธิปไตย เหตุผิดพลาดดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจากพรรคการเมืองเพิ่ง จัดตั้งขึ้นโดยคนบุคคลที่ไม่มีประสบการณ์ด้านการเมืองมาก่อน

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง และหนังสือชี้แจงของพรรคไทยก้าวหน้าแล้ว เห็นว่ามีข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะวินิจฉัยเรื่องนี้ได้ จึงไม่จำเป็นต้องรับฟังพยานหลักฐานเพิ่มเติมอีก มีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่ากรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคไทยก้าวหน้า ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองหรือไม่

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองได้ยื่นคำร้องขอให้ศาล รัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยก้าวหน้า เนื่องจากพรรคไทยก้าวหน้าไม่ดำเนินการให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๙ ดังกล่าว ชำงต้น และมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "พรรคการเมืองต้องมีสมาชิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้... (๕) ไม่ได้ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๕ หรือมาตรา ๖๒" และวรรคสอง บัญญัติว่า "เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (๑) (๒) (๓) หรือ (๕) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาล

รัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น การที่พรรคไทยก้าวหน้าอ้างความเข้าใจผิดในเรื่องการนับวันผิดพลาดขึ้นเป็นข้ออ้างนั้น เห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๙ ได้กำหนดระยะเวลาโดยระบุจำนวนวันไว้ชัดเจนแน่นอนแล้ว ไม่อาจตีความให้มีความหมายเป็นอย่างอื่นได้ ข้ออ้างของพรรคไทยก้าวหน้าจึงฟังไม่ขึ้น ถือได้ว่าพรรคไทยก้าวหน้ามิได้ดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคน ขึ้นไป และไม่อาจจัดตั้งสาขาพรรคอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขาภายในระยะเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวัน ตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๙ บัญญัติไว้ตามที่นายทะเบียนพรรคการเมืองกล่าวอ้างในคำร้อง อันเป็นเหตุให้นายทะเบียนพรรคการเมืองมีอำนาจ ร้องขอต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้มีคำสั่งยุบพรรคไทยก้าวหน้าได้โดยชอบ

โดยเหตุผลดังได้วินิจฉัยข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคไทยก้าวหน้า

(นายประเสริฐ นาสกุล)	ประธานศาลรัฐธรรมนูญ
(นายโกเมน ภัทรภิรมย์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายจุมพล ณ สงขลา)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(พลโท จุล อติเรก)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายชัยอนันต์ สมทวณิช)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายมงคล กระจุก)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุจิต บุญบงการ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุจินดา ชงสุนทร)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุวิทย์ ธีรพงษ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอนันต์ เกตุวงศ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอิสสระ นิตินันท์ประภาศ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอุระ หวังอ้อมกลาง)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์
ศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๒/๒๕๔๔

วันที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๔

เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยพัฒนา

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้ยื่นคำร้อง ลงวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๔๓ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคไทยพัฒนา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องสรุปได้ว่า นายทะเบียนพรรคการเมือง ได้รับแจ้งแจ้งการจัดตั้งพรรคไทยพัฒนาเป็นพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ตั้งแต่วันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๔๓ ซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๙ บัญญัติให้พรรคการเมืองต้องดำเนินการ ให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตาม บัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละ หนึ่งสาขาภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับแจ้งแจ้งการจัดตั้งพรรค การเมือง ซึ่งพรรคไทยพัฒนาต้องดำเนินการดังกล่าวภายในวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ แต่ ปรากฏว่า เมื่อครบกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันดังกล่าว พรรคไทยพัฒนาไม่ดำเนินการให้เป็น ไปตามมาตรา ๒๙ เป็นเหตุให้ต้องยุบพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยพัฒนาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการ และส่งสำเนาคำร้องดังกล่าว ให้พรรคไทยพัฒนาทราบ และยื่นคำชี้แจงตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของ ศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๑

รองหัวหน้าพรรคไทยพัฒนา รักษาการแทนหัวหน้าพรรค มีหนังสือลงวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๔๔ ชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญสรุปว่า ภายในระยะเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่ วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับแจ้งแจ้งการจัดตั้งพรรคไทยพัฒนา พรรคไทยพัฒนาดำเนินการให้มีสมาชิกพรรคได้เพียงสองพันสองร้อยสี่สิบสามคน ขณะนี้ได้ดำเนินการหาสมาชิกพร้อมสาขาอยู่ จึงขอโอกาสให้ขยายเวลาอีกสามสิบวันนับแต่วันที่พรรคไทยพัฒนายื่นคำชี้แจง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง และหนังสือชี้แจงของพรรคไทยพัฒนาแล้ว เห็นว่า มีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคไทยพัฒนา ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองหรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ให้มีคำสั่งยุบพรรคไทยพัฒนา เนื่องจากพรรคไทยพัฒนาไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๙ ซึ่งบัญญัติว่า "ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับแจ้งแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการ ให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตาม บัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละ หนึ่งสาขา" และมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใด เหตุหนึ่งดังต่อไปนี้... (๕) ไม่

ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๕ หรือมาตรา ๖๒" และวรรคสอง บัญญัติว่า "เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองใดมีเหตุ ตามที่ระบุไว้ใน (๑) (๒) (๓) หรือ (๕) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้น กับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียนให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น" เมื่อพรรคไทยพัฒนาได้ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๙ กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคไทยพัฒนาได้ตามพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญดังกล่าว มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕)

โดยเหตุผลดังกล่าวจึงขอชี้ชัดว่า ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรค ไทยพัฒนา

(นายประเสริฐ นาสกุล)	ประธานศาลรัฐธรรมนูญ
(นายกระมล ทองธรรมชาติ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายโกเมน ภัทรภิรมย์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายจุมพล ณ สงขลา)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(พลโท จุล อติเรก)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายปรีชา เถลิงวงษ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายผืน จันทร์ปาน)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายมงคล สวรรค์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุจิต บุญบงการ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุจินดา ชงสุนทร)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุวิทย์ วีรพงษ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอนันต์ เกตุวงศ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอมร รักษาสัตย์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอิสสระ นิตินันท์ประภาค)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอุระ หวังอ้อมกลาง)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๑๐/๒๕๔๕

วันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๕

เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพลังไทย

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๔๔ ขอให้ศาล รัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคพลังไทย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า นายทะเบียนพรรคการเมือง ได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคพลังไทย ไว้ในทะเบียนพรรคการเมือง ตั้งแต่วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคพลังไทย คือ ภายในวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๔๔ พรรคพลังไทยต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาค และจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๙ เมื่อครบ กำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันดังกล่าวข้างต้นแล้ว ปรากฏว่า พรรคพลังไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๒๙ กล่าวคือ ยังไม่มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วย สมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา มีเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ตามมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพลังไทย ตามมาตรา ๖๕ วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการพิจารณาวินิจฉัย และส่งสำเนา คำร้องให้พรรคพลังไทย เพื่อยื่นคำชี้แจงตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของ ศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๑

หัวหน้าพรรคพลังไทย (นายพิศิษฐ์ แจวจันทิก เลขาธิการพรรค ทำการแทนหัวหน้า พรรค) ยื่นคำชี้แจง ลงวันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๔๔ ต่อศาลรัฐธรรมนูญ พร้อมเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า พรรคพลังไทยได้รับจดแจ้งการจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ และได้ดำเนินการทางการเมืองตามที่กฎหมายกำหนด พร้อมทั้งสมาชิกห้าพันคนรวมกัน ทั้งสี่ภาคแล้ว โดยนำไปยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๔๔ แต่ คณะกรรมการการเลือกตั้งแจ้งว่า เลขกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันตามมาตรา ๒๙ แล้ว จึงไม่รับ สมาชิกของพรรคพลังไทย พรรคพลังไทยขอโต้แย้งว่า พรรคได้รับจดแจ้งการจัดตั้งเป็นพรรค การเมือง เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ แต่นายทะเบียนพรรคการเมืองได้แจ้งเป็นหนังสือ ให้ทราบ เมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ การนับระยะเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวัน จึงเริ่มนับตั้งแต่วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ อันเป็นวันทราบที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้ง เป็นพรรคการเมือง ไม่ใช่ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ดังนั้น การที่พรรคนำสมาชิกห้าพันคน และสาขาทั้งสี่ภาคไปยื่นต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง เมื่อวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๔๔ จึงไม่เลย ระยะเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันตามมาตรา ๒๙ ทั้งนี้ พรรคมีสมาชิกครบห้าพัน

คนและมีสาขาครบสี่ภาค ตามมาตรา ๒๙ แล้ว ขอให้นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งสมาชิกพรรคหลังไทย นำหาคณะพร้อมทั้งสาขาพรรคทั้งสี่ภาคด้วย

ศาลรัฐธรรมนูญส่งสำเนาคำชี้แจงของหัวหน้าพรรคหลังไทยให้นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณา หากประสงค์จะชี้แจงเพิ่มเติม ให้ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญได้

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ ต่อศาล รัฐธรรมนูญ พร้อมเอกสารประกอบ ซึ่งแจ้งเพิ่มเติมว่า (๑) ได้ตรวจสอบคำขอจัดตั้งพรรคหลังไทยแล้ว เห็นว่า ถูกต้องครบถ้วน จึงรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคหลังไทยไว้ในทะเบียนพรรคการเมือง เลขที่ ๒๓/๒๕๔๓ ตั้งแต่วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ตามมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ พร้อมทั้งได้มีหนังสือแจ้งให้หัวหน้าพรรคหลังไทย ทราบ เมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ต่อมาได้ประกาศราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม ๑๑๗ ตอนพิเศษ ๑๒๒ ง วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ (๒) ในทางปฏิบัติ เมื่อนายทะเบียน พรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง ตั้งแต่วันที่ ได้ ย่อมมีผลเป็นการก่อตั้งสิทธิและหน้าที่ ของพรรคการเมืองในฐานะนิติบุคคลโดยสภาพในวันนั้น ตามมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ทำให้พรรคการเมืองมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนิน กิจกรรมให้เป็นไปตามนโยบาย ข้อบังคับพรรค และมติที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง ตามมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ในฐานะนิติบุคคล พรรคหลังไทยจึงมีสภาพเป็นนิติบุคคลที่สามารถ ดำเนินกิจการต่าง ๆ ได้ตั้งแต่วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ทั้งนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติสนับสนุนไว้ใน มาตรา ๖๗ และ ๑๖ ซึ่งสรุปได้ว่า นิติบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและหน้าที่ซึ่งโดยสภาพจะพึงมีพึงเป็นได้เฉพาะบุคคลธรรมดา เท่านั้น สิทธิและหน้าที่ย่อมกินความรวมถึงการเริ่มต้นนับอายุของบุคคลหรือเริ่มนับเวลาจัดตั้ง นิติบุคคล การนับอายุของบุคคลนั้นให้เริ่มนับแต่วันเกิด การนับเวลาจัดตั้งพรรคการเมืองจึงต้องเป็นไปตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั้นเอง เพราะมิใช่เป็นการคำนวณระยะเวลาตามบทบัญญัติ ว่าด้วยระยะเวลาใน ลักษณะ ๕ บรรพ ๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่เป็นกรณีที่ กฎหมายกำหนดเป็นอย่างอื่น ดังนั้น เมื่อนับวันจัดตั้งพรรคหลังไทย ตั้งแต่วันที่นายทะเบียนรับ จดแจ้งการจัดตั้ง เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ถึงวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๔๔ จึงครบ หนึ่งร้อยแปดสิบวัน ตามนัยมาตรา ๒๙ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ (๓) เมื่อพันกำหนดระยะเวลาดังกล่าว นายทะเบียนพรรคการเมืองไม่ได้รับรายงาน จากพรรคหลังไทยว่าได้ดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วย สมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมี สาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ตามนัยมาตรา ๒๙ แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ (๔) เมื่อมีการรับหนังสือจากบุคคลภายนอกหรือ จากพรรคการเมืองที่มีถึงนายทะเบียนพรรคการเมือง สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการทางสารบรรณ โดยมอบให้สำนักบริหารกลาง ฝ่ายกิจการทั่วไป รับผิดชอบ ดำเนินการ โดยพนักงานจะประทับตราสำนักงาน ลงลำดับที่รับหนังสือ วันที่และเวลาไว้ในสมุด ทะเบียนคุมการรับหนังสือ พร้อมทั้งออกใบรับให้ผู้นำส่งเก็บไว้เป็นหลักฐาน แล้วพนักงานผู้รับผิดชอบ จะนำเรื่องเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นภายในกำหนดเวลาตามกฎหมาย ทั้งนี้ จากการตรวจสอบ สมุดทะเบียนคุมการรับหนังสือของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๔๔ ไม่ปรากฏรายการรับเอกสารของพรรคหลังไทย (๕) สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ยังไม่ได้รับแจ้งจากพรรคหลังไทยว่าได้ดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อย ต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศ กำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา แต่อย่างใด

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องพร้อมเอกสารประกอบ คำชี้แจงพร้อมเอกสารประกอบ ของหัวหน้าพรรคหลังไทย และคำชี้แจงเพิ่มเติมพร้อมเอกสารประกอบของนายทะเบียนพรรคการเมือง แล้ว มีประเด็นต้องพิจารณาวินิจฉัยว่ากรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคหลังไทย ตามคำร้องของ นายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๙ บัญญัติว่า "ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้า

พันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิก ซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรค การเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา" มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "พรรคการเมือง ย่อมเลิกหรือ ยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้ ... (๕) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๕ หรือมาตรา ๖๒" และวรรคสอง บัญญัติว่า "เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียน ว่าพรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (๑) (๒) (๓) หรือ (๕) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อ ศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา แล้วเห็นว่ามีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ ยุบพรรคการเมืองนั้น"

พิจารณาแล้ว เห็นว่า พรรคพลังไทยได้รับแจ้งการจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง เมื่อ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๑ มีหน้าที่ต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไปซึ่งอย่างน้อย ต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตาม บัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศ กำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ภายใน เวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่ วันที่นายทะเบียนรับแจ้งการจัดตั้งพรรคพลังไทย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๙ ซึ่งครบกำหนดในวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๔๔ การที่ พรรคพลังไทยนำรายชื่อสมาชิกห้าพันคนและสาขาทั้งสี่ภาคไปยื่นต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง เมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๔๔ ถือว่า พรรคพลังไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๙ เพราะเป็นการยื่นเกินเวลาที่ กฎหมายกำหนด กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคพลังไทยได้ ตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญ ดังกล่าว มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕) คำชี้แจงของหัวหน้าพรรคพลังไทยที่ว่า นายทะเบียนพรรค การเมืองแจ้งเรื่องรับแจ้งการจัดตั้งพรรคพลังไทยให้พรรคทราบโดยหนังสือเมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ การนับระยะเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวัน จึงเริ่มนับตั้งแต่วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ อันเป็นวันที่พรรคทราบชื่อนายทะเบียนพรรคการเมืองรับแจ้งการจัดตั้งพรรคพลังไทย เป็นพรรคการเมือง นั้น ไม่อาจรับฟังได้ เพราะพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรค การเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๙ บัญญัติเรื่องการนับเวลาภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวัน ให้นับแต่ วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง มิใช่ให้นับแต่วันที่นายทะเบียน พรรคการเมืองแจ้งเป็น หนังสือให้พรรคการเมืองทราบ

โดยเหตุดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จำนวน ๑๑ คน คือ นายกระมล ทองธรรมชาติ นายจุมพล ณ สงขลา พลโท จุล อติเรก นายปรีชา เจริญนิพนธ์ นายฉันทป่าน นายมงคล สระฐาน นายสุจิต บุญบงการ นายสุจินดา ยงสุนทร นายสุวิทย์ สิริพงษ์ นายอนันต์ เกตุวงศ์ และนายจตุร หวังอ้อมกลาง จึงอาศัย อำนาจตามพระราช บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง สั่งให้ยุบ พรรคพลังไทย

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญฝ่ายเสียงข้างน้อย จำนวน ๒ คน คือ นายสมร รักษาศักดิ์ และนายอิสระ นิติทัศน์ประกาศ ให้ยกคำร้อง

(นายอิสระ นิติทัศน์ประกาศ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ปฏิบัติหน้าที่ประธานในที่ประชุม คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายกระมล ทองธรรมชาติ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายจุมพล ณ สงขลา)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(พลโท จุล อติเรก)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายปรีชา เจริญนิพนธ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายฉันทป่าน)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายมงคล สระฐาน)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
นายศักดิ์ เตชะชาญ	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายสุจิต บุญบงการ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุจินดา ยงสุนทร)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุวิทย์ อีรพงษ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอนันต์ เกตุวงศ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอมร รัชชาสัตย์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายจรรยา หวังอ้อมกลาง)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

D
P
U

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์
ศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๒๖/๒๕๔๔

วันที่ ๓๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๔

เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพหุกิจไทย

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๔ ขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคพหุกิจไทย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องสรุปได้ว่า นายทะเบียนพรรคการเมือง ได้รับแจ้งแจ้งการจัดตั้งพรรคพหุกิจไทยไว้ในทะเบียนพรรคการเมือง ตั้งแต่วันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๔๓ พรรคพหุกิจไทยจึงเป็นพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นเป็นเวลามากกว่าเก้าสิบวันนับจนถึงวันสิ้นปี พ.ศ. ๒๕๔๓ แต่หัวหน้าพรรคพหุกิจไทยไม่ได้จัดทำรายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๔๓) ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองกำหนด และแจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๕ เป็นเหตุ ให้ยุบพรรคการเมืองได้ ตามมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพหุกิจไทย ตามมาตรา ๖๕ วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการและให้รับไว้พิจารณาวินิจฉัยต่อไป พร้อมทั้งส่งสำเนาคำร้องให้พรรคพหุกิจไทย เพื่อยื่นคำชี้แจงตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วย วิธีการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๑

หัวหน้าพรรคพหุกิจไทยมีหนังสือลงวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๔๔ ชี้แจงต่อ ศาลรัฐธรรมนูญว่า เคยพบกับเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อปรึกษาเกี่ยวกับ เลขาธิการพรรคไม่ให้ความร่วมมือ แต่เจ้าหน้าที่ไม่ได้ให้คำแนะนำอะไร เพียงแต่กล่าวว่า เป็นเรื่อง ภายในพรรคให้แก้ไขกันเอง จึงได้นำเรื่องเข้าหารือกับคณะกรรมการบริหารพรรค และตกลงให้มีการ ประชุมใหญ่สามัญประจำปี ๒๕๔๔ พร้อมกับ จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญให้โอกาสพรรคพหุกิจไทย ดำเนินการอีกครั้ง โดยสัญญาว่า จะพยายามทำดีที่สุด และจะไม่ให้ความผิดพลาดเกิดขึ้นอีก และขอรับผิดชอบทั้งหมด

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง คำชี้แจง และเอกสารประกอบ คำชี้แจงของหัวหน้าพรรคพหุกิจไทยแล้ว มีประเด็นต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรค พหุกิจไทยตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ขอให้ มีคำสั่งยุบพรรคพหุกิจไทย เนื่องจากพรรคพหุกิจไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๕ ซึ่งบัญญัติว่า "ให้หัวหน้าพรรค การเมืองจัดทำรายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนด และแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายในเดือนมีนาคมของทุกปี เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ เว้นแต่พรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นยังไม่ถึงเก้าสิบวันนับจนถึงวันสิ้นปี ปฏิทิน" และโดยที่มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "พรรคการเมืองข่มขู่หรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง

ดังต่อไปนี้... (๕) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๕ หรือ มาตรา ๖๒" และวรรคสอง บัญญัติว่า "เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่า พรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุ ไว้ใน (๑) (๒) (๓) หรือ (๕) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรค การเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้นายทะเบียนสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น" ปรากฏว่า เมื่อพ้น กำหนดเวลาเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ แล้ว พรรคพิทักษ์ไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๕ กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคพิทักษ์ไทยได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕)

โดยเหตุดังกล่าวจึงจำเป็นต้อง ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคพิทักษ์ไทย

(นายประเสริฐ นาสกุล)	ประธานศาลรัฐธรรมนูญ
(นายกระมล ทองธรรมชาติ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายจุมพล ณ สงขลา)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(พลโท จุล อติเรก)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายปรีชา เถลิงถวัลย์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายผืน จันทร์ปาน)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายมงคล สวรรค์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายศักดิ์ เตตราชาญ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุจิต บุญบงการ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุจินดา ชงสุนทร)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุวิทย์ ชีระพงษ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอนันต์ เกตุวงศ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอมร รักษาสัตย์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอิสสระ นิตินนท์ประภาค)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายชูระ หวังอ้อมกลาง)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๑๒/๒๕๔๔

วันที่ ๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๔

เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคนิคมมหาชน

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๔ ขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคนิคมมหาชน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรค การเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องสรุปได้ว่า นายทะเบียนพรรค การเมืองได้รับแจ้งแจ้งการจัดตั้งพรรคนิคมมหาชนไว้ในทะเบียนพรรคการเมือง ตั้งแต่วันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๔๓ พรรคนิคมมหาชนจึงเป็นพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นเป็นเวลามากกว่าเก้าสิบวันนับ จนถึงวันสิ้นปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ซึ่งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๕ กำหนดให้หัวหน้าพรรคที่จัดตั้งขึ้นเกินเก้าสิบวันนับจนถึงวันสิ้นปีปฏิบัติหน้าที่ราชการ การดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๔๓) ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองกำหนด และแจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ ปรากฏว่า พรรคนิคมมหาชนไม่แจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบภายในเวลาที่กำหนด เป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ ตามมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคนิคมมหาชน ตามมาตรา ๖๕ วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการและให้รับไว้พิจารณาวินิจฉัยต่อไป พร้อมทั้งส่งสำเนาคำร้องให้พรรคนิคมมหาชน เพื่อยื่นคำชี้แจงตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วย วิธีการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๑

หัวหน้าพรรคนิคมมหาชนส่งคำชี้แจงลงวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๔๔ ต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า พรรคนิคมมหาชนเป็นพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นเพียง ๙๓ วัน ดำเนินกิจการทางการเมืองต่าง ๆ หลายประการ เช่น การจัดหาสมาชิกพรรค การจัดตั้งสาขาพรรคให้ครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด การเผยแพร่นโยบายของพรรค ตลอดจนการมีส่วนร่วมทางการเมืองอื่น ๆ เป็นต้น ทั้งนี้ ในการดำเนินกิจการทางการเมืองดังกล่าว พรรคนิคมมหาชนได้จ่ายจากทุนทรัพย์ที่พรรคจัดหามาเอง มี ไซ เงินสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองแต่อย่างใด อีกทั้งพรรคนิคมมหาชนมิได้รับหนังสือเตือนจากนายทะเบียนพรรคการเมืองให้จัดส่งรายงานการดำเนินกิจการดังกล่าว ดังนั้น การที่พรรคนิคมมหาชนจัดส่งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง (แบบ ท.พ.๔) เกินกำหนดเวลาที่กฎหมายบัญญัติไว้ เป็นความผิดพลาดที่มีได้เจตนาและตั้งใจแต่ประการใด ควรได้รับการบรรเทาโทษ เพื่อให้พรรคมีโอกาสรับใช้ประเทศชาติและสังคมต่อไป จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยกคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง คำชี้แจง และเอกสารประกอบคำชี้แจงของหัวหน้าพรรคนิคมมหาชนแล้ว มีประเด็นต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคนิคมมหาชนตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า คำโต้แย้งของพรรคนิติมหาชน รับฟังไม่ได้ เนื่องจากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ฯ มิได้กำหนดให้นายทะเบียนพรรคการเมืองมีหน้าที่เดือนหัวหน้าพรรคการเมืองให้จัดส่งรายงานการดำเนินกิจการดังกล่าว อีกทั้งบทบัญญัติมาตรา ๓๕ เป็นบทบังคับที่ให้พรรคการเมืองต่าง ๆ ต้องดำเนินการจัดส่งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคภายในระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ แม้ว่า การดำเนินกิจการทางการเมืองของพรรคนิติมหาชน ใช้จ่ายจากทุนทรัพย์ที่พรรคจัดหาตนเอง มิได้ใช้จ่ายจากเงินสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองก็ตาม ดังนั้น การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ขอให้มีความสั่งยุบพรรคนิติมหาชน เนื่องจากพรรคนิติมหาชนไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๕ ซึ่งบัญญัติว่า "ให้หัวหน้าพรรคการเมืองจัดทำ รายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนด และแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายในเดือนมีนาคมของทุกปี เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ เว้นแต่พรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นยังไม่ถึงเก้าสิบวันนับจนถึงวันสิ้น ปีปฏิทิน" และโดยที่มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใด เหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้... (๕) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๕ หรือ มาตรา ๖๒" และวรรคสอง บัญญัติว่า "เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่า พรรค การเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (๑) (๒) (๓) หรือ (๕) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่ง ให้ยุบพรรคการเมืองนั้น" ปรากฏว่า เมื่อพ้นกำหนดเวลาเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ แล้ว พรรคนิติมหาชน รับว่า ไม่ได้ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๕ กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคนิติมหาชนได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕)

โดยเหตุดังกล่าวนี้จึงขังต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรค นิติมหาชน

(นายอิสสระ นิติทัณฑ์ประภาศ)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
ปฏิบัติหน้าที่ประธานในที่ประชุม
คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายกระมล ทองธรรมชาติ)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายจุมพล ณ สงขลา)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(พลโท รุส อติเรก)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายปรีชา เถลิงวินิชย์)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายฉันทน์ จันทร์ปาน)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายมงคล สระแก้ว)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายศักดิ์ เศรษฐาญ)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายสุจิต บุญบงการ)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายสุจินดา ยงสุนทร)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายสุวิทย์ อธิพงษ์)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายอนันต์ เกตุวงศ์)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายอมร รัชชาลัย)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายจระ หวังอ้อมกลาง)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๑/๒๕๔๕

วันที่ ๑๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๕

เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคกึ่งไทย

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๔ ขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคกึ่งไทย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง

๑. ข้อเท็จจริงตามคำร้อง คำร้องเพิ่มเติม และเอกสารประกอบคำร้องสรุปได้ว่า

๑.๑ นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับแจ้งการจัดตั้งพรรคกึ่งไทยไว้ในทะเบียน พรรคการเมือง ตั้งแต่วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๔๓ พรรคกึ่งไทยจึงเป็นพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นเป็น เวลามากกว่าเก้าสิบวันนับจนถึงวันสิ้นปี พ.ศ. ๒๕๔๓ แต่หัวหน้าพรรคกึ่งไทยไม่ได้จัดทำรายงาน การดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๔๓) ให้ถูกต้องตามความ เป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองกำหนด และแจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมือง ทราบ ภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ ตามพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่า ด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๕ เป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ ตาม มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕) นายทะเบียน พรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรค กึ่งไทย ตามมาตรา ๖๕ วรรคสอง

๑.๒ เมื่อนายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับแจ้งการจัดตั้งพรรคกึ่งไทยไว้ใน ทะเบียนพรรคการเมืองแล้ว ได้มี การจัดส่งคู่มือการปฏิบัติงานของพรรคการเมือง เพื่อใช้เป็นแนวทาง ในการปฏิบัติงานของพรรคการเมือง คู่มือดังกล่าวมี การระบุรายละเอียดวิธีการในการจัดทำรายงานการ ดำเนินกิจการของพรรคการเมือง พร้อมทั้งโทษไว้อย่างชัดเจน และใน คราวประชุมผู้อำนวยการพรรค การเมือง ครั้งที่ ๑/๒๕๔๔ วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๔๔ ณ อาคารชินวัตร ๓ กรุงเทพมหานคร โดยมี นายประเสริฐ ลิ้มประเสริฐ ผู้อำนวยการพรรค นายคณาษฎ์ นิตย์ลักษณ์ และนายกิติภณ พงศ์พิทยา ผู้ช่วยผู้อำนวยการ พรรคกึ่งไทย เข้าร่วมประชุมด้วย ได้มีการแจ้งเตือนให้ทราบว่า พรรคการเมืองที่จัดตั้ง ขึ้นไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน นับถึง สิ้นปีปฏิทิน ต้องรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปี ปฏิทินที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริงตามวิธี การที่นายทะเบียนกำหนด ต่อมาพรรคกึ่งไทยได้จัดส่ง เอกสารการประชุมใหญ่วิสามัญ ครั้งที่ ๑/๒๕๔๔ วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๔ ให้นายทะเบียนพรรค การเมือง เพื่อแจ้งการเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารพรรค ตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๓ พร้อมทั้งการรับรองงบการเงินประจำปี ๒๕๔๓ โดย การ รายงานผลงานของกรรมการบริหารพรรคมีหัวข้อตามแบบรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง (แบบ ท.พ. ๔) เป็นไปตามที่นายทะเบียนพรรคการเมืองกำหนด แต่การดำเนินดังกล่าวได้ดำเนินการ เมื่อเลยเวลาที่กฎหมายกำหนด แล้ว ต่อมาวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๔๔ พรรคกึ่งไทยได้ส่งรายงานการ ดำเนินกิจการของพรรคการเมืองตามแบบที่นาย ทะเบียนพรรคการเมืองกำหนด เจ้าหน้าที่ของสำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงใช้เวลาในการตรวจสอบระยะหนึ่ง ด้วยความรอบคอบ แล้วนำเสนอต่อ นายทะเบียนพรรคการเมือง เพื่อขอให้ยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรค

การเมืองที่ไม่ปฏิบัติ ตามมาตรา ๓๕ ซึ่งกรณีนี้นายทะเบียนเห็นชอบ เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๔ และนำคำร้อง ส่ง ศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๔๔

๒. หัวหน้าพรรคก๊กไทยมีหนังสือลงวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๔๔ ชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปได้ว่า

พรรคก๊กไทยดำเนินกิจการทางการเมืองมาโดยต่อเนื่อง ได้ส่งรายงานการดำเนินการตามความเป็นจริง และ เข้าใจโดยสุจริตว่า เอกสารรายงานกิจการของพรรคที่ดำเนินในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ และส่งให้ผู้ร้องนั้นถูกต้องและมีราย ละเอียดอันเป็นสาระสำคัญตามกฎหมายแล้ว แต่เมื่อทราบภายหลังว่า รายงานการดำเนินการตามมาตรา ๓๕ ยังไม่ สมบูรณ์ จึงเรียบเรียงใหม่ตามแบบส่งให้ผู้ร้องเมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๔๔ การที่ผู้ร้องรับเอกสารโดยไม่มี การทักท้วง แสดงว่าพรรคก๊กไทยมิได้เจตนาฝ่าฝืน หรือหลีกเลี่ยงการส่งรายงานการดำเนินการของพรรค หากผู้ร้องเห็นว่า พรรคก๊ก ไทยดำเนินกิจการ ไม่ถูกต้อง จะต้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายใน ๑๕ วัน เพื่อให้ศาลมีคำสั่งยุบพรรค โดยผู้ร้อง ต้องทราบว่า พรรคการเมืองใดส่งหรือไม่ส่งรายงานภายในวันที่ ๑ เมษายน จึงต้องยื่นคำร้องต่อ ศาลรัฐธรรมนูญภายใน วันที่ ๑๕ เมษายน การที่ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๔ คำร้องจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะขาดอายุความในการดำเนินคดี และเนื่องจากพรรคก๊กไทย เป็นนิติบุคคล การที่ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อขอยุบพรรคก๊กไทย โดยผู้ถูกร้อง คือ นายพิจิตต์ รัตตกุล จึงเป็นการยื่นคำร้องผิดตัว ด้วยเหตุดังกล่าว จึงขอให้ศาลรัฐ ธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด ดังนี้

๒.๑ ขอให้ยกคำร้องของผู้ร้อง เนื่องจากผู้ถูกร้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๕ ครบถ้วนแล้ว

๒.๒ ขอให้วินิจฉัยว่า คำร้องของผู้ร้องเมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๔ ขาดอายุความในการดำเนินคดี

๒.๓ ขอให้วินิจฉัยว่า คำร้องของผู้ร้องไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะยื่นคำร้อง ผิดตัวบุคคล

๓. ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยการออกนั่งพิจารณา เพื่อรับฟังคำแถลง ของคู่กรณี ดำเนินการ สืบพยานตามความจำเป็นแห่งคดี และเปิดโอกาสให้คู่กรณียื่นคำแถลงปิดคดีแล้ว โดยคู่กรณีได้เบิกความซึ่งมีสาระสำคัญ เช่นเดียวกับคำร้องและคำชี้แจง ทั้งนี้ ฝ่ายผู้ร้องได้ยื่นพยานเอกสาร รวม ๘ ฉบับ (เอกสารหมายเลข ๑ ๑ ถึง ๑ ๘) ฝ่ายผู้ถู กร้องได้ยื่นพยานเอกสาร รวม ๓๒ ฉบับ (เอกสาร หมายเลข ล ๑ ถึง ล ๓๒)

๓.๑ ผู้ร้องแถลงสรุปได้ว่า

(๑) การรายงานการดำเนินการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐ ธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๕ หมายความว่า รายงานการดำเนินการระหว่างวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๓ ถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๔๓ โดยมีระยะเวลาการจัดทำรายงานเริ่มต้นหลังปีปฏิทินที่ผ่านมา คือ เริ่ม ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๔ ถึงวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๔๔ ส่วนวิธีการจัดทำรายงานให้เป็นไปตามที่นายทะเบียนกำหนด คือ เป็นไปตาม ประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง วิธีการรายงานการดำเนินการพรรคการเมือง ลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๑ โดยนายทะเบียนต้องนำรายงานดังกล่าวประกาศให้สาธารณชนทราบว่า ในรอบปี ปฏิทินที่ผ่านมา พรรคการเมืองแต่ละพรรคได้ดำเนินการกิจการอะไร สาระสำคัญของรายงานดังกล่าวจึงขึ้น อยู่กับเนื้อหาที่เป็นไปตามที่ กำหนดในแบบ ท.พ. ๔ ดังนั้น กำหนดเวลาที่พรรคการเมืองต้องรายงาน กิจการในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมา คือ ภายในเดือน มีนาคมของปีปฏิทินถัดไป

(๒) เอกสารหมายเลข ล ๑ ถึง ล ๔ ซึ่งผู้ถูกร้องอ้างในคราวออกนั่งพิจารณาว่า เป็นการรายงานการดำเนินการของ พรรค ตามมาตรา ๓๕ นั้น ผู้ร้องชี้แจงกรณีดังกล่าวว่า

เอกสารหมายเลข ล ๑ เรื่องการจัดตั้งพรรคก๊กไทย เป็นเอกสารประกอบการ ยื่นคำขอจัดตั้งพรรคการเมือง ตาม มาตรา ๑๓

เอกสารหมายเลข ล ๒ เรื่องการประชุมคณะกรรมการบริหารพรรค เป็น เอกสารประกอบเพื่อขอให้นายทะเบียน พิจารณาเรื่องการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารพรรคที่ต้อง ดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา ๓๑

เอกสารหมายเลข ล ๓ เรื่องโครงการขอรับการจัดสรรเงินสนับสนุน เป็นการ จัดทำโครงการและแผนงานในการ ดำเนินกิจการของพรรคการเมืองที่ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งตาม หลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือก

ดังกล่าวตามมาตรา ๕๔

เอกสารหมายเลข ๔ ๕ และ ๖ เป็นเอกสารประกอบการขอจัดตั้ง สาขาพรรค ซึ่งหัวหน้าพรรคคนไทยต้องแจ้ง ต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองภายในสิบห้าวันนับแต่วัน จัดตั้งสาขาตามมาตรา ๓๐

เอกสารหมายเลข ๗ เรื่องการส่งข้อมูลจำนวนสมาชิกเป็นการรายงาน จำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงในรอบปี ปฏิทินที่ผ่านมาตามมาตรา ๓๔

เอกสารหมายเลข ๘ เรื่องการรายงานเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหาร พรรคตามมาตรา ๓๓

เอกสารหมายเลข ๙ เป็นการจัดทำรายงานการดำเนินการของพรรค การเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาตาม ความหมายและองค์ประกอบของความ ในมาตรา ๓๕ แต่ผู้ถูกร้อง ได้ยื่นเอกสารตามแบบ ท.พ. ๔ เมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๔๔

(๓) การที่ผู้ถูกร้องยื่นแบบรายงานการดำเนินการของพรรคคนไทยตามแบบ ท.พ. ๔ ต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง เมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๔๔ ซึ่งล่วงเลยเวลาเดือนมีนาคม ตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว ดังนั้นผู้ถูกร้องจึงไม่อาจ ที่จะอ้างเอาประโยชน์ใด ๆ จากความไม่ถูกต้องเช่นนั้น ได้อีก แต่ที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบ การดำเนินงานของพรรคการเมือง ได้รับไว้ นั้น เพื่อประมวลนำเสนอนายทะเบียนพรรคการเมือง ตามมาตรา ๖ พรรคสอง เพื่อให้ นายทะเบียน พรรคการเมืองพิจารณาดำเนินการกับทุกพรรคการเมืองที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย การที่เจ้าหน้าที่ สำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้งรับเรื่องดังกล่าวไว้ จึงไม่ใช่เป็นการรับเรื่อง ในฐานะผู้มีอำนาจทำการแทน นายทะเบียนพรรคการเมือง เมื่อนายทะเบียนพรรคการเมืองรับทราบในวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๔ จึงถือว่าวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๔ เป็นวันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง

(๔) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๐ พรรคสอง บัญญัติให้หัวหน้าพรรคการเมืองเป็นผู้แทนของพรรคการเมืองในกิจการอันเกี่ยวกับ บุคคลภายนอก ดังนั้น คำร้องขอให้ยุบพรรคคนไทย ที่นายทะเบียนพรรคการเมืองระบุชื่อ นายพิชิต รัตตกุล หัวหน้าพรรคคนไทย ผู้ถูกร้องนั้น ย่อมมีความหมายเป็นที่แจ้งชัด ว่า ร้องนายพิชิต รัตตกุล ในฐานะ เป็นหัวหน้าพรรคคนไทย ซึ่งเป็นไปตามความในมาตรา ๓๕ ที่กำหนดให้หัวหน้าพรรค เป็นผู้มีหน้าที่ จัดทำรายงานการดำเนินการของพรรคคนไทยและแจ้งให้นายทะเบียนทราบ จึงเป็นไปโดยถูกต้องตาม กฎหมายไม่ทำให้ผู้ถูกร้องหลงต่อสู้อย่างใด

๓.๒ ผู้ถูกร้องแถลงสรุปได้ว่า

(๑) ผู้ถูกร้องได้ดำเนินการทาง การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอย่างต่อเนื่อง และได้ปฏิบัติตามกฎหมายและ ระเบียบต่าง ๆ ภายใต้คำแนะนำของผู้ร้องอย่างเคร่งครัด รวมทั้งให้ความ ร่วมมือกับคณะกรรมการการเลือกตั้งและได้ รายงานกิจการต่าง ๆ รวม ๔ ครั้ง ภายในเดือนมีนาคม ๒๕๔๔ ตามที่กฎหมายกำหนด ปรากฏตามเอกสารหมายเลข ๑ ถึง ๓ ๔ ซึ่งผู้ร้องได้รับไว้ และได้ ตอบรับเอกสารดังกล่าวแล้ว โดยมีสาระสำคัญถูกต้องตามเป็นจริงตามนัยของพระราช บัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๕ เมื่อผู้ร้องมิได้ทักท้วง จึงทำให้ผู้ถูกร้อง เข้าใจโดยสุจริตว่า ได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดของกฎหมายและวิธีการที่นายทะเบียนกำหนดแล้ว

(๒) เมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๔ เจ้าหน้าที่ของผู้ถูกร้องได้รับการ ประสานงานจากเจ้าหน้าที่ของผู้ร้องซึ่งเป็น ตัวแทนของผู้ร้องว่า เอกสารของพรรคตามหมาย ๑ ถึง ๓ ๔ ที่ได้ยื่นภายในเดือนมีนาคม ๒๕๔๔ นั้น ยังไม่เรียบร้อยขอ ให้ดำเนินการให้เรียบร้อย ผู้ถูกร้อง จึงตรวจสอบเอกสารที่ยื่นไปแล้วพบว่า เอกสารดังกล่าวมีสาระสำคัญครบถ้วนตามที่ กฎหมายกำหนด แต่มิได้แยกหมวดหมู่ให้ชัดเจน จึงได้นำสาระสำคัญจากเอกสารตามหมาย ๑ ถึง ๓ ๔ เรียบเรียง เสียใหม่ให้ครบถ้วนเป็นหมวดหมู่แล้วส่งมอบให้กับผู้ร้องเมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๔๔ โดยผู้ร้อง ได้รับไว้ถูกต้องแล้ว อีกทั้ง รับว่า เป็นเอกสารรายงานการดำเนินการของพรรคตามที่กฎหมายกำหนด ปรากฏตามเอกสารหมายเลข ๑ ๕

(๓) การยื่นคำร้องของผู้ร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้ยุบพรรคของผู้ถูกร้อง ล่วงเลยระยะเวลา ๑๕ วัน ตามพระราช บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕) และวรรคสอง และเป็นการยื่น คำร้องที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายโดยความเป็นจริง ในทางปฏิบัติ ผู้ร้องยอมรับทุกประการแล้วว่า ความได้ปรากฏต่อผู้ร้องว่า มีการจัดส่งหรือไม่จัดส่ง รายงานการดำเนินการของพรรคของผู้ถูกร้อง ตามเอกสารหมายเลข ๑ ๑๔ โดยครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑

เมษายน ๒๕๔๔ ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๔ และครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๔๔ การที่ผู้ร้องอ้างว่า ความเห็นปรากฏแก่ผู้ร้องในวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๔ และผู้ร้องใช้อำนาจตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง โดยยื่นคำร้อง ต่อศาลรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๔ จึงยังอยู่ในระยะเวลา ๑๕ วัน ตามที่กฎหมายกำหนดนั้น ผู้ถูกร้องเห็นว่าฟังไม่ขึ้น

(๔) การยื่นคำร้องของผู้ร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้ยุบพรรคของผู้ถูกร้องนั้น เป็นคำร้องที่ขัดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๙ และมาตรา ๒๐ วรรคสอง เพราะเป็นคำร้องที่ร้องผิดตัวบุคคล ซึ่งในคำร้องดังกล่าวชื่อคู่ความระหว่าง นายธีรศักดิ์ วรรณสุด ประธานกรรมการการเลือกตั้ง (นายทะเบียนพรรคการเมือง) ผู้ร้อง กับนายพิจิตต์ รัตกุล ผู้ถูกร้อง ซึ่งเป็นคู่ความในคดี โดยที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๙ บัญญัติให้พรรคการเมืองที่นายทะเบียนจัดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองแล้ว เป็นนิติบุคคล พรรคกึ่งไทยได้รับจัดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองเมื่อ วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๔๓ ดังนั้นพรรคกึ่งไทยจึงเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย และตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๐ วรรคสอง ให้หัวหน้าพรรคการเมืองเป็นเพียงผู้แทนของพรรค การเมืองเท่านั้น คำร้องของผู้ร้องที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญให้ยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามคำร้อง ฉบับลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๔ นั้น เป็นคำร้องกล่าวหาผิดตัวบุคคลอันเป็นองค์ประกอบในข้อสาระสำคัญ จึงเป็นคำร้องที่ขัดต่อกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๙ และมาตรา ๒๐ วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้อง คำร้องเพิ่มเติม พร้อมเอกสารประกอบและคำแถลง ของผู้ร้อง คำชี้แจง พร้อมเอกสารประกอบคำชี้แจงและคำแถลงของผู้ถูกร้อง รวมทั้งข้อเท็จจริงที่ได้จาก การออกนั่งพิจารณาแล้วมีประเด็นที่ต้องวินิจฉัย ๓ ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคกึ่งไทยตามคำร้องของนายทะเบียนพรรค การเมือง หรือไม่

ประเด็นที่สอง คำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองมีปัญหาเรื่องอายุความ หรือไม่

ประเด็นที่สาม คำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองเป็นคำร้องที่ร้องผิดตัว หรือไม่

พิจารณาแล้วมีปัญหาเบื้องต้นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยในประเด็นที่สองและประเด็นที่สาม ก่อนว่า คำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองมีปัญหาเรื่องอายุความ และเป็นคำร้องที่ร้องผิดตัว หรือไม่

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕) บัญญัติว่า พรรคการเมืองยอมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้... (๕) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๕ หรือมาตรา ๖๒ และ วรรคสอง บัญญัติว่า "เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่า พรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (๑) (๒) (๓) หรือ (๕) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อ นายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้อง ของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น"

กรณีตามประเด็นที่สองที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๔ คำร้องจึงไม่ชอบด้วยกฎหมายเพราะขาดอายุความในการดำเนินคดี นั้น พิจารณาแล้ว เห็นว่า ผู้ถูกร้องยื่นรายงานการดำเนินกิจการของพรรค ตามวิธีการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองกำหนด เมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๔๔ และข้อเท็จจริงปรากฏว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบและลง ลายมือชื่อในคำร้อง เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๔ โดยยื่นคำร้องดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๔๔ จึงเป็นการยื่นคำร้องภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อ นายทะเบียนตามที่มาตรา ๖๕ วรรคสอง บัญญัติไว้ คำร้องของผู้ร้องจึงชอบด้วยกฎหมายแล้ว และ ไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยว่า กรณีดังกล่าวเป็นเรื่องอายุความหรือไม่

ส่วนกรณีตามประเด็นที่สามที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า คำร้องของผู้ร้องไม่ชอบด้วยกฎหมายเพราะ ยื่นคำร้องผิดตัวบุคคล นั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๙ บัญญัติว่า "ให้พรรคการเมืองที่นายทะเบียนรับจัดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองแล้วเป็น นิติบุคคล" และมาตรา ๒๐ วรรคสอง บัญญัติว่า "ให้หัวหน้าพรรคการเมืองเป็นผู้แทนของพรรคการเมือง ในกิจการอันเกี่ยวกับบุคคลภายนอก เพื่อการนี้หัวหน้าพรรคการเมืองจะมอบหมาย

เป็นหนังสือให้กรรมการบริหารคนหนึ่งหรือหลายคนทำการแทนก็ได้”

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติ ฯ มาตรา ๓๕ บัญญัติให้หัวหน้าพรรคการเมือง จัดทำรายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนด และแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายในเดือนมีนาคมของทุกปี ดังนั้น การที่ผู้ร้องระบุชื่อหัวหน้าพรรคกึ่งไทย ซึ่งเป็นผู้แทนของพรรคการเมืองว่าเป็นผู้ถูกร้อง จึงเป็นการ ถูกต้องตามที่พระราชบัญญัติ ฯ มาตรา ๒๐ และมาตรา ๓๕ บัญญัติไว้แล้ว

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยต่อไปในประเด็นที่หนึ่งมีว่า กรณีมีเหตุที่จะ สั่งให้ยุบพรรคกึ่งไทยตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๕ บัญญัติว่า “ให้หัวหน้าพรรคการเมืองจัดทำรายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทิน ที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนด และแจ้งให้นายทะเบียนทราบ ภายในเดือนมีนาคมของทุกปีเพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ เว้นแต่พรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นยังไม่ถึง เก้าสิบวันนับจนถึงวันสิ้นปีปฏิทิน”

พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ขอให้ มีคำสั่งยุบพรรคกึ่งไทย เนื่องจากพรรคกึ่งไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๕ กล่าวคือ เมื่อพ้นกำหนดเวลาเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ แล้ว พรรคกึ่งไทยไม่ได้จัดทำรายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมา ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองกำหนด ที่พรรคกึ่งไทยอ้างว่า ได้ส่งรายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคการเมืองตามเอกสารหมายเลข ๑ ถึง ๔ และอ้างว่า เมื่อได้ รับแจ้งจากนายทะเบียนพรรคการเมืองว่าไม่เรียบร้อย ก็ได้จัดการแก้ไขจัดหมวดหมู่เสียใหม่ แล้วยื่นอีก เมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๔๔ นั้น เห็นว่า รายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคการเมืองที่ผู้ถูกร้อง ต้องทำ จะต้องเป็นไปตามวิธีการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองกำหนด โดยนายทะเบียนพรรคการเมือง ได้กำหนดแบบ ท.พ. ๔ เพื่อให้พรรคการเมืองใช้รายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคโดยแบบ ท.พ. ๔ ดังกล่าวมีหัวข้อดังนี้ ๑) การดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายพรรค ๒) การประชุมต่าง ๆ ตามข้อบังคับพรรค ๓) การดำเนินงานของพรรคการเมืองตามบทบัญญัติของกฎหมาย ๔) การให้ความรู้ในทางการเมืองและเรื่องอื่น ๆ แก่สมาชิกพรรคและประชาชนทั่วไป ๕) สถานะทางการเงินของพรรคในรอบปีที่รายงาน ๖) ทศพิธยลและหนี้สินของพรรค ๗) การดำเนินงานอื่น ๆ ของพรรค

ข้อเท็จจริงปรากฏว่า เอกสารหมายเลข ๑ ถึงเอกสารหมายเลข ๔ ที่พรรคกึ่งไทยอ้างว่าส่งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองแล้ว คือ เอกสารหมายเลข ๑ เรื่องการจัดตั้งพรรคกึ่งไทย ส่งเมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๔๓ เอกสารหมายเลข ๒ เรื่องการประชุมกรรมการบริหารพรรค ส่งเมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๓ เอกสารหมายเลข ๓ เรื่องโครงการขอรับการจัดสรรเงินสนับสนุน ส่งเมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๔๓ เอกสารหมายเลข ๔ เรื่องรายงานการประชุมกรรมการบริหารพรรค และการจัดตั้งสาขา พรรค ๕ สาขา ส่งเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ เอกสารหมายเลข ๕ เรื่องรายงานการประชุม กรรมการบริหารพรรค และการจัดตั้งสาขาพรรค ๒ สาขา ส่งเมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๓ เอกสาร หมายเลข ๖ เรื่องรายงานการประชุม กรรมการบริหารพรรค และการจัดตั้งสาขาพรรค ๑ สาขา ส่งเมื่อ วันที่ ๕ มกราคม ๒๕๔๔ เอกสารหมายเลข ๗ เรื่องการส่งข้อมูลจำนวนสมาชิกพรรค ส่งเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ เอกสารหมายเลข ๘ เรื่องการประชุมกรรมการบริหารพรรค ส่งเมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๔๔

พิจารณาแล้วเห็นว่า เอกสารหมายเลข ๑ ถึงเอกสารหมายเลข ๘ มีสาระสำคัญ คือ เอกสารหมายเลข ๑ เป็นเอกสารประกอบการยื่นคำขอจัดตั้งพรรคการเมืองตามมาตรา ๑๓ เอกสารหมายเลข ๒ และเอกสารหมายเลข ๔ เป็นเอกสารประกอบเพื่อขอให้นายทะเบียนพิจารณาเรื่องการเปลี่ยนแปลง คณะกรรมการบริหารพรรค ตามมาตรา ๑๓ เอกสารหมายเลข ๓ เป็นเอกสารเรื่องโครงการขอรับการจัดสรร เงินสนับสนุนพรรค ตามมาตรา ๕๔ เอกสารหมายเลข ๔ ถึง ๖ เป็นเอกสารประกอบการจัดตั้งสาขา พรรค ซึ่งต้องแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองภายในสิบห้าวันนับแต่วันจัดตั้งสาขา ตามมาตรา ๓๐ เอกสารหมายเลข ๗ เป็นรายงานจำนวนสมาชิกตามมาตรา ๓๔ เอกสารดังกล่าวจึงเป็นเรื่องที่ผู้ถูกร้องต้อง ยื่นตามกฎหมายในเรื่องนั้น ๆ อยู่แล้ว และมีได้มีสาระสำคัญเป็นรายงานการดำเนินงานกิจการของพรรค การเมืองตามวิธีการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองประกาศกำหนด ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑

มาตรา ๓๕ ประกอบกับพระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบังคับทำให้ พรรคการเมืองต่าง ๆ ต้องดำเนินการจัดส่งรายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคตามวิธีการที่นายทะเบียน กำหนดภายในสิ้นเดือนมีนาคมของทุกปี การที่ผู้ถูกร้องส่งรายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคการเมือง ตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนด (แบบ ท.พ. ๘) เมื่อวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๔๔ ซึ่งเลยกำหนดเวลา ตามกฎหมายแล้ว ผู้ถูกร้องจะอ้างว่า เข้าใจโดยสุจริตว่าได้มีการยื่นแบบรายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคการเมืองโดยถูกต้องแล้วหาได้ไม่ เมื่อผู้ถูกร้องไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๕ กรณีจึงมีเหตุที่ส่งยุบพรรคการเมือง ได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕)

โดยเหตุดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยศาลการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จำนวน ๑๑ ต่อ ๒ เสียง จึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคการเมือง

(นายอิสสระ นิตินันท์ประกาศ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ปฏิบัติหน้าที่ประธานในที่ประชุม คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายกระมล ทองธรรมชาติ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายจุมพล ณ สงขลา)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(พลโท จุล อติเรก)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายปรีชา เถลิงวินิชย์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายฉันทน์ จันทร์ปาน)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายมงคล สรรพิน)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายศักดิ์ เศรษฐาญ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุจิต บุญบงการ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุจินดา ยงสุนทร)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุวิทย์ วีระพงษ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอนันต์ เกตุวงศ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอมร รักษาสัตย์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุระ หวังอ้อมกลาง)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๒/๒๕๔๕

วันที่ ๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๕

เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคเอกภาพ

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๔๔ และคำร้อง เพิ่มเติม ลงวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๔๔ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคเอกภาพ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง

ข้อเท็จจริงตามคำร้อง คำร้องเพิ่มเติม และเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า (๑) พรรค เอกภาพเป็นพรรคการเมืองที่ นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดทะเบียนการจัดตั้งเกินเก้าสิบวัน นับถึงวัน สิ้นปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ต้องจัดทำรายงานการดำเนินงานของพรรคในรอบปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ให้ถูกต้อง ตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองกำหนด และแจ้งให้นายทะเบียนพรรค การเมืองทราบภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๕ และ (๒) พรรคเอกภาพ ได้รับ อนุมัติเงินสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองประจำปี ๒๕๔๓ เป็นเงิน ๔,๐๕๖,๗๒๕ บาท โดยได้เบิกเงินดังกล่าวไปแล้ว ๒,๙๘๕,๘๘๕.๔๙ บาท จึงต้องจัดทำรายงาน การใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและ ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ ตามพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๒ แต่ปรากฏว่า พรรคเอกภาพจัดทำ รายงานการดำเนินงานของพรรคในรอบปี พ.ศ. ๒๕๔๓ แจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบ เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๔๔ และจัดทำรายงานการ ใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งใน วันเดียวกัน ซึ่งพ้นระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดแล้ว เป็นการไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐ ธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ และมาตรา ๖๒ เป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ตามมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเอกภาพ ตามมาตรา ๖๕ วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องและคำร้องเพิ่มเติมไว้ดำเนินการและพิจารณา วินิจฉัยต่อไป พร้อมทั้งส่ง สำเนาคำร้องและคำร้องเพิ่มเติม ให้พรรคเอกภาพ เพื่อยื่นคำชี้แจงตาม ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของ ศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๑

หัวหน้าพรรคเอกภาพมีหนังสือ ลงวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๔ และวันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๔๔ รวมสองฉบับชี้แจง ต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า กรณีการจัดทำรายงานการดำเนินงานของพรรคในรอบปี พ.ศ. ๒๕๔๓ นั้น เนื่องจากวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๔๔ ซึ่งเป็นวันสุดท้ายของ การแจ้งรายงานการดำเนินงานของพรรคการเมืองในรอบปีที่ผ่านมาให้นาย ทะเบียนพรรคการเมือง ทราบ ตรงกับวันเสาร์ เจ้าหน้าที่ของพรรคได้สอบถามสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว ได้

รับ คำตอบว่า วันสุดท้ายของการแจ้งคือวันจันทร์ที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๔ ซึ่งตรงกับกำหนดตารางเวลา ที่จะให้หัวหน้าพรรค ลงนาม เพื่อแจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบ แต่ในวันดังกล่าว หัวหน้า พรรคเอกภาพติดภารกิจที่จังหวัดชัยนาท และตอนเย็นได้เดินทางไปทำภารกิจต่อที่จังหวัดเชียงใหม่ กลับถึงกรุงเทพฯ วันที่ ๘ เมษายน ๒๕๔๔ แล้วหัวหน้าพรรคได้ ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน ของเอกสารในวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๔๔ และลงนามแจ้งผลการดำเนินการของพรรคให้นายทะเบียนทราบ ในวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๔๔ ทั้งนี้ ระหว่างที่หัวหน้าพรรคไม่อยู่ ไม่มีผู้มี อำนาจลงนามในรายงานการ ดำเนินกิจการของพรรคเอกภาพ เพราะรองหัวหน้าพรรคซึ่งมีอยู่คนเดียว (นายณรงค์ศักดิ์ เลิศสิทธิพันธุ์) ได้ยื่นใบลาออกจากตำแหน่งรองหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหาร พรรค ตั้งแต่วันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๔๔ ดังนั้น เมื่อพ้นกำหนดเวลาที่ พรรคการเมืองต้องรายงานการ ดำเนินกิจการของพรรคต่อนายทะเบียน พรรคเอกภาพได้ดำเนินการเป็นไปตามนัยมาตรา ๓๕ แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ จึงไม่มีเหตุให้ยุบพรรค เอกภาพตาม มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรค การเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ส่วนกรณีการจัด ทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมือง ในรอบปี พ.ศ. ๒๕๔๓ นั้น พรรคเอกภาพได้ยื่นรายงานการใช้จ่าย เงินสนับสนุนของพรรคการเมือง ในรอบปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๔๔ จึง โดย พรรคได้ว่าจ้างบริษัท บัญชีกิจ จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่ได้รับความไว้วางใจจากคณะกรรมการการ เลือกตั้งให้เป็น วิทยากรในการสัมมนาเกี่ยวกับเรื่องงบการเงินหลายครั้ง เป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด เพราะพรรคเน้นเรื่องความถูกต้องเป็น สำคัญ สำหรับเงื่อนไขเวลาในการยื่นต่อคณะกรรมการการ เลือกตั้งนั้น พรรคทราบดี แต่ตารางเวลาการดำเนินงานของ พรรคก็ต้องคำนึงถึงบุคคลภายนอกด้วย เพราะพรรคได้จัดส่งเอกสารการเงินทั้งหมดให้กับบริษัท ฯ ไปดำเนินการ เมื่อถึง กำหนดส่งมอบ งานให้พรรค เป็นจังหวะที่หัวหน้าพรรคติดภารกิจในต่างจังหวัดพอดี ตามที่ชี้แจงแล้วข้างต้น แต่อย่างไร ก็ตาม กรณีตามมาตรา ๖๒ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรค การเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ พรรคเอกภาพ เห็นว่า มีองค์ประกอบความผิดอยู่สองส่วน คือ "ให้ถูกต้อง ตามความเป็นจริง" และ "ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเดือนมีนาคม" โดยมีตัวเชื่อมคือ คำว่า "และ" ไม่ใช่คำว่า "หรือ" (ซึ่งหมายถึงอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้) ซึ่งน้ำหนักของความ ถูกต้อง ควรจะมากกว่าเงื่อนไขเวลา เพราะเป็นเรื่องที่บัญญัติไว้ในลำดับแรก และพรรคเอกภาพก็ได้เลือกปฏิบัติ ในเรื่องที่เป็นลำดับแรกดังกล่าวแล้ว เมื่อพรรคดำเนินการไม่ครบองค์ประกอบของความผิดตาม มาตรา ๖๒ ทั้งสองส่วน จึงไม่มีเหตุ ให้ยุบพรรคตามนัยมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕) แห่งพระราช บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.

๒๕๔๑

ศาลรัฐธรรมนูญส่งสำเนาคำชี้แจงของพรรคเอกภาพทั้งสองฉบับให้นายทะเบียนพรรค การเมืองพิจารณา หาก ประสงค์จะชี้แจงเพิ่มเติม ให้ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญได้

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องเพิ่มเติมต่อศาลรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ ชี้แจงเพิ่มเติม ว่า กรณีพรรคเอกภาพไม่รายงานการดำเนินการของพรรค การเมืองในรอบปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ โดยชี้แจงเหตุผลที่ไม่อาจดำเนินการตามนัยมาตรา ๓๕ แห่งพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้ นั้น เห็นว่า เป็นเรื่องการดำเนินการภายในของพรรค โดย เรื่องผู้มีอำนาจลงนามในการรายงานการดำเนินการของพรรคการเมือง แม้พระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๕ จะกำหนดให้เป็นหน้าที่ของ หัวหน้าพรรค แต่หัวหน้าพรรคก็สามารถมอบหมาย เป็นหนังสือให้กรรมการบริหารพรรคคนใดคนหนึ่ง หรือหลายคนทำการแทนได้ตามนัยมาตรา ๒๐ วรรคสอง และปรากฏ ข้อเท็จจริงว่า ณ วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๔๔ คณะกรรมการบริหารพรรคเอกภาพ มีจำนวน ๖ คน ส่วนกรณีพรรคเอกภาพยื่น รายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ต่อคณะกรรมการการ เลือกตั้ง เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๔๔ ซึ่งไม่เป็นไปตามนัยมาตรา ๖๒ แห่งพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ นั้น เห็นว่า เหตุผลที่พรรคเอกภาพชี้แจง เป็นเรื่องการดำเนินการภายในของพรรคเอง สำหรับการจัดทำรายงาน การใช้จ่ายเงินสนับสนุน ของพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๒ หัวหน้าพรรคสามารถมอบหมายเป็นหนังสือให้กรรมการบริหารพรรคทำการแทนได้ ตามนัยมาตรา ๒๐ วรรค สอง ที่กล่าวแล้วข้างต้น ทั้งนี้ เมื่อพรรคเอกภาพได้รับเงินสนับสนุนจาก กองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองประจำปี

๒๕๔๓ แล้ว จะต้องจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงิน สนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง และยื่นต่อ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ ตามมาตรา ๖๒ การที่พรรคเอกภาพ ยื่นรายงานการใช้จ่ายเงินดังกล่าวให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง ในวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๔๔ ถือว่า พรรคเอกภาพไม่ปฏิบัติตามให้เป็นไปตามนัยมาตรา ๖๒ ซึ่งเป็นเหตุให้ยุบพรรคเอกภาพ ตามนัยมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕)

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้อง คำร้องเพิ่มเติม พร้อมเอกสารประกอบ คำชี้แจงและ เอกสารประกอบคำชี้แจงของหัวหน้าพรรคเอกภาพแล้ว มีปัญหาต้องพิจารณาเบื้องต้นว่า การจัดทำ รายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคเอกภาพในรอบปี พ.ศ. ๒๕๔๓ เป็นไปตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๒ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๒ บัญญัติว่า "พรรคการเมืองที่ได้รับเงินสนับสนุนต้องใช้จ่ายเงินสนับสนุน ให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในส่วนนี้ และจะต้องจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรค การเมือง ในรอบปีปฏิทินให้ถูกต้องตามความเป็นจริง และยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายใน เดือนมีนาคมของปีถัดไป" โดยที่กองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองมีการจัดสรรเงินสนับสนุน แก่พรรคการเมืองเป็นรายปี มีทั้งการใช้จ่ายตามโครงการและแผนงานที่ยื่นต่อคณะกรรมการการ เลือกตั้ง และการใช้จ่ายเรื่องค่าไปรษณียากร ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสาธารณูปโภค และด้านอื่น ๆ จึงจำเป็น ต้องจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินดังกล่าวให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ส่วนระยะเวลาการจัดทำรายงาน การใช้จ่ายเงินซึ่งได้กำหนดไว้ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ถึงวันที่ ๓๑ มีนาคม นั้น เพื่อเป็นการเร่งรัดพรรคการเมืองให้ดำเนินการภายในกำหนดเวลา ซึ่งก็สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จ และยื่นต่อ คณะกรรมการการเลือกตั้งในวันใดก็ได้ ระหว่างช่วงเวลาดังกล่าว การที่พระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๒ บัญญัติให้พรรคการเมืองที่ได้รับเงิน สนับสนุนต้องจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินให้ถูกต้องตาม ความเป็นจริง และต้องยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเดือนมีนาคมของปีถัดไป จึงถือเป็น บทบังคับให้พรรคการเมืองต้องกระทำทั้งสองอย่างประกอบกัน จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งมิได้ ดังนั้น การที่พรรคเอกภาพจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๔๔ จึงไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๒

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยต่อไปมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่ง ให้ยุบพรรค เอกภาพ ตามคำร้องของ นายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๕ บัญญัติว่า "ให้หัวหน้าพรรคการเมืองจัดทำรายงานการดำเนินการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทิน ที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนด และแจ้งให้นายทะเบียนทราบ ภายในเดือนมีนาคมของทุกปีเพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ เว้นแต่พรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นยังไม่ถึง แก่สิบวันนับจนถึงวันสิ้นปีปฏิทิน" มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือ ยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้... (๕) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๕ หรือมาตรา ๖๒" และวรรคสอง บัญญัติว่า "เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่า พรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (๑) (๒) (๓) หรือ (๕) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาล รัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า มีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ ยุบพรรคการเมืองนั้น"

พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่พรรคเอกภาพจัดทำรายงานการดำเนินการของพรรค ในรอบปี พ.ศ. ๒๕๔๓ แล้ว แจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบในวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๔๔ ถือว่า ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด เพราะเป็นการยื่นต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง เกินเวลาที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๕ กำหนด และในกรณีที่พรรคเอกภาพจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๔๔ ก็เช่นเดียวกัน ถือได้ ว่า ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด เพราะเป็นการยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเกิน เวลาที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐ

ธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๒ กำหนด ค่าชี้แจงของหัวหน้าพรรคเอกภาพที่อ้างว่าติดภารกิจในต่างจังหวัด และระหว่างที่หัวหน้าพรรคไม่อยู่ ไม่มีผู้มีอำนาจลงนามในรายงานการดำเนินกิจการของพรรค รวมทั้งรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุน ของพรรคการเมือง เพราะรองหัวหน้าพรรคซึ่งมีอยู่คนเดียวได้ยื่นใบลาออกจากตำแหน่งรองหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรค ตั้งแต่วันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๔๔ นั้น ไม่มีเหตุผลพอที่จะรับฟังได้ เพราะหัวหน้าพรรคสามารถมอบหมายเป็นหนังสือให้กรรมการบริหารพรรคคนใดคนหนึ่งหรือ หลายคนทำการแทนได้ตามนัยมาตรา ๒๐ พรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ และปรากฏข้อเท็จจริงว่า ณ วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๔๔ คณะกรรมการ บริหารพรรคเอกภาพ มีจำนวน ๖ คน เมื่อมาตรา ๓๕ และมาตรา ๖๒ ของพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นบทบังคับให้พรรคการเมืองต่าง ๆ ต้องดำเนินการ แต่ผู้ถูกร้องไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามบทบังคับดังกล่าว กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคเอกภาพได้ตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว มาตรา ๖๕ พรรคหนึ่ง (๕)

โดยเหตุดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จำนวน ๑๒ ต่อ ๐ เสียง จึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรค การเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ พรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคเอกภาพ

(นายอิสสระ นิตินนท์ประกาศ)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
ปฏิบัติหน้าที่ประธานในที่ประชุม

(นายกระมล ทองธรรมชาติ)

คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายจุมพล ณ สงขลา)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(พลโท จุล อติเรก)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายปรีชา เถลิงวินิชย์)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายฉันทน์ จันทร์ปาน)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายมงคล สรรพิน)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายศักดิ์ เตชะชาญ)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายสุจิต บุญบงการ)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายสุจินดา ยงสุนทร)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายสุวิทย์ ธีรพงษ์)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายอนันต์ เกตุวงศ์)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายอมร รักษาเสถียร)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายสุระ นวังอ้อมกลาง)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๕/๒๕๔๕

วันที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๕

เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคสังคมนิยม

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๔๔ ขอให้ศาล รัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคสังคมนิยม ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า พรรคสังคมนิยมเป็นพรรค การเมืองที่นายทะเบียนพรรค การเมืองรับจดทะเบียนจัดตั้งเกินกว่าสิบวันนับจนถึงวันสิ้นปี พ.ศ. ๒๕๔๓ เคยรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ ตามนัยมาตรา ๓๕ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งต่อมา นายทะเบียนพรรคการเมืองได้ประกาศให้สาธารณชนทราบ ตาม ประกาศ ลงวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๔๓ แต่สำหรับปีปฏิทินที่ผ่านมา (ปี พ.ศ. ๒๕๔๓) เมื่อใกล้สิ้นสุดระยะเวลาการจัดทำ รายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง นายทะเบียนพรรคการเมืองได้มีหนังสือ ลงวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ แจ้ง เดือนพรรคการเมืองต่าง ๆ จำนวน ๓๕ พรรค ให้ดำเนินการ ตามบทบัญญัติของกฎหมาย รวมทั้งพรรคสังคมนิยมด้วย ปรากฏว่า เมื่อพ้นเวลาตามที่กฎหมาย กำหนด (คือภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔) พรรคสังคมนิยมไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามนัย มาตรา ๓๕ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นเหตุ ให้ยุบ พรรคการเมืองได้ตามมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบ พรรคสังคมนิยม ตามมาตรา ๖๕ วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการและพิจารณาวินิจฉัยต่อไป พร้อมทั้งส่งสำเนาคำร้องให้พรรค สังคมนิยม เพื่อยืนยันคำชี้แจงตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วย วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๑

หัวหน้าพรรคสังคมนิยมมีหนังสือ ลงวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๔๔ ชี้แจงต่อศาล รัฐธรรมนูญว่า ตามข้อบังคับของ พรรคสังคมนิยม ข้อ ๒๙ ได้ระบุไว้ว่า เมื่อกรรมการบริหารพรรค ลาออกสองในสามของกรรมการบริหารพรรคที่มีเดิมทั้งหมด ให้ถือว่ากรรมการบริหารพรรคหมดสภาพ การเป็นกรรมการทั้งคณะ และให้กรรมการบริหารพรรคที่ไม่ได้ลาออก วิชาการและจัดให้มีการประชุมใหญ่เพื่อเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่ภายใน ๙๐ วัน โดยคณะกรรมการ บริหารพรรค สังคมนิยม เดิมมี ๑๔ คน ลาออกแล้ว ๑๒ คน คนสุดท้ายที่ลาออกเมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๓ คือ นาย ธนกร พุทธิมา นายทะเบียนพรรคการเมืองได้ตอบรับการลาออกเมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๓ ต่อมา หัวหน้าพรรคได้จัด ประชุมใหญ่เพื่อเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่ เมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๔๓ แล้วเสนอต่อ นายทะเบียนพรรค การเมือง แต่นายทะเบียนพรรคการเมืองไม่ ตอบรับ จนถึงเดือนมีนาคม ๒๕๔๔ ก็ยังไม่ตอบรับ จึงเข้าใจว่า เมื่อนายทะเบียน พรรคการเมือง ไม่ตอบรับการประชุมใหญ่เพื่อเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่เมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๔๓ ดังกล่าว ตนเองยังไม่เป็นหัวหน้าพรรคสังคมนิยมโดยสมบูรณ์ จึงไม่อยู่ในฐานะที่จะปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐ

ธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๕ ได้ อันเป็น เหตุทำให้นายทะเบียนพรรคการเมืองเสนอเรื่องขอให้ยุบพรรคสังคมนิยมไทย และด้วยความที่ตนเอง เข้าใจอย่างนี้ จึงขอความกรุณาจากศาลรัฐธรรมนูญอย่าได้ยุบพรรคสังคมนิยมไทย เพื่อตนเองและ กรรมการอื่นได้ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในนามพรรคสังคมนิยมไทยต่อไป

ศาลรัฐธรรมนูญส่งสำเนาคำชี้แจงของหัวหน้าพรรคสังคมนิยมไทยให้นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณา หากประสงค์จะชี้แจงเพิ่มเติม ให้ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญได้

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องเพิ่มเติมต่อศาลรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ ชี้แจงเพิ่มเติมว่า (๑) พรรคสังคมนิยมไทยมีปัญหาความขัดแย้งภายในพรรคอย่าง รุนแรง ระหว่าง นายมงคล บานเย็น หัวหน้าพรรค กับนายสมใจ วงเวียน รองหัวหน้าพรรค และนายสุชุม วงเวียน เลขาธิการพรรค ทำให้ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมของพรรคให้เป็นไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองได้หลายประการ เช่น การจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ตามนัยมาตรา ๓๕ และการจัดทำงบการเงินของพรรคการเมือง ตามนัยมาตรา ๔๐ ทั้งนายมงคล บานเย็น หัวหน้าพรรค และนายสมใจ วงเวียน รองหัวหน้าพรรค ต่างจัดทำและยื่นต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองคนละฉบับ รวมสองฉบับ การประชุมใหญ่เพื่อเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรค แยกกันเป็น ๒ คณะ โดยมีหัวหน้าพรรคและรองหัวหน้าพรรคเป็นผู้ดำเนินการ ความขัดแย้งดังกล่าวยังไม่ได้รับการเยียวยาแต่อย่างใด (๒) กรณีที่นายมงคล บานเย็น หัวหน้าพรรคสังคมนิยมไทย ชี้แจงว่า ยังไม่เป็นหัวหน้าพรรคโดยสมบูรณ์ เนื่องจากนายทะเบียนพรรคการเมืองยังไม่ตอบรับการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารพรรค ตาม มติที่ประชุมใหญ่เมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๔๓ นั้น ตามข้อบังคับพรรคสังคมนิยม พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๒๙ วรรคหนึ่ง (๑๐) กำหนดให้คณะกรรมการบริหารพรรคพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ เมื่อตำแหน่ง กรรมการบริหารพรรคว่างลงสองในสาม และวรรคห้า กำหนดว่า กรณีที่มีเหตุให้คณะกรรมการบริหารพรรคพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ ให้คณะกรรมการบริหารพรรคที่พ้นจากตำแหน่งอยู่ในตำแหน่ง ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่านายทะเบียนพรรคการเมืองจะตอบรับการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหาร พรรคชุดใหม่ ดังนั้น นายมงคล บานเย็น หัวหน้าพรรคสังคมนิยมไทย จึงยังคงปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่ง หัวหน้าพรรคสังคมนิยมไทยต่อไปตามข้อบังคับพรรค ซึ่งข้อเท็จจริงนี้ นายมงคล บานเย็น ทราบอยู่แล้ว โดยได้ดำเนินการจัดประชุมใหญ่สามัญประจำปี ๒๕๔๒ ขึ้นเมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๔๓ เพื่อ เลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่ และได้แจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง ตามหนังสือ ลงวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ซึ่งเป็นการปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าพรรคสังคมนิยมไทย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้อง คำร้องเพิ่มเติม พร้อมเอกสารประกอบ และคำชี้แจง ของหัวหน้าพรรคสังคมนิยมไทยแล้ว มีประเด็นต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรค สังคมนิยม ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองหรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ขอให้คำสั่งยุบพรรคสังคมนิยมไทย เนื่องจากพรรคสังคมนิยมไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๕ ซึ่งบัญญัติว่า "ให้หัวหน้าพรรค การเมืองจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนด และแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายในเดือนมีนาคมของทุกปี เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ เว้นแต่พรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นยังไม่ถึงเก้าสิบวันนับจนถึงวันสิ้นปีปฏิทิน" โดยที่มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้..... (๕) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๕ หรือมาตรา ๖๒" และวรรคสอง บัญญัติว่า "เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่า พรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (๑) (๒) (๓) หรือ (๕)ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น" ปรากฏว่า เมื่อพ้นกำหนดเวลาเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ แล้ว พรรคสังคมนิยมไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๕ กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคสังคมนิยมไทยได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕) คำชี้แจงของหัวหน้าพรรคสังคมนิยมไทยที่อ้างว่า เมื่อนายทะเบียนพรรคการเมืองไม่ตอบรับการเปลี่ยนแปลง คณะกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่ ตนจึงยังไม่เป็นหัวหน้าพรรคสังคมนิยมไทยโดย

สมบูรณ์ และไม่อยู่ในฐานะที่จะปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๕ ได้ นั้น ไม่อาจรับฟังได้ เพราะข้อบังคับพรรคสังคมนิยม พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๒๙ วรรคหนึ่ง (๑๐) และวรรคห้า กำหนดว่า เมื่อตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคว่างลงสองในสามให้ คณะกรรมการบริหารพรรคที่พ้นจากตำแหน่งอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไป จนกว่านายทะเบียน พรรคการเมืองจะตอบรับการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่ และข้อเท็จจริงก็ปรากฏว่า นายมงคล บานเย็น ได้ลงชื่อในหนังสือที่มีถึงนายทะเบียนพรรคการเมืองเมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ และวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๔๔ ในฐานะผู้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าว ซึ่งถือเป็นกาปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งหัวหน้าพรรคสังคมนิยมแล้ว

โดยเหตุดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จำนวน ๑๑ คน (นายกระมล ทองธรรมชาติ นายจุมพล ณ สงขลา นายปรีชา เถลิมาณิษฐ์ นายผัน จันทร์ปาน นายมงคล สระแก้ว นายศักดิ์ เศรษฐาญ นายสุจิต บุญบงการ นายสุจินดา ยงสุนทร นายสุวิทย์ ธีรพงษ์ นายอนันต์ เกตุวงศ์ และนายจรรยา หวังล้อมกลาง) จึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๔ วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคสังคมนิยม

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญฝ่ายเสียงข้างน้อย จำนวน ๒ คน (นายอมร รักษาสิทธิ์ และนายอิสสระ นิตินันท์ประภาศ) ให้ยกคำร้อง

(นายอิสสระ นิตินันท์ประภาศ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ปฏิบัติหน้าที่ประธานในที่ประชุม คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายกระมล ทองธรรมชาติ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายจุมพล ณ สงขลา)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(พลโท จุล อติเรก)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายปรีชา เถลิมาณิษฐ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายผัน จันทร์ปาน)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายมงคล สระแก้ว)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายศักดิ์ เศรษฐาญ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุจิต บุญบงการ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุจินดา ยงสุนทร)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุวิทย์ ธีรพงษ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอนันต์ เกตุวงศ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอมร รักษาสิทธิ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายจรรยา หวังล้อมกลาง)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๘/๒๕๔๕

วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๕

เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคสังคมนิยม

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๔๔ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคสังคมนิยม ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า พรรคสังคมนิยมเป็นพรรคการเมืองที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดทะเบียนจัดตั้งเกินเก้าสิบวันนับจนถึงวันสิ้นปี พ.ศ. ๒๕๔๓ เคยรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ ตามนัยมาตรา ๓๕ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งต่อมานายทะเบียนพรรคการเมืองได้ประกาศให้สาธารณชนทราบ ตามประกาศลงวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๔๓ แต่ในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ เมื่อใกล้สิ้นสุดระยะเวลาจัดทำรายงานการดำเนิน กิจการของพรรคการเมือง นายทะเบียนพรรคการเมืองได้มีหนังสือลงวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ แจ้งเตือนพรรคการเมืองต่าง ๆ จำนวน ๓๕ พรรค ให้ดำเนินการตามบทบัญญัติของกฎหมาย รวมทั้งพรรคสังคมนิยมด้วย ปรากฏว่า เมื่อพ้นเวลาตามที่กฎหมายกำหนด (คือภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔) พรรคสังคมนิยมไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามนัยมาตรา ๓๕ แห่งพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ตามมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรค สังคมนิยม ตามมาตรา ๖๕ วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการพิจารณาวินิจฉัย และส่งสำเนาคำร้องให้พรรคสังคมนิยม เพื่อยื่นคำชี้แจงตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๑

หัวหน้าพรรคสังคมนิยมมีหนังสือ ลงวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๔๔ ชี้แจงต่อศาล รัฐธรรมนูญพร้อมเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า พรรคสังคมนิยมได้รับจดทะเบียนจัดตั้งเป็นพรรค การเมืองเมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๔๒ มีกรรมการบริหารพรรค จำนวน ๓๒ คน ในการดำเนินงานที่ผ่านมาพรรคได้ใช้จ่ายเงินเพื่อการสร้างพรรคเป็นจำนวนมาก หลังจากการเลือกตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๔ การดำเนินงานในสำนักงานใหญ่ของพรรคมีปัญหาเพราะหมดเงินไปกับการเลือกตั้ง ประกอบกับกองทุน เพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองจ่ายเงินช้า ไม่มีเงินสำหรับจ่ายเป็นเงินเดือนให้กับเจ้าหน้าที่ งานในสำนักงานใหญ่ไม่เป็นระบบเท่าที่ควร หนังสือของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งแจ้งเตือนเรื่องการจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรค ที่ส่งไปถึงสำนักงานใหญ่ของพรรค เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ ผู้รับชื่อ นายวีระพงษ์ ซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับพรรค รับแล้วไม่แจ้งให้ทราบ หัวหน้าพรรคเพิ่งได้รับหนังสือแจ้งเตือน เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๔๔ จากการศึกษาของคณะกรรมการการเลือกตั้งส่งไปถึงบ้านของหัวหน้าพรรคที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อได้รับหนังสือแจ้งเตือนแล้ว หัวหน้าพรรคได้จัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคฝากนางส้อย แสงไกร นำไปให้นายกฤษ ไกรคุ้ม ที่สำนักงานใหญ่ของ

พรรคที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๔๔ เพื่อจะได้ส่งสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งในวันศุกร์ที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๔๔ โดยไม่ได้ถ่ายเอกสารจัดทำสำเนาไว้ ปรากฏว่า เอกสารได้ สูญหายระหว่างทางโดยไม่ได้แจ้งความไว้เป็นหลักฐาน หัวหน้าพรรคจึงจัดว่าเอกสารชิ้นใหม่ แล้ว เดินทางเข้ากรุงเทพฯ ในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๔๔ และได้ส่งเอกสารต่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งในวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๔๔ สาเหตุที่ส่งช้ากว่ากำหนด เพราะวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๔๔ ตรงกับวันเสาร์ และวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๔๔ ตรงกับวันอาทิตย์ จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาให้พรรคสังคมใหม่สามารถดำเนินการทางการเมืองต่อไปได้ ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นดังกล่าว พรรคไม่มีเจตนาบ่ายเบี่ยงแต่ประการใด

ศาลรัฐธรรมนูญส่งสำเนาคำชี้แจงของหัวหน้าพรรคสังคมใหม่ให้นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณา หากประสงค์จะชี้แจงเพิ่มเติม ให้ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ ปรากฏว่า นายทะเบียน พรรคการเมืองไม่ยื่นคำชี้แจงเพิ่มเติมต่อศาลรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องพร้อมเอกสารประกอบ และคำชี้แจงพร้อมเอกสารประกอบของหัวหน้าพรรคสังคมใหม่แล้ว มีประเด็นต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบ พรรคสังคมใหม่ ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๕ บัญญัติว่า "ให้หัวหน้าพรรคการเมืองจัดทำรายงานการดำเนินการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทิน ที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนด และแจ้งให้นายทะเบียนทราบ ภายในเดือนมีนาคมของทุกปีเพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ เว้นแต่พรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นยังไม่ถึง เก้าสิบวันนับจนถึงวันสิ้นปีปฏิทิน" มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือ ยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้ .... (๕) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๕ หรือมาตรา ๖๒" และวรรคสอง บัญญัติว่า "เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่า พรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (๑) (๒) (๓) หรือ (๕) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มีเหตุ ดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น"

พิจารณาแล้ว เห็นว่า การที่พรรคสังคมใหม่จัดทำรายงานการดำเนินการของพรรค ในรอบปี พ.ศ. ๒๕๔๓ แล้วยื่นต่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๔๔ ถือว่า พรรคสังคมใหม่ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๕ เพราะเป็นการยื่นเกินเวลาที่กฎหมายกำหนด กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคสังคมใหม่ได้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕) คำชี้แจงของหัวหน้าพรรคสังคมใหม่ที่ ได้จัดทำรายงานการดำเนินการของพรรค เพื่อยื่นต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดแล้ว แต่เอกสารได้สูญหายระหว่างการ นำส่ง ต้องจัดทำใหม่ เป็นเหตุให้การยื่นต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองล่าช้าออกไป นั้น เมื่อพิจารณา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๕ ซึ่งกำหนดเวลา ให้จัดส่งรายงานการดำเนินการของพรรคภายในเดือนมีนาคม หมายความว่า พรรคการเมืองมีเวลา จัดทำรายงานการดำเนินการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมา ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ถึงวันที่ ๓๑ มีนาคม ดังนั้น หัวหน้าพรรคสังคมใหม่จึงสามารถจัดทำรายงานการดำเนินการของ พรรค ในรอบปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ให้แล้วเสร็จและแจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบในวันใดก็ได้ ภายในเวลาไม่เกินวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๔๔ ไม่จำเป็นต้องรอให้นายทะเบียนพรรคการเมืองมีหนังสือแจ้งเตือน และจัดทำเมื่อใกล้จะครบเวลาที่กฎหมายกำหนด ข้ออ้างดังกล่าวจึงฟังไม่ขึ้น

โดยเหตุดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จำนวน ๔ คน (นายกระมล ทองธรรมชาติ นายจุมพล ณ สงขลา นายปรีชา เฉลิมวิชัย นายผัน จันทรปาน นายมงคล ธรรมิกัน นายศักดิ์ เศรษฐาญ นายสุวิทย์ อีรพงษ์ นายอนันต์ เกตุวงศ์ และ นายอุระ หวังอ้อมกลาง) จึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคสังคมใหม่

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญฝ่ายเสียงข้างน้อย จำนวน ๕ คน (พลโท จุล อดิเรก นายสุจิต บุญ

บงการ นายสุจินดา ยงสุนทร นายอมร รักษาสัตย์ และนายอิสสระ นิตินันท์ประภาศ) ให้ยกคำร้อง

(นายอิสสระ นิตินันท์ประภาศ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ปฏิบัติหน้าที่ประธานในที่ประชุม คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายกระมล ทองธรรมชาติ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายจุมพล ณ สงขลา)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(พลโท จุล อติเรก)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายปรีชา เถลิมาภิษฐ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายผัน จันทร์ปาน)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายมงคล สรรพ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายศักดิ์ เศรษฐาญ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุจิต บุญบงการ)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุจินดา ยงสุนทร)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุวิทย์ อีรพงษ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอนันต์ เกตุวงศ์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายอมร รักษาสัตย์)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายจรัส หวังธอมกลาง)	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์
ศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๕๑/๒๕๔๖

วันที่ ๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๖

เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคเกษตรกร

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ และคำร้องเพิ่มเติม ลงวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๔๖ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเกษตรกร ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง เนื่องจาก พรรคเกษตรกรใช้จ่ายเงินที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง โดยจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินในรอบปี ๒๕๔๔ ไม่เป็นไปตามความเป็นจริง จึงเป็นการดำเนินการไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๒ เป็นเหตุให้ยุบพรรคเกษตรกรตามมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕)

๑. ข้อเท็จจริงตามคำร้อง และเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า

๑.๑ คณะกรรมการกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง ได้มีมติในคราวประชุมครั้งที่ ๔/๒๕๔๔ (๓๑) ลงวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๔๔ อนุมัติเงินสนับสนุนค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภคแก่สาขาพรรคเกษตรกร ประจำปี ๒๕๔๔ จำนวน ๑๕๘,๔๐๐ บาท และในคราวประชุมครั้งที่ ๑๐/๒๕๔๔ (๓๗) ลงวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๔๔ อนุมัติเงินสนับสนุนค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภคแก่สาขาพรรคเกษตรกร ประจำปี ๒๕๔๕ จำนวน ๑๕๘,๔๐๐ บาท ซึ่งพรรคเกษตรกรได้รับเงินสนับสนุนค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภคแก่สาขาพรรค กวดที่ ๑-๔ ประจำปี ๒๕๔๔

- ๒ -

และงวดที่ ๑ ประจำปี ๒๕๔๕ จากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง จำนวน ๑๕๘,๔๐๐ บาท และจำนวน ๘๗,๒๐๐ บาท ตามลำดับ โดยงวดที่ ๑-๒ /๒๕๔๔ ได้รับเมื่อวันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๔๔ งวดที่ ๓/๒๕๔๔ ได้รับเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๔๔ งวดที่ ๔/๒๕๔๔ ได้รับเมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๔๔ และงวดที่ ๑/๒๕๔๕ ได้รับเมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๔๕

๑.๒ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้แจ้งแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับเงินสนับสนุนสาขาพรรคโดยให้ดำเนินการตามประกาศคณะกรรมการกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง เรื่อง วิธีเบิกจ่ายเงินค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภคของพรรคการเมือง ลงวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๔๔ ข้อ ๔ ซึ่งกำหนดว่า “เมื่อพรรคการเมืองได้รับเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภคของสาขาพรรคการเมืองตามประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการสนับสนุนค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภคให้แก่พรรคการเมืองแล้ว ให้พรรคการเมืองส่งเงินให้สาขาพรรคการเมืองภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งการส่งเงินจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และพรรคการเมืองต้องรายงานการส่งเงินให้แก่สาขาพรรคการเมืองให้ นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ส่งเงินให้แก่สาขาพรรคการเมือง” และต้องลงบัญชีรายจ่ายตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๘ หากคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองหรือประธานสาขาพรรคการเมืองผู้ใดไม่จัดให้มีการทำบัญชีของพรรคการเมืองหรือสาขาพรรคการเมืองตามมาตรา ๓๗ หรือจัดให้มีการทำบัญชีของพรรคการเมืองหรือสาขาพรรคการเมืองโดยละเว้นการลงรายการในบัญชี ลงรายการเท็จในบัญชี แก้ไขซ่อนเร้น หรือทำหลักฐานในการลงบัญชี อันจะเป็นผลให้การแสดงที่มาของรายได้และรายจ่ายของพรรคไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๘๓

๑.๓ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ตรวจสอบการดำเนินการใช้จ่ายเงินที่พรรคเกษตรกรได้รับการสนับสนุนแล้ว ปรากฏว่า พรรคเกษตรกรได้มอบหมายให้นายบุญอิตธิพล

- ๓ -

ฉัตรราช เลขานุการพรรคในขณะนั้น นำเงินค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภค ที่ได้รับจากกองทุน เพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง งวดที่ ๑ และงวดที่ ๒ ปี ๒๕๔๔ จำนวน ๒๒ สาขา ส่งให้สาขาพรรค เกษตรกร ตามประกาศคณะกรรมการกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง ลงวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๔๔ แต่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดที่สาขาพรรคเกษตรกรตั้งอยู่ ได้รายงานผลการ ตรวจสอบข้อเท็จจริง จำนวน ๔๒ สาขา ปรากฏว่า สาขาพรรคไม่ได้รับเงินสนับสนุนค่าไปรษณียากร และค่าสาธารณูปโภค งวดที่ ๑-๔ ของปี ๒๕๔๔ และงวดที่ ๑ ของปี ๒๕๔๕ มีจำนวน ๑๒ สาขา และ สาขาพรรคได้รับเงินสนับสนุนเพียงบางส่วนมีจำนวน ๓๐ สาขา นายบุญอุทธิพล ฉัตรราช อดีต เลขานุการพรรคเกษตรกร รับว่าได้รับมอบจากพรรคเกษตรกรให้ดำเนินการดังกล่าวจริง จากการ ตรวจสอบของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดที่สาขาพรรคเกษตรกรตั้งอยู่ ปรากฏ ว่า พรรคเกษตรกรไม่ส่งเงินที่ได้รับจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง งวดที่ ๑ และงวดที่ ๔ ปี ๒๕๔๔ และงวดที่ ๑ ปี ๒๕๔๕ ให้แก่สาขาพรรคเกษตรกร และพบว่ามีการปลอมใบสำคัญรับเงิน และสาขาพรรคได้รับเงินน้อยกว่าจำนวนที่ระบุไว้ในใบสำคัญรับเงิน นายทะเบียนพรรคการเมือง เห็นว่า พรรคเกษตรกรใช้จ่ายเงินที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง ไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๒

๑.๔ กรณีพรรคเกษตรกรรายงานการใช้จ่ายเงินในรอบปี ๒๕๔๔ ไม่ตรงกับความเป็นจริง โดยระบุข้อความในรายงาน ดังนี้

“ข้อ ๒.๒.๒ สาขาพรรคที่ได้รับการสนับสนุนเป็นการทั่วไป (๖๐๐ บาท/เดือน)

(ข้อ ๕(๒))

(๑) สาขาพรรคลำดับที่ ๑-๒๒ ได้รับการสนับสนุนตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือน ธันวาคม ๒๕๔๔ รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๑๕๘,๔๐๐ บาท”

“ข้อ ๒.๒.๔ สาขาพรรคที่ขอรับการสนับสนุน ตามข้อ ๒.๒.๑ , ๒.๒.๒ และพรรค ไม่ได้ดำเนินการส่งเงินให้ประกอบด้วย

- ๔ -

(๑) สาขาพรรคลำดับที่ -
เหตุที่ไม่ได้ส่งให้ -
จำนวนเงิน - บาท โดยพรรค”

ในรายงาน ข้อ ๒.๒.๒ พรรคเกษตรกร ได้จ่ายเงินในอัตราเหมาจ่าย ๖๐๐ บาท /เดือน จำนวน ๒๒ สาขาพรรค ตั้งแต่เดือนมกราคม ถึงเดือนธันวาคม ๒๕๔๔ รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๑๕๘,๔๐๐ บาท แต่พรรคเกษตรกร ได้รายงานในข้อ ๒.๒.๔ ว่า ไม่มีสาขาพรรคที่ขอรับการสนับสนุนเงินค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภคและพรรคเกษตรกรยังไม่ดำเนินการส่งเงินให้ ซึ่งไม่ตรงกับข้อเท็จจริงที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดตรวจสอบ นายทะเบียนพรรคการเมือง จึงมีความเห็นว่า พรรคเกษตรกรจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงิน ในรอบปี ๒๕๔๔ ไม่เป็นไปตามความเป็นจริงตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๒ จึงมีเหตุให้ยุบพรรคเกษตรกรตามมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้มีคำสั่งยุบพรรคเกษตรกร

๒. พรรคเกษตรกร ผู้ถูกร้องได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๔๖ สรุปได้ว่า

๒.๑ พรรคเกษตรกร เป็นพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เป็นพรรคการเมืองที่มีสิทธิได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐ ตามรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ทั้งนี้รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒๘ (๔) และ (๕) บัญญัติให้หลักประกันสำคัญแก่พรรคการเมือง รับรองสนับสนุนการจัดตั้ง และการพัฒนาสาขาพรรคการเมืองโดยรัฐ และให้การสนับสนุนการเงินหรือประโยชน์แก่พรรคการเมืองโดยรัฐ แต่เหตุการณ์ผ่านมาเป็นเวลา ๕ ปี นับแต่การบังคับใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน พรรคเกษตรกร เห็นว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ และประกาศต่าง ๆ ของนายทะเบียนพรรคการเมืองในส่วนที่เกี่ยวกับการสนับสนุน และให้เงินอุดหนุนพรรคการเมือง มี

- ๕ -

ข้อบกพร่องขัดต่อรัฐธรรมนูญ เป็นอุปสรรคต่อการจัดตั้งพรรคการเมือง สาขาพรรคการเมืองและการบริหารงานเป็นอย่างยิ่ง พรรคเกษตรกรได้รับเงินสนับสนุนพรรคการเมือง โดยพรรคการเมืองเป็นนิติบุคคล สาขาพรรคเป็นเพียงส่วนประกอบ มีหน้าที่ทำตามนโยบายพรรค ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง เป็นเรื่องเกี่ยวกับความผิดทางบัญชี ราชรับรายจ่ายไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง ซึ่งเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๗ และมาตรา ๓๘ ส่วนการจัดการบริหารการเงินของสาขาพรรคเป็นอำนาจหน้าที่ของพรรคการเมือง ซึ่งปรากฏอยู่ในข้อบังคับของพรรคผู้ถูกร้อง อำนาจการบริหารจัดการพรรคการเมือง เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารพรรค ซึ่งได้ออกระเบียบเกี่ยวกับการเบิกจ่ายเงินสาขาพรรคไว้เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๔๔ และไม่มีความหมายข้อใดห้ามพรรคการเมืองออกระเบียบในการบริหารจัดการพรรคการเมือง ซึ่งสาระสำคัญของระเบียบนี้ เป็นการจัดระเบียบการเบิกจ่ายเงินของสาขาพรรค หากสาขาพรรคใดไม่เบิกเงินก็ยังคงมีอยู่ มิได้สูญหายไปแต่อย่างใด สามารถที่จะนำเงินนี้ใช้ประโยชน์ในกิจกรรมของพรรคการเมืองและสาขาพรรคการเมือง สอดคล้องกับประกาศของนายทะเบียน ตามประกาศนี้สามารถนำเงินที่เหลือไปใช้จ่ายในกิจกรรมของสาขาพรรคการเมืองได้

๒.๒ การไปตรวจสอบสาขาพรรค นั้น เป็นการดำเนินการโดยผลการของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ถูกร้องมิได้รับแจ้งจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งในการตรวจสอบสาขาพรรคแต่อย่างใด ซึ่งการกระทำดังกล่าวแสดงให้เห็นเจตนาว่า เป็นการล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของพรรคการเมืองอย่างชัดเจน ส่อให้เห็นว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าพนักงาน และไม่เคารพต่อรัฐธรรมนูญ จึงไม่เข้าข่ายองค์ประกอบความผิดตามมาตรา ๖๒ แต่อย่างใด และไม่มีเหตุอันใดจะให้ศาลสั่งยุบพรรคเกษตรกร ตามมาตรา ๖๕ (๕)

๒.๓ ผู้ถูกร้องได้ดำเนินการตามมาตรา ๖๒ คือ ได้จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนในรอบปี ๒๕๔๔ แล้ว พร้อมกับส่งเอกสารประกอบ โดยพรรคเกษตรกรได้รับเงินทั้งหมด ๕ โครงการ เป็นเงิน ๗๖๕,๔๐๐ บาท มิใช่ได้รับเงินแต่เพียงเงินค่าไปรษณียากรและค่า

- ๖ -

สาธารณูปโภค เท่านั้น และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองบัญญัติไว้ชัดเจนว่า การใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมือง ให้พรรคการเมืองใช้จ่ายเป็นจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของเงินที่ได้รับการสนับสนุน ดังนั้น มาตรา ๕๕ จึงขัดหรือแย้งกับคำร้องของผู้ร้องทุกประการ การดำเนินการตามมาตรา ๖๒ ของผู้ถูกร้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด เช่นเกี่ยวกับการจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง ที่ยื่นต่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามมาตรา ๓๕ และพรรคเกษตรกรได้ดำเนินการตามความในมาตรา ๖๒ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ตั้งแต่วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๔๕ จนเวลาล่วงเลยมา ๑ ปีแล้ว นายทะเบียนพรรคการเมืองผู้ร้องควรจะยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายใน ๑๕ วัน นับตั้งแต่สิ้นเดือนมีนาคม ๒๕๔๕ ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

๒.๔ ผู้ถูกร้องเห็นว่า สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ไม่สามารถใช้อำนาจ กิ่งตุลาการ อีกทั้งไม่สามารถดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่มีอยู่ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาและความไม่เที่ยงธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ จึงเป็นความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ ในหลาย ๆ กรณี เป็นความผิดในการปฏิบัติและละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ ทั้ง ๆ ที่มีอำนาจหน้าที่ชัดเจนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๕ (๓) และอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยปัญหาข้อโต้แย้งต่าง ๆ ปรากฏตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ พึงใช้อำนาจในนามคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาวินิจฉัยปัญหาข้อโต้แย้งต่าง ๆ และถ้าหากคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่เข้าใจและไม่สามารถกระทำได้ ความสุจริตเที่ยงธรรมจะเกิดขึ้นไม่ได้ การกระทำของนายทะเบียนพรรคการเมืองและสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเข้าข่ายการกระทำผิดต่อกฎหมายหลายกรณี รวมทั้งปฏิบัติหน้าที่และละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เป็นการกระทำผิดตามประมวลกฎหมายอาญาและเป็นความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐๓ จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยยกคำร้องของผู้ร้อง

๓. นายทะเบียนพรรคการเมืองผู้ร้องยื่นคำชี้แจงเพิ่มเติม ลงวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๔๖ สรุปได้ว่า

- ๗ -

๓.๑ ตามที่ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า การจัดการบริหารการเงินของสาขาพรรคเป็นอำนาจหน้าที่ของพรรคการเมือง ซึ่งปรากฏอยู่ในข้อบังคับของพรรคเกษตรกร อำนาจการบริหารจัดการพรรคการเมืองเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารพรรค พรรคเกษตรกรจึงออกระเบียบว่าด้วยการเบิกจ่ายเงินค่าน้ำ ค่าไฟ และค่าโทรศัพท์ ฯ ลงวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๔๔ และไม่มีกฎหมายข้อใดห้ามมิให้พรรคการเมืองออกระเบียบในการบริหารจัดการพรรคการเมือง โดยสาระสำคัญของระเบียบนี้ เป็นการจัดระเบียบการเบิกจ่ายเงินของสาขาพรรค ซึ่งสาขาพรรคใดไม่เบิกเงินก็ยังคงมีอยู่ มิได้สูญหายแต่อย่างใด และสามารถนำเงินนี้ไปใช้ประโยชน์ในกิจการของพรรคการเมือง และสาขาพรรคการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับประกาศของนายทะเบียนที่ให้นำเงินที่เหลือไปใช้จ่ายในกิจกรรมของสาขาพรรคการเมืองได้นั้น ผู้ร้องเห็นว่า ผู้ถูกร้องมีสิทธิที่จะออกประกาศหรือระเบียบต่าง ๆ เพื่อความสะดวกและมีประสิทธิภาพในการจัดการบริหารภายในของพรรคได้ แต่การออกระเบียบต้องออกภายใต้บังคับของกฎหมาย ผู้ถูกร้องอ้างว่าการใช้เงินของพรรคสอดคล้องกับประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้งนั้นเป็นการชี้แจงที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง กล่าวคือ ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้งเรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการสนับสนุนค่าไปรษณียากร และค่าสาธารณูปโภคให้แก่พรรคการเมือง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๕ ข้อ ๑๗ ซึ่งกำหนดให้ “พรรคการเมืองใดที่ไม่ได้จ่ายเงินที่ได้รับการจัดสรร หรือเมื่อครบปีมีเงินเหลือจ่ายหลังจากหักค่าใช้จ่ายแล้ว ให้เงินที่เหลือตกเป็นของกองทุน เว้นแต่สาขาของพรรคการเมืองใดมีเงินเหลือจ่ายจากการใช้จ่ายตามข้อ ๕ (๒) สาขาพรรคการเมืองนั้นจะนำเงินที่เหลือจ่ายดังกล่าวไปใช้จ่ายในการดำเนินกิจการทางการเมือง เพื่อพัฒนาสาขาพรรคการเมืองได้” แต่กรณีของผู้ถูกร้องข้อเท็จจริงไม่เป็นไปตามประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง กล่าวคือ ตามประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง ข้อ ๑๗ กำหนดให้พรรคการเมืองต้องส่งเงินให้สาขาพรรคเต็มตามจำนวนและหากสาขาพรรคใช้จ่ายไม่หมดภายในสิ้นปี จึงเป็นเงินเหลือจ่าย ที่สาขาพรรคจะนำเงินไปพัฒนาสาขาพรรคได้ แต่กรณีของผู้ถูกร้อง เป็นเงินที่ผู้ถูกร้องมิได้ส่ง หรือส่งให้แก่สาขาพรรคเพียงบางส่วน ไม่เต็มจำนวนที่สาขาพรรคจะต้องได้รับเงินสนับสนุน จึงไม่ใช่เงินเหลือจ่ายตามความหมาย

- ๘ -

ของประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง ข้อ ๑๑ ดังนั้น ผู้ถูกร้องจึงไม่สามารถนำเงินดังกล่าวไปใช้จ่าย
ในกิจการอื่นตามที่ผู้ถูกร้องกล่าวอ้างได้ ผู้ถูกร้องจะต้องคืนเงินที่มีได้ใช้จ่าย หรือที่มีได้ส่งให้แก่สาขา
ทั้งหมดคืนแก่กองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง ตามข้อ ๑๘ ของประกาศคณะกรรมการ
การเลือกตั้ง เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการสนับสนุนค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภคให้แก่พรรค
การเมือง ลงวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔

๑.๒ กรณีที่ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า การที่พนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง
ดำเนินการตรวจสอบสาขาพรรค โดยผู้ถูกร้องมิได้มอบหมายให้ดำเนินการหรือได้รับแจ้งจาก
สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อน จึงเป็นการดำเนินการโดยพลการอันเป็นการก่อให้เกิดเจตนา
ว่าเป็นการล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของพรรคการเมือง และเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้า
พนักงานนั้น ผู้ร้องเห็นว่า เมื่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับรายงานการส่งเงิน งวดที่
๑-๔ ของปี ๒๕๔๔ และงวดที่ ๑ ของปี ๒๕๔๕ แล้วพบว่า มีประเด็นข้อสงสัยเกี่ยวกับหลักฐาน
การส่งเงินว่า สาขาพรรคได้รับเงินสนับสนุนค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภคจากพรรคเกษตรกร
หรือไม่ อย่างไร ผู้ร้องจึงได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดที่สาขา
พรรคนั้นตั้งอยู่ ดำเนินการสอบข้อเท็จจริง โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖ และมาตรา ๗ การดำเนินการดังกล่าวของผู้ร้องจึงเป็น
การดำเนินการตามกฎหมาย มิได้ดำเนินการโดยพลการอันเป็นการล่วงละเมิดสิทธิของผู้ถูกร้อง แต่
อย่างไร

๑.๓ กรณีที่ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า พรรคเกษตรกรได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนา
พรรคการเมือง ทั้งหมด ๕ โครงการ มิใช่แต่เพียงได้รับเงินค่าไปรษณียากรและค่า
สาธารณูปโภค เท่านั้น ซึ่งกฎหมายบัญญัติชัดเจนว่าให้พรรคการเมืองใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนไม่น้อยกว่า
กึ่งหนึ่งของเงินที่ได้รับ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑
มาตรา ๕๙ ซึ่งผู้ถูกร้องได้ใช้จ่ายเงินที่ได้รับการสนับสนุนของพรรคการเมืองแล้วไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง
ของเงินสนับสนุนที่ได้รับ จึงตัดคำร้องของนายทะเบียนทุกประการ นั้น ผู้ร้องเห็นว่า คำชี้แจงของ

ผู้ถูกร้องไม่เป็นไปตามกฎหมายเนื่องจากมาตรา ๕๕ เป็นบทบัญญัติที่กำหนดเกี่ยวกับเรื่องเงินที่ได้รับ การสนับสนุนในส่วนของแผนงานและโครงการ แต่กรณีของผู้ถูกร้องเป็นเงินสนับสนุนในส่วนค่า ไปรษณียากร และค่าสาธารณูปโภค ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๑

๓.๔ กรณีที่ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ได้ดำเนินการรายงานการใช้จ่ายเงินตามมาตรา ๖๒ เรียบร้อยแล้ว ตั้งแต่เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๔๕ ซึ่งถ้าผู้ร้องจะยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ภายใน ๑๕ วัน ต้องยื่นคำร้องนับตั้งแต่สิ้นเดือนมีนาคม ๒๕๔๕ คำร้องของนายทะเบียนพรรค การเมืองล่วงเลยระยะเวลาว่า ๑ ปี แล้วนั้น ผู้ร้องเห็นว่า ผู้ร้องได้รับรายงานการใช้จ่ายเงินของ ผู้ถูกร้องตามมาตรา ๖๒ ในรอบปี ๒๕๔๔ เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๔๕ ซึ่งอยู่ในขั้นตอนของ การตรวจสอบเอกสาร และการสอบสวนข้อเท็จจริงว่า ผู้ถูกร้องเข้าข่ายกระทำการอันเป็นความผิด หรือไม่ และเมื่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้รับทราบรายงานการตรวจสอบข้อเท็จจริง จากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง มอบหมาย และพบว่า ผู้ถูกร้องมีการใช้จ่ายเงินไม่ถูกต้อง ที่ประชุมคณะกรรมการด้านกิจการพรรค การเมืองและการออกเสียงประชามติ ได้มีมติครั้งที่ ๖/๒๕๔๕ เมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๔๕ และ นายทะเบียนพรรคการเมืองได้พิจารณาและเห็นชอบความผิดของที่ประชุม คณะกรรมการด้านกิจการ พรรคการเมืองและการออกเสียงประชามติ เมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ ว่าผู้ถูกร้องมีความผิด ดังต่อไปนี้

(๑) ความผิดฐานจัดทำบัญชีรายวันแสดงรายได้หรือรายรับ และแสดงค่าใช้จ่ายหรือ รายจ่าย รวมทั้งการจัดทำบัญชีแยกประเภทไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง อันเป็นความผิดตามมาตรา ๓๗ และมาตรา ๓๘ (๑) (๓) มีโทษตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๘๓

(๒) ความผิดฐานใช้จ่ายเงินและจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินไม่เป็นไปตามความเป็น จริงอันเป็นความผิดตามมาตรา ๖๒ และเป็นเหตุให้ยุบพรรคตามมาตรา ๖๕ (๕)

(๓) ความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จต่อเจ้าพนักงาน ตามมาตรา ๑๓๗ ประกอบ กับมีความผิดฐานปลอมเอกสารสิทธิ และใช้เอกสารสิทธิปลอม ตามมาตรา ๒๖๕ และมาตรา ๒๖๘ แห่งประมวลกฎหมายอาญา

ดังนั้น การที่ผู้ร้องได้รับรายงานการใช้จ่ายเงินตามมาตรา ๖๒ ในรอบปี ๒๕๔๔ ของผู้ถูกร้อง เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๔๕ จึงมิได้หมายความว่าในวันที่ดังกล่าวจะถือเป็นวันที่ นายทะเบียนพรรคการเมืองได้ทราบเหตุแห่งการยุบพรรคแล้ว แต่เป็นเพียงขั้นตอนการตรวจสอบ เอกสาร และสอบสวนข้อเท็จจริงว่า ผู้ถูกร้องเข้าข่ายกระทำการอันเป็นความผิดหรือไม่ ซึ่งเป็นการ ปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖ การจะนับว่าเมื่อใดจะถือได้ว่า ความปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองต้องถือวันที่ผู้ร้อง พิจารณาให้ความเห็นชอบ ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเสนอว่า มีเหตุแห่งการยุบพรรค และหากผู้ร้องเห็นชอบ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจะจัดทำคำร้องยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้มีคำสั่งยุบพรรคภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ความปรากฏต่อผู้ร้องต่อไป กรณีของผู้ถูกร้องนั้น ผู้ร้องได้เห็นชอบตามมติที่ประชุมคณะกรรมการด้านกิจการพรรคการเมืองและการออกเสียงประชามติ เมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ และผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้มีคำสั่งยุบพรรค เกษตรกร เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ จึงเป็นการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรค การเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ การยื่นคำร้องจึงไม่เกินสิบห้าวัน ตามที่กฎหมายกำหนด

๔. ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาเพิ่มเติม ลงวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๔๖ สรุปได้ว่า ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มีสาระสำคัญในการให้เงิน อุดหนุน หรือสนับสนุนทางการเงินแก่พรรคการเมือง มาตรา ๕๘ มาตรา ๕๙ มาตรา ๖๑ และมาตรา ๖๒ ผู้ถูกร้อง พบข้อบกพร่องในการให้เงินสนับสนุนและอื่น ๆ แก่พรรคการเมืองขัดต่อเจตนารมณ์ ของรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้งและระเบียบต่าง ๆ ของกองทุนเพื่อการ พัฒนาพรรคการเมือง มิได้เอื้อประโยชน์ในการพัฒนาพรรคการเมือง โดยเฉพาะในการจัดตั้งและ

พัฒนาสาขาพรรคการเมือง พรรคการเมืองที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนมากได้รับสิทธิประโยชน์มาก จากประกาศและระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งและกองทุนกำหนดหลักเกณฑ์ไว้เป็นการเอาเปรียบทั้งการสนับสนุนทางการเงินและอื่น ๆ ในการเลือกตั้ง ขาดความเสมอภาคในการจัดสรรเงินไม่เท่าเทียมกัน เลือกปฏิบัติอันมีความแตกต่างกันมากในสิทธิประโยชน์ที่พรรคการเมืองพึงได้รับ ตลอดระยะเวลา ๕ ปี ที่ผ่านมาในการบังคับใช้รัฐธรรมนูญและกฎหมายพรรคการเมือง ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมากแก่การปฏิรูปทางการเมือง และการพัฒนาพรรคการเมืองไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พรรคเกษตรกรไม่สามารถพัฒนาและสร้างสรรค์ให้พรรคการเมืองก้าวหน้า ผู้ถูกร้องอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๐ และมาตรา ๓๒ โดยให้สาขาพรรคการเมืองมีหน้าที่ดำเนินกิจการให้เป็นไปตามนโยบายและข้อบังคับของพรรคการเมืองตามที่ได้รับมอบหมาย การที่ผู้ร้องชี้แจงว่า ประกาศหรือระเบียบของพรรคผู้ถูกร้องไม่สอดคล้องต่อกฎหมายและระเบียบของกองทุน ฯ นั้น เป็นความเข้าใจผิด ประกาศหรือระเบียบของพรรคผู้ถูกร้อง ฉบับลงวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๔๔ ขอบด้วยกฎหมายที่กำหนดให้หัวหน้าพรรคการเมืองมีอำนาจรับเงินแทนสาขาพรรค การกำหนดนโยบายให้สาขาพรรคถือปฏิบัติในการทำบัญชี และการเบิกจ่ายเงิน หรือการบริหารเงินที่เหลือจ่ายใด ๆ ที่พึงมีสามารถนำไปใช้จ่ายในการพัฒนาสาขาพรรคหรือจ่ายด้านอื่น ๆ ตามความที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๑ ได้ จึงขอบด้วยกฎหมาย การใช้กฎหมายพรรคการเมือง มาตรา ๖๑ และการวางหลักเกณฑ์ต้องไม่ละเมิดสิทธิและประโยชน์ที่กฎหมายรับรองไว้ หากสำคัญผิดก็ย่อมเกิดปัญหาตามมาภายหลัง ก่อให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติ การได้รับเงินจัดสรรให้แก่พรรคการเมืองแยกได้ ๒ ส่วน คือตามมาตรา ๕๘ และมาตรา ๖๑ สำหรับระเบียบและวิธีการต้องชัดเจนไม่ขัดต่อกฎหมาย ผู้ถูกร้องเห็นว่า การได้รับเงินจัดสรรและการใช้จ่ายเงินตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองบัญญัติต้องเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติและรับรองให้พรรคการเมืองได้รับสิทธิและประโยชน์ กรณีตามมาตรา ๖๑ มีสาระโดยรวม ๓ ประการ คือ

- (๑) รายได้และรายจ่ายค่าไปรษณียากรให้แก่พรรคการเมือง
- (๒) รายได้และรายจ่ายเกี่ยวกับสาธารณูปโภคให้แก่พรรคการเมือง

- ๑๒ -

(๓) รายได้และรายจ่ายด้านอื่น ๆ เพื่อดำเนินกิจการพรรคการเมือง

รายได้และรายจ่ายต่าง ๆ ตามมาตรา ๖๑ นี้ถือว่าเป็นรายได้ที่ได้รับการจัดสรรตาม สิทธิและประโยชน์ที่พรรคการเมืองและสาขาพรรคพึงได้รับ เช่นเดียวกับกับรายได้รายจ่ายตามมาตรา ๕๘ ซึ่งอยู่ภายใต้การบังคับการใช้จ่ายในมาตรา ๕๘ พรรคการเมืองต้องใช้จ่ายสนับสนุนไม่น้อยกว่า ครึ่งหนึ่งของเงินที่ได้รับการจัดสรร ในมาตรา ๖๑ คำว่า รายจ่ายด้านอื่น ๆ มีความหมายอย่างกว้าง พรรคการเมืองมีอำนาจหน้าที่และสามารถจ่ายได้ตามที่กฎหมายกำหนดอย่างไรไม่มีขีดจำกัดแต่อย่างใด ทั้งสิ้น และมาตรา ๖๑ ซึ่งเป็นต้นเหตุแห่งปัญหานี้ ผู้ถูกร้องต้องได้รับสิทธิและประโยชน์ครบถ้วน แต่ในข้อเท็จจริงการจัดสรรในปี ๒๕๔๕ ผู้ถูกร้องได้รับการจัดสรรทั้งสิ้น ๓๘๘,๘๐๐ บาท แต่ ได้รับเงินเพียง ๑๘,๖๐๐ บาท (ได้รับเงินงวดเดียว) เมื่อขอเบิกก็เพิกเฉย ส่อให้เห็นเจตนาอันไม่สุจริต และปฏิบัติหน้าที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยมีข้ออ้างว่ามีการชะลอการจ่ายเงินซึ่งเป็นระเบียบที่อยู่ นอกเหนือกฎหมาย ทั้ง ๆ ที่เดิมเคยจ่ายครั้งเดียวหมดทุกรายการ เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของ พรรคการเมือง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒๘ ให้หลักประกันแก่พรรคการเมืองในการจัดตั้งและ พัฒนาสาขาพรรค ในปี ๒๕๔๓ พรรคเกษตรกรได้มีการจัดตั้งสาขาพรรค ๕๔ สาขา ใช้เงินไป ๑๖๑,๐๐๐ บาท จึงพึงได้รับสิทธิและประโยชน์ดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ ดังนั้น หากอาศัยบทบัญญัติ ตามมาตรา ๖๑ ผู้ถูกร้องย่อมสามารถจ่ายเพื่อการจัดตั้งและพัฒนาสาขาพรรคการเมืองในรายการ รายจ่ายอื่น ๆ ได้ หรือขอใช้การจ่ายเงินที่ได้จ่ายไปเพื่อกิจกรรมนี้ได้โดยชอบ การที่ผู้ร้องมีคำร้องต่อ ศาลรัฐธรรมนูญกล่าวหาว่าผู้ถูกร้องใช้เงินตามมาตรา ๖๑ ไม่เป็นไปตามกฎหมาย โดยไม่คำนึงถึง ประกาศและนโยบายของผู้ถูกร้อง จึงเป็นคำร้องที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายตามพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๑ ผู้ถูกร้องจึงมีสิทธิที่จะได้รับเงินและมี สิทธิที่จะได้ใช้จ่ายเงินปี ๒๕๔๔ จำนวน ๑๕๘,๔๐๐ บาท และในปี ๒๕๔๕ จำนวน ๓๘๘,๘๐๐ บาท เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาสาขาพรรคหรือใช้จ่ายในด้านอื่น ๆ ในกิจการของพรรคการเมืองได้ ซึ่งเท่ากับคณะกรรมการการเลือกตั้ง และกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองยังค้างหนี้ที่ต้องชำระหนี้ ส่งเงินคืนให้แก่ผู้ถูกร้องตามแผนงานและโครงการปี ๒๕๔๕ ประมาณ ๑ ล้านบาทเศษ

- ๑๓ -

ปี ๒๕๔๖ ประมาณ ๑ ล้านบาทเศษ รวมทั้งค่าเสียหายที่ผู้ถูกร้องขาดโอกาสในการพัฒนาพรรคการเมือง อีกจำนวนหนึ่งด้วย และต้องชำระหนี้ตามมาตรา ๖๑ ให้แก่ผู้ถูกร้อง ตามสิทธิในปี ๒๕๔๕ ที่ค้างชำระ เป็นเงิน ๒๕๑,๖๐๐ บาท รวมตลอดถึงสิทธิที่พึงได้รับเงินในปี ๒๕๔๖ ให้ครบถ้วนด้วย ตามมาตรา ๕๘ และมาตรา ๖๑ เช่นเดียวกับพรรคการเมืองอื่น ๆ และผู้ถูกร้องได้ดำเนินการตามบทบัญญัติมาตรา ๖๒ ถูกต้องแล้ว ผู้ร้องก็ยอมรับแล้วว่า ได้รับเอกสารรายงานการใช้จ่ายเงินของผู้ถูกร้องไว้ตั้งแต่วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๔๕ ผู้ร้องต้องดำเนินการต่อผู้ถูกร้องตามความผิดกรณีการใช้จ่ายเงินที่มีข้อบกพร่องตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา ๖๓ เท่านั้น จึงจะชอบด้วยกฎหมาย

พิจารณาข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้อง คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา และเอกสารประกอบคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา มีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคเกษตรกรรมตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕) เนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๖๒ ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองหรือไม่

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑

มาตรา ๖๒ บัญญัติว่า “พรรคการเมืองที่ได้รับเงินสนับสนุนต้องใช้จ่ายเงินสนับสนุนให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในส่วนนี้ และจะต้องจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเดือนมีนาคมของปีถัดไป”

มาตรา ๖๕ บัญญัติว่า “พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (๑) มีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรคการเมือง
- (๒) มีจำนวนสมาชิกเหลือไม่ถึงสิบห้าคน
- (๓) มีการยุบพรรคการเมืองไปรวมกับพรรคการเมืองอื่นตามหมวด ๕
- (๔) มีคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญยุบพรรคการเมือง

- ๑๔ -

(๕) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๕

หรือมาตรา ๖๒

เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (๑) (๒) (๓) หรือ (๕) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่ามีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองใดแล้วให้นายทะเบียนประกาศคำสั่งยุบพรรคการเมืองนั้นในราชกิจจานุเบกษา”

พิจารณาแล้ว เห็นว่า พรรคการเมืองที่ได้รับเงินสนับสนุนต้องใช้จ่ายเงินสนับสนุนให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๒ เกี่ยวกับเงินสนับสนุนในเรื่องค่าไปรษณียากร ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสาธารณูปโภค และด้านอื่น ๆ ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๑ บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้จ่ายเงินในเรื่องดังกล่าวได้ ซึ่งต่อมาได้มีประกาศของคณะกรรมการกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง เรื่องวิธีการเบิกจ่ายเงินค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภคของพรรคการเมือง ลงวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๔๔ ข้อ ๔ กำหนดว่า “เมื่อพรรคการเมืองได้รับเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภคของสาขาพรรคการเมืองตามประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการสนับสนุนค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภคให้แก่พรรคการเมืองแล้ว ให้พรรคการเมืองส่งเงินให้สาขาพรรคการเมืองภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งการส่งเงินจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

เมื่อพรรคการเมืองได้ดำเนินการตามวรรคหนึ่งแล้ว พรรคการเมืองต้องรายงานการส่งเงินให้แก่สาขาพรรคการเมืองให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ส่งเงินให้แก่สาขาพรรคการเมือง” ข้อเท็จจริงได้ความว่า ผู้ถูกร้องได้รับเงินสนับสนุนค่าไปรษณียากร ค่าใช้จ่าย

เกี่ยวกับสาธารณูปโภค และด้านอื่น ๆ ในปี ๒๕๔๔ จำนวน ๑๕๘,๔๐๐ บาท จากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง งวดที่ ๑-๒ เมื่อวันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๔๔ งวดที่ ๓ เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๔๔ และงวดที่ ๔ เมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๔๔ แล้ว ไม่ดำเนินการส่งเงินดังกล่าวให้สาขาพรรคให้ครบทุกสาขาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งการส่งเงินและไม่แจ้งรายงานการส่งเงินให้แก่สาขาพรรคให้ผู้ร้องทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ส่งเงินให้แก่สาขาพรรค จึงถือได้ว่าผู้ร้องมิได้ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๒ ที่ผู้ร้องอ้างว่า การจัดการบริหารการเงินของสาขาพรรค เป็นอำนาจหน้าที่ของพรรคการเมืองซึ่งปรากฏอยู่ในข้อบังคับของพรรคผู้ร้องตามระเบียบเกี่ยวกับการเบิกจ่ายเงินสาขาพรรค ลงวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๔๔ และไม่มีกฎหมายห้ามมิให้พรรคการเมืองออกระเบียบในการบริหารจัดการพรรคการเมือง นั้น ไม่สามารถรับฟังมาเป็นข้อหักล้างการไม่ปฏิบัติตามประกาศของคณะกรรมการกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง เรื่องวิธีการเบิกจ่ายเงินค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภคของพรรคการเมือง ลงวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๔๔ ได้ จึงเป็นการไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๒

ข้อที่ว่า ผู้ร้องรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปี ๒๕๔๔ ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๒ หรือไม่ นั้น พิจารณาแล้ว ผู้ร้องรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนพรรคผู้ร้องประจำปี ๒๕๔๔ ว่า สาขาพรรคลำดับที่ ๑-๒๒ ได้รับการสนับสนุนตั้งแต่เดือนมกราคม ถึงธันวาคม ๒๕๔๔ รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๑๕๘,๔๐๐ บาท แต่จากการตรวจสอบของผู้ร้องพบว่า มีสาขาพรรคที่ไม่ได้รับเงินสนับสนุนค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภค งวด ๑ - ๔ ของปี ๒๕๔๔ จำนวน ๑๒ สาขา และได้รับเงินบางส่วน ๓๐ สาขา และมีการปลอมใบสำคัญการรับเงินของกรรมการสาขาพรรคที่ให้การว่า ลายมือชื่อที่ลงในใบสำคัญการรับเงิน ไม่ใช่ลายมือของคน ข้อนี้ผู้ร้องเห็นว่า เป็นเรื่องความผิดพลาดทางบัญชี ลงรายรับและรายจ่ายไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๗ และมาตรา ๓๘ และการตรวจสอบสาขาพรรคเป็นการดำเนินการโดยผลการของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

- ๑๖ -

โดยไม่ได้แจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบ ส่อให้เห็นว่า เป็นการล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของพรรคการเมือง ไม่เข้าข่ายตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๒ และมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕) พิจารณาแล้วเห็นว่า ตามคำชี้แจงผู้ถูกร้องเป็นการยอมรับอยู่แล้วว่า ผู้ถูกร้องจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย รายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนในรอบปี ๒๕๔๔ ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง จึงเป็นการไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๒ อีกกรณีหนึ่ง

สำหรับปัญหาที่ว่า ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องขอให้ยุบพรรคเกษตรกรผู้ถูกร้องภายใน กำหนดเวลาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง หรือไม่ นั้น ผู้ถูกร้องอ้างว่า ได้จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนปี ๒๕๔๔ ไปเมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๔๕ แล้ว โดยผู้ร้องควรจะยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่สิ้นเดือนมีนาคม ๒๕๔๕ แต่ได้ปล่อยให้ระยะเวลาว่างเลขมาหนึ่งปี จึงเกินกำหนดเวลาตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ นั้น เห็นว่า วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๕ วรรคสอง คือ วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองเห็นชอบตามที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเสนอว่ามีเหตุให้ยุบพรรคการเมือง มิใช่ นับแต่วันที่พรรคการเมืองยื่นรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมือง ข้อเท็จจริงได้ความว่า ผู้ร้องให้ความเห็นชอบ เมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ และยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญในวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ จึงอยู่ภายในกำหนดเวลาสิบห้าวันตามที่กฎหมายกำหนด

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จำนวน ๑๒ คน คือ นายกระมล ทองธรรมชาติ นายจิระ บุญพจนสุนทร นายจุมพล ณ สงขลา นายผัน จันทรปาน นายมงคล สระฐาน นายศักดิ์ เตชะชาญ นายสุจิต บุญบงการ นายสุธี สุทธิสมบูรณ์ พลตำรวจเอก สุวรรณ สุวรรณเวโซ นายสุวิทย์ ชีรพงษ์ นางสาวนีย์ อิศวโรจน์ และนายอูระ หวังอ้อมกลาง วินิจฉัยว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคเกษตรกรได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕)

- ๑๗ -

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อย จำนวน ๑ คน คือ นายมานิต วิทยาเต็ม
วินิจฉัยให้ยกคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง เพราะการรวมตัวของประชาชนในการจัดตั้งพรรค
การเมืองเพื่อแสดงเจตนารมณ์ทางการเมือง เป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ การที่
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ กำหนดให้มีการสนับสนุนทาง
การเงินแก่พรรคการเมืองนั้น ควรมีวิธีการตรวจสอบควบคุม หากมีการใช้เงินไม่ถูกต้องก็ควรงดการ
สนับสนุนและเรียกเงินคืน พร้อมทั้งดำเนินคดีแพ่งและอาญาตามลักษณะและพฤติการณ์ของการกระทำ
ความผิด การที่ให้ยุบพรรคการเมืองเพราะเหตุดังกล่าว เป็นการบังคับเกินกว่าเหตุ ทำให้เกิดความ
เสียหายและเดือดร้อนแก่ผู้บริหารพรรคและสมาชิกพรรคที่ไม่เกี่ยวข้อง จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
ที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญไม่พึงรับบังคับให้

โดยเหตุดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง มีคำสั่งให้ยุบพรรคเกษตรกร

.....
(นายกระมล ทองธรรมชาติ)

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

(คำวินิจฉัยที่ ๕๑/๒๕๔๖)

(นายจิระ บุญพจนสุนทร)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายสุจิต บุญบงการ)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายจุมพล ณ สงขลา)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายสุธี สุทธิสมบูรณ์)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายผืน จันทรปาน)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

พลตำรวจเอก .....
(สุวรรณ สุวรรณเวช)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายมงคล สระแก้ว)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายสุวิทย์ ชีรพงษ์)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายมานิต วิทยาเต็ม)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นางเสาวนีย์ อิศวโรจน์)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายศักดิ์ เศรษฐาญ)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายอุระ หวังอ้อมกลาง)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	ศุภกิจ เตชะตานนท์
เกิด	วันที่ 5 ธันวาคม 2518
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
การศึกษา	ปริญญาตรีนิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม
การทำงาน	ค้าขาย

SRPUM